

Dogfen ir Cyhoedd

**CYNGOR SIR
YNYS MÔN
ISLE OF ANGLESEY
COUNTY COUNCIL**

GŴYS A RHAGLEN

SUMMONS AND AGENDA

ar gyfer

for a

**CYFARFOD O GYNGOR
SIR YNYS MÔN**

**MEETING OF THE ISLE OF
ANGLESEY COUNTY COUNCIL**

ar

on

DYDD MAWRTH, 3 RHAGFYR 2024

TUESDAY, 3 DECEMBER 2024

→ am 2:00 o'r gloch yp ←

→ at 2:00 pm ←

Nodwch os gwelwch yn dda fod cyfarfodydd yn cael eu ffrydio ar gyfer eu darlledu'n fyw a'u darlledu ar wefan y Cyngor. Mae'r Awdurdod yn Rheolydd Data dan y Ddeddf Diogelu Data a bydd data a gesglir yn ystod y ffrydio byw hwn yn cael ei gadw'n unol â pholisi cytunedig yr Awdurdod.

R H A G L E N

1. COFNODION

Cyflwyno i'w cadarnhau, gofnodion drafft y cyfarfodydd canlynol o'r Cyngor Sir:-

- 26 Medi 2024
- 6 Tachwedd 2024 (Arbennig)

2. DATGANIAD O DDIDDORDEB

Derbyn unrhyw ddatganiad o ddiddordeb gan Aelod neu Swyddog mewn perthynas ag unrhyw eitem of fusnes.

3. DERBYN UNRHYW GYHOEDDIADAU GAN Y CADEIRYDD, ARWEINYDD Y CYNGOR NEU'R PRIF WEITHREDWR

4. RHYBUDD O GYNNIG YN UNOL Â RHEOL 4.1.13 .1 Y CYFANSODDIAD

- **Derbyn y Rhybuddion o Gynnig isod gan y Cynghorydd Kenneth P Hughes:**

- *“Rydym yn galw ar Gyngor Sir Ynys Môn i fabwysiadu polisi hollgynhwysfawr o wrthwynebiad i ddatblygiad ffermydd solar yng nghefn gwlad Ynys Môn.”*
- *“Rydym yn galw ar Gyngor Sir Ynys Môn, o ganlyniad i'r ansicrwydd o fewn y diwydiant amaethyddol, i gadarnhau ei ymrwymiad i amaeth ar Ynys Môn drwy sicrhau bod yr holl waith trwsio angenrheidiol i adeiladau amaethyddol yn Stad Môn-ddaliadau y Cyngor Sir yn cael ei gwblhau fel mater o frys. Yn ogystal, bod adolygiad o'r fformiwla cyllido ar gyfer y Stâd Môn-ddaliadau yn cael ei chychwyn.”*

- **Derbyn y Rhybudd o Gynnig isod gan y Cynghorydd Derek Owen: -**

“Rydym yn galw ar Gyngor Sir Ynys Môn i geisio cyfarfod brys â'r Ysgrifennydd Gwladol dros Ddiogelwch Ynni a Sero Net, Ed Miliband, er mwyn ei alluogi i gadarnhau dyddiad dechrau ar gyfer prosiect Wylfa Newydd ar safle Wylfa yng Nghemaes.

Safle Wylfa yw'r gorau yn Ewrop ar gyfer lletya gorsafoedd pŵer niwclear neu orsafoedd.

Mae hyn yn dilyn y llythyr a anfonwyd gan Gyngor Cymuned Llanbadrig yn ceisio atebion.”

5. CYFLWYNO DEISEBAU

Derbyn unrhyw ddeiseb yn unol a Pharagraff 4.1.11 o'r Cyfansoddiad.

6. ADOLYGIAD RHEOLI'R TRYSORLYS BLYNYDDOL AR GYFER 2023/24

Cyflwyno adroddiad gan y Cyfarwyddwr Swyddogaeth (Adnoddau)/Swyddog Adran 151, fel y'i cyflwynwyd i'r Pwyllgor Gwaith ar 22 Hydref 2024.

7. DATGANIAD O'R CYFRIFON 2023/2024 A'R ADRODDIAD ISA 260

Cyflwyno'r canlynol, fel y'i cyflwynwyd i'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio ar 27 Tachwedd, 2024: -

- Adroddiad gan y Cyfarwyddwr Swyddogaeth (Adnoddau)/Swyddog Adran 151 – Datganiad o'r Cyfrifon 2023/24.
- Adroddiad y Pennaeth Proffesiwn (Adnoddau Dynol) a Thrawsnewid – Datganiad Llywodraethu Blynyddol 2023/2024.
- Adroddiad Archwilio Allanol ynghylch yr archwiliad o'r datganiadau ariannol. (Adroddiad ISA 260).

8. CYDBWYSEDD GWLEIDYDDOL PWYLLGORAU

Cyflwyno adroddiad gan y Pennaeth Democratiaeth.

9. DATGANIAD POLISI GAMBLO 2025-2028

Cyflwyno adroddiad gan y Pennaeth Rheoleiddio a Datblygu Economaidd.

This page is intentionally left blank

CYNGOR SIR YNYS MÔN

Cofnodion y cyfarfod hybrid a gynhaliwyd ar 26 Medi 2024

- PRESENNOL:** Cynghorydd Glyn Haynes (Cadeirydd)
Cynghorydd Non Dafydd (Is-gadeirydd)
- Cynghorwyr Geraint Bebb, Paul Ellis, Jeff Evans, Neville Evans, Douglas M Fowlie, Trefor LI Hughes MBE, Aled Morris Jones, Carwyn Jones, Dyfed W Jones, Gwilym O Jones, John Ifan Jones, Robert LI Jones, Pip O'Neill, Llio A Owen, Gary Pritchard, Dylan Rees, Alun Roberts, Dafydd Roberts, Keith Roberts, Margaret Murley Roberts, Ken Taylor, Dafydd Rhys Thomas, Alwen Watkin, Ieuan Williams, Robin Williams, Sonia Williams, Arfon Wyn.
- WRTH LAW:** Prif Weithredwr,
Cyfarwyddwr Swyddogaeth (Busnes y Cyngor)/Swyddog Monitro,
Cyfarwyddwr Swyddogaeth (Adnoddau)/Swyddog Adran 151,
Cyfarwyddwr Gwasanaethau Cymdeithasol,
Cyfarwyddwr Addysg, Sgiliau a Phobl Ifanc,
Pennaeth Proffesiwn (Adnoddau Dynol) a Thrawsnewid,
Pennaeth Gwasanaethau Oedolion,
Pennaeth Prifffyrdd, Eiddo a Gwastraff,
Pennaeth Rheoleiddio a Datblygu Economaidd,
Pennaeth Gwasanaethau Tai,
Pennaeth Democratiaeth,
Rheolwr Gwasanaethau Cyfreithiol (MY),
Swyddog Cyfathrebu (GJ),
Swyddog Pwyllgorau (MEH)
Swyddog Gwasanaethau Pwyllgorau - Gweddarlledu (FT).
- HEFYD YN BRESENNOL:** Mr. Dilwyn Evans – Cadeirydd y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio (ar gyfer eitem 11).
Mr Trefor Owen – Cadeirydd y Pwyllgor Safonau (ar gyfer eitem 12).
- YMDDIHEURIADAU:** Cynghorwyr Jackie Lewis, Euryrn Morris, Derek Owen, Nicola Roberts, Liz Wood.
- Dirprwy Brif Weithredwr

1. CYFLWYNIAD GAN YMGEISYDD I GEFNOGI EU HENWEBIAD I FOD YN ARWEINYDD Y CYNGOR

Yn unol â Pharagraff 2.7.3.2 o'r Cyfansoddiad, ac ar ôl cyflwyno cyflwyniad ysgrifenedig (maniffesto) i'r Prif Weithredwr, 5 diwrnod gwaith cyn y Cyngor llawn (wedi'i gefnogi yn ysgrifenedig gan ddau Gyngorydd arall), rhoddodd y Cynghorydd Gary Pritchard gyflwyniad llafar ar ei weledigaeth a'i werthoedd.

2. PENODI ARWEINYDD Y CYNGOR

PENDERFYNWYD yn unfrydol i ethol y Cynghorydd Gary Pritchard yn Arweinydd Cyngor Sir Ynys Môn yn unol ag Erthygl 7 ac yn benodol y rheolau gweithdrefn ym Mharagraff 2.7.3 o Gyfansoddiad y Cyngor

Fe wnaeth y Cynghorydd Dylan Rees, Cadeirydd y Grŵp Plaid Cymru longyfarch y Cynghorydd Gary Pritchard ar gael ei ethol yn Arweinydd y Cyngor. Talodd deyrnged i'r cyn Arweinydd, Llinos Medi am yr hyn a gyflawnodd yn ystod ei chyfnod fel Arweinydd a'i llongyfarch ar gael ei hethol yn Aelod Seneddol dros Ynys Môn.

Dywedodd y Cynghorydd Aled Morris Jones ei fod yn gobeithio y bydd yr Arweinydd newydd yn sicrhau bod y prosiect Wylfa yn codi momentwm ac y bydd safle niwclear yn cael ei adeiladu ar safle Wylfa. Dywedodd yr Arweinydd y bydd yn pwysu am safle niwclear newydd ar safle Wylfa.

Dywedodd y Cynghorydd Robert Llewelyn Jones ei fod yn gobeithio y bydd yr Arweinydd newydd yn ymdrechu i sicrhau bod y Cyngor yn cyflawni ei dargedau sero net erbyn 2030. Dywedodd yr Arweinydd bod y Cyngor wedi ymrwymo i fod yn gyngor sero net erbyn 2023 ac y bydd yn rhaid iddo weithio â phob gwasanaeth a sefydliadau partner i gyflawni hyn.

3. DIRPRWY ARWEINYDD / ARWEINYDDION Y CYNGOR

Cadarnhaodd Arweinydd y Cyngor ei fod wedi penodi'r Cynghorydd Robin Williams i wasanaethu fel Dirprwy Arweinydd.

4. AELODAETH O'R PWYLLGOR GWAITH

Cadarnhaodd yr Arweinydd enwau'r Cynghorwyr y mae wedi eu dewis i wasanaethu ar y Pwyllgor Gwaith, ynghyd â'u cyfrifoldebau Portffolio:-

Cynghorydd Gary Pritchard (Arweinydd) â chyfrifoldeb dros y portffolio Datblygu Economaidd;

Cynghorydd Robin Williams (Dirprwy Arweinydd) â chyfrifoldeb dros y portffolio Cyllid a Thai;

Cynghorydd Neville Evans â chyfrifoldeb dros y portffolio Hamdden, Twristiaeth a Morwrol;

Cynghorydd Carwyn Jones â chyfrifoldeb dros y portffolio Busnes Corfforaethol a Phrofiad y Cwsmer;

Cynghorydd Dyfed Wyn Jones â chyfrifoldeb dros y portffolio Plant (Gwasanaethau Cymdeithasol), Pobl Ifanc a Theuluoedd;

Cynghorydd Alun Roberts â chyfrifoldeb dros y portffolio Gwasanaethau Oedolion (Gwasanaethau Cymdeithasol) a Diogelwch Cymunedol;

Cynghorydd Dafydd Roberts â chyfrifoldeb dros y portffolio Addysg a'r Gymraeg;

Cynghorydd Nicola Roberts â chyfrifoldeb dros y portffolio Cynllunio, Gwarchod y Cyhoedd a Newid Hinsawdd;

Cynghorydd Dafydd Rhys Thomas â chyfrifoldeb dros y portffolio Priffyrdd, Gwastraff ac Eiddo.

5. COFNODION

Cadarnhawyd fod cofnodion y cyfarfodydd canlynol o Gyngor Sir Ynys Môn yn gywir:-

- 21 Mai, 2024 (Cyfarfod Cyffredinol) a.m.
- 21 Mai, 2024 (Cyfarfod Blynyddol) p.m.

6. DATGAN BUDDIANT

Ni dderbyniwyd yr un datganiad o fuddiant.

7. DERBYN UNRHYW GYHOEDDIADAU GAN Y CADEIRYDD, ARWEINYDD Y CYNGOR NEU'R PRIF WEITHREDWR

Gwnaeth y Cadeirydd y cyhoeddiadau a ganlyn:-

- Llongyfarchiadau i drefnwyr Sioe Môn ar sioe arall llwyddiannus eleni;
- Llongyfarchiadau i'r holl gystadleuwyr o'r Ynys a fu'n llwyddiannus yn y Sioe Genedlaethol a'r Eisteddfodau.
- Llongyfarchiadau mawr i blant a phobl ifanc yr Ynys ar eu llwyddiant gyda chanlyniadau TGAU, Lefel A, a chymwysterau lefel 2 a 3 eraill dros yr haf. Dymuniadau gorau i'r bobl ifanc hynny fydd yn gadael eu cartrefi am brifysgolion a cholegau ar hyd a lled Cymru a thu hwnt.
- Mae'r Cyngor yn Rhiant Corfforaethol a manteisiodd y Cadeirydd ar y cyfle i longyfarch y Plant sy'n Derbyn Gofal ar eu llwyddiannau yn eu TGAU a chyraeddiadau eraill yn ddiweddar, mae'r rhan fwyaf wedi sicrhau lleoliadau coleg, profiadau gwaith neu gyfleoedd prentisiaeth ac mae gennym un dyn ifanc sydd newydd ddechrau ym Mhrifysgol Bolton - da iawn i chi gyd! Roedd y Cadeirydd yn dymuno diolch i'r holl staff, athrawon, rhieni a rhieni maeth sydd wedi cefnogi'r bobl ifanc.
- Llongyfarchiadau arbennig i Isaak Floyd-Eve oedd yn ddisgybl blwyddyn 13 yn Ysgol Uwchradd Caergybi ar ennill Gwobr Goronwy Jones am yr ymgeisydd Safon Uwch gorau mewn Ffiseg drwy Gymru. Da iawn Isaak.
- Llongyfarchiadau i Mabli Blackshaw o Gaergybi ar gynrychioli tîm pêl-droed dan 16 Cymru a hithau yn ddim ond 12 oed. Chwaraeodd Mabli i Gymru yn erbyn Iwerddon yn Nulyn yn ddiweddar.
- Llongyfarchiadau i Jenna Seddon o Rosneigr – enillydd y ras merched Firelighter a oedd yn rhan o wyl redeg y Ring O'Fire ym mis Awst.
- Llongyfarchiadau i Gethyn Evans, Bryngwran – y dyn cyntaf yn ras 5 milltir y Morglawdd a gynhaliwyd ym mis Awst.
- Llongyfarchiadau i Gareth Cadwaladr, rheolwr gwasanaethau digidol yn y Cyngor, sydd wedi seiclo dros 700 milltir o Sweden i'r Iseldiroedd gyda chriw o ffrindiau i godi arian at elusen Blood Cancer UK. Maent wedi llwyddo i hel dros £2,600 at yr elusen hyd yma.
- Talodd y Cadeirydd deyrnged i Mr Elfed Roberts o'r Adran Gyllid sydd wedi cyrraedd carreg filltir nodedig o weithio i'r Cyngor am 50 mlynedd.

- Dywedodd y Cadeirydd bod yr Awdurdod wedi llwyddo i uwchraddio ei aelodaeth Hyderus o ran Anabledd, a bod y Cyngor yn cael ei adnabod fel Cyflogwr Hyderus o ran Anabledd. Diolchodd i'r staff sydd wedi bod yn rhan o'r datblygiad pwysig hwn.
- Llongyfarchiadau i'r Cynghorydd Jeff Evans ar ei lwyddiant diweddar ym mhencampwriaethau'r 'Town Crier'.
- Dymunodd y Cadeirydd yn dda i gyn-arweinydd y Cyngor, Llinos Medi ar gychwyn ei gwaith fel aelod seneddol dros Ynys Môn.

* * * *

Cydymdeimlodd â theuluoedd a ffrindiau Humphrey Pickering, Stephen a Katherine Burch a fu farw mewn damwain car ym Miwmares ddiwedd mis Awst. Er tristwch y digwyddiad, roedd ymateb y trigolion lleol yn arwydd o gryfder y gymuned.

Cydymdeimlodd hefyd a theuluoedd yr aelodau staff a fu farw yn ddiweddar :-

- Tony Jones a fu'n gwasanaethu'r Cyngor am flynyddoedd ac a oedd yn weithgar yn y gymuned drwy ei waith gyda MônFM
- Einir Williams, pennaeth Sbaeneg, dirprwy bennaeth 6ed ac Athrawes BAC uchel ei pharch yn Ysgol David Hughes,
- Hilda Owen, a oedd yn aelod profiadol a gweithgar o'r tîm gofal arbennig yng Nghanolfan Addysg y Bont.

Cydymdeimlodd ag unrhyw aelod etholedig, neu aelod o staff arall sydd wedi cael profedigaeth yn ddiweddar.

Safodd yr Aelodau a'r Swyddogion fel arwydd o barch.

8. CYFLWYNO DEISEBAU

Ni dderbyniwyd unrhyw ddeisebau.

9. ADRODDIAD PERFFORMIAD BLYNYDDOL 2023/24

Cyflwynwyd Adroddiad y Pennaeth Proffesiwn (Adnoddau Dynol) a Thrawsnewid, fel y'i cyflwynwyd i'r Pwyllgor Gwaith ar 24 Medi 2024, i'w dderbyn gan y Cyngor.

Dywedodd yr Aelod Portffolio Corfforaethol a Phrofiad y Cwsmer ei bod yn bleser cyflwyno adroddiad mor gadarnhaol sy'n nodi bod y Cyngor wedi cwblhau 93% o'r gwaith a gynlluniwyd, fel y nodir yn y ddogfen gyflawni flynyddol. Mae'r unig gam gweithredu allweddol sydd heb ei gwblhau yn ymwneud â phorth tenantiaid digidol newydd y Cyngor er mwyn gwella'r dulliau cyswllt i'n tenantiaid. Am resymau technegol bydd bellach yn cael ei lansio yn ystod hanner cyntaf y flwyddyn nesaf. Amlygodd y Cynghorydd Carwyn Jones rai o'r gwelliannau unigol o dan bob amcan strategol a dywedodd mai'r her nawr fydd cynnal y perfformiad rhagorol hwn.

Cyfeiriodd y Cynghorydd Aled Morris Jones at y defnydd a wneir o Breimiwm y Dreth Cyngor i adfer eiddo gwag. Roedd o'r farn bod hyn yn annheg a bod trigolion lleol yn

wynebu gorfod talu dwywaith cymaint o Dreth Gyngor gan eu bod yn y broses o werthu eiddo y maent wedi'i etifeddu a phobl ifanc sy'n cymryd mwy o amser i atgyweirio eu heiddo.

Mewn ymateb, dywedodd yr Arweinydd ei fod o'r farn bod y Premiwm yn gweithio'n dda, a bod y premiwm ychwanegol wedi darparu adnoddau i ychwanegu at Stoc Dai'r Cyngor a helpu prynwyr tro cyntaf i brynu eu cartref cyntaf drwy ddarparu benthyciadau rhannu ecwiti. Er ei fod yn derbyn bod rhai pobl yn etifeddu eiddo a methu ei werthu o fewn yr amserlen a bod pobl methu â chwblhau gwaith adnewyddu mewn pryd, mae'r Adran Gyllid yn ystyried y math yma o enghreifftiau pan fydd eiddo yn wag.

PENDERFYNWYD yn unfrydol i fabwysiadu'r Adroddiad Perfformiad Blynyddol 2023/2024.

10. ADRODDIAD BLYNYDDOL Y CYFARWYDDWR AR EFFEITHIOLRWYDD Y GWASANAETHAU CYMDEITHASOL 2023/24

Cyflwynwyd – adroddiad y Cyfarwyddwr Gwasanaethau Cymdeithasol.

Adroddodd y Cyfarwyddwr Gwasanaethau Cymdeithasol bod yr Adroddiad Blynyddol yn adroddiad statudol sy'n amlygu llwyddiannau'r Adran Gwasanaethau Cymdeithasol. Dywedodd bod heriau ariannol, yn enwedig yn y Gwasanaethau Plant, sy'n gorwario ar hyn o bryd, a bod cynlluniau ar y gweill i agor Cartref Clyd arall ar gyfer plant sy'n derbyn gofal. Aeth ymlaen i ddweud bod prosiectau trydydd sector ar gael i gadw pobl yn eu cymuned leol i'w hatal rhag dod yn ddibynnol ar wasanaethau statudol y Gwasanaethau Plant ac Oedolion sy'n gostus. Roedd y Cyfarwyddwr Gwasanaethau Cymdeithasol yn dymuno diolch i staff y Gwasanaethau Plant ac Oedolion am eu gwaith.

PENDERFYNWYD yn unfrydol i DDERBYN Adroddiad Blynyddol y Cyfarwyddwr ar Effeithlonrwydd y Gwasanaethau Cymdeithasol 2023/2024.

11. ADRODDIAD BLYNYDDOL Y PWYLLGOR LLYWODRAETHU AC ARCHWILIO 2023/24 - ADRODDIAD Y CADEIRYDD

Cyflwynwyd adroddiad Cadeirydd y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio, fel y'i cyflwynwyd i'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio ar 27 Mehefin 2024, i'w gymeradwyo gan y Cyngor.

Dywedodd Mr Dilwyn Evans, Cadeirydd y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio bod yr adroddiad yn cwrdd â Chylch Gorchwyl y Pwyllgor Llywodraethu, sy'n ei gwneud yn ofynnol i'r Pwyllgor adrodd i'r cyngor llawn yn flynyddol ar ei ganfyddiadau, casgliadau ac argymhellion ynghylch digonolrwydd ac effeithiolrwydd trefniadau llywodraethu, rheoli risg a fframweithiau rheolaeth fewnol y Cyngor, trefniadau adrodd ariannol, ymdrin â chwynion a swyddogaethau archwilio mewnol ac allanol. Mae'r adroddiad yn nodi gweithgareddau'r Pwyllgor yn ystod 2023/2024. Roedd yn dymuno diolch i Aelodau'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio ac i'r staff sy'n cefnogi'r Pwyllgor.

PENDERFYNWYD yn unfrydol i gymeradwyo Adroddiad Blynyddol y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio ar gyfer 2023/24.

12. ADRODDIAD BLYNYDDOL Y PWYLLGOR SAFONAU 2023/24

Cyflwynwyd adroddiad y Cyfarwyddwr Swyddogaeth (Busnes y Cyngor)/Swyddog Monitro i'w gymeradwyo gan y Cyngor.

Cyflwynwyd Adroddiad Blynyddol y Pwyllgor Safonau gan Mr Trefor Owen, Cadeirydd y Pwyllgor Safonau.

Dywedodd Mr Owen ei fod wedi cael ei benodi'n Gadeirydd y Pwyllgor Safonau'n ddiweddar a diolchodd i'r cyn-gadeirydd, Mr Rhys Davies, am ei waith. Eglurodd Mr Owen mai dyma drydydd adroddiad blynyddol y Pwyllgor Safonau i'r Cyngor Sir yn unol â gofynion Deddf Llywodraeth Leol ac Etholiadau (Cymru) 2021. Dywedodd Mr Owen bod yr adroddiad yn amlinellu dyletswyddau'r Pwyllgor Safonau, a'r gwaith a ymgymerwyd ganddo ag Aelodau'r Cyngor Sir, Arweinyddion Grŵp a Chynghorau Tref a Chymuned i gyflawni ei ddyletswyddau. Aeth Mr Owen ymlaen i ddweud bod yr adroddiad yn amlinellu gwaith y Pwyllgor yn unol â'i gyfrifoldebau yn ystod 2023/2024 a chyflwynwyd Rhaglen Waith y Pwyllgor ar gyfer 2024/2025 i'w gymeradwyo gan y Cyngor.

PENDERFYNWYD yn unfrydol i:-

- Gymeradwyo Adroddiad Blynyddol y Pwyllgor Safonau;
- Cymeradwyo Rhaglen Waith y Pwyllgor Safonau ar gyfer 2024/25, gan dderbyn y gallai materion ychwanegol gael eu cynnwys, yn unol â'r galw.

13. NEWID Y CYFANSODDIAD - CYNLLUN DIRPRWYO I SWYDDOGION

Cyflwynwyd adroddiad y Pennaeth Rheoleiddio a Datblygu Economaidd a'r Cyfarwyddwr Swyddogaeth (Busnes y Cyngor)/Swyddog Monitro, fel y'i cyflwynwyd i'r Pwyllgor Gwaith ar 23 Gorffennaf 2024, i'w gymeradwyo gan y Cyngor.

Adroddodd yr Arweinydd bod yr adroddiad yn cynnwys cais am Gynllun Dirprwyo mewn perthynas â chyflawni swyddogaethau statudol y Cyngor yn gysylltiedig ag unrhyw ddatblygiad sydd yn Brosiect Seilwaith o Arwyddocâd Cenedlaethol (NSIP). Drwy ei Raglen Ynys Ynni, mae'r Cyngor, yn ymgysylltu ag amrywiaeth o ddatblygwyr sydd â diddordeb mewn adeiladu a gweithredu ar ddatblygiadau carbon isel ar yr Ynys, a oedd wedi'u hamlygu yn yr adroddiad. Gan mai'r Arolygiaeth sy'n pennu'r amserlen archwilio, nid yw'n bosibl cysoni'r terfynau amser fel bod y Cyngor yn cyflwyno sylwadau a thystiolaeth gyda chylch pwyllgorau'r Cynghorau. Felly, gofynnir i'r Cyngor gefnogi cynllun dirprwyo i alluogi'r Pennaeth Rheoleiddio a Datblygu Economaidd i gyflawni holl swyddogaethau statudol y Cyngor yn gysylltiedig â phrosiectau NSIP. Nid yw'r amserlen archwilio a ddarperir gan yr Arolygiaeth Gynllunio yn caniatáu digon o amser i gyfieithu cyflwyniadau'r Cyngor erbyn y dyddiad cyflwyno. Gofynnir felly am ganiatâd i wyro oddi wrth ofynion Polisi Iaith Gymraeg y Cyngor i ganiatáu cyflwyno cyfieithiad Cymraeg o gyflwyniadau'r Cyngor i'r broses archwilio ar ôl y dyddiad cau ar gyfer cyflwyno. Ni fydd y mesur hwn yn effeithio ar allu'r Cyngor i gydymffurfio â'r safonau darparu gwasanaeth statudol, sy'n ei gwneud hi'n ofynnol gohebu'n Gymraeg/dwyieithog â'r cyhoedd a phersonau eraill yng Nghymru. Bydd fersiwn Gymraeg o ddogfennau'r Cyngor ar gael bob amser ac ni chaiff unrhyw ddogfennau eu cyhoeddi na'u cyhoeddi'n gyhoeddus hyd nes y bydd cyfieithiad Cymraeg ar gael.

PENDERFYNWYD yn unfrydol i:-

- Ddirprwyo'r hawl i'r Pennaeth Rheoleiddio a Datblygu Economaidd, mewn ymgynghoriad a'r Arweinydd (neu Aelod Portffolio a enwebwyd gan yr Arweinydd), i gyflawni holl swyddogaethau statudol y Cyngor 4 mewn cysylltiad ag unrhyw ddatblygiad sydd yn Brosiect Seilwaith o Arwyddocâd Cenedlaethol (NSIP) ac sy'n gofyn am Orchymyn Caniatâd Datblygu (DCO) fel y'i diffinnir o dan Ddeddf Cynllunio 2008 fel y diwygiwyd gan yr Ysgrifennydd Gwladol;

- **Caniatáu i'r Cyfarwyddwr Swyddogaeth (Busnes y Cyngor) / Swyddog Monitro, mewn ymgynghoriad â'r Pennaeth Gwasanaeth (Rheoleiddio a Datblygu Economaidd), i ddiweddarau adran 3.5.3.10 o'r Cyfansoddiad i adlewyrchu'r dirprwyaethau a roddwyd gan y penderfyniad.**
- **Rhoi caniatâd i wyro oddi wrth ofynion Polisi Iaith Gymraeg y Cyngor er mwyn galluogi i gyfieithiad Cymraeg o sylwadau'r Cyngor gael ei anfon at yr Arolygaeth Cynllunio yn dilyn eu cyflwyno yn y Saesneg. (Mae'r eithriad yma'n angenrheidiol gan nad yw amserlen yr archwiliad NSIP yn caniatáu amser digonol i sylwadau'r Cyngor gael eu cyfieithu erbyn y dyddiad cyflwyno).**

14. NEWID Y CYFANSODDIAD – POLISI PRYDERON A CHWYNION A RHEOLAU GWEITHDREFN CONTRACTAU

Cyflwynwyd adroddiad y Cyfarwyddwr Swyddogaeth (Busnes y Cyngor)/Swyddog Monitro a'r Cyfarwyddwr Swyddogaeth (Adnoddau)/Swyddog Adran 151, fel y'i cyflwynwyd i'r Pwyllgor Gwaith ar 24 Medi 2024, i'w gymeradwyo gan y Cyngor.

Eglurodd yr Aelodau Portffolio Corfforaethol a Phrofiad y Cwsmer bod y Polisi Pryderon a Chwynion a Rheolau Gweithdrefn Contractau wedi'u cynnwys yng Nghyfansoddiad y Cyngor ar hyn o bryd ac felly mae'n rhaid i unrhyw newidiadau gael eu cymeradwyo gan y Cyngor llawn. Nid oes unrhyw ofyniad cyfreithiol i gynnwys y PPCh/RhGCau yn y Cyfansoddiad, ac nid yw hynny'n ddisgwyliedig gan reoleiddwyr y Cyngor chwaith.

Mae'n rhaid i'r Cyngor gyhoeddi Polisi Pryderon a Chwynion (PPCh) sy'n cyd-fynd â'r polisi enghreifftiol a ddarparwyd gan Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus Cymru (OGCC) ac sy'n dilyn safonau a chanllawiau arfer da Awdurdod Safonau Cwynion yr Ombwdsmon.

Mae newidiadau deddfwriaethol yn gysylltiedig â materion caffael ar y gweill a bydd rhaid diwygio RhGCau y Cyngor i gyd-fynd â'r gofynion statudol.

I hwyluso'r broses o ddiweddarau'r dogfennau hyn cynigir bod y PPCh a'r RhGCau yn cael eu tynnu o'r Cyfansoddiad, a'u bod, ynghyd ag unrhyw ddogfennau ategol, yn cael eu cyhoeddi mewn lle amlwg ar wefan y Cyngor. Drwy eu tynnu o'r Cyfansoddiad bydd modd i'r dogfennau gael eu diwygio gan y Pwyllgor Gwaith, yn hytrach na'r Cyngor llawn. Bydd newid hwn yn sicrhau bod dogfennau'n cael eu hadolygu a'u diwygio ar amser ac yn darparu proses mwy hyblyg ac ymatebol. Bydd cyhoeddi'r PPCG a'r RhGCau ar wefan y Cyngor yn rhoi mwy o eglurder i aelodau'r cyhoedd sy'n dymuno gwneud cwyn a chontractwyr / busnesau sy'n ymgeisio am gontractau'r Cyngor.

PENDERFYNWYD yn unfrydol i:-

• Dynnu'r canlynol o'r Cyfansoddiad:

- **Polisi Pryderon a Chwynion**
- **Rheolau Gweithdrefn Contractau a**
- **Dirprwyo awdurdod i'r Swyddog Monitro i wneud unrhyw newidiadau o ganlyniad i'r penderfyniadau hyn.**

• Bod y Polisi Pryderon a Chwynion, a'r Rheolau Gweithdrefn Contractau (ynghyd â'r holl ddogfennau ategol perthnasol) ar gael yn rhwydd ar wefan y Cyngor.

- Ni fydd y Cyngor llawn bellach yn gyfrifol am gymeradwyo unrhyw newidiadau i'r Polisi Pryderon a Chwynion a Rheolau Gweithdrefn Contractau, a byddant yn cael eu cymeradwyo gan:

- y Pwyllgor Gwaith; neu

- y Swyddog Monitro*, o dan bwerau dirprwyedig, os nad yw'r newidiadau'n darparu dewis lleol, neu'n fân newidiadau.

*Bydd unrhyw newidiadau i'r Rheolau Gweithdrefn Contractau bob amser yn cael eu trafod â'r Cyfarwyddwr Swyddogaeth (Adnoddau) / Swyddog Adran 151.

15. CYTUNDEB CYFLAWNI DRAFFT - CYNLLUN DATBLYGU LLEOL YNYS MÔN

Cyflwynwyd adroddiad y Pennaeth Rheoleiddio a Datblygu Economaidd, fel y'i cyflwynwyd i'r Pwyllgor Polisi Cynllunio ar 18 Gorffennaf 2024, i'w gymeradwyo gan y Cyngor.

Yn absenoldeb yr Aelod Portffolio Cynllunio, Gwarchod y Cyhoedd a Newid Hinsawdd dywedodd y Dirprwy Arweinydd bod yr adroddiad yn crynhoi'r sylwadau a dderbyniwyd yn ystod yr ymgynghoriad cyhoeddus ar y Cytundeb Cyflawni Drafft ar gyfer creu Cynllun Datblygu Lleol newydd ar gyfer Ynys Môn. Mae'r Cytundeb Cyflawni'n amlinellu'r Cynllun Cynnwys Cymunedau sy'n nodi sut a phryd y bydd rhanddeiliaid a'r gymuned yn cael eu cynnwys yn y broses o baratoi'r cynllun a'r amserlen ar gyfer paratoi'r Cynllun Datblygu Lleol. Cynhaliwyd ymgynghoriad rhwng 23 Mai 2024 a 4 Gorffennaf 2024. Roedd yr adroddiad yn nodi'r camau a gymerwyd i godi ymwybyddiaeth o'r ymgynghoriad. Roedd nifer yr ymatebion yn siomedig. Derbyniwyd 85 o ymatebion ar-lein ond roedd 34 o'r rhain wedi'u cyflwyno heb sylwadau a 35 wedi'u llenwi'n rhannol gyda nifer yn cynnwys manylion cyswllt yn unig. Derbyniwyd 8 ymateb llawn ar y we a 8 ymateb dros e-bost. Nododd nad oedd angen unrhyw newidiadau sylweddol i'r Cytundeb Cyflawni yn dilyn y sylwadau hyn.

Dywedodd y Cynghorydd Aled Morris Jones y dylai'r Cynllun Datblygu Lleol newydd sicrhau bod modd i anheddau gael eu hadeiladu ar gyrion pentrefi llai i fynd i'r afael â'r angen lleol fel ag ym Mholisi Cynllunio 50 yn y Cynllun Datblygu Lleol blaenorol ar gyfer Ynys Môn.

PENDERFYNWYD yn unfrydol i:-

- Nodi'r sylwadau a dderbyniwyd yn ystod yr ymgynghoriad cyhoeddus chwe wythnos o hyd, yn ogystal ag ymateb yr Awdurdod Cynllunio Lleol i'r sylwadau hynny (Atodiad A);
- Cymeradwyo'r drafft terfynol o'r Cytundeb Cyflawni (Atodiad B) a chefnogi ei gyflwyno i Lywodraeth Cymru i'w gymeradwyo.

Daeth y cyfarfod i ben am 3.35 pm

**CYNGHORYDD GLYN HAYNES
CADEIRYDD**

CYNGOR SIR YNYS MÔN

Cofnodion y Cyfarfod Arbennig a gynhaliwyd ar 6 Tachwedd 2024

PRESENNOL: Cynghorydd Glyn Haynes (Cadeirydd)
Cynghorydd Non Dafydd (Is-gadeirydd)

Cynghorwyr Geraint Bebb, Paul Ellis, Jeff M Evans, Neville Evans, Douglas Massie Fowlie, Kenneth P Hughes, T LI Hughes MBE, Carwyn Jones, John Ifan Jones, R LI Jones, A M Jones, G O Jones, Dyfed Wyn Jones, Euryrn Morris, Pip O'Neill, Llio Angharad Owen, Gary Pritchard, Dylan Rees, Alun Roberts, Dafydd Roberts, Keith Roberts, Margaret Murley Roberts, Nicola Roberts, Dafydd Rhys Thomas, Alwen Pennant Watkin, Ieuan Williams, Robin Williams, Sonia Williams ac Arfon Wyn

WRTH LAW: Prif Weithredwr,
Dirprwy Brif Weithredwr,
Cyfarwyddwr Swyddogaeth (Busnes y Cyngor)/Swyddog Monitro,
Cyfarwyddwr Swyddogaeth (Adnoddau)/Swyddog Adran 151,
Pennaeth Rheoleiddio a Datblygu Economaidd,
Pennaeth Priffyrdd, Gwastraff ac Eiddo,
Pennaeth Democratiaeth,
Prif Swyddog Datblygu Economaidd (THJ),
Rheolwr Tîm Rheoli Adeiladu (AR),
Swyddog Cyfathrebu (GJ),
Swyddog Pwyllgorau (MEH),
Swyddog Gweddarlledu Gwasanaethau Pwyllgorau (FT).

YMDDIHEURIADAU: Cynghorwyr Jackie Lewis, Derek Owen, Ken Taylor a Liz Wood

1. DATGAN BUDDIANT

Fe wnaeth y Cynghorydd Alwen P Watkin ddatgan diddordeb personol yn gysylltiedig ag eitem 4 – Awdurdodi ac Ariannu Gwaith Trwsio Annisgwyl ac yn dilyn derbyn cyngor cyfreithiol roedd modd iddi gymryd rhan yn y drafodaeth a'r bleidlais.

2. DERBYN UNRHYW GYHOEDDIADAU GAN Y CADEIRYDD, ARWEINYDD Y CYNGOR NEU'R PRIF WEITHREDWR

Fe wnaeth y Cadeirydd y cyhoeddiadau a ganlyn:-

Fe wnaeth y Cadeirydd longyfarch y Cynghorydd Kenneth P Hughes ar gael ei ethol yn ddiweddar i gynrychioli ward Talybolion.

* * * *

Fe wnaeth y Cadeirydd gydymdeimlo â theulu'r cyn-gynghorydd Jim Evans a fu farw'n ddiweddar. Roedd Mr Evans yn gyn-gadeirydd y Cyngor a chyn bostfeistr yn Llanfairpwll.

Talodd aelodau'r Cyngor deyrnged i Mr Jim Evans gan ddweud ei fod yn uchel ei barch am ei waith fel Aelod Lleol ac fel aelod o gymuned Llanfairpwll.

Safodd yr Aelodau a'r Swyddogion fel arwydd o barch.

3. CAU ALLAN Y WASG A'R CYHOEDD

PENDERFYNWYD mabwysiadu'r canlynol;-

“O dan Adran 100 (A) (4) Deddf Llywodraeth Leol 1972, cau allan y wasg a'r cyhoedd o'r cyfarfod yn ystod y drafodaeth ar yr eitem a ganlyn oherwydd y tebygolrwydd y caiff gwybodaeth ei rhyddhau a honno'n wybodaeth y gwneir eithriad ohoni yn Atodlen 12A y Ddeddf honno ac yn y Prawf Budd y Cyhoedd sydd ynghlwm.”

4. AWDURDODI AC ARIANNU GWAITH TRWSIO ANNISGWYL

Cyflwynwyd adroddiad gan y Pennaeth Rheoleiddio a Datblygu Economaidd i'w ystyried.

Adroddodd y Prif Weithredwr bod y Cyngor, ym mis Mawrth 2024, wedi cyflwyno hysbysiad, yn unol ag adran 78 o Ddeddf Adeiladu 1984, i berchnogion y tri adeilad cyfagos, yn gofyn iddynt gwblhau gwaith brys ar eu hadeiladau er mwyn gofalu am ddiogelwch y cyhoedd.

Fe wnaeth dau o'r tri perchennog weithredu ond ni wnaeth y trydydd gymryd unrhyw gamau.

O ganlyniad, roedd yn rhaid i'r Cyngor gamu i'r adwy a bydd yn ceisio adennill y costau.

Tra bod y gwaith dan sylw'n cael ei wneud, canfu bod cyflwr cyffredinol yr adeiladau, un ohonynt yn enwedig, yn llawer gwaeth nag a dybiwyd yn wreiddiol. Comisiynwyd cwmni peirianeg arbenigol annibynnol i ddarparu tystiolaeth bellach a daethpwyd o hyd i wendidau strwythurol difrifol. Rhannwyd y dystiolaeth â'r perchnogion ac rydym yn aros i weld pa gamau y maent yn bwriadu eu cymryd. Rydym yn gobeithio y bydd y gwaith yn cael ei wneud heb unrhyw ymyrraeth bellach gan y Cyngor. Fodd bynnag, os na fydd y perchnogion yn gweithredu bydd y Cyngor yn gwneud cais i Lys yr Ynadon dan Adran 77 o Ddeddf Adeiladu 1984 am orchymyn i'w gyflwyno i berchnogion yr adeilad i gau'r adeilad a'u gorfodi i wneud y gwaith. Os na fyddant yn gweithredu, bydd y Cyngor yn gwneud y gwaith brys sy'n weddill ac yn ceisio adennill y gost o ymgymryd â'r gwaith hwnnw gan berchnogion yr eiddo.

Mae angen rhyddhau'r arian o'r balansau cyffredinol felly fel bod y Cyngor mewn sefyllfa i wneud y gwaith pe bai angen.

Roedd aelodau'r Cyngor Sir yn cydnabod y gwaith sylweddol a wnaed gan Swyddogion y Cyngor fynd i'r afael â'r gwaith angenrheidiol i wneud yn siŵr bod yr adeilad yn ddiogel, am y tro, ac unrhyw achosion cyfreithiol angenrheidiol. Fe wnaeth y Swyddogion ateb cwestiynau gan yr Aelodau yn gysylltiedig â'r trefniadau sydd ar waith i wneud yn siŵr bod y cyhoedd yn diogel ac ar gyfer adennill yr arian cyhoeddus a wariwyd ar yr eiddo preifat.

PENDERFYNWYD:-

- **Nodi cyflwr peryglus yr adeilad a'r risg uniongyrchol i ddiogelwch y cyhoedd, gan olygu bod angen gweithredu ar frys.**

- Awdurdodi rhyddhau uchafswm o £500,000 o falansau cyffredinol y Cyngor er mwyn caniatáu i waith strwythurol brys gael ei wneud i sicrhau diogelwch y cyhoedd.
- Awdurdodi swyddogion i ddwyn unrhyw achosion cyfreithiol y maent yn ystyried yn rhesymol er mwyn adennill y costau a gafwyd gan y Cyngor wrth gyflawni'r gwaith unioni ar yr adeilad/adeiladau ac ariannu unrhyw gostau cyfreithiol nad ydynt yn cael eu hadennill.
- Caniatáu eithriad ar gyfer “contractau lle mae cymaint o frys nad yw'n bosibl cydymffurfio â'r Rheolau hyn” a bydd angen eithriad ar gyfer y gwaith hwn oherwydd y brys.

Daeth y cyfarfod i ben am 10.50 am

**CYNGHORYDD GLYN HAYNES
CADEIRYDD**

This page is intentionally left blank

CYNGOR SIR YNYS MÔN

ADRODDIAD I:	CYNGOR SIR
DYDDIAD:	3 RHAGFYR 2024
PWNC:	ADOLYGIAD RHEOLI'R TRYSORLYS BLYNYDDOL AR GYFER 2023/24
DEILYDD PORTFFOLIO:	Y CYNGHORYDD R WILLIAMS - DIRPRWY ARWEINYDD A DEILYDD PORTFFOLIO CYLLID
SWYDDOG ARWEINIOL:	MARC JONES, CYFARWYDDWR SWYDDOGAETH (ADNODDAU) / SWYDDOG ADRAN 151
SWYDDOG CYSWLLT:	JEMMA ROBINSON - JemmaRobinson@ynysmon.llyw.cymru

Natur a rheswm am adrodd

Er mwyn cydymffurfio â rheoliadau a gyhoeddwyd o dan Ddeddf Llywodraeth Leol 2003 a gyda Chynllun Dirprwyo Rheoli'r Trysorlys y Cyngor ar gyfer 2023/24 (Atodiad 10 o Ddatganiad Strategaeth Rheoli'r Trysorlys 2023/24). Yn unol â'r Cynllun Dirprwyo, cafodd yr adroddiad hwn ei sgriwteiddio gan y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio ar 19 Medi 2024 a'i gyflwyno i'r Pwyllgor Gwaith heb sylwadau ar 22 Hydref 2024. Penderfynodd y Pwyllgor Gwaith i gyflwyno'r adroddiad i'r Cyngor llawn heb sylw pellach.

1. Cyflwyniad

Yn unol â rheoliadau a gyhoeddwyd o dan Ddeddf Llywodraeth Leol 2003, mae'n ofynnol i'r Cyngor lunio adolygiad rheoli'r trysorlys blynyddol o'i weithgareddau a'r dangosyddion darbodus a thrysorlys gwirioneddol ar gyfer 2023/24. Mae'r adroddiad hwn yn bodloni gofynion Côt Ymarfer CIPFA ar Reoli Trysorlys (y Côt) a Chôt Darbodus CIPFA ar gyfer Cyllid Cyfalaf mewn Awdurdodau Lleol (y Cod Darbodus).

Yn ystod 2023/24, y gofynion adrodd sylfaenol oedd y dylai'r Cyngor llawn dderbyn yr adroddiadau a ganlyn:-

- strategaeth flynyddol ar gyfer y trysorlys cyn i'r flwyddyn gychwyn (derbyniwyd ar 9 Mawrth 2023);
- adroddiad diweddarau canol blwyddyn ar y trysorlys (derbyniwyd ar 7 Mawrth 2024);
- adolygiad blynyddol wedi i'r flwyddyn ddod i ben yn disgrifio'r gweithgareddau o gymharu â'r strategaeth (yr adroddiad hwn).

Yn ogystal, mae'r Cyngor wedi derbyn adroddiadau diweddarau chwarterol ar gyfer rheoli'r trysorlys (chwarter un a chwarter tri) a dderbyniwyd ac a gymeradwywyd gan y Deilydd Portffolio.

Mae'r amgylchedd rheoleiddio yn gosod cyfrifoldeb ar Aelodau i adolygu a chraffu ar bolisi a gweithgareddau rheoli'r trysorlys. Mae'r adroddiad hwn, felly, yn bwysig yn hynny o beth gan ei fod yn darparu manylion am y sefyllfa alldro ar gyfer gweithgareddau trysorlys ac mae'n tynnu sylw at gydymffurfiaeth â pholisïau'r Cyngor a gymeradwywyd yn flaenorol gan Aelodau.

Mae'r Cyngor hwn yn cadarnhau ei fod wedi cydymffurfio â'r gofyniad o dan y Côt bod rhaid i'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio graffu ymlaen llaw ar bob un o'r adroddiadau rheoli'r trysorlys uchod cyn eu cyflwyno i'r Cyngor llawn. Rhoddwyd hyfforddiant i aelodau ar faterion rheoli'r trysorlys ar 15 Medi 2023 er mwyn cefnogi rôl sgrwtini yr aelodau.

Mae'r Swyddog Adran 151 yn cadarnhau mai dim ond at ddibenion cyfalaf y benthycwyd ac na aethpwyd y tu hwnt i'r terfyn benthycu statudol (y terfyn awdurdodedig).

Hefyd, mae'r adroddiad yn nodi'r canlyniadau canlynol ym mlwyddyn ariannol 2023/24:-

- Ffactorau allanol – gan gynnwys adolygiad o'r economi, perfformiad cyfraddau llog yn ystod y flwyddyn;
- Ffactorau mewnol – gan gynnwys perfformiad gwariant cyfalaf, yr effaith ar y cronfeydd wrth gefn a balansau arian parod, archwaeth risg o ran buddsoddiadau, y benthyciadau a gymerwyd gan y Cyngor a'r effaith ar y Gofyniad Cyllido Cyfalaf (GCC);
- Y Strategaeth Rheoli'r Trysorlys yn 2023/24 – gan gynnwys rheoli dyledion y Cyngor a benthyciadau a buddsoddiadau'r Cyngor yn ystod y flwyddyn;
- Rheoli'r Trysorlys – beth yw'r Dangosyddion Darbodus a sut y cânt eu mesur;
- Cymharu'r Dangosyddion Darbodus – cymharu'r Dangosyddion Darbodus gwirioneddol gyda'r rhagolygon ar ddechrau'r flwyddyn;
- Edrych ymlaen at 2024/25 a thu draw i hynny; a'r
- Casgliad.

2. Adolygiad o'r Flwyddyn – Ffactorau Allanol

2.1 Cyfraddau Llog – Erbyn mis Mawrth 2023, roedd Cyfradd y Banc wedi gorffen ar 5.25%. Cynyddodd Cyfradd y Banc yn gyson trwy gydol 2023/24, gan ddechrau ar 4.25% a gorffen ar 5.25%.

2.2 Yr Economi - y Deyrnas Unedig - Yn erbyn cefndir o bwysau chwyddiant ystyfnig, ymosodiad Rwsia ar Wcráin a rhyfel yn y Dwyrain Canol, mae cyfraddau llog y DU wedi parhau i fod yn gyfnewidiol ar draws y gromlin, o Gyfradd y Banc i gynnyrch gilt 50 mlynedd, ar gyfer y cyfan o 2023/24.

Mae marchnadoedd wedi ceisio dod â chyfnod parhaus banciau canolog i ben o gadw polisi ariannol cyfyngol ar waith ar o leiaf un achlysur yn ystod 2023/24 ond, hyd yma, dim ond Banc Cenedlaethol y Swistir sydd wedi torri cyfraddau, a hynny ar ddiwedd mis Mawrth 2024.

Mae cynnyrch 10 mlynedd y DU, EZ a'r Unol Daleithiau i gyd wedi aros yn ystyfnig uchel trwy gydol 2023/24. Mae chwyddiant yn llacio, er yn raddol, ond mae marchnadoedd llafur yn parhau i fod yn dynn iawn gan gymariaethau hanesyddol, gan ei gwneud yn fater o ddyfarniad dirwy ynghylch pryd y gellir torri'r cyfraddau.

Nid oedd unrhyw syndod gan Fanc Lloegr yn eu cyfarfod ym mis Mawrth, gan adael cyfraddau llog ar 5.25% am y pumed tro yn olynol ac, er nad oes unrhyw aelodau Pwyllgor Polisi Ariannol (MPC) bellach yn pleidleisio i godi cyfraddau llog, cadwodd ei ganllawiau cymharol hawddgar. Mae cyfathrebiadau'r Banc yn awgrymu bod yr MPC yn magu hyder y bydd chwyddiant yn gostwng yn gynaliadwy yn ôl i'r targed o 2.0%. Fodd bynnag, er i'r MPC nodi bod "safiad cyfyngol polisi ariannol yn pwysu ar weithgaredd yn yr economi go iawn, yn arwain at farchnad lafur fwy llac ac yn dwyn i lawr ar bwysau chwyddiant", i'r gwrthwyneb nododd fod dangosyddion allweddol o ran parhad chwyddiant yn parhau i gael eu dyrchafu a bydd polisi'n "gyfyngol am gyfnod digon hir" ac yn "gyfyngol am gyfnod estynedig".

Wrth gwrs, mae economi'r DU wedi dechrau perfformio ychydig yn well yn Ch1 2024, ond mae'n dal i wella ar ôl dirwasgiad bas trwy ail hanner 2023. Yn wir, gwelodd Ch4 2023 dwf Cynnyrch Gros Domestic GDP negyddol o -0.3% tra bod y twf b/b hefyd yn negyddol ar -0.2%.

Ond roedd yn ddirwasgiad rhyfedd. Mae diweithdra yn is na 4% ar hyn o bryd, yn erbyn cefndir o dros 900k o swyddi gwag, ac mae chwyddiant cyflog blynyddol yn uwch na 5%. Gyda chapiau prisiau nwy a thrydan yn gostwng ym mis Ebrill 2024, mae mesur Mynegai Prisiau Defnyddwyr (CPI) o chwyddiant - a gyrhaeddodd uchafbwynt o 11.1% ym mis Hydref 2022 - bellach i fod i lithro yn is na'r gyfradd darged o 2% ym mis Ebrill ac i aros yn is na'r meincnod Banc Lloegr hwnnw am yr ychydig flynyddoedd nesaf, yn ôl Capital Economics. Mae Banc Lloegr angen rhywfaint o argyhoeddi'r sgôr honno o hyd, ond bydd chwyddiant sydd ar ddod a datganiadau cyflogaeth yn setlo'r ddadl honno cyn bo hir. Nodir bod CPI craidd yn dal i fod yn 4.5% ym mis Chwefror ac, yn ddefnyddol, mae angen iddo syrthio ymhellach.

Fe wnaeth siopwyr ddiystyru'r tywydd anarferol o wlyb i raddau helaeth ym mis Chwefror, a dylai incwm cartref go iawn cynyddol gefnogi gweithgaredd manwerthu trwy gydol 2024. Ar ben hynny, mae effaith cyfraddau llog uwch ar daliadau llog cartref yn agosáu at ei uchafbwynt, er bod cyfraddau morgais cyfradd sefydlog ar fenthyciadau newydd wedi symud i fyny ychydig ers dod yn agos at 4.5% yn gynnar yn 2024.

O safbwynt cyllidol, bydd y toriadau pellach i dreth yswiriant gwladol (o fis Ebrill) a gyhoeddwyd yng Nghyllideb mis Mawrth, yn rhoi hwb i incwm gwario aelwydydd go iawn 0.5 - 1.0%. Ar ôl i incwm gwario cartref go iawn godi 1.9% yn 2023, rhagwelir Capital Economics bydd yn codi 1.7% yn 2024 a 2.4% yn 2025. Mae'r cynnydd hwn mewn incwm gwario cartref go iawn, ynghyd â pylu'r llusgo yn gynharach o godiadau blaenorol mewn cyfraddau llog, yn golygu y rhagwelir twf CDP o 0.5% yn 2024 a 1.5% yn 2025. Mae Banc Lloegr yn llai optimistaidd na hynny, gan weld twf yn ei chael hi'n anodd mynd yn agos at 1% dros y ddwy i dair blynedd nesaf.

O ran marchnadoedd ecwiti, mae'r FTSE 100 wedi codi i bron i 8,000 ac mae, erbyn hyn, dim ond 1% yn is na'r uchaf erioed y cyrhaeddodd ym mis Chwefror 2023. Cafodd y cynnydd cymedrol mewn ecwiti yn y DU ym mis Chwefror ei yrru gan berfformiadau cryf yn y sectorau diwydiannol cylchol a dewisol defnyddwyr, tra bod cyfathrebu a deunyddiau sylfaenol wedi gwneud yn wael.

3. Adolygiad o'r Flwyddyn – Ffactorau Mewnol

3.1 Gwariant a Chyllid c Gyfalaf 2023/24 – Mae'r Cyngor yn mynd i wariant cyfalaf ar asedau tymor hir. Gellir cyllido'r gweithgareddau hyn naill ai:-

- Ar unwaith trwy adnoddau cyfalaf neu refeniw (derbyniadau cyfalaf, grantiau cyfalaf, chyfraniadau refeniw ac ati), nad yw'n cael unrhyw effaith ar angen y Cyngor i fenthycia; neu
- Trwy fenthycia: os nad oes digon o gyllid ar gael, neu os penderfynir peidio â defnyddio adnoddau, bydd y gwariant cyfalaf yn arwain at yr angen i fenthycia.

Mae'r gwariant cyfalaf gwirioneddol yn un o'r dangosyddion darbodus angenrheidiol. Mae'r tabl isod yn dangos y gwir wariant cyfalaf a sut y cyllidwyd hyn:-

	Amcangyfrif 2023/24 (£'m)	Gwirioneddol 2023/24 (£'m)
Gwariant cyfalaf o'r Gronfa Gyffredinol	48	31
Gwariant Cyfalaf o'r Cyfrif Refeniw Tai (CRT)	20	20
Cyfanswm Gwariant Cyfalaf	68	51
Cronfa Gyffredinol a gyllidwyd yn y flwyddyn gan Grantiau a Chyfraniadau	35	23
CRT a gyllidwyd yn y flwyddyn gan Grantiau a Chyfraniadau	8	7
Cronfa Gyffredinol a gyllidwyd yn y flwyddyn gan Adnoddau'r Cyngor	5	4
CRT a gyllidwyd yn y flwyddyn gan Adnoddau'r Cyngor	12	13
Gwariant cyfalaf o'r Gronfa Gyffredinol a gyllidwyd trwy fenthycia	8	4
Gwariant cyfalaf o'r CRT a gyllidwyd trwy fenthycia	0	0

Y prif reswm am y tanwario oedd y tanwariant mawr yn erbyn y prosiectau a restrir isod:-

Cynllun	Tanwariant £'m	Sylwadau
Gwaith cyfalaf oherwydd Concrit wedi'i awyru, ei awtoglaffio a'i atgyfnerthu (RAAC)	1.014	Oherwydd materion RAAC, roedd angen i'r Cyngor ymrwymo i wariant, heb unrhyw sicrwydd o gyllid ychwanegol, er mwyn sicrhau diogelwch pawb yn yr ysgolion effeithwyd. Yna, cafwyd trafodaethau â LIC o ran cyllid ychwanegol ac, yn ystod rhan olaf 2023/24, dyfarnwyd £1.695m o gyllid grant ychwanegol i'r Awdurdod ar gyfer gwaith cyfalaf yn gysylltiedig â RAAC. Defnyddiwyd y cyllid grant i gyllido gwariant ar waith RAAC hyd yma, a'r gweddill ar adeiladau addysg yn 2023/24, yn hytrach na defnyddio cyllid o adnoddau'r Awdurdod ei hun. Bydd y cyllid sydd wedi'i arbed gan yr Awdurdod yn sgil y grant hwn yn cael ei ddefnyddio'n awr i gyllido gweddill y gwaith RAAC yn 2024/25.
Grant Anghenion Dysgu Ychwanegol (ADY)	0.372	Yn 2022/23, dyfarnwyd £0.476m o gyllid grant i'r Awdurdod i gefnogi dysgwyr sydd ag ADY. Ychydig iawn o wariant a gafwyd yn 2022/23, ac roedd tanwariant o £0.111m yn dilyn y gwariant a gafwyd yn 2023/24. Yn yr un modd, cafwyd tanwariant o £0.261m ar y dyraniad ar gyfer 2023/24, ac mae LIC wedi rhoi caniatâd i'r Cyngor ddwyn ymlaen swm o £0.108m i gwblhau gwaith yr ymrwymwyd iddo.
Mynediad i Adeiladau Addysg i'r Anabl	0.134	Y rheswm am hyn yw bod addasiadau ar gyfer yr anabl wedi'u cwblhau ym mhob ysgol uwchradd heblaw am un. Mae gwaith yn yr ysgol uwchradd sy'n weddill wedi'i ohirio wrth ddisgwyl am ganlyniad astudiaethau dichonolrwydd. Mae gwaith yn cael ei gwblhau mewn ysgolion cynradd pryd a phan fydd angen. Er bod buddsoddiad sylweddol wedi'i wneud, efallai y bydd angen rhagor o waith yn y dyfodol i fynd i'r afael ag anghenion unigolion nad ydynt yn hysbys i ni eto, felly, mae angen i'r tanwariant lithro i 2024/25.
Cynlluniau Llifogydd Amrywiol	1.009	Mae rhai cynlluniau'n rhai parhaus ac maent yn pontio mwy nag un flwyddyn ariannol. Gwelwyd oedi gyda chynlluniau eraill ac mae LIC wedi cytuno ar estyniad amser er mwyn eu cwblhau a dwyn y cyllid ymlaen, tra bod cynlluniau eraill wedi'u cwblhau.
Cronfa Ffyniant Bro	6.151	Roedd y bidiau a dderbyniwyd fel rhan o'r broses dendro'n llawer uwch na'r gyllideb ac, oherwydd hynny, bu'n rhaid ail-dendro'r gwaith a lleihau'r cwmpas fel ei fod yn fwy ymarferol. Yn y pendraw, arweiniodd hyn at oedi yn y cynlluniau ac mae cais i ddwyn ymlaen £4.905m o'r tanwariant er mwyn cwblhau cynlluniau yr ymrwymwyd iddynt.
Adfywio Caergybi – Menter Treftadaeth Treflun Cam II	0.625	Mae'r gwaith wedi arafu'n gyffredinol yn ystod y flwyddyn ariannol hon ac roedd disgwyl tanwariant, yn unol ag adroddiadau monitro blaenorol. O ganlyniad, bydd y rhan fwyaf o'r gwariant yn digwydd yn 2024/25.
Cyfarpar Ailgylchu Rheoli Gwastraff	0.256	Mae'r gwasanaeth wedi adolygu a blaenoriaethu ei wariant cyfalaf yn unol â'i strategaeth a'i gynllun ariannol 5 mlynedd ac mae nawr wrthi'n caffael pedwar eitem o beiriannau a pheirianwaith. Fodd bynnag, mae'r amseroedd arwain posib yn dilyn derbyn tendrau llwyddiannus yn golygu nad yw'r peiriannau a'r pheirianwaith yn debygol o gael eu cyflenwi yn ystod y flwyddyn ariannol hon. Serch hynny, mae'r cyllid wedi'i ymrwymo'n llawn.

Cynllun	Tanwariant £'m	Sylwadau
Isadeiledd Morwrol	0.178	Ar hyn o bryd, mae'r cynllun yn cael ei ail-ddylunio ac, oherwydd yr amseru, mae cais i ddwyn y gyllideb ymlaen i 2024/25 er mwyn cwblhau'r cynllun hwn. Mae hyn yn cyd-fynd ag adroddiadau monitro blaenorol.
Isadeiledd Ymwelwyr	0.194	Roedd disgwyl tanwariant, yn unol ag adroddiadau monitro blaenorol, oherwydd bod angen cyllid cyfatebol ar gyfer y grant Cronfa Ffyniant ar y Cyd ac mae'n fanteisiol i'r rhanbarth wario cymaint â phosib o gyllid grant eleni a darparu ein cyllid cyfatebol yn ystod y flwyddyn ariannol nesaf. Gofynnir, felly, am gael dwyn y cyllid hwn ymlaen i flwyddyn ariannol 2024/25.
Grantiau Gwres Carbon Isel (LCHG)	3.805	Oherwydd bod y LCHG wedi cael ei ddyfarnu'n hwyr a, fel y trafodwyd ym mharagraff 3.1, derbyniwyd £5.744m yn 2023/24, a gwariwyd £1.939m.
Gwaith cyfalaf ar asedau presennol	0.503	Mae gweddill y gyllideb wedi'i hymrwymo ar gyfer gwaith sy'n pontio 2023/24 a 2024/25.
Uwchraddio Toiledau Cyhoeddus	0.280	Mae'r gwasanaeth wrthi'n datblygu cynllun gwella toiledau cyhoeddus, a bydd y cynllun hwnnw'n rhoi gwell syniad o'r gofynion cyfalaf yn ystod y flwyddyn ariannol nesaf. Rhagwelir, hefyd, efallai y bydd cyllid grant ychwanegol yn cael ei ddarparu ar gyfer gwaith cyfalaf ar doiledau cyhoeddus, ac, unwaith eto, efallai y bydd rhan o'r gyllideb hon yn cael ei defnyddio fel cyllid cyfatebol pe cyfyd y cyfle.
Cerbydau a Cherbydau Graeanu	0.771	Ni wariwyd y gyllideb ar gyfer cerbydau graeanu oherwydd nad oedd cerbydau addas ar gael i'w prynu. Archebwyd cerbydau eraill cyn diwedd y flwyddyn, ond, oherwydd yr amseroedd aros cyn eu cyflenwi, ni fyddant yn cael eu derbyn tan ar ôl diwedd y flwyddyn, felly bydd angen i'r gyllideb lithro i flwyddyn ariannol 2024/25.

3.2 Cronfeydd Wrth Gefn a Balansau Arian Parod – Mae balansau arian parod y Cyngor yn cynnwys adnoddau referniw a chyfalaf a chyllid ar gyfer llif arian. Roedd adnoddau arian parod craidd y Cyngor fel a ganlyn:-

Cronfeydd Wrth Gefn a Darpariaethau y gellir eu defnyddio	Drafft 31 Mawrth 2024 £'m	Terfynol 31 Mawrth 2023 £'m
Cronfa wrth gefn gyffredinol Cronfa'r Cyngor	15.604	14.039
Cronfeydd wrth gefn clustnodedig	16.779	19.637
Cronfa wrth gefn y Cyfrif Refeniw Tai (CRT)	8.189	12.107
Cronfa wrth gefn Gyfalaf y (CRT)	0.509	0.00
Cronfeydd wrth gefn ysgolion	5.577	6.716
Cronfeydd wrth gefn derbyniadau cyfalaf	2.390	1.908
Grant Cyfalaf heb ei Ddefnyddio	0.464	0.407
Cronfa wrth gefn Bwrdd Uchelgais Economaidd Gogledd Cymru	0.587	0.000
Cyfanswm y cronfeydd wrth gefn y gellir eu defnyddio	50.099	54.814
Darpariaethau	4.703	5.037
Cyfanswm y cronfeydd wrth gefn y gellir eu defnyddio a'r darpariaethau	54.802	59.851

3.3 Allanol benthycia – Mae angen sylfaenol y Cyngor i fenthycia ar gyfer gwariant cyfalaf yn cael ei alw yn Ofyniad Cyllido Cyfalaf (GCC). Mae'r ffigwr hwn yn fesur o sefyllfa'r Cyngor o ran dyledion. Mae'r GCC yn deillio o weithgareddau cyfalaf y Cyngor a'r adnoddau a ddefnyddiwyd i dalu am y gwariant cyfalaf. Mae'n cynrychioli gwariant cyfalaf 2023/24 a gyllidwyd drwy fenthycia, a gwariant cyfalaf a gyllidwyd drwy fenthycia yn y blynyddoedd blaenorol nad ydyw eto wedi cael ei ad-dalu gyda refeniw neu adnoddau eraill. Rhan o weithgareddau trysorlys y Cyngor yw mynd i'r afael â'r gofynion cyllido ar gyfer yr angen benthycia hwn. Gan ddibynnu ar y rhaglen gwariant cyfalaf, mae'r Gwasanaeth Trysorlys yn trefnu arian parod y Cyngor er mwyn sicrhau bod arian parod digonol ar gyfer y cynlluniau cyfalaf a'r gofynion llif arian. Gallai hyn gael ei gyllido drwy fenthycia gan gyrrff allanol (megis y Llywodraeth, drwy'r Bwrdd Benthyciadau Gwaith Cyhoeddus (PWLb) neu'r marchnadoedd arian) neu drwy ddefnyddio adnoddau arian parod dros dro o fewn y Cyngor. Ni fenthycwyd unrhyw gyllid allanol yn ystod blwyddyn ariannol 2023/24.

3.3.1 Benthycia Gros a'r GCC - Er mwyn sicrhau bod y lefelau benthycia'n ddarbodus dros y tymor canol ac y benthycir at ddibenion cyfalaf yn unig, dylai'r Cyngor sicrhau nad yw ei fenthycia allanol gros, ac eithrio yn y tymor byr, yn uwch na chyfanswm y gofyniad cyllido cyfalaf yn y flwyddyn flaenorol ynghyd ag amcangyfrif o unrhyw ofynion cyllido cyfalaf ychwanegol ar gyfer y flwyddyn ariannol gyfredol a'r ddwy flynedd ariannol nesaf. Yn ei hanfod, mae hyn yn golygu nad yw'r Cyngor yn benthycia er mwyn cefnogi gwariant refeniw.

Mae'r strategaeth fenthycia fewnol bellach wedi bod ar waith yn ystod yr ychydig flynyddoedd diwethaf. Mae'r benthycia gros o £122.4m ar 31 Mawrth 2024 yn llai na'r GCC a ragwelir ar gyfer y ddwy flynedd nesaf:-

	Gwirioneddol 2023/24 £'m	Amcangyfrif 2024/25 £'m	Amcangyfrif 2025/26 £'m
Gofyniad Cyllido Cyfalaf	146.7	154.5	170.8

3.3.2 Benthycia mewnol - yw pan ddisgwylir, dros y tymor canol, i'r cyfraddau buddsoddi barhau i fod yn is na'r cyfraddau benthycia tymor hir. Mae hyn yn golygu y byddai ystyriaethau gwerth am arian yn dangos y gellid cael gwerth am arian drwy osgoi cymryd benthyciadau allanol newydd a drwy ddefnyddio balansau arian parod mewnol i gyllido gwariant cyfalaf newydd, neu yn lle dyledion allanol sy'n aeddfedu. Byddai hyn yn sicrhau'r arbedion tymor byr gorau. Y ffigwr benthycia mewnol yw'r gwahaniaeth rhwng y GCC a'r Sefyllfa Benthycia Gros. Fel y gwelir o'r tabl isod, ar ddechrau'r flwyddyn, y sefyllfa fenthycia fewnol oedd £20.3m. Doedd dim benthyciadau PWLB newydd yn y flwyddyn a £1.0m o brif ad-daliadau. Mae hyn wedi arwain at y sefyllfa benthycia mewnol ar 31 Mawrth 2024 bellach yn £24.3m:-

	31 Mawrth 2023 Gwirioneddol £'m	31 Mawrth 2024 Gwirioneddol £'m
Sefyllfa fenthycia gros	123.8	122.4
GCC	144.1	146.7
(Tan) / Gorgyllido'r GCC	(20.3)	(24.3)

3.4 Benthyciadau eraill - Yn ystod y flwyddyn, ni wnaeth y Cyngor ymrwymo i unrhyw fenthyciadau tymor byr eraill.

3.5 Ad-dalu Dyledion - Roedd tri benthyciad PWLB a aeddfedwyd yn ystod y flwyddyn. Aeddfedwyd £1m ar 16 Ionawr 2024 ac fe'i ad-dalwyd ar y dyddiad hwn. Cymerwyd y benthyciad yn wreiddiol ym mis Mai 1995 ar gyfradd llog o 8.5%. Ad-dalwyd £0.569m, a aeddfedwyd 31 Mawrth 2024, ar 2 Ebrill 2024 ac, felly, ystyrir ei fod dal heb ei dalu ar 31 Mawrth 2024. Cymerwyd y benthyciad yn wreiddiol ym mis Hydref 1993 ar gyfradd llog o 7.785%. Ad-dalwyd £0.285m, a aeddfedwyd 31 Mawrth 2024, ar 2 Ebrill 2024 ac, felly, ystyrir ei fod dal heb ei dalu ar 31 Mawrth 2024. Cymerwyd y benthyciad yn wreiddiol ym mis Mai 1995 ar gyfradd llog o 8.5%.

3.6 Buddsoddiadau – Y strategaeth fuddsoddi ddisgwyliedig oedd cadw at adneuron tymor byrrach (hyd at 364 diwrnod), er bod y gallu i fuddsoddi allan i gyfnodau hirach yn cael ei gadw. Roedd disgwyl i falansau arian parod fod hyd at £62.3m, yn amrywio rhwng £31.6m a £62.3m. Roedd y gyllideb llog o £1.423m a osodwyd ar gyfer 2023/24 yn seiliedig ar falansau arian parod amcangyfrifedig ac enillion buddsoddiad tebygol yn seiliedig ar gyfradd Sylfaenol. Fodd bynnag, hefo cyfraddau llog yn codi'n uwch na'r hyn a ragwelwyd amser cynhyrchu cyllideb 2023/24 a, thrwy hynny, yn darparu mwy o gyfleoedd i fuddsoddi arian parod dros ben, dychwelwyd £1.831m ar falansau cyfartalog o £48.7m, gyda chyfradd llog cyfartalog o 4.32%.

Bu i enillion buddsoddi godi drwy gydol 2023/24 wrth i fanciau canolog, gan gynnwys Banc Lloegr, barhau i ymateb i bwysau chwyddiant nad oeddent yn drosglwyddol, a sylweddolwyd bod galw am bolisi ariannol tynnach. Gan ddechrau ym mis Ebrill ar 4.25%, symudodd Cyfradd Banc i fyny mewn codiadau cam o naill ai 0.25% neu 0.5%, gan gyrraedd 5.25% erbyn mis Awst. Erbyn diwedd y flwyddyn ariannol, ni ragwelwyd cynnydd pellach.

Roedd rhan o adneuron y Cyngor yn cael eu dal mewn cyfrifon adneuron di-rybudd, sy'n talu llog ar gyfraddau yn agos i'r gyfradd sylfaenol gyffredinol, £16.602m ar 4.11% ar 31 Mawrth 2024 (31 Mawrth 2023 £11.521m ar 1.25%). Roedd tri buddsoddiad tymor byr arall ar 31 Mawrth 2024 - £15.0m ar gyfradd llog o 5.18% (£30.0m ar 3.96% ar 31 Mawrth 2023). Roedd yr holl fuddsoddiadau am lai na blwyddyn.

Mae'r buddsoddiadau a oedd heb eu talu ar 31 Mawrth 2023, wedi aeddfedu ym mlwyddyn ariannol 2023/24 ac a ailfuddsoddiwyd ar yr un dyddiad. Nodir manylion yr holl fuddsoddiadau newydd yn y flwyddyn, gyda'u cyfraddau llog priodol, yn y tabl isod:

Gwrth Barti	Dyddiad Dechrau	Dyddiad Dod i Ben	Cyfradd Llog	Swm	Prifswm Buddsoddi ar 31 Mawrth 2024
			%	£	£
National Westminster Bank Tymor Penodol	11/1/2023	11/7/2023	4.10%	10,000,000	-
National Westminster Bank Tymor Penodol	11/7/2023	11/1/2024	5.88%	10,000,000	-
National Westminster Bank Tymor Penodol	11/1/2024	11/3/2024	5.25%	10,000,000	-
National Westminster Bank Tymor Penodol	11/3/2024	11/6/2024	5.23%	5,000,000	5,000,000
Santander	10/2/2023	10/5/2023	4.00%	7,500,000	-
Santander	10/5/2023	10/11/2023	4.76%	7,500,000	-
Santander	10/11/2023	9/2/2024	5.34%	5,000,000	-
Santander	9/2/2024	9/5/2024	5.19%	5,000,000	5,000,000
Nationwide Building Society	6/4/2023	6/7/2023	4.17%	5,000,000	-
Nationwide Building Society	6/7/2023	8/1/2024	5.47%	5,000,000	-
Nationwide Building Society	8/1/2024	8/4/2024	5.11%	5,000,000	5,000,000
Goldman Sachs	22/12/2022	22/12/2023	3.83%	7,500,000	-
Goldman Sachs	22/6/2023	22/12/2023	5.52%	7,500,000	-
Wakefield Council	22/8/2023	22/9/2023	5.23%	5,000,000	-
Cyngor Bwrdeistref Sirol Wrecsam	25/10/2022	25/4/2023	3.80%	5,000,000	-
Cyngor Bwrdeistref Sirol Wrecsam	25/04/2023	25/10/2023	4.30%	5,000,000	-

3.7 Sefyllfa'r Trysorlys ar 31 Mawrth 2024 – Mae sefyllfa dyledion a buddsoddi'r Cyngor yn cael ei threfnu gan y Gwasanaeth Rheoli Trysorlys er mwyn sicrhau hylifedd digonol ar gyfer y gweithgareddau refeniw a chyfalaf, diogelwch ar gyfer buddsoddiadau ac i reoli risgiau o fewn yr holl weithgareddau rheoli trysorlys. Mae gweithdrefnau a rheoliadau er mwyn cyflawni'r amcanion hyn wedi eu hen sefydlu drwy gyflwyno'r adroddiadau a nodir yn y crynodeb i Aelodau, a thrwy weithgareddau swyddogion yn unol â'r Strategaeth Rheoli Trysorlys ar gyfer 2023/24. Nid aethpwyd tu hwnt i'r terfynau uchaf ar gyfer cyfraddau sefydlog a chyfraddau amrywiol yn ystod y flwyddyn. Mae ffigyrau benthycyca a buddsoddi'r Cyngor ar ddiwedd blynyddoedd ariannol 2022/23 a 2023/24 fel a ganlyn:-

	31 MAWRTH 2023			31 MAWRTH 2024		
	£'m	Cyfradd Gyfartalog (%)	Aeddfedrwydd Cyfartalog (blynyddoedd)	£'m	Cyfradd Gyfartalog (%)	Aeddfedrwydd Cyfartalog (blynyddoedd)
Dyled i'r PWLB	119.6	4.540	29.15	118.5	4.47	30.9
Dyledion Eraill	4.2		3.73	3.9	0	4.49
Cyfanswm	123.8			122.4		
GCC	144.1			146.7		
Gor / (tan) fenthycyca	(20.3)			(24.3)		
Buddsoddiadau tymor sefydlog (pob un < 1 blwyddyn, wedi eu rheoli yn fewnol ac ar gyfradd sefydlog)	30.000	3.96		15.000	5.18	
	11.521	1.25		16.602	4.11	
Buddsoddiadau di-rybudd (pob un wedi ei reoli yn fewnol)						
Cyfanswm Buddsoddiadau	41.521	3.21		31.602	4.62	

Dadansoddiad pellach o'r benthycyca yn ôl y cyfnod aeddfedu:-

	31 MAWRTH 2023		31 MAWRTH 2024	
	£'m	% o'r cyfanswm	£'m	% o'r cyfanswm
Cyfanswm benthycyca	123.8	100	122.4	100
Llai na 12 mis	2.3	1.9	1.2	1.0
1 – 3 blynedd	3.3	2.7	5.0	4.1
4 – 6 blynedd	5.6	4.5	3.5	2.8
7 – 10 mlynedd	3.8	3.1	4.3	3.5
10 mlynedd a mwy	108.8	87.8	108.4	88.6

Ni chymerwyd benthyciadau newydd yn ystod y flwyddyn (tymor hir neu fyr). Ad-dalwyd dyledion yn y flwyddyn fel y nodir yn 3.5 uchod. Felly, mae'r symudiadau yn y categorïau uchod yn unol â dyddiadau aeddfedu'r benthyciadau yn unig.

4. Strategaeth Rheoli'r Trysorlys y Cyngor 2023/24

4.1 Aildrefnu Dyledion – Ni chafodd unrhyw ddyledion eu haildrefnu yn ystod y flwyddyn gan fod y gwahaniaeth o 1% ar gyfartaledd rhwng cyfraddau benthycyca newydd y PWLB a chyfraddau ad-dalu cynamserol yn golygu nad oedd yn werth aildrefnu.

4.2 Benthycyca cyn bod angen – Yn ystod y flwyddyn, ni wnaeth y Cyngor fenthycyca mwy nag yr oedd ei angen, na chyn bod angen, dim ond er mwyn elwa ar fuddsoddi'r symiau ychwanegol a fenthycwyd.

- 4.3 Polisi Buddsoddi** – Mae polisi buddsoddi'r Cyngor yn cael ei reoli gan ganllawiau buddsoddi Y Weinyddiaeth Tai, Cymunedau a Llywodraeth Leol, a roddwyd ar waith yn y Datganiad ar y Strategaeth Rheoli'r Trysorlys blynyddol a gymeradwywyd gan y Cyngor ar 9 Mawrth 2023. Mae'r polisi hwn yn nodi'r dull ar gyfer dewis gwrthbartion buddsoddi, ac mae'n seiliedig ar statws credyd a ddarparwyd gan y tair prif asiantaeth statws credyd ac ar ddata ychwanegol mewn perthynas â'r farchnad (megis rhagolygon ar gyfer cyfraddau, cyfnewidiadau diffyg credyd, prisiau cyfranddaliadau banc ac ati). Roedd y gweithgareddau buddsoddi yn ystod y flwyddyn yn cydymffurfio â'r strategaeth a gymeradwywyd ac nid oedd gan y Cyngor unrhyw anawsterau hylifedd. Pan fydd y Cyngor yn buddsoddi ei arian dros ben, yr elfen bwysicaf yw diogelwch y buddsoddiad, ac yna yr hylifedd ac wedyn yr elw. Yn ei hanfod, golyga hyn mai'r prif flaenoriaeth yw diogelwch yr arian parod ac yna pa mor hawdd yw cael gafael ar arian parod pe bai'r Cyngor ei angen, ac wedyn canran y llog y bydd y Cyngor yn ei dderbyn am y buddsoddiad. Y strategaeth ar fuddsoddi arian parod dros ben fyddai benthycu tymor byr gydag Awdurdodau Lleol eraill i sicrhau'r enillion mwyaf mewn ffordd ddiogel.
- 4.4 Strategaeth fenthycu a rheoli risg cyfraddau llog** – Yn ystod 2023/24, cynhaliodd y Cyngor sefyllfa o danfenthycu. Roedd hyn yn golygu nad oedd yr angen benthycu cyfalaf (y Gofyniad Cyllido Cyfalaf) wedi'i gyllido'n llawn â dyled benthyciadau, gan fod arian parod a oedd yn cefnogi cronfeydd wrth gefn, balansau a llif arian y Cyngor yn cael ei ddefnyddio fel cam dros dro. Roedd y strategaeth hon yn un ddarbodus gan fod enillion ar fuddsoddiadau yn isel iawn ac roedd angen ystyried lleihau risg gwrthbartion wrth fuddsoddi hefyd.
- 4.5 Polisi Darpariaeth Refeniw Isaf (DRI)** – Yn 2022/23, rhoddodd y Cyngor bolisi DRI newydd ar waith ar ôl gofyn am gyngor gan ei gynghorwyr Trysorlys. Mae'r polisi newydd yn ddull mwy darbodus, gyda'r tâl DRI yn adlewyrchu'n well y newid yng ngwerth asedau. Gellir gweld y polisi newydd yn Atodiad 6 o'r Datganiad ar y Strategaeth Rheoli'r Trysorlys ar gyfer 2023/24, a gymeradwywyd gan y Cyngor llawn ar 9 Mawrth 2023.

5. Rheoli'r Trysorlys

Mae'r dangosyddion Darbodus canlynol wedi'u cynnwys yn Atodiad 11 o'r Datganiad ar y Strategaeth Rheoli'r Trysorlys. Gweler isod esboniad byr o beth yw'r dangosyddion a sut y byddant yn cael eu cyfrifo. Bydd Adran 6 yr adroddiad hwn yn dadansoddi'r gwahaniaethau rhwng y Dangosyddion Darbodus gwirioneddol a'r rhai a ragwelwyd ar gyfer 2023/24.

- **Gwariant Cyfalaf – Amcangyfrif o Wariant Cyfalaf** – Dyma'r rhagolwg o'r Gwariant Cyfalaf rhwng 2023/24 a 2026/27, ac mae'n seiliedig ar y Rhaglen Gyfalaf ar gyfer 2023/24 a'r Strategaeth Gyfalaf ar gyfer 2024/25.
- **Angen y Cyngor i Fenthycu (y Gofyniad Cyllido Cyfalaf - GCC)** - Dangosydd darbodus arall yw GCC y Cyngor. Yn syml, y GCC yw cyfanswm y gwariant cyfalaf hanesyddol sy'n weddill na thalwyd amdano eto, naill ai o adnoddau refeniw neu gyfalaf. Yn ei hanfod, mae'n cyfateb i angen benthycu sylfaenol y Cyngor. Bydd unrhyw wariant cyfalaf uwch na hynny, ac na thalwyd amdano'n syth drwy adnoddau refeniw neu gyfalaf, yn cynyddu'r GCC. Nid yw'r GCC yn cynyddu am gyfnod amhenodol, gan fod y DRI yn dâl refeniw blynyddol statudol sydd, yn fras, yn lleihau'r angen i fenthycu yn unol â hyd oes pob ased ac, felly, codir tâl am yr asedau cyfalaf fel y byddant yn cael eu defnyddio.
- **Doethineb Ariannol – Dyledion Gros a'r GCC** – Mae angen i'r Cyngor sicrhau nad yw ei ddyled gros, ac eithrio yn y tymor byr, yn fwy na chyfanswm y GCC yn y flwyddyn flaenorol ynghyd â'r amcangyfrifon o unrhyw GCC ychwanegol ar gyfer 2023/24 a'r ddwy flynedd ariannol ganlynol. Mae hyn yn caniatáu rhywfaint o hyblygrwydd ar gyfer benthycu cynnar cyfyngedig ar gyfer y blynyddoedd i ddod, ond mae'n sicrhau nad yw benthycu yn cael ei wneud at ddibenion refeniw.

- **Dyledion Allanol - Y trothwy awdurdodedig ar gyfer dyledion allanol** - Mae dangosydd darbodus allweddol arall yn cyfyngu lefel y benthycia i uchafswm penodol. Mae'n uchafswm na fedrir benthycia'n allanol y tu draw iddo, ac mae angen i'r uchafswm hwn gael ei osod neu ei adolygu gan y Cyngor llawn. Mae'n adlewyrchu lefel y ddyled allanol, er nad yn ddelfrydol, y gellir ei chynnal yn y tymor byr, ond nad yw'n gynaliadwy yn y tymor hir. Dyma'r cyfyngiad statudol y penderfynir arno o dan Adran 3 (1) Deddf Llywodraeth Leol 2003. Mae'r Llywodraeth yn cadw'r opsiwn i reoli naill ai cynlluniau'r holl gynghorau, neu gynlluniau cyngor penodol, er nad yw'r pŵer hwn wedi'i roi ar waith hyd yma. Mae'r Swyddog Adran 151 yn adrodd fod y Cyngor wedi cydymffurfio â'r dangosydd darbodus hwn yn ystod y flwyddyn gyfredol ac nad yw'n rhagweld anawsterau ar gyfer y dyfodol. Mae'r safbwynt hwn yn ystyried yr ymrwymadau presennol, y cynlluniau presennol a'r cynigion yn yr adroddiad ar y gyllideb. Mae'r Uchafswm Awdurdodedig yn cael ei osod yn flynyddol yn y Datganiad ar y Strategaeth Rheoli'r Trysorlys a chaiff ei gymeradwyo gan y Cyngor llawn.
- **Y terfyn gweithredol** – Dyma'r terfyn na ddisgwylir i ddyledion allanol fod yn uwch nag ef fel arfer. Yn y rhan fwyaf o achosion, byddai hwn yn ffigwr tebyg i'r GCC, ond gallai fod yn is neu'n uwch gan ddibynnu ar lefelau'r dyledion gwirioneddol a'r gallu i gyllido tanfenthyciadau drwy adnoddau ariannol eraill. Mae'n dderbyniol cael cyfnodau pan fo'r sefyllfa wirioneddol naill ai o dan neu uwchben y terfyn gweithredol ar yr amod nad eir y tu hwnt i'r terfyn awdurdodedig. Gosodir y Terfyn Gweithredol yn flynyddol yn y Datganiad ar y Strategaeth Rheoli'r Trysorlys a chaiff ei gymeradwyo gan y Cyngor llawn.
- **Fforddiadwyedd – Y gymhareb rhwng costau cyllido a'r ffrwd refeniw net** – Mae'r dangosydd hwn yn nodi'r duedd yng nghost cyfalaf (benthycia a chostau rhwymedigaethau hirdymor eraill net o incwm o fuddsoddiadau) yn erbyn y llif refeniw net.

6. Y Dangosyddion Darbodus Gwirioneddol o gymharu â'r Rhai a Ddisgwyliwyd

6.1 Yn ystod 2023/24, cydymffurfiodd y Cyngor â'i ofynion deddfwriaethol a rheoleiddio. Mae'r data allweddol ar gyfer y dangosyddion darbodus a'r dangosyddion trysorlys gwirioneddol, sy'n nodi effaith y gweithgareddau gwariant cyfalaf yn ystod y flwyddyn, gyda chymaryddion, fel a ganlyn:-

Data ar gyfer Dangosyddion Darbodus a Thrysorlys Gwirioneddol	2022/23 Gwirioneddol £'m	2023/24 Gwreiddiol £'m	2023/24 Gwirioneddol £'m
Gwariant Cyfalaf			
• Dim CRT	29.510	15.110	30.768
• CRT	11.180	31.847	19.806
• Cyfanswm	40.690	46.957	50.574
Cyfanswm Gofynion Cyllido Cyfalaf:			
• Dim CRT	105.825	116.576	108.545
• CRT	38.287	60.101	38.151
• Cyfanwm	144.112	176.677	146.696
Benthycia Gros	123.800	159.610	122.400
Dyledion Allanol	123.800	159.610	122.400
Buddsoddiadau			
• Mwy nag 1 flwyddyn	0	0	0
• Llai nag 1 flwyddyn	41.522	15.000	31.603
• Cyfanswm	41.522	15.000	31.603
Costau cyllido fel cyfran o'r llif refeniw net – Cronfa'r Cyngor	3.11%	2.23%	3.16%
Costau cyllido fel cyfran o'r llif refeniw net - CRT	7.26%	21.14%	5.09%

6.2 Y Dangosydd Darbodus cyntaf yn y tabl uchod yw'r Gwariant Cyfalaf. Y Gwariant Cyfalaf a ragwelwyd ar adeg paratoi'r Dangosyddion Darbodus ar gyfer 2023/24 oedd £46.957m. Fodd bynnag, y gwir wariant oedd £50.574m. Roedd y dangosydd darbodus yn seiliedig ar amcangyfrifon gwariant cyfalaf o wahanol ffynonellau ar gyfer 2023/24, ar adeg ysgrifennu'r adroddiad. Mewn gwirionedd, y gyllideb gyfalaf derfynol a gymeradwywyd ar gyfer 2023/24 oedd £37.962m, sy'n cynnwys cronfa gyffredinol o £24.205m a £13.557m o CRT. Fodd bynnag, nid yw'r gyllideb hon yn cynnwys unrhyw symiau llithro o'r flwyddyn flaenorol a hefyd y ffaith bod cynlluniau ychwanegol yn cael eu hychwanegu at y rhaglen gyfalaf drwy gydol y flwyddyn, a dyna pam mae'r gwariant cyfalaf nad yw'n CRT yn uwch na'r hyn a gyllidebwyd yn wreiddiol ar ei gyfer. Cyfeiriwch at baragraff 3.1 yn yr adroddiad hwn ar gyfer y gyllideb gyfalaf derfynol nad yw'n CRT o'i chymharu â'r gwariant gwirioneddol a'r rhesymau dros y tanwariant gwirioneddol yn erbyn y gyllideb.

6.3 Yr ail Ddangosydd Darbodus yn y tabl uchod yw'r Gofyniad Cyllido Cyfalaf (GCC). Ni chaniateir i angen sylfaenol y Cyngor i fenthycia (GCC) godi am gyfnod amhenodol. Mae rheolaethau statudol wedi eu sefydlu er mwyn sicrhau bod asedau cyfalaf yn cael eu codi yn fras yn erbyn referniw yn ystod oes yr ased. Mae angen i'r Cyngor godi tâl referniw blyneddol, y cyfeirir ato fel y Ddarpariaeth Referniw Isaf (DRI), er mwyn lleihau'r GCC. Yr hyn ydyw, mewn gwirionedd, yw ad-daliad o'r angen i fenthycia. Mae hyn yn wahanol i'r trefniadau rheoli trysorlys sy'n sicrhau bod arian parod ar gael ar gyfer ymrwymadau cyfalaf. Gall dyledion allanol hefyd gael eu benthycia neu eu had-dalu ar unrhyw adeg, ond nid yw hyn yn newid y GCC. Gellir hefyd leihau cyfanswm y GCC drwy:-

- ddefnyddio adnoddau cyllido cyfalaf ychwanegol (megis derbyniadau cyfalaf sydd heb eu defnyddio); neu
- codi mwy na'r tâl referniw statudol (DRI) bob blwyddyn drwy'r Ddarpariaeth Referniw Gwirfoddol (VRP).

Y GCC a ragwelwyd ar adeg paratoi'r Dangosyddion Darbodus ar gyfer 2023/24 oedd £176.677m. Fodd bynnag, roedd y GCC gwirioneddol yn sylweddol is ar £146.696m. Roedd y GCC disgwyliedig ar gyfer CRT yn cynnwys £20m o fenthycia yn 2023/24. Nid oedd unrhyw fenthycia newydd ar gyfer CRT yn 2023/24 ac felly nid yw'r gostyngiad yn y GCC HRA o ganlyniad i ddim benthycia yn 2023/24 ar gyfer CRT. Un o'r rhesymau dros y gostyngiad mewn GCC heb fod yn CRT oedd y swm gostyngedig o Fenthycia Digefnogaeth sydd ei angen mewn perthynas â'r rhaglen Cymunedau Cynaliadwy ar gyfer Dysgu yn 2023/24. Cyllidwyd y gwariant yn bennaf drwy grant, a thrwy hynny'n lleihau'r angen am fenthycia. Rheswm arall oedd bod grantiau ychwanegol wedi cael eu dyfarnu yn ystod y flwyddyn i roi cymhorthdal i ffynonellau cyllid eraill, fel Benthycia â Chefnogaeth. Roedd hyn yn golygu bod angen llai o Fenthycia â Chefnogaeth ac, felly'n lleihau'r ffigwr GCC. Fodd bynnag, yn y blyneddodded i ddod, bydd y ffynhonnell cyllido â chymhorthdal hon yn cael ei defnyddio i gyllido'r Gwariant Cyfalaf yn 2024/25 a bydd yn cynyddu'r GCC.

6.4 Nid aethpwyd tu hwnt i'r Terfyn Benthycia Awdurdodedig (£210m) na'r Terfyn Gweithredol (£205m) yn ystod y flwyddyn, gyda swm y ddyled Allanol yn cyrraedd uchafswm o ddim ond £123.8m.

6.5 Roedd y costau Cyllido, fel cyfran o'r llif referniw net ar gyfer y Gronfa Gyffredinol (3.16%), ychydig yn uwch na'r disgwyl (2.23%) oherwydd bod y costau cyllido yn uwch na'r disgwyl ar adeg cynhyrchu'r dangosydd. Roedd y costau cyllido fel cyfran o'r llif referniw net ar gyfer y CRT (5.09%), yn is na'r cyfanswm a ragwelwyd (21.14%) oherwydd bod y costau cyllido yn sylweddol is na'r disgwyl ar adeg cynhyrchu'r dangosydd arfaethedig ar gyfer 2023/24 (a briodolir i'r newid yng nghyfrifiad DRI, gan arwain at dâl DRI is a llai o ofynion benthycia).

7. Edrych ymlaen at 2024/25 a thu draw i hynny

- 7.1 Ar 7 Mawrth 2024, cymeradwyodd y Cyngor llawn y Datganiad ar y Strategaeth Rheoli'r Trysorlys ar gyfer 2024/25. Roedd y Datganiad ar y Strategaeth yn seiliedig ar y Strategaeth Gyfalaf, a rhagwelir y bydd angen i'r Cyngor fenthycu £9.049m yn ychwanegol yn 2024/25 ar gyfer y Gronfa Gyffredinol a throsi £15m o fenthycu mewnol i fenthycu allanol, cyfanswm o £17.7m yn 2025/26 a chyfanswm pellach o £12.0m yn 2026/27 i gyllido ei Raglen Gyfalaf, gan nodi y rhagwelir y bydd mwyafrif y benthyca hwn yn cyllido rhaglen gyfalaf y CRT. Bydd y benthyca ychwanegol yma yn effeithio ar y Ddarpariaeth Refeniw Isaf (DRI) a godir i gyllido'r costau cyllido cyfalaf. Yn 2024/25, rhagwelir y bydd y DRI yn £1.2m, £1.5m yn 2025/26 a £1.7m yn 2026/27.
- 7.2 Ar 8 Ebrill 2024, buddsoddodd Cyngor Sir Ynys Môn £5m gyda Banc Rhyngwladol Goldman Sachs am 6 mis, gyda chyfradd llog o 5.29%.
- 7.3 Ar 9 Mai 2024, aeddfedodd buddsoddiad o £5m gyda Santander ac fe'i rholiodd drosodd am 6 mis arall, gyda chyfradd llog o 5.07%.
- 7.4 Ar 9 Mai 2024, buddsoddodd Cyngor Sir Ynys Môn £5m gyda National Westminster Bank Plc am 3 mis, gyda chyfradd llog o 5.23%.
- 7.5 Ar 11 Mehefin 2024, aeddfedodd buddsoddiad o £5m gyda National Westminster Bank Plc ac fe'i rholiodd drosodd am 6 mis arall gyda chyfradd llog o 5.23%.
- 7.6 Nid oes unrhyw brif ad-daliadau o fenthycu PWLB yn ddyledus gan Gyngor Sir Ynys Môn ym mlwyddyn ariannol 2024/25.
- 7.7 Y gyllideb llog derbyniadwy o £0.885m a osodwyd ar gyfer 2024/25 oedd y balansau amcangyfrifedig o falansau arian a buddsoddiadau hylifol ac amcangyfrif o gyfradd llog gyfartalog. Y llog a dderbyniwyd i chwarter 1 2024/25 oedd £465k, a rhagwelir y gellir bodloni'r gyllideb llog derbyniadwy yn 2024/25.
- 7.8 Gellir gweld y gyfradd llog diweddaraf a ragwelir gan Link Group (ar Gorffennaf 2024) yn y tabl isod:-

Cyfradd Banc	Nawr	Meh 2024	Medi 2024	Rhag 2024	Maw 2025	Meh 2025	Medi 2025	Rhag 2025	Maw 2026	Meh 2026	Medi 2026	Rhag 2026	Maw 2027
Link Group	5.25%	5.25%	5.00%	4.50%	4.00%	3.50%	3.25%	3.25%	3.25%	3.25%	3.00%	3.00%	3.00%

8. Casgliad

Roedd perfformiad Rheoli'r Trysorlys y Cyngor yn ystod y flwyddyn yn unol â'r strategaeth o fuddsoddiadau risg isel / enillion isel a dull benthyca a gynlluniwyd i leihau taliadau llog gymaint â phosibl.

Mae'r perfformiad yn erbyn y Dangosyddion Darbodus a osodwyd gan y Cyngor yn dangos bod gweithgareddau Rheoli'r Trysorlys y Cyngor yn cael eu cynnal mewn ffordd reoledig sy'n sicrhau diogelwch ariannol y Cyngor ac nad ydynt yn rhoi'r Cyngor mewn unrhyw berygl ariannol sylweddol o ran benthyca anfforddiadwy neu ormodol.

Mae Strategaeth Rheoli'r Trysorlys y Cyngor, a'i berfformiad yn erbyn y strategaeth, yn ystyried y ffactorau economaidd allanol ac mae'n cael ei hadolygu'n gyson i sicrhau mai hon yw'r strategaeth fwyaf priodol wrth symud ymlaen.

ARGYMHELLION

Gofynnir i'r Cyngor nodi cynnwys yr adolygiad Rheoli Trysorlys Blynyddol ar gyfer 2023/24 sy'n cadarnhau bod y gweithgareddau Rheoli Trysorlys a gynhaliwyd yn ystod 2023/24 yn unol â Datganiad Strategaeth Rheoli'r Trysorlys ar gyfer 2023/24 a cydymffurfiwyd â'r cyfyngiadau a nodir yn y strategaeth.

Papurau Cefndir

Datganiad Strategaeth Rheoli'r Trysorlys 2023/24
Dangosyddion Darbodus a Thrysorlys 2023/24
Adroddiad Canol Blwyddyn Rheoli'r Trysorlys 2023/24
Adroddiad Alldro Cyfalaf 2023/24

R MARC JONES

CYFARWYDDWR SWYDDOGAETH (ADNODDAU) A SWYDDOG ADRAN 151

This page is intentionally left blank

CYNGOR SIR YNYS MÔN	
ADRODDIAD I:	CYNGOR SIR YNYS MON
DYDDIAD:	3 RHAGFYR 2024
PWNC:	DATGANIAD CYFRIFON 2023/24
DEILYDD(ION) PORTFFOLIO:	CYNGHORYDD ROBIN W. WILLIAMS – DIRPRWY ARWEINYDD Y CYNGOR A DEILYDD PORTFFOLIO - CYLLID
SWYDDOG ARWEINIOL:	R MARC JONES, CYFARWYDDWR SWYDDOGAETH (ADNODDAU) / SWYDDOG ADRAN 151
SWYDDOG CYSWLLT:	CLAIRE KLIMASZEWSKI ClaireKlimaszewski@ynysmon.llyw.cymru
Natur a'r rheswm dros adrodd	
Adroddiad eglurhaol ar gyfer cyflwyno'r Datganiad Cyfrifon, gan roi sylwadau ar y prif faterion sy'n codi ers cyflwyno Datganiad Cyfrifon drafft 2023/24.	

1. Cefndir

- 1.1 Cyflwynwyd Datganiad Cyfrifon drafft Cyngor Sir Ynys Môn (SoA) 2023/24 i archwilyd allanol y Cyngor, Archwilio Cymru, i'w archwilio ar 28 Mehefin 2024. Mae'r gwaith archwilio manwl bellach wedi'i gwblhau'n sylweddol.
- 1.2 Yn amodol ar gadarnhad Cyngor Sir Ynys Môn, bydd y Cyfrifon yn cael eu llofnodi gan y Cyfarwyddwr Swyddogaeth (Adnoddau) / Swyddog Adran 151 a Chadeirydd y Cyngor a byddant yn cael eu cyhoeddi yn dilyn derbyn barn derfynol yr Archwilydd.

2. Dyddiad cau diwygiedig Llywodraeth Cymru

- 2.1 Estynnwyd y dyddiad cau statudol ar gyfer cwblhau'r Cyfrifon Archwiliedig ar gyfer blwyddyn ariannol 2023/24 i 30 Tachwedd 2024 ar gyfer holl Gynghorau Cymru. Bydd y Cyngor llawn yn ystyried y Datganiad Cyfrifon yn ei gyfarfod ar 3 Rhagfyr, 2024, a ceir ei lofnodi ychydig wedi hyn. Mae hyn ychydig yn hwyrach na'r amserlen awgrymedig, ond ynghynt na nifer o gynghorau arall yng Nghymru.

3. Diwygio'r Cyfrifon ers cyhoeddi'r Cyfrifon Drafft ym mis Mehefin 2024

- 3.1 Cynhaliodd Archwilio Cymru adolygiad trylwyr, gan brofi'r trafodion ariannol mewn perthynas â 2023/24 a'r Datganiad Cyfrifon drafft. Mae'r amserlen ar gyfer cau'r cyfrifon a chynhyrchu'r Datganiad Cyfrifon yn gyfyngedig. Felly, mae archwiliad manwl yn hanfodol er mwyn rhoi sicrwydd bod y Datganiad Cyfrifon yn sylweddol gywir ac yn cynrychioli golwg wir a theg ar berfformiad ariannol y flwyddyn. Gweithredwyd safonau archwilio newydd ar gyfer 2022/23 a thu hwnt, a arweiniodd at newidiadau i'r modd y cynhaliwyd yr archwiliad, gan ganolbwyntio ar feysydd mwy materol a risg uchel, yn ogystal â phrofi cywirdeb a chyflawnrwydd fel arfer. Roedd y tîm archwilio yn broffesiynol iawn ac yn drefnus.
- 3.2 Nododd y profion archwilio rai newidiadau a oedd eu hangen, a chafodd yr holl wallau perthnasol yr argymhellodd y tîm archwilio eu diwygio i sicrhau bod y Cyfrifon yn sylweddol gywir. Mae crynodeb o'r newidiadau neu'r cywiriadau perthnasol wedi'i gynnwys yn adroddiad Archwilio ISA260 Archwilio Cymru yn Atodiad 3.

- 3.3** Ni effeithiodd yr un o'r gwelliannau i'r Datganiad Cyfrifon ar yr alldro a adroddodd danwariant drafft o £1.732m i'r Pwyllgor Gwaith ar 23 Gorffennaf 2024. Felly, mae'r alldro terfynol yn parhau yr un fath, ar danwariant o £1.732m. Roedd y mwyafrif sylweddol yn ymwneud â newidiadau ar y fantolen neu'r gwariant mewn perthynas ag incwm grant ni chafodd effaith ar reffeniw.
- 3.4** Roedd y cywiriad cyntaf yn ymwneud â'r addasiadau cyfrifeg statudol mewn perthynas â'r symudiadau yn y gronfa bensiwn rhwng 31 Mawrth 2023 a 31 Mawrth 2024. Mae'r ffigwr net o £11.161m yn gywir yn system ariannol y Cyngor. Fodd bynnag, at ddibenion y datganiad incwm a gwariant cynhwysfawr (CIES) – incwm a gwariant cynhwysfawr arall ar ddiwedd y CIES ar dudalen 12 y SoA. Roedd angen rhannu'r ffigwr hwn rhwng ailfesuriad y gronfa bensiwn (£59.453m) a diddymiad yr Ased Pensiwn Net o £71.144m. Cyflwynwyd y rhain yn y cyfrifon drafft gyda'r ffigyrau positif a negatif y ffordd anghywir o gwmpas. Esbonnir hyn ymhellach yn nodyn 4b, adran 4 ar dudalen 21 y SoA.
- 3.5** Cafodd gwall yn y CIES ei gynnwys ar y llinell gwariant gros ac incwm gros ar gyfer gwasanaethau Plant. Roedd hyn yn ymwneud â £1.406m a gyfrifwyd amdano fel gwariant ac incwm grant ar gyfer y cynllun Gofal Plant 30 awr. Cafwyd effaith net o ddim ar gyfanswm y ffigwr yn y CIES ar gyfer gwasanaethau Plant, felly, ni effeithiwyd ar yr alldro. Yn dilyn ymchwil am y cynllun, canfuwyd bod hyn yn ymwneud â chynnig 30 awr Gofal Plant Llywodraeth Cymru (LIC) nad yw'n un o swyddogaethau'r Cyngor. Fe wnaeth Cyngor Gwynedd daliadau i rieni / gofalwyr neu i ddarparwyr ar gyfer Gwynedd, Conwy ac Ynys Môn fel asiant i LIC. Yn hanesyddol, rhoddodd Gwynedd wybodaeth i'r Cyngor am y gwerthoedd a dalwyd mewn perthynas ag Ynys Môn ac, er na wnaed unrhyw drafodion gan y Cyngor nac i'r Cyngor, arweiniodd y wybodaeth a ddarparwyd at gynnwys y gwerthoedd yn y SoA. Ar 1 Hydref 2024, daeth LIC â'r trefniant asiantaeth i ben gyda Gwynedd ac mae bellach yn prosesu'r taliadau'n uniongyrchol. Ni ddylai costau'r cynllun a'r incwm gan LIC fod wedi cael eu hadrodd yn y SoA.
- 3.6** Cafodd croniadau, sy'n dod i gyfanswm o £1.160m, ar gyfer prynu pypiau gwres carbon isel o'r grant gwres carbon isel (LCHG) eu tynnu o'r SoA terfynol gan na chyflawnwyd telerau'r dystysgrif freinio. Arweiniodd hyn at leihau gwerth asedau sy'n cael eu hadeiladu. Roedd hyn hefyd yn effeithio ar rannau eraill o'r SoA, fel y nodwyd yn Atodiad 3 yr adroddiad archwilio ar dudalen 20. Cynhyrwyd dogfen i sicrhau'r archwilwyr bod y camgymeriad hwn wedi'i gyfyngu i'r LCHG. Bydd y prosiectau sy'n rhan o'r LCHG yn cael eu monitro'n agos ar gyfer 2024/25 a thu hwnt.
- 3.7** Mae Atodiad 3, tudalennau 18 i 28 o'r adroddiad archwilio, yn amlygu sawl diwygiad arall. Arweiniodd yr ôl-groniad ar dalu anfonebau at bwysau amser sylweddol i gwblhau dyddiad cau SoA ar gyfer datganiad cyfrifon drafft 2023/24, a oedd yn cyfyngu ar yr amser oedd ar gael i gynnal adolygiad cynhwysfawr, cyn cyflwyno'r cyfrifon i'w harchwilio. Cynhaliwyd yr adolygiad ar ôl cyflwyno a chafodd y gwallau a nodwyd i gyd eu hadrodd i Archwilio Cymru ac fe'u cynhwysir yn yr adroddiad archwilio.

4. Argymhellion

- 4.1** I dderbyn Datganiad Cyfrifon 2023/24 ac awdurdodi Cadeirydd y Cyngor Sir a'r Cyfarwyddwr Swyddogaeth (Adnoddau) / Swyddog Adran 151 i arwyddo'r cyfrifon.

Ynys Môn

THE ISLE OF Anglesey

Datganiad o'r Cyfrifon

2023/24

CYNGOR SIR
YNYS MÔN
ISLE OF ANGLESEY
COUNTY COUNCIL

www.ynysmon.llyw.cymru

www.anglesey.gov.wales

cyngormon

ioacc

Tudalen 29

@cyngormon

@angleseycouncil

Cynnwys

Cyfeirnod	Disgrifiad	Tudalen
	Adroddiad Naratif	1
	Datganiad o Gyfrifoldebau am y Datganiad Cyfrifon	7
	Adroddiad Archwilydd Cyffredinol Cymru i aelodau Cyngor Sir Ynys Môn Barn ar y datganiadau ariannol	8
	Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr	12
	Dadansoddiad Gwariant a Chyllido	13
	Datganiad o'r Symudiad mewn Cronfeydd wrth Gefn	14
	Y Fantolen	15
	Datganiad Llif Arian	16
	Nodiadau i'r Cyfrifon	17
Nodyn 1	Nodyn ar y Dadansoddiad Gwariant a Chyllido	17
Nodyn 2	Safonau Cyfrifo sydd wedi eu cyhoeddi ond heb eu mabwysiadu hyd yma	18
Nodyn 3	Barnau Allweddol wrth weithredu'r Polisiau Cyfrifo	19
Nodyn 4	Rhagdybiaethau a wnaed ynghylch ansicrwydd yn y dyfodol ac amcangyfrifon a ffynonellau eraill o ansicrwydd	19
Nodyn 5	Digwyddiadau ar ôl dyddiad y Fantolen	22
Nodyn 6	Addasiadau rhwng Sail Gyfrifo a Sail Cyllido dan Reoliadau	23
Nodyn 7	Cronfeydd Wrth Gefn a Clustnodedig	25
Nodyn 8	Cronfa Wrth Gefn Derbyniadau Cyfalaf	26
Nodyn 9	Cronfeydd wrth Gefn Na Ellir Eu Defnyddio	26
Nodyn 10	Gwariant Gweithredol Arall	29
Nodyn 11	Incwm a Gwariant Cyllido a Buddsoddi	29
Nodyn 12	Trethiant ac Incwm Grantiau Amhenodol	29
Nodyn 13	Asedau anghyfredol - Eiddo, Offer a Chyfarpar	30
Nodyn 14	Ymrwymadau Cyfalaf Sylweddol	33
Nodyn 15	Asedau Treftadaeth	33
Nodyn 16	Eiddo Buddsoddiad	34
Nodyn 17	Gwariant a Cyllido Cyfalaf	36
Nodyn 18	Dyledwyr	36
Nodyn 19	Arian Parod a Chywerthoedd Arian	37
Nodyn 20	Credydwyr	37
Nodyn 21	Darpariaethau	37
Nodyn 22	Llif Arian o Weithgareddau Gweithredol	38
Nodyn 23	Llif Arian o Weithgareddau Buddsoddi	38
Nodyn 24	Llif Arian o Weithgareddau Cyllido	38
Nodyn 25a	Dadansoddiad o Natur Gwariant ac Incwm	38

Cyfeirnod	Disgrifiad	Tudalen
Nodyn 25b	Incwm Cylchrannol	39
Nodyn 26	Lwfansau Aelodau	40
Nodyn 27	Cydnabyddiaeth Ariannol i Swyddogion	40
Nodyn 28	Pecynnau Ymadael	42
Nodyn 29	Ffioedd Archwilio Allanol	42
Nodyn 30	Incwm Grantiau	43
Nodyn 31	Partïon Cysylltiedig	45
Nodyn 32	Cronfeydd Ymddiriedol	47
Nodyn 33	Cynllun Pensiwn Athrawon	49
Nodyn 34	Cynllun Pensiwn Buddiannau Diffiniedig Llywodraeth Leol	49
Nodyn 35	Offerynnau Ariannol	55
Nodyn 36	Natur a maint y risgiau sy'n deillio o offerynnau ariannol	59
Nodyn 37	Cyd-bwyllgorau a Chyllidebau Cyfun	64
Nodyn 38	Trefniadau Asiantaeth	66
Nodyn 39	Y Dreth Gyngor	67
Nodyn 40	Trethi Annomestig (TA)	68
Nodyn 41	Rhwymedigaethau Amodol	69
Nodyn 42	Asedau Wrth Gefn	70
Nodyn 43	Polisiau Cyfrifyddu	71
Cyfrif CRT	Cyfrif Refeniw Tai (CRT) - Datganiad Incwm a Gwariant - Datganiad Symudiadau ar Falans y CRT Nodiadau ar y CRT	95
Atodiad 1	Datgeliad Parti Cysylltiedig – Cynrychiolaeth Cydranddeiliaid gyda Sefydliadau Trydydd Parti	99
Atodiad 2	Geirfa	101

Adroddiad Naratif

Cynhyrchir y Datganiad Cyfrifon yn flynyddol i roi gwybodaeth glir am gyllid y Cyngor i etholwyr, trethdalwyr lleol, Aelodau'r Cyngor, gweithwyr a phartïon eraill sydd â diddordeb.

Nod yr adroddiad naratif hwn, sy'n adran allweddol o'r cyfrifon, yw darparu canllaw effeithiol i'r materion mwyaf arwyddocaol a nodir yn y cyfrifon. Mae hyn er mwyn darparu esboniad teg, cytbwys, a hawdd ei ddeall o sefyllfa ariannol y Cyngor ac i helpu i ddehongli'r datganiadau ariannol.

Daeth Rheoliadau Cyfrifon ac Archwilio (Cymru) 2014 i rym ar 31 Mawrth 2015, fel y cawsant eu diwygio gan Reoliadau Cyfrifon ac Archwilio (Cymru) (Diwygiad) 2018. Yn unol â'r rheoliadau hyn, rhaid i Awdurdodau Lleol yng Nghymru baratoi Datganiad Cyfrifon yn unol â'r rheoliadau hyn ac arferion priodol.

Mae'r Datganiad Cyfrifon yn cynnwys: -

Datganiadau Ariannol Craidd: -

Mae'r Datganiad Cyfrifon yn cynnwys y datganiadau ariannol craidd, sef:-

1. **Y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr (CIES)** – sy'n dangos y gost cyfrifo o ddarparu gwasanaethau yn ystod y flwyddyn, gan ddefnyddio arferion cyfrifo a dderbynnir, yn hytrach na'r swm fydd yn cael ei gyllido o'r trethi.
2. **Dadansoddiad Gwariant a Chyllido (EFA)** – sy'n dangos y wybodaeth yn y CIES ond, yn ogystal, mae'n darparu addasiadau cyfrifo sydd yn cael eu canslo allan yn Nodyn 7 er mwyn sicrhau nad yw'r addasiadau yma'n cael ei cyllido gan Drethdalwyr y Dreth Gyngor. Mae'r golofn gyntaf o'r Dadansoddiad Gwariant a Chyllido yn darparu gwir effaith perfformiad ariannol y flwyddyn ar falansau a chronfeydd wrth gefn y Cyngor a'r CRT.
3. **Datganiad o'r Symudiad mewn Cronfeydd Wrth Gefn (MIRS)** – sy'n dangos y symudiad yn ystod y flwyddyn yn y gwahanol gronfeydd wrth gefn sydd gan y Cyngor, wedi ei ddadansoddi yn ôl cronfeydd wrth gefn y gellir eu ddefnyddio a'r rhai na ellir eu defnyddio. Mae'r datganiad yn dangos cost wirioneddol darparu gwasanaethau'r Awdurdod a'r modd y caiff y costau hyn eu cyllido o'r gwahanol gronfeydd wrth gefn.
4. **Y Fantolen** – sy'n dangos gwerth yr asedau a'r rhwymediaethau a gydnabyddir gan yr Awdurdod ar ddyddiad y Fantolen. Caiff asedau net eu cyfatebu gan y cronfeydd wrth gefn sydd gan yr Awdurdod.
5. **Datganiad Llif Arian** – sy'n dangos y newidiadau o ran arian a chywerthoedd arian y Cyngor yn ystod cyfnod yr adroddir arno.

Gweledigaeth a Blaenoriaethau Cyngor Sir Ynys Môn

Mae Cyngor Sir Ynys Môn yn awdurdod unedol sy'n gwasanaethu poblogaeth o oddeutu 69,000, mae wedi'i leoli ar arfordir gogleddol Cymru ac mae'n ardal sy'n 276 milltir sgwâr. Ynys Môn yw'r ynys fwyaf yng Nghymru o bell ffordd, a'r seithfed ynys fwyaf ym Mhrydain. Ynys Môn hefyd yw'r ynys fwyaf ym Môr Iwerddon o ran maint, a'r ail ynys fwyaf poblog ym Mhrydain.

Mae'r Cyngor yn sefydliad sy'n cael ei arwain gan wleidyddiaeth ac mae wedi mabwysiadu model Arweinydd a Chabinet. Roedd gan y Cyngor 35 o Aelodau etholedig yn cynrychioli 14 ward aml-Aelod ar 31 Mawrth 2024. Cynhaliwyd etholiadau ar 5 Mai 2022 ar gyfer holl seddi'r Cyngor, ac ar ôl hynny ffurfiodd yr ymgeiswyr llwyddiannus y Cyngor llawn, a fyddent yn parhau i fod mewn lle tan ddechrau mis Mai 2027. Plaid Cymru yw'r blaid sy'n rheoli yn y Cyngor gyda mwy o Gynghorwyr Plaid Cymru nag unrhyw grŵp neu blaid arall.

Cynllun y Cyngor 2023/28

Mae Cynllun y Cyngor 2023/28 yn amlygu bod gweledigaeth hirdymor y Cyngor yn parhau fel "Creu Ynys Môn sy'n iach a llewyrchus lle gall pobl ffynnu". Amcanion strategol cynllun newydd y Cyngor yw:

- Cynyddu cyfleoedd i ddysgu a defnyddio'r Gymraeg;
- Amddiffyn a chefnogi'r rhai sy'n agored i niwed;
- Cynyddu cyrhaeddiad a chyflawniad addysgol;
- Gweithio gyda phartneriaid i gynyddu cartrefi o ansawdd, fforddiadwy a hygyrch;

- Hyrwyddo cyfleoedd i ddatblygu economi'r ynys;
- Ymateb i'r argyfwng newid hinsawdd, mynd i'r afael â newid a gweithio tuag at fod yn sefydliad sero net erbyn 2030.

Gellir gweld Cynllun y Cyngor 2023/28 ar y wefan yn y cyfeiriad gwe:

[Cynllun y Cyngor a pherfformiad \(llyw.cymru\)](#)

Senario Ariannol

Cafodd pob un o'r 22 Cyngor yng Nghymru setliad cyllido gwell na'r disgwyl gan Lywodraeth Cymru ar gyfer 2023/24, ar gynydd gyfartaledd Cymru gyfan o 7.9%, gydag Ynys Môn yn derbyn cynnydd o 7.9%. Helpodd hyn y Cyngor i gynyddu'r cyllid ar gyfer gwasanaethau a arweinir gan alw, fel gofal cymdeithasol, ac i gynyddu capasiti mewn gwasanaethau a oedd wedi bod yn destun bron i ddegawd o doriadau yn y gyllideb. Yn ogystal, i ariannu penderfyniadau polisi penodol y mae Llywodraeth Cymru am i Gynghorau eu gweithredu, y prif un yw ariannu'r cyflog byw go iawn i staff gofal.

Gosododd y Cyngor gyllideb gytbwys ar gyfer 2024/25, a oedd yn gofyn am gynydd o 9.5% yn Nhreth y Cyngor a defnyddio £4.425m o gronfeydd wrth gefn y Cyngor ei hun. Mae cryn ansicrwydd o hyd ynghylch sefyllfa ariannol 2025/26, ond mae amcangyfrifon cyfredol yn awgrymu na fydd y cyllid sydd ar gael yn ddigonol i dalu'r costau uwch oherwydd chwyddiant a'r galw cynyddol am wasanaethau'r Cyngor.

Y Gyllideb

Mabwysiadwyd Cyllideb a Strategaeth Ariannol Tymor Canolig y Cyngor ar gyfer 2023/24 gan y Cyngor yn ei gyfarfod ar 9 Mawrth 2023, ac mae'n rhoi darlun cyffredinol o sefyllfa ariannol y Cyngor ac yn sicrhau bod cyllid y Cyngor yn cael ei ddyrannu i gyflawni ei flaenoriaethau. Mae'r Strategaeth Ariannol Tymor Canolig ar gael yn:-

[AGENDA ITEM NO \(ynysmon.gov.uk\)- eitem 10](#)

Roedd y setliad yn well na'r disgwyl yn ystod y rhan fwyaf o'r cam cynllunio'r gyllideb ac roedd yn rhoi £123.665m i'r Cyngor, a oedd yn gynydd o £9.067m mewn arian parod (7.9%). Penderfynodd y Cyngor gynyddu Treth Gyngor Band D 5%, a chynyddodd y tâl am eiddo Band D i £1,435.86.

Gosodwyd y gyllideb refeniw ar £174.569m a gyllidir gan setliad, treth cyngor ag arian wrth gefn £3.780m. Penderfynodd y Cyngor hefyd gymeradwyo Strategaeth Gyfalaf 2023/24 a Rhaglen Gyfalaf Gychwynnol 2023/24 o £37.962m, yn ogystal â Datganiad Strategaeth Rheoli'r Trysorlys ar gyfer 2023/24.

Monitro'r Gyllideb

Mae gan y Cyngor weithdrefn sefydledig ar gyfer monitro'r cyllidebau. Mae hyn yn caniatáu i'r Cyngor liniaru unrhyw orwariant a'r effaith sy'n debygol o ddigwydd ar wasanaethau. Gall cyllid ychwanegol gan gronfeydd wrth gefn lle bo hynny'n bosibl, ddarparu ar gyfer achosion lle mae angen galw am wasanaeth. Mae'r wybodaeth am Refeniw a Chyfalaf, ochr yn ochr â'r CRT, yn cael eu hadrodd i'r Is-grŵp Craffu Cyllid, y Pwyllgor Craffu ac yna'r Pwyllgor Gwaith bob chwarter, sy'n hwyluso lefel o her yn ogystal â gallu lliniaru unrhyw effeithiau debygol o ddigwydd ar gyfer gwasanaethau.

Perfformiad

[Cyngor Sir Ynys Môn \(ynysmon.gov.uk\)](#) - Eitem 5 ar y agenda

Gwariant Refeniw 2023/24

Mae'r Datganiad Cyfrifon yn nodi gwariant a chyllid y Cyngor yn unol â gofynion cyfrifyddu. Mae'r Cyngor yn mesur perfformiad ariannol yn erbyn gweithgarwch a gynlluniwyd ar ffurf cyfrifon rheoli'r Cyngor. Yn 2023/24, nododd y Cyngor danwariant o £1.732m yn erbyn gweithgaredd arfaethedig o £174.569m (cyllideb net).

Mae'r tabl isod yn adlewyrchu'r gyllideb derfynol ar gyfer 2023/24 ac incwm a gwariant gwirioneddol yn ei erbyn: -

Gwasanaethau	Cyllideb Blynnyddol £'000	Alldro £'000	Amrywiant £'000
Addysg, Pobl Ifanc a Sgiliau	64,047	63,423	624
Gwasanaethau Oedolion	35,780	35,195	585
Gwasanaethau Plant	13,133	14,536	(1,403)
Tai	2,833	2,770	63
Priffyrdd, Gwastraff ac Eiddo	20,219	19,891	328
Rheoleiddio	6,635	5,953	682
Trawsnewid	7,280	6,642	638
Adnoddau	3,962	3,936	26
Gwasanaethau Corfforaethol a Chyllid Corfforaethol	20,680	20,491	189
Cyfanswm Cronfa'r Cyngor	174,569	172,837	1,732

Mae effaith tanwariant yn golygu bod y Cyngor wedi cynyddu ei gronfeydd wrth gefn cyffredinol gan £1.732m. Yn ogystal â hyn, roedd effaith net y cyllid a ryddhawyd o falansau cyffredinol yn ystod y flwyddyn a rhyddhau cronfeydd wrth gefn clustnodedig yn ôl i falansau cyffredinol yn gynydd o £166k yn lefel y balansau cyffredinol. Ar 31 Mawrth 2024, roedd lefel y balansau cyffredinol yn £15.605m, fodd bynnag, bydd £4.425m yn cael ei ddefnyddio i gydbwysu cyllideb 2024/25, gan adael y balansau cyffredinol yn £11.180m.

Crynodeb o Symudiadau yng Nghronfeydd Wrth Gefn y Cyngor 2023/24

	Cronfa Wrth gefn Gyffredinol Cronfa'r Cyngor	Cronfeydd Wrth Cefn Clustnodedig Cronfa'r Cyngor	Cronfeydd Wrth Gefn Ysgolion	Cronfa Wrth Gefn Derbyniadau Cyfalaf	Cronfa wrth Gefn Cyfalaf heb ei gymhwysu	Arian wrth Gefn Y Bwrdd Uchelgais	Cronfa Cyfrif Refeniw Tai (CRT)	Cronfa Cyfrif Refeniw Tai (CRT)	Cyfanswm Cronfeydd Wrth Gefn Defnyddiadwy
	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000
Eitemau sy'n effeithio ar Gronfeydd Wrth Gefn y Cyngor 2023/24									
Balans Agoriadol ar Gronfa Gyffredinol y Cyngor 1 Ebrill 2023	(14,039)	(19,637)	(6,716)	(1,908)	(407)	-	(12,107)		(54,814)
Gor net/ (tan) wariant 2023/24	(1,732)	-	-	-	-	-	4,073		2,341
Balansy Cyngor ar ôl gor / (tan) wariant	(15,771)	(19,637)	(6,716)	(1,908)	(407)	-	(8,034)		(52,473)
Trosglwyddiadau net o(i) Cronfeydd wrth gefn ar gyfer cyllid cymeradwy	166	3,120	1,139	(482)	(57)	(587)	(155)	(509)	2,635
Balans y Gronfa Wrth Gefn Gyffredinol ar 31 Mawrth 2024	(15,605)	(16,517)	(5,577)	(2,390)	(464)	(587)	(8,189)	(509)	(49,838)

Gwariant Cyfalaf

Mae'r rhaglen gyfalaf yn cefnogi amcan ehangach y Cyngor i ddarparu gwasanaethau ac i gefnogi twf economaidd.

Ym mis Mawrth 2023, cymeradwyodd y Cyngor Raglen Gyfalaf ar gyfer gwasanaethau heblaw tai o £24.405m ar gyfer 2023/24, a Rhaglen Gyfalaf o £13.557m ar gyfer y Cyfrif Refeniw Tai (CRT). Yn ogystal, ym mis Mehefin 2023, cymeradwyodd y Pwyllgor Gwaith lithriad cyfalaf o £13.477m i'w gyflwyno o 2022/23, gan ddod â'r Rhaglen Gyfalaf ar gyfer gwasanaethau heblaw tai i £33.532, a £17.907m ar gyfer y Cyfrif Refeniw Tai (HRA). Ers y broses o bennu'r gyllideb, ychwanegwyd cynlluniau ychwanegol at y rhaglen, y mae'r rhan fwyaf ohonynt yn cael eu hariannu gan grant, sef cyfanswm o £15.089m. ynghyd â chyllideb HRA yn cael ei cynyddu £1.26m. Mae hyn yn dod â chyfanswm cyllideb y Brifddinas ar gyfer 2023/24 i £67.788m.

Mae'r rhaglen wedi gwneud cynnydd cyson yn ystod y flwyddyn, gan gyflawni cyfradd gyflawni o 72%. Disgwylir y bydd y rhan fwyaf o'r cynlluniau sy'n weddill yn cael eu cyflawni yn y flwyddyn ariannol nesaf. O'r cyfanswm gwariant hwn o £49.030m, cyfalafwyd £29.542m a'i ychwanegu at werth asedau yn Nhalen Fantoli'r Cyngor. Codwyd y gweddill ar y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr, gan ei fod naill ai i gefnogi asedau nad ydynt o dan berchnogaeth uniongyrchol y Cyngor (£4.972m) neu nad oedd yn cynyddu gwerth yr asedau cyfalaf (£14.516m).

Mae'r tabl isod yn manylu ar y gwariant cyfalaf, fesul gwasanaeth: -

Gwasanaethau	2023/24 £'000	2022/23 £'000
Addysg, Pobl Ifanc a Sgiliau	13,159	12,799
Gwasanaethau Oedolion	296	403
Tai	1,450	700
Tai CRT	19,806	11,180
Priffyrdd, Gwastraff ac Eiddo	7,049	7,264
Rheoleiddio	6,784	7,321
Trawsnewid	486	1,023
Cyfanswm Cronfa'r Cyngor	49,030	40,690

Nodyn ynghylch cyfleusterau benthycy cyfredol a benthycy cyfalaf yr Awdurdod:

Cyllidir Gan	2023/24 £'000	Canran %
Benthycy Digefnogaeth	38	0.08%
Benthycy a Chefnogaeth	3,049	6.22%
Grantiau Cyfalaf	24,987	50.96%
Derbyniadau Cyfalaf	98	0.20%
Cyfraniad Refeniw	12,645	25.79%
Grantiau REFCUS	4,347	8.87%
Benthyciad	135	0.28%
Cronfa Wrth Gefn Cyfalaf	3,731	7.61%
Cyfanswm	49,030	100%

Ar 31 Mawrth 2024, roedd gan yr Awdurdod £122.410m o Fenthyciadau Allanol (ac eithrio llog cronedig o £2.105m). Ar ddiwedd y flwyddyn ariannol, Gofyniad Ariannu Cyfalaf yr Awdurdod (CFR), sydd yn ei hanfod yn fesur o angen benthycy sylfaenol y Cyngor, oedd £145.754m, sy'n nodi bod y Cyngor wedi defnyddio £23.344m o'i falansau arian dros ben ei hun i ariannu gwariant cyfalaf. Yn Natganiad Strategaeth Rheoli'r Trysorlys ar gyfer 2023/24, y Terfyn Benthycy Awdurdodedig a gymeradwywyd gan y Cyngor oedd £205m, felly, mae'r Awdurdod ymhell o fewn ei derfyn benthycy.

Cronfeydd wrth gefn, perfformiad ariannol a sefyllfa ariannol

Roedd balans Cronfa Gyffredinol y Cyngor ar 31 Mawrth 2024 yn £15.605m, sy'n cyfateb i 8.9% o'r gyllideb referniw net ar gyfer 2023/24. Nod strategaeth ariannol y Cyngor yw cadw o leiaf 5% o'r gyllideb referniw net fel Balansau Cyffredinol (£8.730m). O ganlyniad, mae Balans Cyffredinol y Cyngor yn uwch na'r targed. Fodd bynnag, gyda'r pwysau chwyddiant presennol yn achosi argyfwng costau byw a chostau uwch sy'n wynebu'r Cyngor, mae'r gwarged hwn yn rhoi mwy o sefydlogrwydd ariannol i'r Cyngor.

Dangosodd y perfformiad ariannol ar gyfer 2023/24 danwariant net o £1.732m. Mae hyn yn cynnwys gorwariant o rai gwasanaethau megis gorwariant o £1.403m yn y Gwasanaethau Plant sydd wedi profi mwy o alw. Tanwariodd y Gwasanaeth Prifffyrdd, Gwastraff ac Eiddo £328k. Roedd y rhan fwyaf o hyn gan y Gwasanaeth Gwastraff oherwydd incwm dros ben sy'n cynnwys incwm ychwanegol o werthu deunydd ailgylchadwy sydd hefyd yn cael effaith gadarnhaol ar yr amgylchedd. Mae'r cynnydd yng nghyfradd llog Banc Lloegr o fudd i'r Cyngor gan fod y llog y gellir ei dderbyn o'i fuddsoddiad o arian dros ben yn cynhyrchu lefelau llog sylweddol uwch nag mewn blynyddoedd blaenorol.

Fodd bynnag, bydd cyfraddau llog cynyddol yn effeithio'n negyddol ar y Cyngor wrth fenthycia yn y dyfodol ar gyfer prosiectau cyfalaf. Ni chymerwyd benthyciad allan yn 2023/24 a bydd y Cyngor yn defnyddio balansau arian parod cyhyd â phosibl i arbed costau benthycia er bod hyn yn lleihau'r swm sydd ar gael i'w fuddsoddi.

Cyfrif Refeniw Tai

Roedd balans Cyfrif Refeniw Tai'r Cyngor yn £8.698m Gan gynnwys y Gronfa Derbyniadau Cyfalaf ar 31 Mawrth 2024. Mae'r warchodfa wedi'i chlustnodi i ariannu cost datblygu eiddo newydd fel y nodir yng Nghynllun Busnes HRA 30 mlynedd y Cyngor. Bydd y cydbwysedd hwn yn oedi'r angen i'r CRT fenthycia ar gyfer adnewyddu neu adeiladu anheddau cyngor newydd.

Darpariaethau

Cyfanswm y darpariaethau a oedd gan y Cyngor oedd £5.037m ar 1 Ebrill 2023. Yn ystod y flwyddyn, gostyngodd y balans gan £334k i £4.703m. Cynyddodd y ddarpariaeth yswiriant i £456k yn unol â'r angen amcangyfrifedig. Cyfanswm y darpariaethau tymor byr oedd £456k, i ddarparu ar gyfer costau disgwylidig yn y dyfodol a allai godi o rwymedigaethau'r gorffennol. Gostyngwyd cyfanswm y ddarpariaeth ar gyfer Safle Gwastraff Penhesgyn gan £88k oherwydd cost y gwaith gwella a wnaed ar y safle tirlenwi yn 2023/24. Fe defnyddiwyd y cyllid ar gyfer Gwasanaeth Anghenion Dysgu Ychwanegol a Chynhwysiant Gwynedd ac Ynys Môn yn ystod yr flwyddyn. Dangosir manylion y symudiadau mewn darpariaethau yn Nodyn 21 i'r Cyfrifon - Darpariaethau.

Pensiynau

Cynllun Pensiwn Athrawon_ Mae athrawon a gyflogir gan y Cyngor yn aelodau o'r Cynllun Pensiwn Athrawon, a weinyddir gan yr Adran Addysg. Mae'r cynllun yn rhoi buddion penodol i athrawon ar ôl iddynt ymddeol ac mae'r Cyngor yn cyfrannu tuag at y costau drwy wneud cyfraniadau yn seiliedig ar ganran o gyflogau pensiynadwy aelodau.

Cynllun Pensiwn Llywodraeth Leol_ Fel rhan o delerau ac amodau cyflogaeth ei swyddogion a gweithwyr eraill, mae'r Cyngor yn cynnig buddion ymddeol drwy gymryd rhan yng Nghronfa Pensiwn Gwynedd a weinyddir gan Gyngor Gwynedd. Mae hwn yn gynllun a gyllidir, sy'n golygu bod y Cyngor a gweithwyr yn talu cyfraniadau i'r gronfa, wedi ei gyfrifo ar lefel a fwriedir i gydbwysu rhwymedigaethau'r pensiwn gydag asedau buddsoddi. Ni fydd buddion yn daladwy hyd nes y bydd gweithwyr yn ymddeol, ond mae gan y Cyngor ymrwymiad i wneud y taliadau i'r Gronfa Pensiwn y mae angen eu datgelu ar yr adeg y mae'r gweithwyr yn ennill eu hawl yn y dyfodol.

Mae dau brisiad wedi'u cwblhau ar gyfer y gronfa bensiwn. Mae'r rhain yn cael eu cwblhau gan Actiwari sy'n arbenigwr prisio pensiwn. Y cyntaf yw'r prisiad cyllido sy'n cael ei gwblhau bob tair blynedd. Mae hyn yn bwysig gan ei fod yn ystyried yr asedau gwirioneddol y buddsoddir y gronfa ynddynt ar y dyddiad prisio ac yn asesu a fydd yr enillion ar yr asedau yn ariannu gwerth yr holl daliadau yn y dyfodol yn llawn i aelodau yn seiliedig ar yr holl fudd-daliadau a enillir hyd at y dyddiad prisio. Yna gostyngir gwerth presennol y rhwymedigaethau, fel bod y gwerth yn cael ei drosi i'w gwerth fel ar y dyddiad prisio. Os yw'r prisiad yn cyfrifo nad yw'r gronfa bensiwn yn cael ei hariannu'n llawn, yna bydd cyfraddau cyfraniadau'r Cyngor yn cynyddu i symud tuag at gyllid o 100% dros gyfnod o amser y cytunwyd arno. Os yw'r prisiad yn dangos bod y cynllun yn fwy na 100% wedi'i ariannu, yna gall cyfraniadau i'r gronfa bensiwn leihau.

Yr ail brisiad yw'r prisiad cyfrifeg (a ddefnyddir at ddibenion y cyfrifon hyn) sy'n fwy damcaniaethol ac yn rhagweld beth fyddai atebolrwydd neu ased y Cyngor pe bai'r gronfa bensiwn yn peidio â bodoli. Mae'r prisiad hwn yn seiliedig ar asedau a rhwymedigaethau ar ddyddiad y fantolen. Mae'n ddamcaniaethol oherwydd y rheolau a'r rheoliadau i ddiogelu'r gronfa bensiwn i sicrhau ei bod yn bodoli cyhyd ag y mae rhwymedigaethau'r gronfa bensiwn yn gofyn ac oherwydd y rhagdybiaethau y mae'n ofynnol i'r Actiwari eu gwneud. Mae hyn yn seiliedig ar ofynion cyfrifyddu nad ydynt yn effeithio ar gronfeydd gwirioneddol y Cyngor. Mae canlyniadau'r prisiad cyllid yn effeithio ar arian y cyngor yn unig.

Y prisiad cyfrifeg pensiwn yw'r gwerth a adroddir bob blwyddyn yn natganiad cyfrifon y Cyngor. Mae rhai taliadau yn effeithio ar y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr, CIES ac adroddir y prisiad ar ddiwedd y flwyddyn ariannol yn y fantolen. Fodd bynnag, mae'r rhain yn cael eu gwrthbwysu gan addasiadau yn natganiad y mudiad mewn cronfeydd wrth gefn i'w canslo fel nad oes angen i'r dreth gyngor ariannu'r addasiadau cyfrifeg statudol hyn.

Yn hanesyddol, mae mantolen y Cyngor wedi dangos bod gwerth y Gronfa Bensiwn fel atebolrwydd sylweddol. Mae gwerth teg holl fuddsoddiadau'r Gronfa Bensiwn yn cael ei wrthbwysu yn erbyn gwerth presennol rhwymedigaethau'r Gronfa Bensiwn ond fel arfer nid yw'n ddigon i dalu am holl werth presennol amcangyfrifedig y rhwymedigaethau pensiwn.

Yn debyg i'r llynedd, mae prisiad cyfrifyddu'r Actiwari wedi penderfynu bod gwerth yr asedau yn fwy na gwerth y rhwymedigaethau a bod y Gronfa Bensiwn mewn sefyllfa asedau net. Wrth lunio'r prisiad, mae'r Actiwari yn defnyddio'r gyfradd cynnyrch ar Giltiau'r Llywodraeth fel y gyfradd ddisgownt ar gyfer rhwymedigaethau yn y dyfodol. Wrth i'r gyfradd hon gynyddu, mae'r gyfradd ddisgownt yn cynyddu, sy'n cael yr effaith gyffredinol o leihau gwerth presennol rhwymedigaethau yn y dyfodol. Ar gyfer 2023/24 y ffactor disgownt sy'n gysylltiedig â bondiau corfforaethol o ansawdd y DU yw 4.85%. Yna caiff hyn ei gymharu â gwerth teg (gwerth marchnad yn aml) asedau'r gronfa.

Fodd bynnag, nid yw'r safon cyfrifo pensiynau IAS19 a ddiweddarwyd gan IFRIC14 yn caniatáu rhoi gwybod am ased net pensiwn ar gyfer pensiynau buddion wedi'u diffinio a ariennir fel Cronfa Bensiwn Gwynedd, gan na all y Cyngor sylweddoli gwerth yr ased ar hyn o bryd. Wrth benderfynu ar y gwerth cario ar y fantolen, mae'r Cyngor wedi cymhwyso'r cysyniad doeth ac mae ganddo'r sefyllfa asedau net wedi'i haddasu ar rwymedigaethau a ariennir o £71.144m i £0. Fodd bynnag, mae'r actiwari wedi cynghori y dylid dangos atebolrwydd net rhwymedigaethau heb eu hariannu ar y fantolen. Felly, mae atebolrwydd o £10.522m wedi'i gynnwys yn yr atebolrwydd pensiynau tymor hir ar y fantolen a ariennir gan y gronfa wrth gefn na ellir ei defnyddio ar pensiynau. Adroddir canlyniadau llawn y prisiad cyfrifeg yn y nodyn Pensiynau Llywodraeth Leol 34 ar dudalen 49.

Busnes Gweithredol

Paratoir y cyfrifon ar sail 'busnes gweithredol'. Mae hyn yn golygu bod y cyfrifon wedi'u paratoi ar sail bod y Cyngor yn parhau ar ei ffurf bresennol i'r dyfodol. Crëwyd Cyngor Sir Ynys Môn drwy statud / cyfraith yn 1996 a bydd yn parhau ar ei ffurf bresennol hyd nes y caiff ei newid drwy statud.

DATGANIAD O GYFRIFOLDEBAU AM Y DATGANIAD CYFRIFON

Cyfrifoldebau Cyngor Sir Ynys Môn

Mae'n ofynnol i Gyngor Sir Ynys Môn:-

- wneud trefniadau ar gyfer gweinyddu ei faterion ariannol yn briodol a sicrhau fod gan un o'i swyddogion y cyfrifoldeb am weinyddu'r materion hynny. Yn y Cyngor hwn, y swyddog yw'r Cyfarwyddwr Swyddogaeth (Adnoddau) sydd hefyd wedi'i ddynodi'n Swyddog Adran 151;
- reoli ei faterion er mwyn sicrhau defnydd economaidd, effeithlon ac effeithiol o adnoddau ac i ddiogelu ei asedau;
- gymeradwyo'r Datganiad Cyfrifon.

Cyfrifoldebau'r Swyddog Adran 151

Y Swyddog Adran 151 sydd yn gyfrifol am baratoi Datganiad Cyfrifon y Cyngor yn unol â'r ymarferion priodol fel y gosodir yn y Côd Ymarfer CIPFA/LASAAC ar Gyfrifo Awdurdodau Lleol yn y Deyrnas Unedig ("Y Côd").

Wrth baratoi'r Datganiad Cyfrifon hwn, mae'r Swyddog Adran 151 wedi:-

- dewis polisiâu cyfrifo priodol ac yna eu defnyddio'n gyson;
- ffurfio barnau a gwneud amcangyfrifon a oedd yn rhesymol a darbodus;
- cydymffurfio â Chôd Ymarfer Awdurdod Lleol CIPFA.

Hefyd, mae'r Swyddog Adran 151 wedi:-

- cadw cofnodion cyfrifo priodol ac amserol;
- cymeryd camau rhesymol i ddarganfod a gwarchod rhag twyll ac unrhyw afreoleidd-dra arall.

Tystysgrif

Tystiaf fod y Datganiad Cyfrifon yma yn rhoi darlun cywir a theg o sefyllfa ariannol Cyngor Sir Ynys Môn ar y dyddiad cyfrifo a'i incwm a'i wariant am y flwyddyn a ddaeth i ben ar 31 Mawrth 2024:-

Llofnodwyd:

Richard Marc Jones FCPFA

CYFARWYDDWR SWYDDOGAETH (ADNODDAU) A SWYDDOG ADRAN 151

Llofnodwyd:

Cynghorydd Glyn Haynes

CADEIRYDD CYNGOR SIR YNYS MÔN

Dyddiedig:

Adroddiad Archwilydd Cyffredinol Cymru i aelodau Cyngor Sir Ynys Môn

Barn ar y datganiadau ariannol

Rwyf wedi archwilio datganiadau ariannol:

- Cyngor Sir Ynys Môn

ar gyfer y flwyddyn a ddaeth i ben ar 31 Mawrth 2024 dan Ddeddf Archwilio Cyhoeddus (Cymru) 2004.

Mae datganiadau ariannol Cyngor Sir Ynys Môn yn cynnwys y Dadansoddiad o Wariant a Chyllid, y Datganiad Symudiadau mewn Cronfeydd wrth Gefn, y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr, y Fantolen, y Datganiad Llifoedd Arian Parod, y Datganiad Symud ar y Cyfrif Refeniw Tai, Datganiad Incwm a Gwariant y Cyfrif Refeniw Tai a'r nodiadau cysylltiedig, gan gynnwys y polisiau cyfrifyddu perthnasedd arwyddocaol.

Y fframwaith adrodd ariannol a gymhwyswyd wrth eu paratoi yw'r gyfraith berthnasol a'r safonau cyfrifyddu rhyngwladol a fabwysiadwyd yn y DU fel y'u dehonglwyd ac y'u haddaswyd gan y Cod Ymarfer ar gyfer Cadw Cyfrifon Awdurdodau Lleol yn y Deyrnas Unedig 2023-24.

Yn fy marn i, ym mhob ffordd berthnasol, mae'r datganiadau ariannol:

- yn rhoi darlun gwir a theg o sefyllfa ariannol Cyngor Sir Ynys 31 Mawrth 2024 ac o'i incwm a'i wariant ar gyfer y flwyddyn a ddaeth i ben ar y dyddiad hwnnw; ac
- wedi'u paratoi'n briodol yn unol â gofynion deddfwriaethol a'r safonau cyfrifyddu rhyngwladol a fabwysiadwyd yn y DU fel y'u dehonglwyd ac y'u haddaswyd gan y Cod Ymarfer ar gyfer Cadw Cyfrifon Awdurdodau Lleol yn y Deyrnas Unedig 2023-24.

Sail y farn

Cynhaliais fy archwiliad yn unol â'r gyfraith berthnasol a'r Safonau Rhyngwladol ar Archwilio yn y DU (ISAs (Y DU)) a Nodyn Ymarfer 10 'Archwilio Datganiadau Ariannol Endidau'r Sector Cyhoeddus yn y Deyrnas Unedig'. Caiff fy nghyfrifoldebau dan y safonau hynny eu disgrifio ymhellach yn yr adran o'm hadroddiad sy'n nodi cyfrifoldebau'r archwilydd am archwilio'r datganiadau ariannol.

Mae fy staff a minnau'n annibynnol ar Cyngor Sir Ynys Môn yn unol â'r gofynion moesegol sy'n berthnasol i'm harchwiliad o'r datganiadau ariannol yn y DU, gan gynnwys Safon Foesebol y Cyngor Adrodd Ariannol, ac rwyf wedi cyflawni fy nghyfrifoldebau moesegol eraill yn unol â'r gofynion hyn. Credaf fod y dystiolaeth archwilio yr wyf wedi'i chael yn ddigonol ac yn briodol i ddarparu sail i'm barn.

Casgliadau sy'n ymwneud â busnes gweithredol

Wrth archwilio'r datganiadau ariannol, rwyf wedi dod i'r casgliad bod defnyddio'r sail gyfrifyddu busnes gweithredol i baratoi'r datganiadau ariannol yn briodol.

Yn seiliedig ar y gwaith yr wyf wedi'i gyflawni, nid wyf wedi adnabod unrhyw ansicrwydd perthnasol mewn perthynas â digwyddiadau neu amodau a all, yn unigol neu ar y cyd, fwrw amheuaeth sylweddol ar allu Cyngor Sir Ynys Môn i barhau i fabwysiadu'r sail gyfrifyddu busnes gweithredol am gyfnod o ddeuddeng mis o leiaf o'r dyddiad pan awdurdodir cyhoeddi'r datganiadau ariannol.

Caiff fy nghyfrifoldebau i a chyfrifoldebau'r swyddog cyllid cyfrifol mewn perthynas â busnes gweithredol eu disgrifio yn yr adrannau perthnasol o'r adroddiad hwn.

Gwybodaeth arall

Mae'r wybodaeth arall yn cynnwys yr wybodaeth yn yr adroddiad blynyddol, heblaw am y datganiadau ariannol a'm hadroddiad i fel archwilydd ar y rhain. Y Swyddog Cyllid Cyfrifol sy'n gyfrifol am yr wybodaeth arall yn yr adroddiad blynyddol. Nid yw fy marn am y datganiadau ariannol yn cwmpasu'r wybodaeth arall a, heblaw i'r graddau a nodir yn benodol fel arall yn fy adroddiad, nid wyf yn mynegi unrhyw fath o gasgliad sicrwydd ar yr wybodaeth arall honno.

Fy nghyfrifoldeb i yw darllen yr wybodaeth arall ac, wrth wneud hynny, ystyried a yw'r wybodaeth arall yn berthnasol anghyson â'r datganiadau ariannol neu wybodaeth a gafwyd wrth gyflawni'r archwiliad, neu'n ymddangos fel arall fel pe bai wedi cael ei chamddatgan yn berthnasol. Os wyf yn canfod anghysonderau perthnasol o'r fath neu wybodaeth berthnasol o'r fath sy'n ymddangos fel pe bai wedi cael ei chamddatgan, mae'n ofynnol i mi benderfynu a yw hyn yn achosi camddatganiad perthnasol yn y datganiadau ariannol eu hunain. Yn seiliedig ar y gwaith yr wyf wedi'i wneud, os wyf yn dod i'r casgliad bod yr wybodaeth arall hon wedi'i chamddatgan yn berthnasol, mae'n ofynnol i mi nodi'r ffaith honno.

Nid oes unrhyw beth gennyf i'w nodi yn hyn o beth.

Barn ar faterion eraill

Yn fy marn i, yn seiliedig ar y gwaith a wnaed yn ystod fy archwiliad:

- mae'r wybodaeth a geir yn yr Adroddiad Naratif ar gyfer y flwyddyn ariannol y paratowyd y datganiadau ariannol ar ei chyfer yn gyson â'r datganiadau ariannol ac yn unol â'r Cod Ymarfer ar gyfer Cadw Cyfrifon Awdurdodau Lleol yn y Deyrnas Unedig 2023-24;
- mae'r wybodaeth a roddir yn y Datganiad Llywodraethu Blynyddol ar gyfer y flwyddyn ariannol y paratowyd y datganiadau ariannol ar ei chyfer yn gyson â'r datganiadau ariannol ac yn unol â'r canllawiau.

Materion y cyflwynaf adroddiad arnynt drwy eithriad

Yng ngoleuni'r wybodaeth a'r ddealltwriaeth am Cyngor Sir Ynys Môn a'i amgylchedd a gafwyd yn ystod yr archwiliad, nid wyf wedi nodi unrhyw gamddatganiadau perthnasol yn yr Adroddiad Naratif na'r Datganiad Llywodraethu Blynyddol.

Nid oes gennyf unrhyw beth i'w nodi o ran y materion canlynol, y cyflwynaf adroddiad i chi arnynt os bydd yr amgylchiadau canlynol yn berthnasol, yn fy marn i:

- nid wyf wedi cael yr holl wybodaeth ac esboniadau y mae eu hangen arnaf ar gyfer fy archwiliad;
- ni chadwyd cofnodion cyfrifyddu digonol, neu ni chafwyd ffurflenni sy'n ddigonol ar gyfer fy archwiliad o ganghennau nad ymwelodd fy nhim â hwy; neu
- nid yw'r datganiadau ariannol yn gyson â'r cofnodion a'r ffurflenni cyfrifyddu.

Cyfrifoldebau'r swyddog cyllid cyfrifol am y datganiadau ariannol

Fel a esbonir yn fanylach yn y Datganiad o Gyfrifoldebau am y Datganiad Cyfrifon, y swyddog cyllid cyfrifol sy'n gyfrifol am:

- baratoi'r datganiad cyfrifon Cyngor Sir Ynys Môn sy'n rhoi darlun gwir a theg ac sy'n cydymffurfio ag arferion priodol;
- cadw cofnodion cyfrifyddu priodol;
- pa bynnag reolaethau mewnol sy'n angenrheidiol ym marn y swyddog cyllid cyfrifol i allu paratoi datganiadau cyfrifon heb unrhyw gamddatganiadau perthnasol, boed hynny trwy dwyll neu wall;
- asesu gallu Cyngor Sir Ynys Môn i barhau fel busnes gweithredol, gan ddatgelu fel y bo'n gymwys, faterion sy'n ymwneud â'r busnes gweithredol a defnyddio sail gyfrifyddu busnes gweithredol oni bai bod y swyddog cyllid cyfrifol yn rhagweld na fydd y gwasanaethau a ddarperir gan Cyngor Sir Ynys Môn yn parhau i gael eu darparu yn y dyfodol.

Cyfrifoldebau'r archwilydd am archwilio'r datganiadau ariannol

Fy nghyfrifoldeb yw archwilio'r datganiadau ariannol yn unol â Deddf Archwilio Cyhoeddus (Cymru) 2004.

Fy amcanion yw cael sicrwydd rhesymol ynghylch p'un a yw'r datganiadau ariannol yn eu cyfanrwydd yn rhai heb unrhyw gamddatganiad perthnasol, boed hynny trwy dwyll neu wall, a chyhoeddi adroddiad archwilydd sy'n cynnwys fy marn. Mae sicrwydd rhesymol yn lefel uchel o sicrwydd, ond nid yw'n gwarantu y bydd archwiliad a gynhelir yn unol â'r Safonau Rhyngwladol ar Archwilio yn y DU wastad yn canfod

camddatganiad perthnasol pan fo'n bodoli. Gall camddatganiadau ddeillio o dwyll neu wall ac fe'u hystyri yn berthnasol os, yn unigol neu gyda'i gilydd, gellid yn rhesymol ddisgwyl iddynt ddylanwadu ar benderfyniadau economaidd defnyddwyr a wneir ar sail y datganiadau ariannol hyn.

Mae afreolaidd-dra, gan gynnwys twyll, yn golygu achosion o ddiffyg cydymffurfio â deddfau a rheoliadau. Rwy'n dylunio gweithdrefnau yn unol â'm cyfrifoldebau, a nodir uchod, i ganfod camddatganiadau perthnasol mewn perthynas ag afreolaidd-dra, gan gynnwys twyll.

Roedd fy ngweithdrefnau'n cynnwys y canlynol:

- Holi'r rheolwyr, pennaeth archwilio mewnol a'r rhai sy'n gyfrifol am lywodraethu, gan gynnwys cael ac adolygu dogfennaeth ategol mewn perthynas â pholisïau a gweithdrefnau Cyngor Sir Ynys Môn sy'n ymwneud ag:
  - adnabod, gwerthuso a chydymffurfio â deddfau a rheoliadau a pha un a oeddent yn ymwybodol o unrhyw achosion o ddiffyg cydymffurfio;
  - canfod ac ymateb i'r risgiau o dwyll a pha un a oes ganddynt wybodaeth am unrhyw dwyll gwirioneddol, tybiedig neu honedig; a hefyd
  - y rheolaethau mewnol a sefydlwyd i liniaru risgiau sy'n gysylltiedig â thwyll neu ddiffyg cydymffurfio â deddfau a rheoliadau.
- Ystyried fel tîm archwilio sut a ble allai twyll ddigwydd yn y datganiadau ariannol ac unrhyw ddangosyddion posibl o dwyll. Fel rhan o'r drafodaeth hon, canfûm botensial ar gyfer twyll yn y meysydd canlynol: cofnodi dyddlyfrau anarferol;
- Cael dealltwriaeth am y fframwaith awdurdod sydd gan Cyngor Sir Ynys Môn, yn ogystal â fframweithiau cyfreithiol a rheoleiddiol eraill y mae Cyngor Sir Ynys Môn yn gweithredu oddi mewn iddynt, gan ganolbwyntio ar y deddfau a'r rheoliadau hynny a gafodd effaith uniongyrchol ar y datganiadau ariannol neu a gafodd effaith sylfaenol ar weithrediadau Cyngor Sir Ynys Môn.
- Cael dealltwriaeth am berthnasoedd partïon cysylltiedig.

Yn ychwanegol at yr uchod, roedd fy ngweithdrefnau i ymateb i risgiau a ganfuwyd yn cynnwys y canlynol:

- adolygu'r datgeliadau yn y datganiadau ariannol a phrofi yn erbyn dogfennaeth ategol i asesu cydymffurfiaeth â deddfau a rheoliadau perthnasol a drafodir uchod;
- holi'r rheolwyr ac ymgynghorwyr cyfreithiol ynghylch ymglyfreithiad a hawliadau gwirioneddol a phosibl;
- darllen cofnodion cyfarfodydd y rhai sy'n gyfrifol am lywodraethu;
- wrth fynd i'r afael â'r risg o dwyll trwy wrthwneud rheolaethau gan reolwyr, profi priodoldeb cofnodion dyddlyfr ac addasiadau eraill; asesu a yw'r dyfarniadau a wnaed wrth lunio amcangyfrifon cyfrifyddu'n rhoi arwydd o wyrduedd bosibl; a gwerthuso'r rhesymeg fusnes dros unrhyw drafodion arwyddocaol sy'n anarferol neu y tu allan i gwrs arferol busnes.

Fe wnes i hefyd gyfleu deddfau a rheoliadau dynodedig perthnasol a risgiau posibl o dwyll i holl aelodau'r tîm archwilio ac aros yn effro i unrhyw arwyddion o dwyll neu ddiffyg cydymffurfio â deddfau a rheoliadau trwy gydol yr archwiliad.

Effeithir ar y graddau y mae fy ngweithdrefnau'n gallu canfod afreolaidd-dra, gan gynnwys twyll, gan yr anhawster cynhenid o ran canfod afreolaidd-dra, effeithiolrwydd rheolaethau Cyngor Sir Ynys Môn, a natur, amseriad a hyd a lled y gweithdrefnau archwilio a gyflawnwyd.

Ceir disgrifiad pellach o gyfrifoldebau'r archwilydd am archwilio'r datganiadau ariannol ar wefan y Cyngor Adrodd Ariannol yn www.frc.org.uk/auditorsresponsibilities. Mae'r disgrifiad hwn yn rhan o'm hadroddiad archwilio.

Cyfrifoldebau eraill yr archwilydd

Rwy'n cyfathrebu gyda'r rhai sy'n gyfrifol am lywodraethu ynghylch, ymhlith materion eraill, cwmpas ac amseriad arfaethedig yr archwiliad a chanfyddiadau archwilio arwyddocaol, gan gynnwys unrhyw ddiffygion arwyddocaol mewn rheolaeth fewnol yr wyf yn eu hadnabod yn ystod fy archwiliad.

Tystysgrif cwblhau'r archwiliad

Yr wyf yn tystio fy mod wedi cwblhau'r archwiliad o gyfrifon Cyngor Sir Ynys Môn yn unol â gofynion Deddf Archwilio Cyhoeddus (Cymru) 2004 a Chod Ymarfer Archwilio Archwilydd Cyffredinol Cymru.

Adrian Crompton
Archwilydd Cyffredinol Cymru

1 Cwr y Ddinas
Stryd Tyndall
Caerdydd, CF10 4BZ

Cyfrifoldeb y Swyddog Cyfrifyddu yw hygyrdd gwefan Cyngor Sir Ynys Môn a'r gwaith o gynnal y wefan honno; nid yw'r gwaith a gyflawnir gan archwilwyr yn cynnwys ystyriaeth o'r materion hyn ac, yn unol â hynny, nid yw archwilwyr yn derbyn unrhyw gyfrifoldebau am unrhyw newidiadau a allai fod wedi cael eu cyflwyno i'r datganiadau ariannol ers eu cyflwyno'n wreiddiol ar y wefan.

DATGANIAD INCWM A GWARIANT CYNHWYSFAWR AM Y FLWYDDYN A DDAETH I BEN AR 31 MAWRTH 2024

Dengys y datganiad hwn gostau cyfrifo yn ystod y flwyddyn mewn perthynas â darparu gwasanaethau yn unol ag arferion cyfrifo a dderbynnir yn gyffredinol, yn hytrach na'r symiau a gyllidir o'r trethi. Mae'r Gwasanaethau yr adroddir arnynt isod yn seiliedig ar strwythur sefydliadol y Cyngor. Mae'r Cyngor yn codi trethi i gwrdd â gwariant yn unol â rheoliadau, gall hyn fod yn wahanol i'r gost gyfrifyddol. Ceir darlun o'r sefyllfa o ran trethi yn y Datganiad o'r Symudiad mewn Cronfeydd wrth Gefn.

2023/24			Gwasanaethau	Nodyn	2022/23		
Gwariant Gros	Incwm Gros	Gwariant Net			Gwariant Gros	Incwm Gros	Gwariant Net
£'000	£'000	£'000			£'000	£'000	£'000
86,965	(16,625)	70,340	Addysg, Pobl Ifanc a Sgiliau		84,301	(16,540)	67,761
50,771	(14,649)	36,122	Gwasanaethau Oedolion		48,246	(13,242)	35,004
20,661	(5,689)	14,972	Gwasanaethau Plant		22,207	(7,088)	15,119
9,756	(7,810)	1,946	Tai		8,168	(7,187)	981
35,261	(9,553)	25,708	Priffyrdd, Eiddo a Gwastraff		33,479	(9,921)	23,558
17,000	(10,635)	6,365	Rheoleiddio ac Economaidd		16,910	(9,691)	7,219
7,157	(302)	6,855	Trawsnewid		7,509	(340)	7,169
26,527	(16,244)	10,283	Adnoddau		27,838	(16,803)	11,035
2,144	(181)	1,963	Busnes y Cyngor		2,347	(217)	2,130
1,145	(773)	372	Costau Corfforaethol a Democrataidd		3,384	(723)	2,661
742	-	742	Rheolaeth Corfforaethol		673	-	673
27	-	27	Costau heb eu ddsbarthu		93	-	93
14,978	(21,479)	(6,501)	Cyfrif Refeniw Tai (CRT)		14,982	(19,942)	(4,960)
273,134	(103,940)	169,194	Diffyg ar weithrediadau sy'n parhau		270,137	(101,694)	168,443
		17,738	Gwariant gweithredu arall	10			15,570
		9,013	Cyllido ac incwm a gwariant buddsoddi	11			10,990
		(208,221)	Trethiant ac incwm grant amhenodol	12			(189,647)
		(12,276)	(Gwarged) / Diffyg ar Ddarparu Gwasanaethau				5,356
		14,102	Colledion amhariad ar asedau anghyfredol sydd wedi eu rhoi yn erbyn y Gronfa Ailbrisiwr wrth Gefn				10,822
		(50,441)	Gwarged ar ailbrisiwr asedau anghyfredol				(12,139)
		71,144	Dileu Ased Pensiwn Net	9c & 34			19,814
		(59,453)	Ailfesur y rhwymedigaeth Pensiwn Net	9c & 34			(156,270)
		(24,648)	Incwm a Gwariant Cynhwysfawr Arall				(137,773)
		(36,924)	Cyfanswm Incwm a Gwariant Cynhwysfawr				(132,417)

Tudalen 43

1

¹ Mae'r Ased Pensiwn ac Ailfesur Pensiwn Net Dileu ar gyfer 2022/23 wedi'u hail-adrodd. Gweler nodyn 4b, adran 4, tudalen 21 am fwy o wybodaeth.

DADANSODDIAD GWARIANT A CHYLLIDO

Nod y Dadansoddiad Gwariant a Chyllid (DGaC) yw dangos gwir effaith perfformiad ariannol y flwyddyn ar falansau'r Cyngor. Mae'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr (DIGC) yn cynnwys llawer o addasiadau cyfrifyddu megis dibrisiant ac addasiadau pensiwn, na chaniateir iddynt, yn ôl y gyfraith, gael eu cyllido gan y Dreth Gyngor. Nid yw'r rhain yn gostau gwirioneddol sy'n effeithio ar falansau defnyddiadwy'r Cyngor. Er mwyn sicrhau nad yw'r costau cyfrifyddu hyn yn effeithio ar dalwyr y dreth gyngor a chronfeydd y Cyngor, caiff y costau hyn eu canslo yn yr DGaC ac fe'u dangosir hefyd yn y Datganiad Symud mewn Cronfeydd Wrth Gefn (DSCWG) a Nodyn 6.

Tudalen 44

2023/24			Gwasanaethau	2022/23		
Gwariant Net a godir i'r Gronfa Cyffredinol a Balansau'r CRT - A = C - B £'000	Addasiadau rhwng Sail Cyllido a Sail Cyfrifo - B £'000	Gwariant Net yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr - C £'000		Gwariant Net a godir i'r Gronfa Cyffredinol a Balansau'r CRT - A = C - B £'000	Addasiadau rhwng Sail Cyllido a Sail Cyfrifo - B £'000	Gwariant Net yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr - C £'000
63,418	6,922	70,340	Cyfarwyddwr Addysg, Pobl Ifanc a Sgiliau	60,297	7,464	67,761
35,341	781	36,122	Gwasanaethau Oedolion	31,720	3,284	35,004
14,640	332	14,972	Gwasanaethau Plant	13,388	1,731	15,119
1,917	29	1,946	Tai	354	627	981
19,853	5,855	25,708	Prifffydd, Eiddo a Gwastraff	16,305	7,253	23,558
5,201	1,164	6,365	Rheoleiddio a Economaidd	4,917	2,302	7,219
6,334	521	6,855	Trawsnewid	5,883	1,286	7,169
10,195	88	10,283	Adnoddau	10,353	682	11,035
1,925	38	1,963	Busnes y Cyngor	1,853	277	2,130
1,361	(989)	372	Costau Corfforaethol a Democrataidd	3,430	(769)	2,661
731	11	742	Rheolaeth Corfforaethol	695	(22)	673
-	27	27	Costau heb eu dosbarthu	-	93	93
9,489	(15,990)	(6,501)	Cyfrif Refeniw Tai (CRT)	(1,404)	(3,556)	(4,960)
170,405	(1,211)	169,194	Cost Net Gwasanaethau	147,791	20,652	168,443
(165,429)	(16,041)	(181,470)	Incwm a Gwariant Arall	(144,605)	(18,482)	(163,087)
4,976	(17,252)	(12,276)	(Gwarged) neu Ddiffyg ar Ddarparu Gwasanaethau	3,186	2,170	5,356
(54,814)			Balans agoriadol y Gronfa Cyffredinol a'r CRT ar 1 Ebrill	(58,000)		
4,976			Llai Gwarged ar falans y Gronfa Cyffredinol a'r CRT yn y flwyddyn	3,186		
(49,838)			Balans cau y Gronfa Cyffredinol a'r CRT ar 31 Mawrth	(54,814)		
(41,140)	Yn cynnwys:			(42,707)	Yn cynnwys:	
(8,698)	Cronfa'r Cyngor			(12,107)	Cronfa'r Cyngor	
(49,838)	CRT			(54,814)	CRT	

DATGANIAD O'R SYMUDIAD MEWN CRONFEYDD WRTH GEFN AR GYFER Y FLWYDDYN A DDAETH I BEN AR 31 MAWRTH 2024

Dengys y Datganiad hwn y symudiad o fewn y flwyddyn mewn gwahanol gronfeydd wrth gefn a ddelir gan y Cyngor, wedi eu dadansoddi'n 'Gronfeydd Wrth Gefn Defnyddiadwy' (h.y. y rhai hynny y gellir eu defnyddio i gyllido gwariant neu leihau trethi lleol) a chronfeydd wrth gefn eraill. Mae'r llinell (Diffyg) / Gwarged ar ddarparu gwasanaethau'n dangos y gwir gost economaidd o ddarparu gwasanaethau'r Cyngor, gyda manylion pellach yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr. Mae hwn yn wahanol i'r symiau statudol y mae'n rhaid eu codi ar Falans Cronfa'r Cyngor i bwrpas pennu'r Dreth Gyngor a'r Cyfrif Refeniw Tai i bwrpas pennu rhenti. Mae'r llinell '(Gostyngiad)/Cynnydd Net cyn Trosglwyddiadau i gronfeydd wrth gefn' clustnodedig yn dangos y symudiad yn y flwyddyn o falansau Cronfa'r Cyngor a'r Cyfrif Refeniw Tai cyn i'r Cyngor wneud unrhyw drosglwyddiadau dewisol i neu o'r cronfeydd wrth gefn clustnodedig.

Tudalen 45

	Balans Cronfa'r Cyngor £'000	Cronfeydd wrth Gefn Clustnodedig Cronfa'r Cyngor (Nodyn 7) £'000	Cronfa wrth Gefn Derbyniadau Cyfalaf (Nodyn 8) £'000	Grantiau Cyfalaf heb eu defnyddio	Balansau Ysgolion (Nodyn 7) £'000	Arian wrth Gefn Yr Brwdd Uchelgais £'000	Cyfanswm Cronfa y Cyngor wrth gefn y gellir ei defnyddio £'000	Balans CRT (Datganiadau Ariannol Atodol) £'000	Cronfeydd wrth Gefn Clustnodedig CRT (Nodyn 8) £'000	Cyfanswm cronfeydd wrth gefn y gellir eu defnyddio gan CTA £'000	Cyfanswm Cronfeydd wrth Gefn Defnyddiadwy £'000	Cyfanswm Cronfeydd wrth Gefn Na ellir eu defnyddio (Nodyn 9) £'000	Cyfanswm Cronfeydd wrth Gefn £'000
Balans ar 1 Ebrill 2022	12,278	23,181	2,381	-	7,827	-	45,667	12,333	-	12,333	58,000	214,233	272,233
Symudiad mewn cronfeydd wrth gefn yn ystod y flwyddyn													
Addasiad i'r balans agoriadol													
Gwarged / (Diffyg) ar ddarparu gwasanaethau	(12,468)	-	-	-	-	-	(12,468)	7,112	-	7,112	(5,356)	-	(5,356)
Incwm a Gwariant Cynhwysfawr arall	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	137,773	137,773
Cyfanswm Incwm a Gwariant Cynhwysfawr	(12,468)	-	-	-	-	-	(12,468)	7,112	-	7,112	(5,356)	137,773	132,417
Addasiadau rhwng y sail gyfrifo a'r sail gyllido yn unol â'r rheoliadau (Nodyn 6)	9,956	-	(448)	-	-	-	9,508	(7,338)	-	(7,338)	2,170	(2,170)	-
Cynnydd / (Gostyngiad) Net cyn trosglwyddiadau i'r Cronfeydd wrth Gefn Clustnodedig	(2,512)	-	(448)	-	-	-	(2,960)	(226)	-	(226)	(3,186)	135,603	132,417
Trosglwyddiadau i / (o) Gronfeydd wrth Gefn Clustnodedig (Nodyn 7)	4,273	(3,544)	(25)	407	(1,111)	-	-	-	-	-	-	-	-
(Gostyngiad) / Cynnydd yn ystod y flwyddyn	1,761	(3,544)	(473)	407	(1,111)	-	(2,960)	(226)	-	(226)	(3,186)	135,603	132,417
Balans ar 31 Mawrth 2023	14,039	19,637	1,908	407	6,716	-	42,707	12,107	-	12,107	54,814	349,836	404,650
Symudiad mewn cronfeydd wrth gefn yn ystod y flwyddyn													
Addasiadau i'r balans agoriadol													
Gwarged / (Diffyg) ar ddarparu gwasanaethau	(150)	-	-	-	-	-	(150)	12,426	-	12,426	12,276	-	12,276
Incwm a Gwariant Cynhwysfawr arall	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	24,647	24,647
Cyfanswm Incwm a Gwariant Cynhwysfawr	(150)	-	-	-	-	-	(150)	12,426	-	12,426	12,276	24,647	36,923
Addasiadau rhwng y sail gyfrifo a'r sail gyllido yn unol â'r rheoliadau (Nodyn 6)	(1,337)	-	482	(407)	-	-	(1,262)	(16,499)	509	(15,990)	(17,252)	17,252	-
Cynnydd / (Gostyngiad) Net cyn trosglwyddiadau i'r Cronfeydd wrth Gefn Clustnodedig	(1,487)	-	482	(407)	-	-	(1,412)	(4,073)	509	(3,564)	(4,976)	41,899	36,923
Trosglwyddiadau net i/(o)													
Trosglwyddiadau i / (o) Gronfeydd wrth Gefn Clustnodedig	3,053	(3,120)	-	464	(1,139)	587	(155)	155	-	155	-	-	-
(Gostyngiad) / Cynnydd yn ystod y flwyddyn	1,566	(3,120)	482	57	(1,139)	587	(1,567)	(3,918)	509	(3,409)	(4,976)	41,899	36,923
Balans ar Mawrth 2024	15,605	16,517	2,390	464	5,577	587	41,140	8,189	509	8,698	49,838	391,735	441,573

Y FANTOLEN AR 31 MAWRTH 2024

Mae'r Fantolen yn dangos gwerth yr asedau a'r rhwymedigaethau a gydnabyddir gan y Cyngor ar ddyddiad y Fantolen. Mae asedau net y Cyngor (asedau llai rhwymedigaethau) yn cyd-fynd â'r cronfeydd wrth gefn sy'n cael eu dal gan y Cyngor. Adroddir ar gronfeydd wrth gefn mewn dau gategori. Mae'r categori cyntaf o gronfeydd wrth gefn yn gronfeydd wrth gefn y mae modd eu defnyddio, h.y. y cronfeydd wrth gefn hynny y gall y Cyngor eu defnyddio i ddarparu gwasanaethau, yn amodol ar yr angen i gynnal lefel ddarbodus o gronfeydd wrth gefn ac unrhyw gyfyngiadau statudol ar eu defnydd (er enghraifft y Gronfa Derbyniadau Cyfalaf Wrth Gefn y gellir ond ei defnyddio ar gyfer gwariant cyfalaf neu i dalu dyledion). Yr ail gategori o gronfeydd wrth gefn yw'r rheini na all y Cyngor eu defnyddio i ddarparu gwasanaethau. Mae'r categori hwn o gronfeydd wrth gefn yn cynnwys cronfeydd wrth gefn sy'n dal enillion a cholledion heb eu gwireddu, lle byddai'r arian ond ar gael i ddarparu gwasanaethau petai'r asedau'n cael eu gwerthu (er enghraifft y Gronfa Ailbrisiio wrth Gefn) a chronfeydd wrth gefn sy'n dal gwahaniaethau amseru a ddangosir yn y Datganiad o'r Symudiad mewn Cronfeydd wrth Gefn, llinell 'Addasiadau rhwng Sail Gyfrifo A Sail Gyllido Dan y Rheoliadau'.

	Nodyn	31 Mawrth 2024 £'000	31 Mawrth 2023 £'000
Eiddo, offer a chyfarpar	13	540,785	487,064
Asedau Treftadaeth	15	2,413	2,431
Eiddo Buddsoddi	16	7,484	6,579
Asedau Anniriaethol		261	357
Dyledwyr tymor hir	18	1,032	1,234
Asedau tymor hir		551,975	497,665
Asedau a ddelir i'w gwerthu		619	1,065
Rhestrau stoc		401	392
Dyledwyr tymor byr	18	50,651	38,855
Buddsoddiadau tymor byr	35a	-	22,500
Arian a chywerthoedd arian	19	32,107	19,740
Asedau Cyfredol		83,778	82,552
Benthycia tymor byr	35b	(3,341)	(4,111)
Credydwyr tymor byr	20	(40,161)	(34,569)
Darpariaethau tymor byr	21	(456)	(702)
Derbyniadau grantiau ymlaen llaw	30	(10,487)	(4,735)
Rhwymedigaethau Cyfredol		(54,445)	(44,117)
Credydwyr tymor hir	20	(166)	(158)
Darpariaethau tymor hir	21	(4,247)	(4,335)
Benthycia tymor hir	35b	(121,175)	(121,557)
Derbyniadau grantiau tymor hir ymlaen llaw	30	(3,625)	(5,400)
Rhwymedigaethau tymor hir eraill	34	(10,522)	-
Rhwymedigaethau tymor hir		(139,735)	(131,450)
Asedau net		441,573	404,650
Cronfeydd wrth gefn y mae modd eu defnyddio	MIRS	49,838	54,814
Cronfeydd wrth gefn nad na ellir eu defnyddio	9	391,735	349,836
Cyfanswm Cronfeydd wrth gefn		441,573	404,650

DATGANIAD LLIF ARIAN – AM Y FLWYDDYN A DDAETH I BEN 31 MAWRTH 2024

Dengys y Datganiad Llif Arian newidiadau mewn arian parod a chywerthoedd arian y Cyngor yn ystod y flwyddyn ariannol. Dengys y datganiad sut mae'r Cyngor yn cynhyrchu a defnyddio arian parod a chywerthoedd arian trwy ddsbarthu llif arian yn weithgareddau gweithredu, buddsoddi a chyllido. Mae cyfanswm y llif arian net o weithgareddau gweithredu yn ddangosydd allweddol o faint o weithgareddau'r Cyngor a gyllidir trwy drethiant ac incwm grant neu gan dderbynwyr y gwasanaethau a ddarperir gan y Cyngor. Mae'r weithgareddau buddsoddi'n cynrychioli'r all-lif arian ar gyfer adnoddau y bwriedir eu defnyddio i gyfrannu tuag at ddarparu gwasanaethau'r Cyngor yn y dyfodol. Mae'r llif arian sy'n codi o weithgareddau cyllido'n ddefnyddiol i ragweld yr hawl a fydd gan ddarparwyr cyfalaf (h.y. benthyciadau) ar lif arian y Cyngor yn y dyfodol.

Tudalen 47

	Nodyn	2023/24 £'000	2022/23 £'000
Gwarged /(Diffyg) Net ar Ddarparu Gwasanaethau		12,276	(5,356)
Eitemau di-arian a godir ar gyfrifon Incwm a Gwariant	22	37,140	45,148
Eitemau arian ni chodir ar gyfrif Incwm a Gwariant	22	(11,980)	(11,388)
Symudiad mewn Asedau Cyfredol net	22	(2,359)	1,634
Addasiadau am eitemau cynwysedig yn y gwarged neu ddiffyg net ar ddarparu gwasanaethau sydd yn weithgareddau buddsoddi neu cyllido	22	(26,076)	(20,815)
Llif arian net o Weithgareddau Gweithredu		9,001	9,223
Llif arian net o Weithgareddau Buddsoddi	23	4,518	(32,387)
Llif arian net o Weithgareddau Cyllido	24	(1,152)	(1,574)
(Gostyngiad)/Cynnydd Net mewn Arian Parod a Chywerthoedd Arian		12,367	(24,738)
Arian Parod a Chywerthoedd Arian ar gychwyn y flwyddyn ariannol		19,740	44,478
Arian Parod a Chywerthoedd Arian ar ddiwedd y flwyddyn ariannol	19	32,107	19,740

NODIADAU I'R CYFRIFON

NODYN 1 – NODYN AR Y DADANSODDIAD GWARIANT A CHYLLIDO

2023/24

Addasiadau o'r Gronfa Cyffredinol i gael Symiau'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr	Addasiadau Ar Gyfer Dibenion Cyfalaf	Newid Net Ar Gyfer yr Addasiadau Pensiwn	Gwahaniaethau statudol eraill	Cyfanswm Addasiadau
	£'000	£'000	£'000	£'000
Addysg, Pobl ifanc a Sgiliau	7,784	(42)	(820)	6,922
Gwasanaethau Oedolion	624	(38)	195	781
Gwasanaethau Plant	222	(22)	132	332
Tai	1	(5)	33	29
Priffyrdd, Eiddo a Gwastraff	5,796	(20)	79	5,855
Rheoleiddio a Economaidd	1,101	(24)	87	1,164
Trawsnewid	484	(12)	49	521
Adnoddau	-	(10)	98	88
Busnes y Cyngor	-	(5)	43	38
Costau Corfforaethol a Democrataidd	(11)	(978)	-	(989)
Rheolaeth gorfforaethol	-	-	11	11
Costau Na Ddosbarthwyd	-	27	-	27
Cyfrif Refeniw Tai (CRT)	(16,093)	(14)	117	(15,990)
Cost net Gwasanaethau	(92)	(1,143)	24	(1,211)
Incwm a Gwariant arall o'r Dadansoddiad Cyllido	(16,014)	(27)	-	(16,041)
Gwahaniaeth rhwng y Gronfa Cyffredinol a'r CRT (Gwarged) neu Ddiffyg a'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr (Gwarged) neu Ddiffyg	(16,106)	(1,170)	24	(17,252)

2022/23

Addasiadau o'r Gronfa Cyffredinol i gael Symiau'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr	Addasiadau Ar Gyfer Dibenion Cyfalaf	Newid Net Ar Gyfer yr Addasiadau Pensiwn	Gwahaniaethau statudol eraill	Cyfanswm Addasiadau
	£'000	£'000	£'000	£'000
Dysgu Gydol Oes	4,328	2,783	353	7,464
Gwasanaethau Oedolion	558	2,674	52	3,284
Gwasanaethau Plant	322	1,387	22	1,731
Tai	125	501	1	627
Priffyrdd, Eiddo a Gwastraff	5,916	1,355	(18)	7,253
Rheoleiddio a Datblygu Economaidd	1,040	1,271	(9)	2,302
Trawsnewid	446	839	1	1,286
Adnoddau	16	709	(43)	682
Busnes y Cyngor	-	286	(9)	277
Costau Corfforaethol a Democrataidd	1	(770)	-	(769)
Rheoli Corfforaethol	-	-	(22)	(22)
Costau Na Ddosbarthwyd	-	93	-	93
Cyfrif Refeniw Tai (CRT)	(4,465)	905	4	(3,556)
Cost net Gwasanaethau	8,287	12,033	332	20,652
Incwm a Gwariant arall o'r Dadansoddiad Cyllido	(21,706)	3,224	-	(18,482)
Gwahaniaeth rhwng y Gronfa Cyffredinol a'r CRT (Gwarged) neu Ddiffyg a'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr (Gwarged) neu Ddiffyg	(13,419)	15,257	332	2,170

NODYN 2 – SAFONAU CYFRIFO SYDD WEDI EU CYHOEDDI OND NAD YDYNT WEDI EU MABWYSIADU HYD YMA

Yn unol â'r Côt Ymarfer ar Gadw Cyfrifon Awdurdodau Lleol yn y Deyrnas Unedig 2023/24 (y Côt), mae'n rhaid datgelu effaith ddisgwyliedig unrhyw safonau cyfrifyddu sydd wedi'u cyhoeddi ond nad ydynt wedi eu mabwysiadu hyd yma.

a) IFRS 16 Leases a gyhoeddwyd ym mis Ionawr 2016

Mae gweithredu IFRS 16 – Leases, wedi'i ohirio tan y flwyddyn ariannol 2024/25. Bydd IFRS 16 yn cyflwyno newidiadau sylweddol i gyfrifo'r les. Yn benodol, ar gyfer eiddo, offer a chyfarpar ac asedau tebyg a brydlesir gan awdurdodau lleol. Bydd gofyn i awdurdodau lleol nodi'r holl asedau prydles sylweddol mewn mantolenni pob awdurdod fel pe baent yn eiddo i bob Cyngor o 1 Ebrill 2024.

Bydd hyn yn effeithio ar y cyfrifon ar gyfer 2024/25 drwy gyflwyno dau gategori newydd o asedau ar y fantolen – Asedau Hawl Defnyddio ar gyfer prydlesi tymor byr a hirdymor i'r Cyngor. Bydd dau gategori hefyd yn cael eu creu ar gyfer Rhwymedigaethau Hawl Defnyddio eto wedi'u rhannu rhwng tymor hir a thymor byr. Bydd asedau a rhwymedigaethau'r Cyngor yn cynyddu trwy drosglwyddo asedau gweithredol i'r Cyngor o refeniw i'r fantolen. Ni ddisgwylir i hyn effeithio ar falansau Cronfa Gymunedol y Cyngor na balansau HRA gan y bydd y prydlesi'n cael eu hariannu gan y gwasanaethau sy'n prydlesu asedau i'r Cyngor. Bydd y cyllidebau'n cael eu trosglwyddo o wasanaethau ar gyfer yr ad-daliadau blynyddol sy'n ddyledus ar asedau prydles.

Ni fydd prydlesi cyllid yn cael eu heffeithio i raddau helaeth ar wahân i asedau a brydlesir allan neu ar gyfraddau pupur a phrydlesi cyllid is-gontract.

(b) Dosbarthu rhwymedigaethau fel rhai cyfredol neu anghyfyngol (Diwygiadau i IAS 1) a gyhoeddwyd ym mis Ionawr 2020. Y Diwygiadau:

- pennu bod yn rhaid i hawl endid i ohirio setliad fodoli ar ddiwedd y cyfnod adrodd
- egluro nad yw bwriad neu ddisgwyliadau rheolwyr yn effeithio ar ddosbarthu ynghylch a fydd yr endid yn arfer ei hawl i ohirio setlo
- egluro sut mae amodau benthyca yn effeithio ar ddosbarthiad, a
- egluro gofynion ar gyfer dosbarthu rhwymedigaethau y bydd endid neu y gall endid eu setlo drwy gyhoeddi ei offerynnau ecwiti ei hun

c) **Atebolrwydd Prydles** mewn Gwerthu a Phrydlesu (Diwygiadau i IFRS 16) a gyhoeddwyd ym mis Medi 2022. Mae'r diwygiadau i IFRS 16 yn ychwanegu gofynion mesur dilynol ar gyfer trafodion gwerthu a phrydles.

d) **Rhwymedigaethau nad ydynt yn gyfredol gyda Chyfamodau** (Diwygiadau i IAS 1) a gyhoeddwyd ym mis Hydref 2022. Fe wnaeth y diwygiadau wella'r wybodaeth y mae endid yn ei darparu pan fydd ei hawl i ohirio setliad atebolrwydd am o leiaf 12 mis yn amodol ar gydymffurfio â chyfamodau.

Ni ddisgwylir i unrhyw un o'r safonau newydd neu ddiwygiedig yng Nghod 2024/25 gael effaith sylweddol ar y wybodaeth a ddarperir yn y datganiadau ariannol hyn. Bydd IFRS16 yn cael effaith sylweddol o 2024/25 ymlaen. Bydd eitemau b, c a d uchod yn arwain at adroddiadau gwell.

NODYN 3 – BARNAU ALLWEDDOL WRTH WEITHREDU'R POLISIÂU CYFRIFO

Wrth weithredu'r polisiâu cyfrifo a restrir yn Nodyn 41, mae'r Cyngor wedi gorfod gwneud barnau penodol ynglŷn â thrafodion cymhleth neu rheini sydd yn cynnwys ansicrwydd am ddirwyddiadau yn y dyfodol. Y barnau allweddol sydd wedi eu gwneud yn y Datganiad Cyfrifon yw:-

- Mae'r Cyfrifon wedi cael eu paratoi mewn modd sy'n tybio y bydd y swyddogaethau a'r gwasanaethau a ddarperir gan y Cyngor yn parhau i fod yn weithredol am y dyfodol rhagweladwy. Corff Llywodraeth leol yw'r Cyngor a grëwyd gan Ddeddf Llywodraeth Leol (Cymru) 1994. Mae'r Cyngor yn gweithredu o fewn hinsawdd ariannol anodd, yr un modd â phob awdurdod lleol yng Nghymru. Fodd bynnag, ni cheir unrhyw arwyddion naill ai o berfformiad ariannol yr Awdurdod na chynlluniau Llywodraeth Cymru sy'n tanseilio'r farn y bydd y Cyngor yn parhau i weithredu fel sefydliad hyfryd yn y dyfodol.
- Mae'r Cyngor wedi penderfynu nad yw nifer o asedau a ddefnyddir i ddibenion cymdeithasol neu ddatblygu economaidd, stad tyddynnod Cyngor yw'r un mwyaf nodedig yn cael eu dal i bwrpas creu incwm neu gynyddu cyfalaf yn unig ac, o'r herwydd, nid ydynt yn cael eu hystyried fel eiddo buddsoddiad. O ganlyniad, caiff yr asedau hyn eu nodi fel Asedau Anghfredol - Eiddo, Offer a Chyfarpar ar y Fantolen.

NODYN 4a – RHAGDYBIAETHAU A WNAED YNGHYLCH ANSICRWYDD YN Y DYFODOL AC AMCANGYFRIFON A FFYNONELLAU ERAILL O ANSICRWYDD

Mae'r Datganiad Cyfrifon yn cynnwys ffigurau wedi eu hamcangyfrif yn seiliedig ar ragdybiaethau wedi eu gwneud gan y Cyngor am y dyfodol neu sydd yn ansicr fel arall. Gwneir amcangyfrifon drwy ystyried profiad hanesyddol, tueddiadau cyfredol a ffactorau perthnasol eraill. Fodd bynnag, gan na ellir bennu balansau yn bendant, gall y canlyniadau terfynol fod yn wahanol i'r rhagdybiaethau ac amcangyfrifon.

Gellir ystyried yr eitemau canlynol ar Fantolen y Cyngor ar 31 Mawrth 2024 fel rhai sydd fwyaf agored i risg o gangymeriad amcangyfrif yn y flwyddyn ariannol sydd i ddod: -

Asedau Anghyfredol - Eiddo, Offer a Chyfarpar (PPE) - Mae asedau yn cael eu dibrisio dros eu hoes fuddiol yn unol ag arferion safonol cyfrifo. Caiff unrhyw wahaniaeth rhwng y dibrisiant a gwir ddirywiad yr ased ei adlewyrchu ym mhatrymau gwariant y dyfodol. Mae gwybodaeth ynglŷn ag Eiddo, Offer a Chyfarpar wedi ei gynnwys yn Nodyn 13 a nodyn 13b Asedau Seilwaith. Gwerth asedau PPE y Cyngor ar 31 Mawrth 2024 oedd £540.785m (£487.064m at 31 Mawrth 2023). Mae hyn yn cynnwys cynnydd o £38m yng ngwerth anheddau'r cyngor yn dilyn ailbriso holl anheddau'r cyngor gan Uwch Brisiwr y Cyngor.

Darpariaethau – Mae'r Cyngor wedi gwneud darpariaethau sy'n cyfateb i £4.703m (£5.037m ar 31 Mawrth 2023) ar gyfer materion ansicr all arwain at gostau sylweddol mewn blynyddoedd i ddod. Mae'r rhain yn ymwneud yn bennaf â chostau ôl-ofal ar gyfer safle tirlenwi Penhesgyn a rhwymedigaethau posibl sy'n deillio o hawliadau yswiriant. Ceir manylion llawn yn Nodyn 21.

Rhwymedigaeth Pensiynau – Yn debyg i'r llynedd, mae Actiwari'r Cyngor wedi gwerthfawrogi'r Gronfa Bensiwn i sefyllfa dros ben ac felly ased pensiwn net o £71.144m. Mae'r gwaged hwn wedi'i leihau i ddim o ganlyniad i reolau pensiynau sy'n cyfyngu ar adrodd ar ased pensiynau net yn y fantolen. Mae'n anarferol cael swydd dros ben ar gronfa pensiwn. Mae hyn oherwydd newid yn y tybiaethau y mae'r Actiwari wedi'u defnyddio mewn perthynas â'r ffactor disgownt oherwydd cynnydd mewn llog a chyfraddau bond. Defnyddir hyn i gyfrifo faint fydd rhwymedigaethau pensiwn y dyfodol ar brisiau heddiw, fel y gellir ei gymharu â gwerth cyfredol/gwerth marchnadol buddsoddiadau ac asedau. (adroddwyd am ased o £19.814m am y gwerth ar 31 Mawrth 2023). Mae atebolrwydd net o £10.522m yn parhau i fod ar atebolrwydd pensiwn am rwymedigaethau heb eu hariannu na ellir eu gwrthbwyso eto'r gwaged ar y gronfa pensiwn.

Mae prisiad cyfrifeg y pensiwn yn seiliedig ar nifer o asesiadau a dyfarniadau cymhleth sy'n ymwneud â chyfraddau disgownt, codiadau cyflog rhagamcanol, newidiadau mewn oedrannau ymddeol, cyfraddau marwolaethau ac enillion disgwylidig ar asedau pensiwn. Mae cwmni o actiwariâu ymgynghorol yn cael ei gyflogi gan y Cyngor gweinyddu i roi cyngor arbenigol ar y rhagdybiaethau sydd i'w cymhwyso. Ceir rhagor o fanylion yn Nodyn 34 a'r adroddiad naratif. Mae'r nodyn yn cynnwys y gwarged, fodd bynnag, fel yr amlinellir yn yr adroddiad naratif, nid yw hyn wedi'i gynnwys yn y fantolen oherwydd cyfyngiadau a ragnodir gan IAS19 a IFRIC14 ar gyfrifo pensiynau.

Lwfans Colli Nam a darpariaethau Dyledion Gwael – Ar 31 Mawrth 2024, roedd gan y Cyngor falans o £51.683m o ran dyledion net. Awgrymodd adolygiad o'r balans dyledion fod swm amhariad o £8.784m yn briodol ar gyfer dyledion amheus. Caiff unrhyw wahaniaeth rhwng lefel yr amhariad a ddefnyddiwyd a'r gwir sefyllfa ôl-ddyledion ei adlewyrchu ym mhatrwm gwariant y dyfodol. Mae'r ffigwr lwfans colledion amhariad / darpariaeth ar gyfer drwgddyledion wedi ei gynnwys yn y ffigyrau Dyledwyr Tymor Byr yn Nodyn 18.

Mesur Gwerth Teg – Mae y mwyafrif o asedau anghyfredol y Cyngor yn cael eu mesur ar Werth Teg, gyda'r eithriad o isadeiledd sydd werth £71.415m, asedau cymunedol gwerth £259k, asedau sy'n cael eu hadeiladu werth £27.792m ac offer, cerbydau a chyfarpar sydd werth £10.808m. Mae'r rhain i gyd yn cael eu prasio ar gost hanesyddol wedi'i ddibrisio. Mae Nodyn 43, adrannau 7 ac 8 yn darparu mwy o wybodaeth ar hyn.

NODYN 4b – ADDASIADAU CYFNOD BLAENOROL, NEWIDIADAU MEWN POLISIÄU CYFRIFYDDU AC AMCANGYFRIFON A GWALLAU

Mae newidiadau mewn polisiâu neu amcangyfrifon cyfrifeg yn cael eu hamlinellu ar wahân uchod. Roedd yr addasiadau cyfnod blaenorol canlynol wedi'u gwneud a'u hailddatgan yn y flwyddyn gymharydd 2022/23.

1) Gostyngiad yn nifer yr anheddau cyngor Cyfrif Refeniw Tai (HRA) ar 31 Mawrth 2023 – Nodyn 2 o'r cyfrifon HRA.

Stoc sy'n eiddo i'r Cyngor	Cyfrifon Archwiliedig 2022/23	Addasiad	Cyfrifon Ail-ddiwygiedig 2022/23 a ddangosir yng Nghyfrifon 2023/24
Nifer yr eiddo			
Tai	2,109	-19	2,090
Byngalos	1,068	-4	1,064
Fflatiau	768	-14	754
Gwelyau	8	0	8
Total	3,953	-37	3,916

Nifer yr anheddau cyngor a adroddwyd ar 31 Mawrth 2023 oedd 3,953, a oedd yn cynnwys eiddo a brynwyd gan y Cyngor ond a oedd yn cael eu hadnewyddu ac nad oeddent ar gael i'w rhentu fel rhan o'r stoc dai bryd hynny. Y nifer cywir o anheddau oedd 3,916 fel y dangosir uchod.

2) Nam ar Wariant Cyfalaf nad yw'n gwella – HRA Nodyn 4

Roedd nodyn 4 o'r cyfrifon a archwiliwyd ar gyfer 2022/23 yn cynnwys £5.919m o wariant cyfalaf nad oedd yn gwella a oedd wedi'i amharu yng nghyfrif refeniw y Cyfrif Refeniw Tai (HRA). Mae hyn bellach yn cael ei gywiro gan na chodwyd y costau hyn i'r cyfrif refeniw ac yn hytrach fe'u cyhuddwyd yn erbyn y gronfa ailbriso ar y fantolen yn ystod y cyfnod ôl-archwilio.

	Cyfrifon Archwiliedig 2022/23	Addasiad	Cyfrifon Ail- ddiwygiedig 2022/23 a ddangosir yng Nghyfrifon 2023/24
	Amhariad £'000	£'000	£'000
Anheddau	5,919	(5,919)	-

3) Asedau Treftadaeth ar 31 Mawrth 2023 – Nodyn 15

Mae'r casgliad Celf wedi'i gywiro i £2.299m ar gyfer 2022/23.

	Cyfrifon Archwiliedig 2022/23	Addasiad	Cyfrifon Ail- ddiwygiedig 2022/23 a ddangosir yng Nghyfrifon 2023/24
	£'000	£'000	£'000
Casgliad Celf	2,275	24	2,299

4) Ailfesur Pensiynau ac Incwm Pensiwn Net Dileu

Cafodd dileu'r Ased Pensiwn net yn 2022/23 ei gyflwyno fel ffigur negyddol (£19.814m), fodd bynnag, dylai hyn fod wedi bod yn ffigur cadarnhaol. Mae'r ffigur hwn wedi'i ailddatgan fel £19.814m ar gyfer 2022/23 yn natganiad cyfrifon 2023/24. Roedd hyn hefyd yn gofyn am gywiro (£39.628m) i'r gwerth ailfesur pensiwn gyda'r gwerth cywir o (£156.270m) ar gyfer 2022/23 a ailddatganwyd yng nghyfrifon 2023/24. Mae effaith net y newidiadau hyn yn ddim fel y dangosir yn y tabl isod.

CIES - Incwm a Gwariant Cynhwysfawr Arall

	Cyfrifon Archwiliedig 2022/23	Addasiad	Cyfrifon Ail- ddiwygiedig 2022/23 a ddangosir yng Nghyfrifon 2023/24
	£'000	£'000	£'000
Dileu Ased Pensiynau Net	(19,814)	39,628	19,814
Ailfesur yr Atebolrwydd Pensiwn Net	(116,642)	(39,628)	(156,270)
Symud net yng ngwerth y Cynllun Pensiwn 2022/23	(136,456)	-	(136,456)

NODYN 5 – DIGWYDDIADAU AR ÔL DYDDIAD Y FANTOLEN

Rhaid i'r Cyngor adrodd am ddigwyddiadau perthnasol sy'n digwydd ar ôl y cyfnod adrodd ar 31 Mawrth 2024 a hyd at y dyddiad y cafodd y cyfrifon terfynol eu hawdurdodi i'w cyhoeddi ar 3 Rhagfyr 2024.

Nid oedd unrhyw ddigwyddiadau perthnasol rhwng y cyfnod adrodd a'r dyddiad y cyhoeddwyd y cyfrifon drafft.

NODYN 6 – ADDASIADAU RHWNG SAIL GYFRIFO A SAIL CYLLIDO DAN REOLIADAU

2023/24	Cronfeydd wrth Gefn y mae modd eu ddefnyddio							Symudiad mewn Cronfeydd wrth Gefn nad oes modd eu defnyddio £'000
	Balans Cronfa'r Cyngor	Gwarchodfa Derbyniadau Cyfalaf	Cronfa Grantiau Cyfalaf Heb ei Gymhwyso	Cyfanswm Cronfa'r Cyngor	Cyfrif Refeniw Tai	Cyfrif Refeniw Tai	Cronfa wrth Gefn Derbyniadau Cyfalaf	
	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000	
Addasiadau sy'n ymwneud yn bennaf â'r Cyfrif Addasu Cyfalaf:								
Gwrthdroi eitemau wedi eu debydu neu gredydu i'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr:								
Taliadau am dibrisiant, amhariad ac amorteiddio asedau anghyfredol	14,729	-	-	14,729	3,083	-	3,083	(17,812)
Colledion aibrisiant ar Eiddo, Offer a Chyfarpar	1,270	-	-	1,270	275	-	275	(1,545)
Symudiadau mewn gwerth marchnad Eiddo Buddsoddiad colled / (ennill)	5,291	-	-	5,291	-	-	-	(5,291)
Grantiau Cyfalaf a Chyfraniadau Anghynwysedig a gredydir i'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr	(17,981)	-	-	(17,981)	(7,006)	-	(7,006)	24,987
Gwariant refeniw a gyllidir o gyfalaf dan statud	625	-	-	625	-	-	-	(625)
Dadgydnabod	130	-	-	130	-	-	-	(130)
Swm a gludir o asedau anghyfredol a werthwyd	1,058	-	-	1,058	494	-	494	(1,552)
Cynnwys eitemau na ddebydwyd ac na chredydwyd i'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr:								
Darpariaeth Refeniw Isaf ar gyfer Cyllido Cyfalaf	(1,446)	-	-	(1,446)	(134)	-	(134)	1,580
Gwariant cyfalaf a godwyd yn erbyn balansau'r Cronfa'r Cyngor a CRT	(3,576)	-	-	(3,576)	(12,800)	-	(12,800)	16,376
Addasiadau'n ymwneud â'r Gronfa Wrth Gefn Derbyniadau Cyfalaf:								
Elw o werthu asedau anghyfredol	(580)	580	-	-	(509)	509	-	-
Defnyddio'r Gronfa Wrth Gefn Derbyniadau Cyfalaf i gyllido gwariant cyfalaf	-	(98)	-	(98)	-	-	-	98
Defnyddio'r Gronfa Wrth Gefn Cyfalaf i gyllido gwariant cyfalaf	407	-	(407)	-	-	-	-	-
Derbyniadau cyfalaf eraill	-	-	-	-	-	-	-	-
Addasiadau'n ymwneud â'r Cyfrif Addasu Offerynnau Ariannol:								
Swm ble mae'r costau cyllido yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr yn wahanol i'r costau cyllido priodoladwy am y flwyddyn yn unol â'r gofynion statudol	(15)	-	-	(15)	(5)	-	(5)	20
Addasiadau'n ymwneud â'r Gronfa Wrth Gefn Pensiwn:	(88)	482	(407)	(13)	(16,602)	509	(16,093)	16,106
Addasiadau sy'n cynnwys y Gronfa Bensiynau:								
Gwrthdroi eitemau sy'n ymwneud â budd-daliadau ymdeol a ddebyddir neu gredydu i'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr (gweler Nodyn 34)	10,824	-	-	10,824	(14)	-	(14)	(10,810)
Cyfraniadau pensiwn cyflogwr a thaliadau uniongyrchol i bensiynwyr sy'n daladwy yn y flwyddyn	(11,980)	-	-	(11,980)	-	-	-	11,980
Cyfanswm Addasiadau Pensiynau	(1,156)	-	-	(1,156)	(14)	-	(14)	1,170
Addasiad sy'n cynnwys Cyfrif Addasu Absenoldebau Cronedig								
Addasiadau mewn perthynas ag absenoldebau digolledu tymor byr	(93)	-	-	(93)	117	-	117	(24)
Cyfanswm addasiad absenoldebau cronedig	(93)	-	-	(93)	117	-	117	(24)
Cyfanswm yr addasiadau	(1,337)	482	(407)	(1,262)	(16,499)	509	(15,990)	17,252

2022/23	Cronfeydd wrth Gefn y mae modd eu ddefnyddio			Symudiad mewn Cronfeydd wrth Gefn nad oes modd eu defnyddio £'000
	Balans Cronfa'r Cyngor	Cyfrif Refeniw Tai	Cronfa wrth Gefn Derbyniadau Cyfalaf	
	£'000	£'000	£'000	
Addasiadau sy'n ymwneud yn bennaf â'r Cyfrif Addasu Cyfalaf:				
Gwrthdroi eitemau wedi eu debydu neu gredydu i'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr:				
Taliadau am dibrisiant, amhariad ac amorteiddio asedau anghyfredol	13,600	3,070	-	(16,670)
Colledion aibrisiant ar Eiddo, Offer a Chyfarpar	(848)	-	-	848
Symudiadau mewn gwerth marchnad Eiddo Buddsoddiad colled / (ennill)	2,568	-	-	(2,568)
Grantiau Cyfalaf a Chyfraniadau Anghynwysedig a gredydir i'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr	(16,385)	(3,782)	-	20,167
Gwariant refeniw a gyllidir o gyfalaf dan statud	-	-	-	-
Dadgydnabod	3	-	-	(3)
Swm a gludir o asedau anghyfredol a werthwyd	109	-	-	(109)
Cynnwys eitemau na ddebydwyd ac na chredydwyd i'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr:				
Darpariaeth Refeniw Isaf ar gyfer Cyllido Cyfalaf	(1,325)	(129)	-	1,454
Gwariant cyfalaf a godwyd yn erbyn balansau'r Cronfa'r Cyngor a CRT	(2,053)	(7,398)	-	9,451
Addasiadau'n ymwneud â'r Gronfa Wrth Gefn Derbyniadau Cyfalaf:				
Elw o werthu asedau anghyfredol	(374)	-	374	-
Defnyddio'r Gronfa Wrth Gefn Derbyniadau Cyfalaf i gyllido gwariant cyfalaf	-	-	(822)	822
Addasiadau'n ymwneud â'r Cyfrif Addasu Offerynnau Ariannol:				
Swm ble mae'r costau cyllido yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr yn wahanol i'r costau cyllido priodoladwy am y flwyddyn yn unol â'r gofynion statudol	(19)	(8)	-	27
Addasiadau'n ymwneud â'r Gronfa Wrth Gefn Pensiwn:				
Gwrthdroi eitemau yn ymwneud â buddiannau ymddeoliad wedi'u debydu neu gredydu i'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr (gweler Nodyn 34)	25,740	905	-	(26,645)
Cyfraniadau pensiwn y Cyflogwr a thaliadau uniongyrchol i bensiynwyr sydd yn daladwy yn y flwyddyn	(11,388)	-	-	11,388
Addasiad yn ymwneud â'r Cyfrif Addasu Absenoldebau Digolledol Cronnol				
Addasiadau mewn perthynas ag absenoldebau digolledol tymor byr	328	4	-	(332)
Cyfanswm Addasiadau	9,956	(7,338)	(448)	(2,170)

NODYN 7 – CRONFEYDD WRTH GEFN A GLUSTNODEDIG

	Balans ar 31/03/2022 £'000	Trosglwyd diadau Mewn 2022/23 £'000	Trosglwyd diadau Allan 2022/23 £'000	Balans ar 31/03/2023 £'000	Trosglwyd diadau Mewn 2023/24 £'000	Trosglwyd diadau Allan 2023/24 £'000	Balans ar 31/03/2024 £'000
Cronfeydd wrth gefn cyfyngedig gwasanaethau - llai na £500k*	7,178	2,313	(3,636)	5,855	2,780	(1,796)	6,839
Cronfeydd wrth gefn cyfyngedig gwasanaethau - sydd ers Marwrth 2022 wedi disgyn yn llai na £500k	7,990	196	(6,910)	1,276	215	(697)	794
Cronfeydd wrth gefn cyfyngedig gwasanaethau mwy - £500k neu fwy:-							
Cronfa wrth gefn Yswiriant	1,341	164	(255)	1,250	98	(98)	1,250
Cyfraniadau referniw tuag at Gyfalaf nas defnyddiwyd	2,107	3,077	(2,210)	2,974	810	(2,444)	1,340
Cyfraniadau A106 Datblygwyr Tai	-	808	-	808	187	(155)	840
Tai Fforddiadwy	422	1,099	(904)	617	652	-	1,269
Gwaith Archeolegol yn Wylfa	625	-	(103)	522	-	(87)	435
Gwelliannau Hamdden	762	-	-	762	-	-	762
Setliad Refeniw Ychwanegol - Ymateb i Gynnydd mewn Chwyddiant	2,256	2,065	(1,144)	3,177	-	(1,462)	1,715
Addysg Allsirol	500	-	-	500	-	-	500
Cartrefi i Ucrain	-	467	-	467	75	(23)	519
Cyllid o'r Gronfa wrth gefn Cyffredinol ar gyfer Cronfeydd wrth Gefn Cyfalaf	-	1,821	(392)	1,429	-	(1,175)	254
Cyfanswm Cronfeydd wrth Gefn a glustnodwyd	23,181	12,010	(15,554)	19,637	4,817	(7,937)	16,517
Balansau Ysgolion	7,827	6,487	(7,598)	6,716	5,654	(6,793)	5,577
Cyfanswm	31,008	18,497	(23,152)	26,353	10,471	(14,730)	22,094

Y cronfeydd wrth gefn mwyaf arwyddocaol yw:

Cronfa wrth Gefn Yswiriant – ar gyfer ariannu colledion nad oes yswiriant ar eu cyfer a thaliadau dros ben polisïau yswiriant.

Cyfraniadau Refeniw nas Defnyddiwyd ar gyfer Cyfalaf – cronfa wrth gefn yw hon sydd yn cynnwys cyfraniadau referniw tuag at brosiectau nad ydynt wedi cael eu cwblhau, neu sydd wedi cael eu cyllido gan grant cyffredinol, er mwyn gostwng costau cyllido cyfalaf. Lle mae prosiectau wedi derbyn cyllid arall, mae'n rhyddhau'r cyfraniad referniw i gyllido prosiect arall yn y dyfodol, unwaith eto i ostwng costau cyllido cyfalaf.

Cyfraniadau A106 Datblygwyr Tai – cyfraniadau a dderbyniwyd gan ddatblygwyr a fydd ync ael ei ddefnyddio i gyllido prosiectau o fewn termau'r cytundeb.

Tai Fforddiadwy - mae'r gronfa wrth gefn hon ar gyfer ariannu prosiectau fydd yn cynyddu'r stoc o dai fforddiadwy ar Ynys Môn.

Gwaith Archeolegol yn Wylfa – mae hon yn gronfa a sefydlwyd i gwblhau gwaith archeolegol ar y safle, a oedd cyn hynny'n cael ei ddatblygu ar gyfer gorsaf bŵer niwclear newydd gan Horizon Nuclear Power Ltd. Cyfyngir hyn i waith y cytunwyd arno rhwng y Cyngor a Horizon.

Gwelliannau Hamdden – cyllidir y gronfa wrth gefn hon o daliad annisgwyl a dderbyniwyd gan CThEM ar ôl i CThEM golli achos llys a oedd yn dadlau na ddylai CThEM gasglu TAW ar wasanaethau hamdden. Derbyniodd y Cyngor ad-daliad o bron i £900k gan CThEM. Defnyddir y balans cyffredol o £762k i gyllido gwelliannau i gyfleusterau Hamdden y Cyngor ar Ynys Môn.

Setliad Refeniw Ychwanegol – mae hwn i ariannu pwysau annisgwyl o ganlyniad i chwyddiant yn ystod y flwyddyn ariannol.

Addysg Allsirol – defnyddir y gronfa hon i leihau'r risg sy'n gysylltiedig â'r gyllideb a arweinir gan y galw ac ariannu cynnydd annisgwyl yn ystod y flwyddyn.

Cartrefi i Wcráin – cymorth i deuluoedd o'r Wcráin i sefydlu bywyd yng Nghymru.

Cyllid o'r Gronfa wrth gefn Cyffredinol ar gyfer Cronfeydd wrth Gefn Cyfalaf - defnyddir gyllideb sydd heb wi wario i gefnogi prosiectau cyfalaf yn unol â gofynion grant.

Balansau Ysgolion - Cedwir y balansau hyn ar gyfer defnydd pob ysgol yn unol â'u hamcanion addysgol. Ar 31 Mawrth 2024, roedd pump o'r pedwardeg ysgol gynradd gyda balansau mewn diffyg (dim ar 31 Mawrth 2023). Nid oedd yr un o'r pum ysgol uwchradd mewn sefyllfa ddiffygiol ar ddiwedd y flwyddyn ariannol (dim ar 31 Mawrth 2023), nid yw'r ysgol arbennig mewn sefyllfa ddiffygiol ar 31 Mawrth 2024. Gwerth cyfunol yr ysgolion mewn diffyg yw £267k (£0k ar 31 Mawrth 2023). Gellir cael copïau o'r Datganiadau Adran 52, y mae'n ofynnol i bob Cyngor ei baratoi ar ôl diwedd pob blwyddyn ariannol o dan Adran 52(2) o Ddeddf Safonau a Fframwaith Ysgolion 1998, gan yr Adain Gyfrifeg, Swyddogaeth Adnoddau, Swyddfeydd y Sir, Llangefni, Ynys Môn, LL77 7TW.

NODYN 8 – CRONFA WRTH GEFN DERBYNIADAU CYFALAF

Dyma dderbyniadau arian parod o werthu asedau'r Cyngor. Defnyddir rhain i gyllido gwariant cyfalaf yn y flwyddyn neu i ddwyn ymlaen am flynyddoedd yn y dyfodol. Bydd balans o £2.900m yn cael ei ddwyn ymlaen i 2024/25 i helpu cyllido rhaglen gyfalaf flwyddyn nesaf.

	2023/24 £'000	2022/23 £'000
Balans 1 Ebrill	1,908	2,381
Derbyniadau Cyfalaf yn y Flwyddyn (net o leihad ar gyfer costau gweinyddu)	1,089	374
	2,997	2,755
Llai:		
Derbyniadau a roddwyd o'r neilltu i ad-dalu dyledion	-	-
Derbyniadau Cyfalaf a ddefnyddiwyd i gyllido	(98)	(822)
Eraill	-	(25)
Balans ar 31 Mawrth	2,899	1,908

NODYN 9 - CRONFEYDD WRTH GEFN NA ELLIR EU DEFNYDDIO

	31/03/2024 £'000	31/03/2023 £'000
a) Cyfrif Addasu Cyfalaf	200,735	179,955
Cyfrif Addasu Offerynnau Ariannol	(308)	(329)
b) Cronfa Ailbrisiant Wrth Gefn	205,044	173,399
c) Cronfa Wrth Gefn Pensiwn	(10,522)	-
ch) Cyfrif Addasu Absenoldebau Digolledol Cronnol	(3,214)	(3,190)
Cyfanswm Cronfeydd wrth Gefn na ellir eu Defnyddio	391,735	349,835

NODYN 9a – CYFRIF ADDASU CYFALAF

Mae'r Cyfrif Addasu Cyfalaf yn amsugno'r gwahaniaethau amseru sy'n deillio o wahanol drefniadau ar gyfer cyfrifo defnydd asedau anghyfredol a chyllido'r broses o gaffael, adeiladu, neu wella'r asedau hynny dan ddarpariaethau statudol. Mae'r Cyfrif yn cael ei ddebydu gyda chostau megis dibrisiant, colledion amhariad ac amorteiddiad sy'n cael eu codi ar y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr, a gydag arian a symudwyd o'r Gronfa Ailbrisiant Wrth Gefn i drosi ffigyrau gwerth teg i sail cost hanesyddol.

Credydur y Cyfrif gyda symiau a osodwyd o'r neilltu gan y Cyngor fel cyllid ar gyfer costau caffael, adeiladu, a gwella. Mae'r Cyfrif yn cynnwys enillion a cholledion cronus ar Eiddo Buddsoddiad.

Mae'r Cyfrif hefyd yn cynnwys enillion ailbrisiant cronus ar Eiddo, Offer a Chyfarpar cyn 1 Ebrill 2007, y dyddiad y crëwyd y Gronfa Ailbrisiant Wrth Gefn i ddal y fath enillion. Mae Nodyn 6 yn rhoi manylion ffynhonnell yr holl drafodion a symudwyd i'r Cyfrif, heblaw am y rheini a oedd yn ymwneud â'r Gronfa Ailbrisiant Wrth Gefn.

Cyfrif Addasu Cyfalaf	2023/24		2022/23	
	£'000	£'000	£'000	£'000
Balans ar 1 Ebrill		179,955		162,758
Gwyrdroad eitemau yn ymwneud â gwariant cyfalaf wedi'u debydu neu gredydu i'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr:				
Taliadau am ddibrisiant, amhariad ac amorteiddiad asedau anghyfredol	(17,812)		(16,670)	
Asedau sydd wedi eu dad-gydnabod	(130)		(3)	
Colledion Ailbrisiant ar Eiddo, Offer a Chyfarpar	(1,545)		933	
Gwariant reffenw a gyllidir o gyfalaf dan statud	(625)		-	
Symiau o asedau anghyfredol a ddilëwyd ar waredu neu werthiant (yn cynnwys amhariad) fel rhan o'r enilliad/(colled) ar waredu i'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr	(1,552)		(195)	
		(21,664)		(15,935)
Symiau addasiad a ddilëwyd o'r Gronfa Ailbrisiant Wrth Gefn		4,694		3,807
Swm net a ddilëwyd o gost asedau anghyfredol a ddefnyddiwyd yn y flwyddyn		(16,970)		(12,128)
Cyllido cyfalaf a gymhwyswyd yn y flwyddyn:				
Defnydd y Gronfa Wrth Gefn Derbyniadau Cyfalaf i gyllido gwariant cyfalaf newydd	98		822	
Defnydd y Gronfa Wrth Gefn Cyfalaf	3,731		2,053	
Grantiau Cyfalaf a chyfraniadau wedi eu credydu i'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr sydd wedi ei gymhwyso i gyllido cyfalaf	24,987		20,167	
Darpariaeth statudol ar gyfer cyllido buddsoddiad cyfalaf a godwyd yn erbyn balansau Cronfa'r Cyngor a CRT	1,580		1,453	
Gwariant cyfalaf a godwyd yn erbyn balansau Cronfa'r Cyngor a CRT	12,645		7,398	
		43,041		31,893
Symudiadau mewn gwerth marchnad Eiddo Buddsoddiad a godwyd yn erbyn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr		(5,291)		(2,568)
Balans ar 31 Mawrth		200,735		179,955

NODYN 9b – CRONFA AILBRISANT WRTH GEFN

Mae'r Gronfa Ailbrisiant Wrth Gefn yn cynnwys yr enillion a wnaed gan y Cyngor yn deillio o gynnydd yng ngwerth ei Eiddo, Offer a Chyfarpar ac Asedau Treftadaeth.

Mae'r balans yn gostwng pan fo asedau gydag enillion cronnus yn cael eu: -

- hailbriso i lawr neu fod amhariad arnynt a'r enillion yn cael eu colli;
- defnyddio i ddarparu gwasanaethau a'r enillion yn cael eu colli trwy ddibrisiant; neu
- gwaredu a gwireddu'r enillion.

Dim ond enillion ailbrisiant a gronwyd ers 1 Ebrill 2007 sydd yn y Gronfa wrth Gefn, sef y dyddiad y crëwyd y Gronfa Wrth Gefn.

Mae enillion cronnus a gafwyd cyn y dyddiad hwnnw'n cael eu cyfuno i'r balans ar y Cyfrif Addasu Cyfalaf.

Cronfa Ailbrisiant Wrth Gefn	2023/24 £'000	2022/23 £'000
Balans ar 1 Ebrill	173,399	175,887
Ailbriso asedau a cholledion amhariad na chodwyd ar y Diffyg ar Ddarparu Gwasanaethau	36,339	1,317
Gwahaniaeth rhwng dibrisiant werth teg a dibrisiant gost hanesyddol	(4,290)	(3,670)
Balansau ailbriso ar asedau wedi eu sgrapio neu eu gwaredu	(404)	(135)
Balans ar 31 Mawrth	205,044	173,399

NODYN 9c – CRONFA WRTH GEFN PENSIYNAU

Mae'r Gronfa Wrth Gefn Pensiynau yn amsugno'r gwahaniaethau amseru sy'n deillio o wahanol drefniadau ar gyfer cyfrifo am fuddiannau ôl-gyflogaeth a chyllido buddiannau yn unol â darpariaethau statudol.

Cronfa Wrth Gefn Pensiynau	2023/24 £'000	2022/23 £'000
Balans ar 1 Ebrill	-	(121,199)
Ail-fesur rhwymedigaeth net diffinedig	59,453	156,270
Gwyrddroad eitemau sy'n ymwneud â buddiannau ymddeoliad wedi'u debydu neu gredydu i'r Diffyg ar Ddarparu Gwasanaethau yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr	(10,810)	(26,645)
Cyfraniad pensiwn cyflogwyr a thaliad uniongyrchol i bensiynwyr sy'n daladwy yn y flwyddyn	11,980	11,388
Dileu ased pensiwn net ar 31 Mawrth	(71,145)	(19,814)
Balans ar 31 Mawrth	(10,522)	-

Mae'r Cyngor yn rhoi cyfrif am fuddiannau ôl-gyflogaeth yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr fel mae'r buddiannau yn cael eu ennill gan weithwyr sy'n cronni blynyddoedd o wasanaeth, gan ddiweddarau'r rhwymedigaethau a gydnabyddir i adlewyrchu chwyddiant, rhagdybiaethau sy'n newid a dychweliadau buddsoddiad ar unrhyw adnoddau a osodir o'r neilltu i gwrdd â'r costau. Fodd bynnag, mae trefniadau statudol yn ei gwneud yn ofynnol i fuddiannau a enillir gael eu cyllido fel y bo'r Cyngor yn gwneud cyfraniadau cyflogwr i'r cronfeydd pensiwn neu, yn y diwedd, yn talu unrhyw bensiynau y mae'n uniongyrchol gyfrifol amdanynt. Felly, mae'r balans debyd ar y Gronfa Wrth Gefn Pensiynau yn dangos gwahaniaeth sylweddol yn y buddiannau a enillwyd gan weithwyr y gorffennol a'r presennol a'r adnoddau y mae'r Cyngor wedi eu rhoi o'r neilltu i gwrdd â nhw.

Bydd y trefniadau statudol yn sicrhau y bydd cyllid wedi ei roi o'r neilltu erbyn yr amser y daw'n amser i ni dalu'r buddiannau.

NODYN 9ch – CYFRIF ADDASU ABSENOLDEBAU DIGOLLEDOL CRONNOL

Mae'r Cyfrif Addasu Absenoldebau Digolledol Cronnol yn amsugno'r gwahaniaethau a fyddai fel arall yn codi ar Falans Cronfa'r Cyngor o Gronni ar gyfer absenoldebau digolledol a enillwyd ond na chymerwyd yn ystod y flwyddyn, e.e., hawliau gwyliau blynyddol a gariwyd drosodd ar 31 Mawrth. Mae trefniadau statudol yn ei gwneud yn ofynnol i'r effaith ar Falans Cronfa'r Cyngor gael ei niwtraleiddio gan drosglwyddiadau i neu o'r Cyfrif.

Cyfrif Addasu Absenoldebau Digolledol Cronnol	2023/24		2022/23	
	£'000	£'000	£'000	£'000
Balans ar 1 Ebrill		(3,190)		(2,858)
Setliad neu ddiddymu'r croniad a wnaed ar ddiwedd y flwyddyn flaenorol	3,190		2,858	
Symiau a gronwyd ar ddiwedd y flwyddyn ariannol flaenorol	(3,214)		(3,190)	
Y gwahaniaeth yn y swm a godir am daliadau swyddogion ar y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr ar sail groniadau o'r taliadau sy'n daladwy yn y flwyddyn yn unol â gofynion statudol		(24)		(332)
Balans ar 31 Mawrth		(3,214)		(3,190)

NODYN 10 – GWARIANT GWEITHREDOL ARALL

	2023/24	2022/23
	£'000	£'000
Praesept a delir i'r Comisiynydd Heddlu a Throsedd Gogledd Cymru	10,932	10,151
Praesept a delir i'r Cynghorau Cymuned	1,849	1,722
(Enillion)/Colledion ar warediad asedau anghyfredol (Yn cynnwys dad-gydnabyddiaeth)	462	(262)
Awdurdod Tân ac Achub Gogledd Cymru	4,403	3,915
Cyd-Bwyllgor Corfforedig Gogledd Cymru	76	36
Bwrdd Gofalwyr Towyn Trewan	12	4
Cyfoeth Naturiol Cymru	4	4
Cyfanswm	17,738	15,570

NODYN 11 – INCWM A GWARIANT CYLLIDO A BUDDSODDI

	2023/24	2022/23
	£'000	£'000
Llog Taladwy a Thaliadau Tebyg	5,515	5,698
Llog net ar y rhwymedigaeth diffinedig	(27)	3,428
Llog derbyniadwy ac incwm tebyg	(2,483)	(963)
Incwm a Gwariant mewn perthynas ag eiddo buddsoddiad a newidiadau yn eu gwerth teg	5,265	2,227
Dadgydnabod ac amhariad ar asedau ariannol	743	599
Cyfanswm	9,013	10,990

NODYN 12 – TRETHIANT AC INCWM GRANTIAU AMHENODOL

	2023/24	2022/23
	£'000	£'000
Incwm y Dreth Gyngor	59,569	54,929
Ailddyrrannu Trethi Annomestig	22,823	25,493
Grant Cynnal Refeniw	100,842	89,058
Grantiau Cyfalaf ddefnyddir i gyllido Gwariant Cyfalaf	24,987	20,167
Cyfanswm	208,221	189,647

NODYN 13a – ASEDau ANGHYFREDOL – EIDDO, OFFER A CHYFARPAR

2023/24	Eiddo, Offer a Chyfarpar						
	Anheddau Cyngor	Tir ac Adeiladau	Cerbydau, Offer a Chyfarpar	Asedau Cymunedol	Eiddo, Offer a Chyfarpar sy'n cael eu hadeiladu	Asedau Dros Ben	Cyfanswm
	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000
Cost neu Brisiant							
Ar 1 Ebrill 2023	173,412	214,080	19,853	259	29,034	1,452	438,090
Addasiad balans agoriadol	-	-	-	-	-	-	-
Ychwanegiadau (Nodyn 17)	9,497	5,321	1,220	-	23,884	-	39,922
Cynnydd /(gostyngiad) ailbrisiant i Gronfa Ailbrisiant Wrth Gefn	18,678	(1,566)	-	-	-	-	17,112
Cynnydd /(gostyngiad) ailbrisiant i (Gwarged) / Diffyg ar Ddarparu Gwasanaethau	-	(1,688)	-	-	-	-	(1,688)
Dadgydnabod - Gwarediadau	-	(1,035)	(17)	-	-	-	(1,052)
Aiiddosbarthu	2,218	13,862	-	-	(16,080)	-	-
Aiiddosbarthu (i) / o Seilwaith	-	-	-	-	(2,571)	-	(2,571)
Aiiddosbarthu (i) / o Asedau a ddeler i'w gwerthu	-	(247)	-	-	-	-	(247)
Aiiddosbarthu (i) / o Eiddo Buddsoddiad	-	(113)	-	-	(6,267)	-	(6,380)
Aiiddosbarthu (i) / o Asedau Treftadaeth	-	-	-	-	(208)	-	(208)
Balans ar 31 Mawrth 2024	203,805	228,614	21,056	259	27,792	1,452	482,978
Dibrisiant ac Amhariad							
Ar 1 Ebrill 2023	8,577	3,145	8,107	-	-	4	19,833
Tâl Dibrisiant	2,680	8,347	2,158	-	-	12	13,197
Amhariad - Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr	-	414	-	-	-	-	414
Tâl nam i Gronfa Wrth Gefn Ailbriso	9,497	4,606	-	-	-	-	14,103
Dibrisiant wedi ei ysgrifennu allan i'r Gronfa Ailbrisiant wrth Gefn	(5,338)	(8,076)	-	-	-	(6)	(13,420)
Dibrisiant wedi ei ysgrifennu allan i (Gwarged) neu Ddiffyg ar Ddarparu Gwasanaethau	-	(437)	-	-	-	(6)	(443)
Amhariad - Cronfa Ailbrisiant Wrth Gefn	(15,416)	(4,494)	-	-	-	-	(19,910)
Nam ysgrifenedig i (Surplus) neu ddiffyg ar ddarparu gwasanaethau	-	(28)	-	-	-	-	(28)
Aiiddosbarthu (i) / o Eiddo Buddsoddiad	-	(53)	-	-	-	-	(53)
Dadgydnabod - Gwarediadau	-	(68)	(17)	-	-	-	(85)
Balans ar 31 Mawrth 2024	-	3,356	10,248	-	-	4	13,608
Gwerth Llyfr Net							
Balans ar 31 Mawrth 2024	203,805	225,258	10,808	259	27,792	1,448	469,370
Balans ar 31 Mawrth 2023	164,835	210,935	11,746	259	29,034	1,448	418,257

Tudalen 61

2022/23	Eiddo, Offer a Chyfarpar						
	Anheddau Cyngor	Tir ac Adeiladau	Cerbydau, Offer a Chyfarpar	Asedau Cymunedol	Asedau sy'n cael eu hadeiladau	Asedau Dros Ben	Cyfanswm
	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000
Cost neu Brisiant							
Ar 1 Ebrill 2022	167,761	205,744	18,055	259	19,294	1,364	412,477
Ychwanegiadau (Nodyn 17)	5,919	7,619	1,891	-	19,789	-	35,218
Cynnydd /(gostyngiad) ailbrisiant i'r Gronfa Ailbrisiant Wrth Gefn	(5,080)	4,349	-	-	-	-	(731)
Cynnydd /(gostyngiad) ailbrisiant i (Gwarged) / Diffyg ar Ddarparu Gwasanaethau	-	501	-	-	-	-	501
Dadgydnabod - Gwarediadau	-	-	(93)	-	-	-	(93)
Dadgydnabod - Eraill	(1,616)	(4,139)	-	-	-	-	(5,755)
Ailddosbarthu	6,428	590	-	-	(7,018)	-	-
Ailddosbarthu (i) / o Asedau a ddelir i'w gwerthu	-	(584)	-	-	-	88	(496)
Ailddosbarthu (i) / o Eiddo Buddsoddiad	-	-	-	-	(3,031)	-	(3,031)
Ailddosbarthu (i) / o Asedau Treftadaeth	-	-	-	-	-	-	-
Balans ar 31 Mawrth 2023	173,412	214,080	19,853	259	29,034	1,452	438,090
Dibrisiant ac Amhariad							
Ar 1 Ebrill 2022	1,616	7,599	6,183	-	-	4	15,402
Tâl Dibrisiant	2,658	7,174	2,012	-	-	5	11,849
Amhariad - Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr	-	668	-	-	-	-	668
Tâl nam i Gronfa Wrth Gefn Ailbriso	5,919	4,903	-	-	-	-	10,822
Amhariad - Cronfa Ailbrisiant Wrth Gefn	-	(6,330)	-	-	-	-	(6,330)
Nam ysgrifenedig i (Surplus) neu ddiffyg ar ddarparu gwasanaethau	-	(42)	-	-	-	-	(42)
Dibrisiant wedi ei ysgrifennu allan i'r Gronfa Ailbrisiant wrth Gefn	-	(6,383)	-	-	-	(5)	(6,388)
Dibrisiant wedi ei ysgrifennu allan i (Gwarged) neu Ddiffyg ar Ddarparu Gwasanaethau	-	(305)	-	-	-	-	(305)
Dadgydnabod - Gwarediadau	-	-	(88)	-	-	-	(88)
Dadgydnabod - Eraill	(1,616)	(4,139)	-	-	-	-	(5,755)
Balans ar 31 Mawrth 2023	8,577	3,145	8,107	-	-	4	19,833
Gwerth Llyfr Net							
Balans ar 31 Mawrth 2023	164,835	210,935	11,746	259	29,034	1,448	418,257
Balans ar 31 Mawrth 2022	166,145	198,145	11,872	259	19,294	1,360	397,075

Ailbrisio

Mae gan y Cyngor £540.785m wedi'i gydnabod fel Eiddo, Offer a Chyfarpar (PPE) ar ei Fantolen ar y dyddiad prisio, sef 31 Mawrth 2024. Mae hyn yn cynnwys £71.415m o asedau isadeiledd, megis ffyrdd a goleuadau stryd. Nid yw'r gwerth hwn ar gyfer isadeledd wedi'i gynnwys yn Nodyn 13a uchod ar gyfer PPE ond, yn hytrach, adroddir isod yn Nodyn 13b. Mae'r Cyngor yn mabwysiadu rhaglen dreigl bum mlynedd ar gyfer prisio'i dir a'i eiddo. Caiff y rhaglen ei chreu mewn modd sy'n sicrhau bod dosbarthiadau cyfan o asedau o fewn ei bortffolio tir ac eiddo yn cael eu hailbrisio o leiaf bob pum mlynedd, gyda'r prisiad yn weithredol ar 31 Mawrth bob blwyddyn. Yn ogystal, er mwyn sicrhau bod y prisiadau'n gywir yn faterol, bydd holl asedau eiddo'r Cyngor sy'n werth £500k neu'n uwch yn cael eu prisio'n flynyddol a bydd Anheddau'r Cyngor yn cael eu prisio bob tair blynedd. Cynhelir y prisiadau gan dîm prisio mewnol y Cyngor, sy'n aelodau o Sefydliad Brenhinol y Syrfewyr Siartredig (RICS). Mae'r prisiadau wedi'u cwblhau yn unol ag SAARh 13. Nid yw asedau nad ydynt yn eiddo wedi'u hailbrisio gan fod y Cyngor wedi barnu bod gwerth cario'r asedau hyn o gwampasgwerth teg, o ystyried eu bywydau economaidd defnyddiol cymharol fyr a gwerth cymharol yr asedau hyn. Mae gwybodaeth ychwanegol am bolisi'r Cyngor ar fesur a phrisio asedau anghyfredol wedi'i chynnwys yn adrannau 7 i 10 o Bolisiau Cyfrifyddu Nodyn 41.

NODYN 13b – ASEDAU ISADEILEDD

Yn unol â'r Rhyddhad Dros Dro a gynigir gan y Diweddariad i'r Côd am asedau isadeiledd, nid yw'r nodyn isod angen datgan cost gros a dibrisiad cronedig ar gyfer asedau isadeiledd gan fod ymarferion adrodd hanesyddol a diffygion gwybodaeth canlyniadol yn golygu na fydd hyn yn portreadu sefyllfa'r ased yn gywir i ddefnyddwyr y datganiadau o'r cyfrifon.

Mae'r Cyngor wedi dewis peidio datgan y wybodaeth yma gan nad oedd yr ymarferion adrodd blaenorol a diffygion gwybodaeth canlyniadol wedi mesur yn gywir y cost gros a'r dibrisiant cronedig ac ni fydd yn rhoi sail i ddefnyddwyr y datganiadau o'r cyfrifon i wneud penderfyniadau economaidd neu benderfyniadau eraill yn ymwneud ag isadeiledd.

	2023/24 £'000	2022/23 £'000
Gwerth Llyfr Net ar 1 Ebrill	68,807	69,857
Ychwanegiadau	4,137	2,984
Ailddosbarthu	2,571	0
Amhariad	(4,100)	(4,034)
Gwerth Llyfr Net ar 31 Mawrth	71,415	68,807

Cyfanswm Assedau PPE

	2023/24 £'000	2022/23 £'000
Asedau Isadeiledd	71,415	68,807
Assedau Eiddo, Offer a Chyfarpar eraill (PPE)	469,370	418,257
Cyfanswm Assedau PPE	540,785	487,064

NODYN 14 – YMRWYMIADAU CYFALAF SYLWEDDOL

Ar 31 Mawrth 2024, ymrwymodd y Cyngor i waith cyfalaf ar gyfer adeiladu Eiddo, Peiriannau ac Offer, gan arwain at ymrwymiadau cyfalaf sylweddol o £27.716m yn 2024/25 a blynyddoedd i ddod, fel y dangosir yn y tabl isod: -

	Ymrwymiad yn 2024/25 a Blynyddoedd y Dyfodol ar 31 Mawrth 2024 £'000
Contractau Cynnal a Chadw Cynlluniedig - CRT	3,598
Datblygu Eiddo Newydd - CRT	8,954
Uned Cyfnod Sylfaen newydd yn Ysgol Y Graig	1,470
Gosod Pwmp Gwres	11,837
Prosiectiau Ynni	1,857
Cyfanswm	27,716

NODYN 15 – ASEDAU TREFTADAETH

2023/24

	Casgliad Celf a Regalia Dinesig £'000	Tir ac Adeiladau Treftadaeth £'000	Cyfanswm Asedau Treftadaeth £'000
Cost neu Brisiant ar 1 Ebrill 2023	2,299	144	2,443
Cynnydd ailbrizio/(gostyngiad) i Surplus/Diffyg ar Ddarparu Gwasanaethau		(238)	(238)
Trosglwyddo o AUC		208	208
Ar 31 Mawrth 2024	2,299	114	2,413
Dibrisiant ac Amhariad Cronedig ar 1 Ebrill 2023	-	12	12
Cost Dibrisiant	-	6	6
Cost Dibrisiant wedi ei sgwennu allan i'r Gwarged / Diffyg ar Ddarparu Gwasanaethau	-	(18)	(18)
Ar 31 Mawrth 2024	-	-	-
Gwerth Llyfr Net			
Ar 31 Mawrth 2024	2,299	114	2,413
Ar 31 Mawrth 2023	2,299	132	2,431

2022/23 – Hailddatgan

	Casgliad Celf a Regalia Dinesig £'000	Tir ac Adeiladau Treftadaeth £'000	Cyfanswm Asedau Treftadaeth £'000
Cost neu Brisiant ar 1 Ebrill 2022	2,121	144	2,265
Agor addasiad cydbwysedd	24	-	24
Cynnydd /(gostyngiad) ailbrizio i'r Cronfa Ailbrizio wrth Gefn	154	-	154
Ar 31 Mawrth 2023	2,299	144	2,443
Dibrisiant ac Amhariad Cronedig ar 1 Ebrill 2022	-	6	6
Cost Dibrisiant	-	6	6
Ar 31 Mawrth 2023	-	12	12
Gwerth Llyfr Net			
Ar 31 Mawrth 2023	2,299	132	2,431
Ar 31 Mawrth 2022	2,121	162	2,283

Ailbrisiu Asedau Treftadaeth (Tir ac Adeiladau)

Mae nifer fach o asedau Tir ac Adeiladau wedi'u nodi fel rhai sy'n bodloni'r diffiniad o Asedau Treftadaeth. Ailbrisiwyd yr Asedau Treftadaeth (Tir ac Adeiladau) yn 2023/24, yn unol â gweithdrefnau ailbrisiu'r Cyngor. Yr asedau treftadaeth mwyaf nodedig yw: -

Melin Llynonn

Mae ailbrisiu'r ased hwn yn dilyn gweithdrefnau ailbrisiu safonol y Cyngor ar gyfer tir ac eiddo. Mae'r felin a'i thir yn cael eu prydlesu ar brydles weithredol.

Felin Y Graig

Trosglwyddwyd yr ased hwn yn ystod y flwyddyn 2020/21 o Eiddo Buddsoddi i Asedau Treftadaeth i adlewyrchu ei ddsbarthiad yn fwy cywir.

Ailbrisiu Asedau Treftadaeth (Casgliadau Celf)

Ailbrisiwyd Casgliadau Celf y Cyngor ar gyfer 2022/23. Gwnaed y prisiad gan Bonhams o Lundain, cwmni o Arwerthwyr a Phriswyr Celf rhyngwladol.

Ailbrisiu Asedau Treftadaeth (Regalia Dinesig)

Mae'r Asedau Treftadaeth (Regalia Dinesig) wedi'u hailbrisiu yn 2021/22 yn unol â gweithdrefnau ailbrisiu'r Cyngor ac yn unol â'r rhaglen dreigl bum mlynedd a fabwysiadwyd ar gyfer Eiddo, Offer a Chyfarpar (PPE) ac Asedau Treftadaeth.

NODYN 16 – EIDDO BUDDSODDI

a) Eiddo Buddsoddi

	2023/24 £'000	2022/23 £'000
Balans ar ddechrau'r flwyddyn	6,579	6,117
Gwarediadau	-	-
Enillion / (Colledion) net o addasiadau gwerth teg	(5,291)	(2,568)
Dadgydnabod	(130)	-
Trosglwyddiadau:		
- (i)/o Eiddo, Offer a Chyfarpar	6,326	3,030
- (i)/o Asedau Treftadaeth	-	-
Balans ar ddiwedd y flwyddyn	7,484	6,579

Nid oes unrhyw gyfyngiadau ar allu'r Cyngor i wireddu'r gwerth sy'n gynhenid yn ei eiddo buddsoddi sy'n eiddo buddsoddi sy'n perthyn i'r mwyafrif sylweddol o'r eiddo buddsoddi, nac ar hawl y Cyngor i ad-dalu incwm a'r enillion gwaredu ar yr asedau hyn.

Dechreuodd y Cyngor fenter ar y cyd â Llywodraeth Cymru ar gyfer adeiladu unedau diwydiannol yn Ystâd Ddiwydiannol Penrhos, Caergybi a gwblhawyd yn 2022/23. Cwblhawyd cam 2 y prosiect yn ystod 2023/24. Cyfran y Cyngor yn yr eiddo yw 16% a chyfran Llywodraeth Cymru yw 84% oherwydd cyfraniad Llywodraeth Cymru at gostau adeiladu. The Council receives 16% of the income and holds 16% of the value of the property. There is also a restriction on the duration of the joint venture.

b) Mesur Gwerth Teg o Eiddo Buddsoddiad Hierarchaeth Gwerth Teg 2023/24

Mesurau rheolaidd gwerth teg yn defnyddio:	Prisiau a ddyfynnir yn y marchnadoedd gweithredol ar gyfer asedau yr un fath (lefel 1) £'000	Mewnbynnau sylweddol arall y gellir eu harsylwi (lefel 2) £'000	Mewnbynnau sylweddol ni ellir eu harsylwi (lefel 3) £'000	Gwerth teg ar 31 Mawrth 2024 £'000
Eiddo manwerthu	-	852	-	852
Unedau swyddfa	-	617	-	617
Unedau masnachol	-	6,015	-	6,015
Cyfanswm	-	7,484	-	7,484

Hierarchaeth Gwerth Teg 2022/23

Mesurau rheolaidd gwerth teg yn defnyddio:	Prisiau a ddyfynnir yn y marchnadoedd gweithredol ar gyfer asedau yr un fath (lefel 1) £'000	Mewnbynnau sylweddol arall y gellir eu harsylwi (lefel 2) £'000	Mewnbynnau sylweddol ni ellir eu harsylwi (lefel 3) £'000	Gwerth teg ar 31 Mawrth 2023 £'000
Eiddo manwerthu	-	823	-	823
Unedau swyddfa	-	701	-	701
Unedau masnachol	-	5,055	-	5,055
Cyfanswm	-	6,579	-	6,579

NODYN 17 – GWARIANT A CHYLLIDO CYFALAF

Gweler y cyfanswm o wariant cyfalaf yr aethpwyd iddo yn y flwyddyn yn y tabl isod, ynghyd â'r adnoddau a ddefnyddiwyd i'w gyllido. Pan mae angen cyllido gwariant cyfalaf mewn blynyddoedd i ddod trwy daliadau i refeniw fel mae asedau'n cael eu defnyddio gan y Cyngor, mae'r gwariant yn arwain at gynnydd yn y Gofyniad Cyllido Cyfalaf (GCC), mesur o'r gwariant cyfalaf yr eir iddo'n hanesyddol sydd eto i'w gyllido. Mae'r symudiad net yn y Gofyniad Cyllido Cyfalaf yn dangos y newid yn yr angen gwaelodol i'r Cyngor fenthycu yn ystod y flwyddyn i gyllido buddsoddiad cyfalaf nad yw wedi ei gyllido'n syth o adnoddau fel grantiau, derbyniadau cyfalaf a cyllido uniongyrchol o refeniw.

Gwariant a Chyllido Cyfalaf	2023/24	2022/23
	£'000	£'000
Gofyniad Cyllido Cyfalaf Agoriadol	144,112	137,804
Cyfalaf a fuddsoddiwyd yn y Flwyddyn		
Eiddo, Offer a Chyfarpar	44,058	38,202
Gwariant refeniw a gyllidir o gyfalaf dan statud (REFCUS)	4,972	2,488
Cyfanswm	49,030	40,690
Ffynhonnell Cyllid		
Derbyniadau Cyfalaf	(98)	(822)
Cronfa Wrth Gefn	(3,731)	(2,053)
Grantiau a Chyfraniadau Llywodraeth	(24,987)	(20,168)
Darpariaethau refeniw	(12,645)	(7,398)
Grantiau REFCUS	(4,347)	(2,488)
Darpariaeth Refeniw Isaf a Gosod o'r Neilltu	(1,580)	(1,453)
Cyfanswm	(47,388)	(34,382)
Cynnydd / (Gostyngiad) Net mewn Gofyniad Cyllido Cyfalaf	1,642	6,308
Gofyniad Cyllido Cyfalaf Cau	145,754	144,112
Esboniad o symudiad yn y Flwyddyn		
Cynnydd mewn angen gwaelodol i fenthycu a gefnogir gan gymorth Llywodraeth	3,049	2,757
Cynnydd mewn angen gwaelodol i fenthycu na chefnogir gan gymorth Llywodraeth	38	4,009
Benthycu	135	995
Darpariaeth Refeniw Isaf a Gosod o'r Neilltu Gwirfoddol	(1,580)	(1,453)
Cynnydd / (Gostyngiad) Net mewn Gofyniad Cyllido Cyfalaf	1,642	6,308

NODYN 18 – DYLEDWYR

	Dyledwyr Tymor Hir		Dyledwyr Tymor Byr	
	31 Mawrth 2024 £'000	31 Mawrth 2023 £'000	31 Mawrth 2024 £'000	31 Mawrth 2023 £'000
Symiau Masnach Derbyniadwy	-	-	1,804	2,327
Rhagdaliadau	-	-	1,529	1,329
Symiau Derbyniadwy Eraill	1,032	1,234	47,317	35,199
Cyfanswm	1,032	1,234	50,651	38,854

Mae'r ffigwr dyledwyr uchod yn net o ddarpariaeth ar gyfer dyledion drwg o £8.784m yn 2023/24 (£8.149m yn 2022/23).

Gellir dadansoddi'r dyddiad dyledus diwethaf ond heb amharu ar y swm ar gyfer y Dreth Gyngor yn ôl oedran fel a ganlyn: -

	31 Mawrth 2024 £'000	31 Mawrth 2023 £'000
Llai nac un blwyddyn	2,685	2,530
Mwy nac un blwyddyn	4,038	3,431
Cyfanswm	6,723	5,961

NODYN 19 – ARIAN PAROD A CHYWERTHOEDD ARIAN

Gellir cysoni arian parod a chywerthoedd arian ar ddiwedd y flwyddyn ariannol, fel y dangosir yn y Datganiad Llif Arian, i'r eitemau cysylltiedig yn y Fantolen fel a ganlyn:-

	31 Mawrth 2024 £'000	31 Mawrth 2023 £'000
Arian mewn llaw gan yr Awdurdod	78	125
Cyfrifon banc cyfredol	426	593
Adneuron galw	16,603	11,522
Adneuron tymor byr sefydlog	15,000	7,500
Cyfanswm	32,107	19,740

NODYN 20 – CREDYDWYR

	Credydwy'r Tymor-Hir		Credydwy'r Tymor-Byr	
	31 Mawrth 2024 £'000	31 Mawrth 2023 £'000	31 Mawrth 2024 £'000	31 Mawrth 2023 £'000
Credydwy'r Masnach	-	-	(4,480)	(12,494)
Symiau Taladwy Eraill	(166)	(158)	(35,681)	(22,075)
Cyfanswm	(166)	(158)	(40,161)	(34,569)

NODYN 21 – DARPARIAETHAU

	Balans ar 1 Ebrill 2022 £'000	Cynnydd / (Lleihad) mewn Darpariaethau yn ystod y £'000	Defnyddiwyd yn ystod y flwyddyn £'000	Balans ar 31 Mawrth 2023 £'000	Cynnydd / (Lleihad) mewn Darpariaethau yn ystod y £'000	Defnyddiwyd yn ystod y flwyddyn £'000	Balans ar 31 Mawrth 2024 £'000
Darpariaeth Hawliadau Yswiriant	387	200	(207)	380	76	-	456
Safle Gwastraff Penhesgyn	4,411	(76)	-	4,335	-	(88)	4,247
Gwasanaeth Anghenion Dysgu Ychwanegol a Chynhwysiant Gwynedd ac Ynys Môn	117	205	-	322	-	(322)	-
Cyfanswm	4,915	329	(207)	5,037	76	(410)	4,703
Darpariaethau Tymor-byr	504	405	(207)	702	76	(322)	456
Darpariaethau Tymor-hir	4,411	(76)	-	4,335	-	(88)	4,247
Cyfanswm	4,915	329	(207)	5,037	76	(410)	4,703

Pwrpas y Prif Ddarpariaethau - Safle Gwastraff Penhesgyn

Mae'r ddarpariaeth hon ar gyfer ôl-ofalu am yr ardaloedd hynny o'r safle a oedd yn cael eu defnyddio'n flaenorol ar gyfer tirlenwi. Nid oes unrhyw amserlen benodol wedi cael ei phennu ar gyfer cwblhau'r gwaith hwn er, i ddibenion rheoli, mae cyfnod o 30 blynedd wedi cael ei bennu ar sail barhaus hyd oni cheir tystiolaeth y byddai cyfnod byrrach yn ddigonol. Mae hwn yn ariannu gwaith dadlygru blynyddol ym Mhenhesgyn ac yn darparu ar gyfer y risg y bydd y geuffos ar y safle'n methu.

NODYN 22 – LLIF ARIAN O WEITHGAREDDAU GWEITHREDOL

	2023/24 £'000	2022/23 £'000
Addasiad i warged neu ddiffyg ar ddarparu gwasanaethau ar symudiadau nad ydynt yn arian parod		
Dibrisiant, Amhariad ac amorteiddio	17,812	16,670
Ailbrisiadau at i lawr/(i fyny) a dadgydnabyddiaethau nad ydynt yn ymwneud â gwerthiannau (Cynnydd)/gostyngiad mewn stoc	1,675	(844)
(Cynnydd)/gostyngiad mewn dyledwyr	(8)	(95)
(Cynnydd)/gostyngiad mewn dyledwyr	(11,594)	3,984
Cynnydd/(gostyngiad) mewn amhariad ar gyfer dyledion drwg	-	-
Cynnydd/(gostyngiad) mewn credydwyr	5,600	(9)
Cynnydd/(gostyngiad) mewn grantiau a dderbyniwyd ymlaen llaw	3,977	(2,367)
Trafodion yn y CIES yn ymwneud â buddiannau ymddeol	(1,170)	15,257
Swm cario asedau anghyfredol a rhai a delir i'w gwerthu, a werthwyd neu eu dadgydnabod	1,552	109
Cynnydd/(Gostyngiad) mewn Darpariaethau	(334)	121
Symudiad mewn gwerth o Eiddo Buddsoddi - Amhariad ac ailbrisiadau i lawr (a dadgydnabodaethau nad ydynt yn werthiant)	5,291	2,568
Cyfanswm	22,801	35,394
Addasiad ar gyfer eitemau a gynhwysir yn y gwarged neu ddiffyg net ar ddarparu gwasanaethau sy'n weithgareddau buddsoddi a chyllido		
Eiwo werthu Eiddo, Offer a Chyfarpar, Eiddo Buddsoddiad ac Asedau y delir i'w gwerthu	(1,089)	(374)
Grantiau Cyfalaf a Chyfraniadau a dderbyniwyd	(24,987)	(20,441)
Cyfanswm	(26,076)	(20,815)

NODYN 23 – LLIF ARIAN O WEITHGAREDDAU BUDDSODDI

	2023/24 £'000	2022/23 £'000
Symudiad Buddsoddiad tymor byr a hir	22,500	(15,000)
Prynu Eiddo, Offer a Chyfarpar, Asedau Treftadaeth, Eiddo Buddsoddiad ac Asedau Annirweddol	(44,058)	(38,202)
Enillion o werthu Eiddo, Offer a Chyfarpar, Eiddo Buddsoddiad ac Asedau y delir i'w gwerthu	1,089	374
Grantiau Cyfalaf a Chyfraniadau a dderbyniwyd	24,987	20,441
Llif arian net o weithgareddau buddsoddi	4,518	(32,387)

NODYN 24 – LLIF ARIAN O WEITHGAREDDAU CYLLIDO

	2023/24 £'000	2022/23 £'000
Symudiad mewn Benthycu		
Benthycu Tymor Byr	(769)	(454)
Benthycu Tymor Hir	(383)	(1,120)
Llif arian net o weithgareddau cyllido	(1,152)	(1,574)

NODYN 25a – DADANSODDIAD O NATUR GWARIANT AC INCWM

Mae'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr yn rhoi gwybodaeth ariannol mewn perthynas â gwariant ac incwm bob gwasanaeth. Mae'r nodyn yma ar natur y gwariant hwn yn rhoi gwybodaeth ariannol ar y math o wariant, yn hytrach na fesul gwasanaeth.

	2023/24 £'000	2022/23 £'000
Gwariant		
Buddiannau Gweithwyr	114,632	120,052
Gwasanaethau Eraill	140,441	133,415
Dibrisiant, amorteiddio, amhariad a symud mewn gwerth y farchnad eiddo buddsoddiad	23,233	19,238
Taliadau Llog	22,815	9,127
Dadgydnabod ac Amhariad Asedau Ariannol	743	599
Praeseptau ac Ardollau	17,276	15,832
Enillion ar waredu asedau	462	(262)
Cyfanswm Gwariant	319,602	298,001
Incwm		
Ffioedd, Taliadau ac incwm gwasanaeth eraill	(37,321)	(35,292)
Incwm Llog a Buddsoddi	(19,966)	(1,304)
Incwm o'r Dreth Gyngor, Trethi Annomestig	(82,392)	(80,422)
Grantiau a Chyfraniadau Llywodraeth	(192,199)	(175,627)
Cyfanswm Incwm	(331,878)	(292,645)
Gwarged neu Ddiffyg ar Ddarparu Gwasanaethau	(12,276)	5,356

NODYN 25b – INCWM CYLCHRANNOL

Mae'r tabl isod yn dangos cyfanswm incwm y Cyngor gan ffioedd, taliadau a rhenti ar gyfer darparu gwasanaethau. Mae hyn yn eithrio incwm grant ac incwm gan y Dreth Gyngor.

Gwasanaethau	2023/24 Incwm o Wasanaethau £'000	2022/23 Incwm o Wasanaethau £'000
Addysg, Pobl Ifanc a Sgiliau	(730)	(939)
Gwasanaethau Oedolion	(6,508)	(6,333)
Tai	(537)	(386)
Priffyrdd, Eiddo a Gwastraff	(4,626)	(4,513)
Rheoleiddio a Datblygu Economaidd	(3,067)	(2,843)
Trawsnewid	(61)	(42)
Adnoddau	(218)	(167)
Busnes y Cyngor	(167)	(203)
Costau Corfforaethol a Democrataidd	(212)	(148)
Cyfrif Refeniw Tai (CRT)	(21,195)	(19,719)
Cyfanswm Incwm	(37,321)	(35,293)

Mae'r rhan fwyaf o'r trafodion y mae'r Cyngor yn eu sefydlu gyda derbynwyr gwasanaethau yn syml. Mae prisiau'r holl drafodion yn seiliedig ar lyfryn Ffioedd a Thaliadau'r Cyngor a gymeradwywyd gan y Pwyllgor Gwaith ac sydd wedi eu hamlinellu ar wefan y Cyngor drwy'r linc/cyfeiriad gwefan canlynol: -

[Ffioedd a thaliadau y cyngor \(llyw.cymru\)](http://llyw.cymru)

Fell arfer, caiff derbynwyr gwasanaethau 14 diwrnod i dalu'r ffioedd a'r taliadau sy'n ddyledus i'r Cyngor. Nid yw hyn yn cynnwys ffioedd a thaliadau sy'n daladwy wrth bwynt darparu'r nwyddau/gwasanaethau.

Gall contractau ymwneud â'r flwyddyn ariannol rhwng 1 Ebrill 2023 a 31 Mawrth 2024. Bydd unrhyw incwm nad yw wedi ei dderbyn erbyn diwedd mis Mawrth yn cael ei gronni er mwyn ei gyfatebu gyda'r gwasanaethau a ddarparwyd. Caiff rhywfaint o incwm ei dderbyn ar yr adeg y caiff y gwasanaeth/nwyddau eu darparu, er enghraifft, rhoddion a werthir yn siop yr Oriol, tâl mynediad i sesiwn nofio yn y Canolfannau Hamdden. Mae un o'r mathau mwyaf cymhleth o incwm yn ymwneud â ffioedd a thaliadau ar gyfer lleoliadau Gofal Cymdeithasol Oedolion cymhleth. Gall y taliadau yma gael eu gohirio hyd nes daw incwm ar gael o werthu eiddo. Nid yw Gwasanaethau Oedolion yn cydnabod yr incwm hwn bob blwyddyn ariannol, er gwaethaf y ffaith ei fod yn cael ei ohirio er mwyn ei gyfatebu â'r cyfnod y darparwyd y gofal.

NODYN 26 – LWFANSAU AELODAU

Talwyd cyfanswm o £1.013m (£918k yn 2022/23) o ran lwfansau i Aelodau'r Cyngor yn ystod y flwyddyn, fel a ganlyn: -

	2023/24 £'000	2022/23 £'000
Lwfansau sylfaenol a chyfrifoldeb arbennig	830	754
Lwfansau'r Cadeirydd a Dirprwy Gadeirydd	13	12
Costau pensiwn	85	75
Costau Yswiriant Cenedlaethol	72	65
Costau teithio	2	3
Cynhaliath	2	-
Amrywiol	9	9
Cyfanswm	1,013	918

Yn ychwanegol at hyn, gwariodd y Cyngor £37,847 ar dreuliau i aelodau lleyg (£33,070 yn 2022/23).

NODYN 27 – CYDNABYDDIAETH ARIANNOL I SWYDDOGION

Roedd y nifer o weithwyr (yn cynnwys uwch swyddogion) yr oedd eu cydnabyddiaeth ariannol blyneddol yn 2023/24, ac eithrio cyfraniadau pensiwn ond yn cynnwys tâl diswyddo, yn fwy na £60k ond dim yn fwy na £150k yn: -

Cydnabyddiaeth Ariannol i Swyddogion	Heb fod yn Ysgolion 2023/24	Heb fod yn Ysgolion 2022/23	Ysgolion 2023/24	Ysgolion 2022/23
	Nifer o weithwyr	Nifer o weithwyr	Nifer o weithwyr	Nifer o weithwyr
£60,000 i £64,999	18	10	23	28
£65,000 i £69,999	3	-	29	18
£70,000 i £74,999	-	-	7	5
£75,000 i £79,999	-	-	6	4
£80,000 i £84,999	-	3	5	4
£85,000 i £89,999	6	3	3	1
£90,000 i £94,999	1	3	-	1
£95,000 i £99,999	3	-	3	1
£100,000 i £104,999	-	1	1	-
£105,000 i £109,999	1	-	1	1
£110,000 i £114,999	-	-	-	-
£115,000 i £119,999	-	-	-	-
£120,000 i £124,999	-	-	-	-
£125,000 i £129,999	1	-	-	-
£130,000 i £134,999	-	1	-	-
Cyfanswm	33	21	78	63

Mae'r tabl canlynol yn nodi'r gydnabyddiaeth ariannol a dalwyd i uwch swyddogion sy'n cael eu cyflogi ar sail barhaol ac y mae eu cyflogau blynyddol a buddion eraill yn uwch na £60k y flwyddyn. Mae uwch swyddogion sy'n ennill mwy na £150k y flwyddyn yn cael eu henwi'n unigol hefyd er mwyn cydymffurfio gyda gofynion statudol: -

Cydnabyddiaeth Ariannol i Uwch Swyddogion 2023/24	Nodyn	Cyflog, Ffioedd a Lwfansau	Lwfansau Costau	Cyfraniad Pensiwn	Cyfanswm
		£	£	£	£
Prif Weithredwr	1	128,608	-	25,850	154,458
Dirprwy Brif Weithredwr		106,587	-	21,424	128,011
Cyfarwyddwr Swyddogaeth (Busnes y Cyngor) / Swyddog Monitro		86,596	-	17,406	104,002
Cyfarwyddwr Swyddogaeth (Adnoddau) / Swyddog 151		95,577	-	19,211	114,788
Cyfarwyddwr Gwasanaethau Cymdeithasol		95,577	-	19,211	114,788
Cyfarwyddwr Addysg, Sgiliau a Phobl Ifanc		95,577	-	19,211	114,788
Pennaeth Proffesiwn: AD a Thrawsnewid		85,097	-	17,105	102,202
Pennaeth Gwasanaeth: Tai		85,097	-	17,105	102,202
Pennaeth Rheoleiddio a Datblygu Economaidd		85,097	-	17,105	102,202
Pennaeth Gwasanaeth: Oedolion		85,097	-	17,105	102,202
Pennaeth Gwasanaeth: Priffyrdd, Gwastraff ac Eiddo		85,097	-	17,105	102,202
Cyfanswm		1,034,007	-	207,838	1,241,845

¹ Elfen Swyddog Canlyniadau o'r cyflog yw £340 ac nid yw wedi ei gynnwys yn y ffigyrau uchod.

Mae cymhareb taliad cyflog y Prif Weithredwr fel canolrif o gyflogau'r holl weithwyr eraill yn 4.71:1 ar gyfer 2023/24 (5.17:1 yn 2022/23). Y canolrif cyflog ar gyfer holl weithwyr yn 2023/24 yw £27,334 (£24,054 yn 2022/2023). Dyma'r cyflog ar y pwynt canol holl gyflogau gweithwyr, o'r isaf i'r uchaf.

Ceir ffigyrau cymharol ar gyfer 2022/23 yn y tabl isod: -

Cydnabyddiaeth Ariannol i Uwch Swyddogion 2022/23	Nodyn	Cyflog, Ffioedd a Lwfansau	Lwfansau Costau	Cyfraniad Pensiwn	Cyfanswm
		£	£	£	£
Prif Weithredwr	1	124,259	-	26,591	150,850
Dirprwy Brif Weithredwr	3	102,983	-	22,038	125,021
Cyfarwyddwr Swyddogaeth (Busnes y Cyngor) / Swyddog Monitro		87,840	-	17,905	105,745
Cyfarwyddwr Swyddogaeth (Busnes y Cyngor) / Swyddog Monitro (Dros Dro)	2	20,917	-	4,373	25,290
Cyfarwyddwr Swyddogaeth (Adnoddau) / Swyddog 151		92,345	-	19,762	112,107
Cyfarwyddwr Gwasanaethau Cymdeithasol		92,345	-	19,762	112,107
Cyfarwyddwr Addysg, Sgiliau a Phobl Ifanc	3	53,868	-	11,528	65,396
Pennaeth Proffesiwn: AD a Thrawsnewid		82,219	-	17,595	99,814
Pennaeth Gwasanaeth: Tai	4	82,516	-	17,658	100,174
Pennaeth Rheoleiddio a Datblygu Economaidd		85,373	-	17,595	102,968
Pennaeth Gwasanaeth: Oedolion		82,219	-	17,595	99,814
Pennaeth Gwasanaeth: Priffyrdd, Gwastraff ac Eiddo		88,526	-	17,595	106,121
Cyfanswm		995,410	-	209,997	1,205,407

¹ Elfen Swyddog Canlyniadau o'r cyflog yw £7,885 ac nid yw wedi ei gynnwys yn y ffigyrau uchod.

² Roedd y Cyfarwyddwr Swyddogaeth (Busnes y Cyngor) / Swyddog Monitro (Dros Dro) yn y swydd hyd at 30/06/2022 pan ddychwelodd y Pennaeth Swyddogaeth (Busnes y Cyngor) yn dilyn cyfnod o absenoldeb.

³ Gwnaeth y Cyfarwyddwr Addysg, Sgiliau a Phobl Ifanc ddechrau yn ei swydd ar 01/09/2022, roedd y swydd yn wag cyn hyn. Gwnaeth y Cyn-Cyfarwyddwr Addysg adael ei swydd ar 31/03/2022 cyn cychwyn yn eu swydd newydd fel Dirprwy Brif Weithredwr ar 01/04/2022.

⁴ Derbyniodd y Pennaeth Tai honorariwm o £296.97 o ganlyniad i gyfrifoldebau ychwanegol yn ystod y flwyddyn.

NODYN 28 – TALIADAU YMADAEL

Mae'r nifer o becynnau ymadael gyda chyfanswm cost fesul band a chyfanswm cost diswyddiadau gorfodol a diswyddiadau eraill wedi eu nodi yn y tabl isod: -

Band cost ymadael (gan gynnwys taliadau arbennig)	Nifer o ddiswyddiadau gorfodol		Nifer o ymadawiadau eraill a gytunwyd		Cyfanswm y nifer o becynnau ymadael fesul band cost		Cyfanswm cost pecynnau ymadael	
	2023/24	2022/23	2023/24	2022/23	2023/24	2022/23	2023/24	2022/23
							£'000	£'000
£0 - £20,000	9	1	5	1	14	2	122	20
£20,001 - £40,000	1	-	4	1	5	1	137	38
£40,001 - £60,000	-	1	2	-	2	1	89	46
£60,001 - £80,000	-	-	-	-	-	-	-	-
£80,001 - £100,000	1	1	-	-	1	1	84	81
£100,001 - £250,000	-	-	-	-	-	-	-	-
Cyfanswm	11	3	11	2	22	5	432	185

Yn unol â'r gofynion, mae costau ymadael a oedd y Cyngor wedi ymrwmo i'w talu fel ar 31 Mawrth, ond a dalwyd ar ôl y dyddiad hwn, wedi eu cynnwys yn yr uchod. Mae'r cyfansymiau a ddatgelwyd yn cynnwys taliadau a wnaed i'r unigolyn ac unrhyw daliadau a wnaed gan y Cyngor i'r gronfa bensiwn pan fydd gweithiwr yn ymddeol yn gynnar heb ostyngiad actiwaraidd yn eu pensiwn yn unol â Pholisi lawndal drwy Ddisgresiwn y Cyngor Sir.

NODYN 29 – FFIOEDD ARCHWILIO ALLANOL

Codwyd y ffioedd canlynol ar y Cyngor mewn perthynas ag archwilio allanol ac arolygiaeth: -

	2023/24 £'000	2022/23 £'000
Ffioedd yn daladwy i Archwilio Cymru mewn perthynas â gwasanaethau archwilio allanol gan yr archwilydd apwyntiedig am y flwyddyn	243	229
Ffioedd yn daladwy i Archwilio Cymru mewn perthynas ag arolygon statudol	109	109
Ffioedd yn daladwy i Archwilio Cymru ar gyfer ardystio hawliadau a dychweliadau grant am y flwyddyn	75	75
Cyfanswm	427	413

NODYN 30 – INCWM GRANTIAU

Mae'r Cyngor wedi credydu'r grantiau, cyfraniadau a rhoddion canlynol i'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr yn 2023/24 a 2022/23: -

	Nodyn	2023/24 £'000	2022/23 £'000
Credydwyd i Drethiant ac Incwm grant Amhenodol			
Grant Cynnal Refeniw (Grantiau Llywodraeth sydd heb eu neilltuo)	12	100,842	89,058
Grantiau a Chyfraniadau Cyfalaf	12	17,981	16,385
AEF Trethi Annomestig (TA)	12	22,823	25,493
Grant – CRT (Grantiau a Chyfraniadau Cyfalaf)	12	7,006	3,782
Cyfanswm		148,652	134,718
Credydwyd i'r Gwasanaethau			
Grantiau:			
Grant Ôl 16 (Addysg)		3,200	3,372
Grant Gwella Addysg (Addysg)		2,568	2,865
Grant Datblygu Disgyblion (Addysg)		1,795	1,956
Grant Plant a Chymunedau* (Gwasanaethau Plant)		3,132	3,577
Grant Tocynnau Rhatach		446	541
Cymhorthdal Budd-daliadau Tai		13,029	13,270
Grant Cymorth Tai**		3,809	3,721
Grant yr Amgylchedd a Datblygu Cynaliadwy		464	464
Cronfa Codi'r Gwastad		2,903	129
Cronfa Adfywio Cymunedol		-	2,351
Cronfa Gofal Integredig		1,947	1,961
Cyfanswm		33,293	34,207
Grantiau sy'n ymwneud â Covid			
Cronfa Caledi Brys Sengl Llywodraeth Leol Covid:			
Addysg, Sgiliau a Phobol Ifanc		-	620
Gwasanaethau Oedolion		-	15
Adnoddau		-	37
Grant Rhyddhad Trethi Annomestig		2,238	1,799
Cyfanswm		2,238	2,471
Grantiau Eraill Covid:			
Addysg, Sgiliau a Phobol Ifanc		1,005	914
Cyfanswm		1,005	914
Addysg, Sgiliau a Phobol Ifanc		5,440	3,992
Gwasanaethau Oedolion		1,447	1,308
Gwasanaethau Plant		1,467	3,360
Tai		3,259	2,551
Priffyrdd, Eiddo a Gwastraff		3,839	3,840
Datblygu Economaidd a Rheoleiddio		3,684	3,358
Trawsnewid Corfforaethol		240	293
Adnoddau		618	1,408
Busnes y Cyngor		14	14
Cyfrif Refeniw Tai		116	116
Cyfanswm		20,124	20,240
Cyfraniadau:		9,711	8,295
Cyfanswm grantiau a chyfraniadau a gredydwyd i'r gwasanaethau		66,371	66,127
Cyfanswm		215,023	200,845

Grantiau Refeniw a Dderbyniwyd Ymlaen Llaw

Grantiau refeniw a dderbyniwyd ymlaen llaw	2023/24 £'000	2022/23 £'000
Addysg, Sgiliau a Phobol Ifanc	228	47
Datblygu Economaidd a Rheoleiddio	988	441
Tai	43	21
Gwasanaethau Cymdeithasol	365	155
Trawsnewid Corfforaethol	16	14
Rhyddhad Ardrethi	8	447
Cyfanswm	1,648	1,125

Grantiau Cyfalaf a Dderbyniwyd Ymlaen Llaw

Derbyniwyd y grantiau cyfalaf canlynol o flaen llaw ac nid ydynt wedi eu cynnwys yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr: -

Grantiau cyfalaf a dderbyniwyd ymlaen llaw	2023/24 £'000	2022/23 £'000
Grantiau a Chyfraniadau Cyfalaf Llywodraeth Cymru a Dderbyniwyd ymlaen llaw:		
Tymor Hir		
Bwrdd Uchelgais Economaidd Gogledd Cymru	3,625	5,401
Tymor Byr		
Cyfraniad Llywodraeth Cymru at adeiladu ym Mhenrhos Cam III	-	612
Cyfraniad Llywodraeth Cymru at adeiladu yn Llangefni	-	22
Tir wedi'i Halogi	17	17
Unedau Porth	22	-
Ysgolion yr 21ain Ganrif	50	50
Grant Hwb Anabl Cymunedol	10	10
Grant Hwb Isadeiledd TG	-	99
Grant Adfer Gwyrdd	71	71
Cyrchfan Denu Twristiaeth	374	-
Isadeiledd Cerbydau Trydan	179	189
Grant Gwres Carbon Isef	513	-
Bwrdd Uchelgais Economaidd Gogledd Cymru	2,990	1,425
Seilwaith bysiau'r Gronfa Trafnidiaeth Leol	-	28
Rhaglen Ôl-ffitio Optimeiddiedig Cam 3	-	371
Grant Cyfalaf Adfer Canolig a Chodiad Uchel Sector Cymdeithasol	-	269
Anghenion Dysgu Ychwanegol	261	-
Arall	32	19
Grantiau a Chyfraniadau Cyfalaf a Dderbyniwyd ymlaen llaw gan Sefydliadau eraill:		
Cyfrif Refeniw Tai	34	-
Cronfa Ffyniant Gyffredin	250	-
Cronfa Lefelu i Fyny	3,964	-
Chwaraeon Cymru	2	329
Arall	70	100
Cyfanswm	12,464	9,012

NODYN 31 – PARTIÖN CYSYLLTIEDIG

Mae gofyn i'r Cyngor ddatgelu gwybodaeth mewn perthynas â thrafodion a balansau dyledus yr Awdurdod gyda'i bartïon cysylltiedig. Mae materoldeb y trafodion unigol sy'n codi trwy bartïon cysylltiedig a'r datgeliadau canlynol yn ymwneud â thrafodion rhwng y Cyngor a'i bartïon cysylltiedig. Caiff manylion am gyd-bwyllgorau a gweithrediadau ar y cyd eu gweld o fewn Nodyn 37 Cyd-Bwyllgorau a Chyllidebau Cyfun.

Aelodau

Mae'r Aelodau'n gyfrifol am reolaeth uniongyrchol o bolisiau'r Cyngor. Mae'r cyfanswm o lwfansau Aelodau a dalwyd yn ystod 2023/24 i'w weld yn Nodyn 26. Penodir Aelodau gan y Cyngor i rai cyrff cyhoeddus, elusennol a gwirfoddol, sy'n annibynnol i'r Cyngor ond sy'n cael effaith ar ei feysydd gwasanaeth. Fel bod y Cyngor yn gallu cynnal perthnasau effeithiol gyda nifer o'r sefydliadau hyn, mae cynrychiolwyr o'r Cyngor, sef Cyngorwyr etholedig fel arfer, yn eistedd ar y gwahanol bwyllgorau a fforymau sy'n gyfrifol amdanynt.

Uwch Swyddogion

Gellir gweld cyfansymiau cydnabyddiaeth ariannol Uwch Swyddogion o fewn Nodyn 27. Mae'n ofynnol i Uwch Swyddogion gwblhau datganiad o fuddiant personol, gan nodi unrhyw fuddiannau sydd ganddynt gydag unrhyw sefydliad a allai dderbyn taliadau gan y Cyngor.

Mae dadansoddiad o'r trafodion gyda phartïon cysylltiedig fel a ganlyn:

	2023/24 £'000	2022/23 £'000
Taliadau a wnaed	11,553	5,320
Taliadau a Dderbyniwyd	9,498	6,124
Symiau sy'n ddyledus gan y Cyngor	3,255	566
Symiau sy'n ddyledus i'r Cyngor	7,829	6,701

Dyma grynodedb o'r sefydliadau unigol sydd gan drafodion gyda'r Cyngor o dros £10k:-

Corff	Cysylltiad	Taliadau a Wnaed £'000	Taliadau a Dderbyniwyd £'000	Swm sy'n ddyledus gan y Cyngor £'000	Swm sy'n ddyledus i'r Cyngor £'000
2023/24					
Age Cymru Gwynedd a Môn	Aelod wedi datgan diddordeb	108	-	-	-
Cymell Ltd	Aelod wedi datgan diddordeb	187	10	25	3
Action for Children	Aelod wedi datgan diddordeb	275	-	12	-
Cyngor Tref Caerdybi	Aelod wedi datgan diddordeb	118	-	41	-
Cyngor Gwynedd	Aelod wedi datgan diddordeb	6,447	1,012	2,811	177
Bwrdd Iechyd Prifysgol Betsi Cadwaladr	Aelod wedi datgan diddordeb	1,076	5,041	291	5,301
Cyngor Conwy	Aelod wedi datgan diddordeb	591	80	64	-
Network Rail	Aelod wedi datgan diddordeb	21	-	-	1
Dawns i Bawb	Uwch Swyddog wedi datgan diddordeb	4	-	-	-
Bryngwran Cymunedol Cyf	Aelod ac Uwch Swyddog wedi datgan diddordeb	11	-	-	-
Grŵp Llandrillo Menai	Aelod wedi apwyntio gan y Cyngor i fod yn gynrychiolydd	291	26	1	198
Medrwn Môn	Aelod wedi apwyntio gan y Cyngor i fod yn gynrychiolydd	135	-	-	-
Menter Môn	Aelod wedi apwyntio gan y Cyngor i fod yn gynrychiolydd	258	69	-	59
Cwmni'r Frân Wen	Aelod wedi apwyntio gan y Cyngor i fod yn gynrychiolydd	24	-	-	-
Prifysgol Bangor	Aelod wedi apwyntio gan y Cyngor i fod yn gynrychiolydd	38	-	-	19
Cyngor ar Bopeth Ynys Môn	Aelod wedi apwyntio gan y Cyngor i fod yn gynrychiolydd	141	-	-	-
Cyd-Bwyllgor Addysg Cymru	Aelod wedi apwyntio gan y Cyngor i fod yn gynrychiolydd	515	-	-	-
Cymdeithas Llywodraeth Leol Cymru	Aelod wedi apwyntio gan y Cyngor i fod yn gynrychiolydd	131	324	-	1
2022/23					
Age Cymru Gwynedd a Môn	Aelod wedi datgan diddordeb	121	-	-	-
Cymell Ltd	Aelod wedi datgan diddordeb	137	12	-	2
Seiriol Community Centre	Aelod wedi datgan diddordeb	20	-	-	-
Bwyd Da Môn CBC	Aelod wedi datgan diddordeb	37	-	-	-
Cyngor Bro Llanfairpwll	Aelod wedi datgan diddordeb	22	-	-	-
Bwrdd Iechyd Prifysgol Betsi Cadwaladr	Aelod wedi datgan diddordeb	1,317	5,338	490	3,224
Grŵp Cymunedol Amlwch	Aelod wedi datgan diddordeb	10	-	-	-
Dawns i Bawb	Uwch Swyddog wedi datgan diddordeb	4	-	-	-
Bryngwran Cymunedol Cyf	Uwch Swyddog wedi datgan diddordeb	9	-	-	-
Grŵp Llandrillo Menai	Aelod wedi apwyntio gan y Cyngor i fod yn gynrychiolydd	761	78	4	19
Medrwn Môn	Aelod wedi apwyntio gan y Cyngor i fod yn gynrychiolydd	310	-	-	-
Menter Môn	Aelod wedi apwyntio gan y Cyngor i fod yn gynrychiolydd	677	55	-	8
Prifysgol Bangor	Aelod wedi apwyntio gan y Cyngor i fod yn gynrychiolydd	81	54	-	26
Cyngor ar Bopeth Ynys Môn	Aelod wedi apwyntio gan y Cyngor i fod yn gynrychiolydd	168	36	-	-
Asiantaeth Tai Gogledd Cymru	Aelod wedi apwyntio gan y Cyngor i fod yn gynrychiolydd	17	36	-	-
Cyd-Bwyllgor Addysg Cymru	Aelod wedi apwyntio gan y Cyngor i fod yn gynrychiolydd	473	-	64	-
Cymdeithas Llywodraeth Leol Cymru	Aelod wedi apwyntio gan y Cyngor i fod yn gynrychiolydd	129	497	-	63

Llywodraeth Cymru

Mae gan Llywodraeth Cymru reolaeth effeithiol dros weithrediadau cyffredinol y Cyngor gan ei fod yn darparu'r fframwaith statudol i'r Cyngor ei weithredu. Mae hefyd yn darparu'r mwyafrif o gyllid y Cyngor drwy grantiau ac mae'n pennu termau nifer o drafodion sydd gan y Cyngor gyda phartion eraill (e.e. treth cyngor, budd-daliadau tai). Ceir manylion Incwm Grantiau yn Nodyn 30 ac mae cyfansymiau ar gyfer Trethi a Threthi Amhenodol wedi eu cynnwys yn Nodyn 12.

DIDDORDEBAU MEWN CWMNIAU

Mae gan y Cyngor ddiddordeb yn y cwmniau canlynol:

Cymdeithas Elusennol Ynys Môn (Y Gymdeithas)

Sefydlwyd Cymdeithas Elusennol Ynys Môn, Ymddiriedolaeth Elusennol Ynys Môn gynt, gan Gyngor Bwrdeistref Ynys Môn, rhagflaenydd y Cyngor Sir, i weinyddu buddsoddiadau a brynwyd o arian a dderbyniwyd gan Shell (UK) Limited pan roddodd y cwmni'r gorau i weithredu Terfynell Olew ar Ynys Môn. Mae'r Gymdeithas bellach yn endid cyfreithiol arwahân gyda'r un dibenion elusennol ag Ymddiriedolaeth Elusennol Ynys Môn. Mae pump o Aelodau'r Cyngor yn Ymddiriedolwr ar Fwrdd y Gymdeithas.

Mae'r gymdeithas yn cael ei reoli gan Aelodaeth o holl aelodau etholedig y Cyngor mewn modd ex-officio gyda Bwrdd o 12 Ymddiriedolwyr, chwech wedi eu hethol o'r Aelodaeth, gyda'r chwech sy'n weddill (yn cynnwys y Cadeirydd) wedi eu penodi'n anibynnol o gymuned ehangach.

Amcanion y Gymdeithas yw darparu amwynderau a chyfleusterau er budd cyhoeddus cyffredinol pobl sy'n byw yn Ynys Môn. Cyflawnir hyn drwy gyfrannu at wariant ar wasanaethau cyhoeddus a thrwy roi grantiau i sefydliadau elusennol a gwirfoddol.

Derbyniodd y Cyngor £165k gan y Gymdeithas tuag at gostau rhedeg Oriel Ynys Môn (£215k yn 2021/22).

Mae gan y Cyngor ddiddordebau yn y cwmniau canlynol hefyd:-

Ysgol Sefydledig Caergeiliog

Mae'r balansau ar gyfer asedau ac ymrwymadau cyfredol a reolir gan Ysgol Sefydledig Caergeiliog wedi eu cynnwys yn y cyfrifon hyn ac, felly, mae cronfeydd wrth gefn yr ysgol, fel y nodir yn y Fantolen yma, yn cynrychioli'r asedau cyfredol net yn unig. Mae gan yr ysgol hefyd asedau anghyfredol sydd wedi eu nodi ar Fantolen yr ysgol, sef £768k ar 31 Mawrth 2024 (£687k ar 31 Mawrth 2023), ar gyfuniad o brisiant a chost hanesyddol, llai dibrisiant. Mae'r asedau anghyfredol wedi eu breinio yng Nghorff Llywodraethu'r ysgol ac nid ydynt wedi'u cyfuno ym Mantolen y Cyngor hwn.

NODYN 32 – CRONFEYDD YMDDIRIEDOLAETH A CHRONFEYDD ERAILL A WEINYDDIR GAN Y CYNGOR

Mae'r Cyngor yn gweithredu fel ymddiriedolwr ar gyfer nifer o gronfeydd ymddiriedolaeth sydd yn elusennau gofrestrdedig. Mae'r gwaith gweinyddu ariannol ar gyfer y cronfeydd hyn yn cael ei gwblhau gan y Cyngor fel Ymddiriedolwr er bod y wybodaeth a gadwir am bob cronfa yn cael ei hadnabod yn unigol. Cronfa Degwm Cyngor Sir Ynys Môn ac Ymddiriedolaeth Addysg Bellach Ynys Môn yw'r ddwy gronfa fwyaf mae'r Cyngor yn ymddiriedolwr ar eu cyfer.

2023/24	2023/24 Incwm £'000	2023/24 Gwariant £'000	2023/24 Asedau £'000	2023/24 Rhwymedigaethau £'000
Cronfa Degwm Cyngor Sir Ynys Môn	27	0	782	-
Cronfa Ymddiriedolaeth Addysg Bellach Ynys Môn	184	201	4,842	17

2022/23	2022/23 Incwm £'000	2022/23 Gwariant £'000	2022/23 Asedau £'000	2022/23 Rhwymedigaethau £'000
Cronfa Degwm Cyngor Sir Ynys Môn	12	0	705	-
Cronfa Ymddiriedolaeth Addysg Bellach Ynys Môn - cyfrifon terynol	702	242	4,906	22

Cronfa Ymddiriedolaeth Addysg Bellach Ynys Môn (Rhif 525254)

Mae Ymddiriedolaeth Addysg Bellach Ynys Môn yn cynnwys tair cronfa. Mae hyn yn cynnwys Ystâd Ffermydd a Thyddynnod David Hughes sy'n cael ei rheoli gan dîm Tyddynnod y Cyngor yn yr Adran Eiddo. Mae cronfa David Hughes yn casglu rent gan dyddynnod yn ogystal â llog ar ei fuddsoddiadau eraill. Mae'r ddwy gronfa arall yn ennill incwm gan fuddsoddiadau sy'n cael eu rheoli nad ydynt yn eiddo. Mae incwm net y gronfa yn darparu cymorth ariannol ar gyfer disgyblion hŷn a phobl ifanc cymwys dan 25 oed i'w helpu nhw i gwblhau cyrsiau os ydynt yn wynebu anfantais ariannol.

Gellir gweld y cyfrifon terfynol cyfredol sydd wedi'u harchwilio ar gyfer yr ymddiriedolaeth sy'n berthnasol i 2022/23 drwy glicio ar y ddolen isod.

[Adroddiad Blynyddol a Chyfrifon yr Ymddiriedolaeth Addysg Bellach ar gyfer 2022/23.pdf \(ynysmon.gov.uk\)](#)

Cronfa Degwm Cyngor Sir Ynys Môn

Roedd y Gronfa hon yn cae ei rheoli'n flaenorol gan Gyngor Gwynedd a drosglwyddodd asedau'r gronfa i'r Cyngor ym mis Mai 2019. Mae ymgynghorydd yn adolygu'r gronfa ar hyn o bryd gyda'r bwriad o lansio cynllun newydd fydd yn amlinellu diben y gronfa, ei chynllun ar gyfer darparu cymorth elusennol yn ogystal â chreu elusen newydd. Roedd yr asedau net o fewn y gronfa ar 31 Mawrth 2024 yn £782k (£705k yn 2022/23).

Mân Gronfeydd

Mae'r Cyngor hefyd yn ymddiriedolwr ar gyfer nifer o fân gronfeydd addysg, fel y gweler isod.

Mân Ymddiriedolaethau	2023/24 Asedau £'000	2022/23 Asedau £'000
Amlwch		
Sir Thomas Jones ac ysgolion bwydo	1	1
Mrs Dilys Evans BA	2	2
Mr Caradoc Evans MSc	2	2
Caergybi		
Stanley Scholarship	14	13
Porthaethwy		
F C Baines AP	34	33
Eraill		
Llanynghenedl War Heroes	7	7
John Williams-Hughes	3	3
Anwen Williams	6	6
Cyfanswm Mân Ymddiriedolaethau Addysg	69	67

Cronfeydd eraill a weinyddir gan y Cyngor

Mae'r Cyngor fel rhan o'i gylch gwaith diogelu a chefnogi pobl agored i niwed hefyd yn gweinyddu nifer o gyfrifon banc cleientiaid y mae'r Cyngor wedi'u penodi i'w rheoli gan yr Adran Gwaith a Phensiynau (DWP) fel Penodai Corfforaethol neu'r Llys Gwarchod fel sy'n berthnasol. Mae hyn ar ran unigolion nad oes ganddynt y gallu i reoli eu materion ariannol eu hunain. Rheolir y rhain gan dîm mewn gwasanaethau Oedolion ac fe'u monitror ddwywaith y flwyddyn gan y Llys Gwarchod. Cyfanswm gwerth y cyfrifon hyn ar 31 Mawrth 2024 oedd £933k (£842k yn 2022/23). Nid yw'r gwerth hwn wedi'i gynnwys yn mantolen y Cyngor gan nad yw'r arian yn perthyn i'r Cyngor.

NODYN 33 – CYNLLUN PENSIWN ATHRAWON

Mae athrawon a gyflogir gan y Cyngor yn aelodau o Gynllun Pensiwn Athrawon, a weinyddir gan yr Adran Addysg. Mae'r cynllun yn rhoi buddiannau penodol i athrawon ar eu hymddeoliad, ac mae'r Cyngor yn cyfrannu tuag at y gost drwy dalu cyfraniadau sy'n seiliedig ar ganran o dâl pensiynadwy aelodau.

Yn dechnegol, cynllun buddiannau diffiniedig yw'r cynllun. Fodd bynnag, mae'r cynllun heb ei gyllido ac mae'r Adran Addysg yn defnyddio cronfa dybiannol er mwyn cyfrifo cyfradd cyfraniad cyflogwyr i'w thalu gan awdurdodau lleol. Nid yw'r Cyngor yn gallu adnabod ei gyfran o'r sefyllfa ariannol waelodol a pherfformiad y cynllun gyda digon o ddibynadwyedd at ddibenion cyfrifo. At ddiben y Datganiad Cyfrifon yma maent, felly, yn cael eu cyfrifo ar yr un sail â chynllun cyfraniadau diffiniedig.

Yn 2023/24, talodd y Cyngor £6.819m i Bensiynau Athrawon yn ymwneud â buddiannau ymddeol athrawon, a oedd yn cynrychioli 23.68% o dâl pensiynadwy (£6.332m a 23.63% yn 2022/23).

Mae'r Cyngor yn gyfrifol am gostau unrhyw fuddiannau ychwanegol a ddyfernir ar gyfer ymddeoliad cynnar y tu allan i delerau'r cynllun athrawon. Cyfrifir am y costau hyn ar sail buddiannau diffiniedig a manylir arnynt yn Nodyn 34 isod.

NODYN 34 – CYNLLUN PENSIWN BUDDIANNAU DIFFINIEDIG LLYWODRAETH LEOL

Buddiannau Ymddeoliad Cyfranogiad yn y Cynllun Pensiwn Llywodraeth Leol

Fel rhan o delerau ac amodau gwaith ei swyddogion a'i weithwyr eraill, mae'r Cyngor yn cynnig buddiannau ymddeoliad. Er nad yw'r buddiannau yma yn cael eu talu hyd nes i'r gweithwyr ymddeol, mae gan y Cyngor rwymedigaeth i wneud y taliadau sydd raid eu dangos ar yr adeg mae'r gweithwyr yn ennill eu hawliau i'r dyfodol. Mae'r Cyngor yn cymryd rhan yng Nghronfa Bensiwn Gwynedd, sy'n darparu buddion wedi'u diffinio ac yn cael ei weinyddu gan Gyngor Gwynedd. Mae hwn yn gynllun a gyllidir, gan olygu fod y Cyngor a gweithwyr yn talu cyfraniadau i gronfa, a gyfrifir ar lefel y bwriedir iddi gydbwysu rhwymedigaethau'r pensiwn gydag asedau buddsoddiad. Yn ogystal, mae cyfran y Cyngor o'r incwm, costau, asedau ac atebolrwydd pensiwn sy'n ymwneud â Bwrdd Uchelgais Economaidd Gogledd Cymru wedi'u cynnwys yn y ffigyrau hyn.

a) Trafodion yn ymwneud â buddiannau ôl-gyflogaeth

Mae'r Cyngor yn adnabod cost y buddiannau ymddeol yn yr adroddiadau ar gostau'r gwasanaethau pan mae'r gweithwyr yn eu hennill, yn hytrach na phan mae'r buddiannau yn cael eu talu fel pensiynau. Fodd bynnag, mae'r gost sydd raid ei dangos yn erbyn Cronfa'r Cyngor yn seiliedig ar yr arian a delir yn ystod y flwyddyn ac, felly, mae gwir gost buddiannau ôl-gyflogaeth / ymddeoliad yn cael eu gwyrddroi o'r Gronfa Gyffredinol drwy'r Datganiad o'r Symudiad mewn Cronfeydd Wrth Gefn. Yn ystod y flwyddyn, mae'r trafodion canlynol wedi cael eu gwneud yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr a Balans y Gronfa Gyffredinol drwy'r Datganiad o'r Symudiad mewn Cronfeydd Wrth Gefn:-

	2023/24 £'000	2022/23 £'000
Cost y gwasanaeth yn cynnwys:		
Costau cyfredol y gwasanaeth	10,810	23,124
Colledion ar setliadau neu gwtogiadau	27	93
Cyfanswm cost y Gwasanaeth	10,837	23,217
Incwm a Gwariant Cyllido a Buddsoddi		
Cost llog ar yr ymrwymiad budd diffiniedig	17,300	14,201
Diddordeb ar effaith y nenfwd ased	939	(10,773)
Incwm llog ar asedau'r cynllun	(18,266)	26,645
Cyfanswm y buddiannau Ôl-Gyflogaeth a godwyd i'r Gwarged neu'r Diffyg ar Ddarparu Gwasanaeth	10,810	26,645
Elw ar Asedau'r Cynllun (ac eithrio symiau sydd wedi eu cynnwys yn y gwariant llog net)	(24,839)	16,664
(Elw) a cholledion actiwarïaid yn codi oherwydd newidiadau yn y rhagdybiaethau demograffig	(2,190)	(11,417)
(Elw) a cholledion actiwarïaid yn codi oherwydd newidiadau yn y rhagdybiaethau ariannol	(23,019)	(211,308)
Arall	11,295	49,790
Effaith y Nenfwd Asedau	(20,700)	-
Cyfanswm Ailfesur y rhwymedigaeth o ran buddiannau net diffiniedig	(59,453)	(156,270)
Cyfanswm y buddiannau Ôl-gyflogaeth a godwyd ar Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr	(48,643)	(129,625)
Gwyrdroi'r taliadau net a wnaed ar gyfer buddiannau ymddeoliad yn unol â'r còd	(193)	16,179
Swm gwirioneddol a godwyd yn erbyn balans Cronfa'r Cyngor ar gyfer pensiynau yn ystod y flwyddyn:		
Cyfraniad y cyflogwyr sy'n daladwy i'r cynllun	11,003	10,466
Cyfanswm y buddiannau Ôl-gyflogaeth a godwyd i'r Gwarged neu'r Diffyg ar Ddarparu Gwasanaethau	10,810	26,645

b) Asedau a Rhwymedigaethau Pensiwn a gydnabyddir yn y Fantolen

Mae rhwymedigaethau wedi cael eu hasesu ar sail actiwarïaid gan ddefnyddio'r dull credyd uned rhagdybiedig, amcangyfrif o'r pensiynau a fydd yn daladwy yn y blynyddoedd i ddod yn seiliedig ar ragdybiaethau ynghylch cyfraddau marwolaethau, lefelau cyflogau ac ati. Mae'r Cynllun Pensiwn Llywodraeth Leol a'r rhwymedigaethau o ran Buddiannau Dewisol wedi cael eu hasesu gan Hymans Robertson LLP, cwmni annibynnol o actiwarïaid, ac mae'r amcangyfrifon yn seiliedig ar y prisiad llawn ddiweddaraf o'r Cynllun ar 31 Mawrth 2024.

Mae'r symiau sydd wedi eu cynnwys yn y Fantolen yn codi o ymrwymiad yr Awdurdod mewn perthynas â'i gynllun buddiannau diffiniedig fel a ganlyn:	31 Mawrth 2024 £'000	31 Mawrth 2023 £'000
Gwerth Presennol Asedau'r Cynllun	428,411	383,797
Gwerth Presennol Ymrwymadau'r Cynllun	(357,267)	(353,117)
Gwerth Presennol Rhwymedigaethau Cynllun - Heb ei Ariannu	(10,522)	(10,866)
Rhwymedigaeth net yn codi o'r Rhwymedigaethau diffiniedig	60,622	19,814

Cysoni Gwerth Presennol Rhwymedigaethau'r Cynllun

	2023/24 £'000	2022/23 £'000
Balans ar 1 Ebrill	363,983	518,816
Addasiad i agor cydbwysedd I ddiwygio BUEGC 2021/22	53	149
Cost gwasanaeth cyfedrol	10,810	23,124
Cost llog	17,300	14,201
Cyfraniadau gan cyfranogwyr y cynllun	3,449	3,144
(Elw) / colledion Ailfesur	(13,914)	(183,988)
Costau gwasanaeth blaenorol	27	93
Amcangyfrif o'r buddiannau a dalwyd nad oeddynt yn cael eu cyllido	(976)	(923)
Amcangyfrif o'r buddiannau a dalwyd	(12,943)	(10,632)
Balans ar 31 Mawrth	367,789	363,983

Cysoni Gwerth Presennol Asedau'r Cynllun

	2023/24 £'000	2022/23 £'000
Gwerth Teg Agoriadol Asedau'r Cynllun ar 1 Ebrill	383,797	397,617
Addasiad i agor cydbwysedd I ddiwygio BUEGC 2021/22	-	149
Incwm Llog	18,266	10,773
Elw ar asedau cynllun (heb gynnwys gwariant llog net)	24,839	(16,664)
Arall	-	(11,055)
Cyfraniadau gan aelodau	3,449	3,143
Cyfraniadau gan y cyflogwr	11,003	10,466
Cyfraniadau mewn perthynas â buddiannau nad oeddynt yn cael eu cyllido	976	923
Buddiannau a dalwyd nad oeddynt yn cael eu cyllido	(976)	(923)
Buddiannau a dalwyd	(12,943)	(10,632)
Balans ar 31 Mawrth	428,411	383,797

c) Gwerth Teg Asedau'r Cynllun

Mae'r tabl isod yn dangos y categorïddio ecwitiâu a buddsoddiadau eraill rhwng y Prisiau a Ddyfynnir mewn Marchnadoedd Gweithredol a phrisiau heb eu dyfynnu mewn Marchnadoedd Gweithredol a chanran pob math o fuddsoddiadau. Mae rheolwyr y cronfeydd buddsoddi yn amrywio'r buddsoddiadau i sicrhau'r enillion gorau mewn buddsoddiadau diogel. Yn 2023/24, roedd 29% o fuddsoddiadau'r gronfa mewn Bondiau sydd wedi perfformio'n well yn 2023/24, o'i gymharu â dim bondiau yn 2022/23. Buddsoddiwyd 1% (£4.350m) mewn arian parod a chyfwerth ag arian parod ar farchnadoedd heb eu dyfynnu oherwydd cryfder y bunt, o'i gymharu â dim yn 2022/23.

Ers 2018/19, mae rheolwyr y gronfa bensiwn wedi dechrau symud buddsoddiadau o'r rhai a ddyfynnir mewn marchnadoedd gweithredol i ddwy gronfa gyfun fyd-eang ym Mhartneriaeth Pensiynau Cymru (WPP). Dangosir y buddsoddiadau hyn o fewn Cronfeydd Buddsoddi ac Ymddiriedolaethau Uned nad ydynt yn cael eu dyfynnu mewn marchnadoedd agored. Mae rhagor o wybodaeth am Gronfa Bensiwn Gwynedd yn ei chyfanrwydd ar gael ar y ddolen ganlynol:-

<https://www.cronfabensiwnngwynedd.cymru/cy/Cartref.aspx>

Cyfran y Cyngor o Asedau'r Cynllun Pensiwn yw: -

	2023/24 Prisiau a Ddyfynnwyd mewn Marchnadoedd Gweithredol £'000	2023/24 Prisiau nas dyfynnwyd mewn Marchnadoedd Gweithredol £'000	2023/24 Canran o gyfanswm asedau	2022/23 Prisiau a Ddyfynnwyd mewn Marchnadoedd Gweithredol £'000	2022/23 Prisiau nas dyfynnwyd mewn Marchnadoedd Gweithredol £'000	2022/23 Canran o gyfanswm asedau
Arian a chywerthoedd arian	1,167	4,353	1%	1,197	-	0%
Ecwiti preifat	-	22,464	5%	-	24,150	6%
Cronfeydd Buddsoddi ac Unedau Ymddiriedolaeth						
Ecwiti	-	237,189	55%	-	238,805	62%
Bondiau	-	122,613	29%	-	-	0%
Isadeiledd	-	10,887	3%	-	10,891	3%
Arall	-	69	0%	-	77,139	21%
Eiddo Tiriog						
Eiddo yn y DU	-	29,663	7%	-	31,615	8%
Eiddo Tramor	-	-	-	-	-	0%
Deilliadau	-	6	0%	-	-	-
Cyfanswm Gwerth yr holl Asedau	1,167	427,244	100%	1,197	382,600	100%
Cyfanswm Gwerth yr Asedau Gweithredol ac Anweithredol		428,411			383,797	

ch) Hanes y Cynllun

Dadansoddiad o asedau a rhwymedigaethau'r cynllun: -

	31 Mawrth 2024 £'000	31 Mawrth 2023 £'000	31 Mawrth 2022 £'000	31 Mawrth 2021 £'000	31 Mawrth 2020 £'000
Gwerth Teg Asedau'r Cynllun Pensiwn	428,411	383,797	397,617	357,955	274,492
Gwerth Presennol Rhwymedigaeth Budd Diffiniedig y Cynllun	(367,789)	(363,983)	(518,816)	(534,216)	(399,012)
(Diffyg)/Asedau yn y Cynllun	60,622	19,814	(121,199)	(176,261)	(124,520)

Mae'r dadansoddiad o asedau a rhwymedigaethau'r cynllun yn dangos yr ymrwymadau sylfaenol sydd gan y Cyngor yn y tymor hir i dalu buddion ymddeol. Yn debyg i 2022/23, gwerth presennol rhwymedigaethau buddion wedi'u diffinio o £367.789m, sy'n sylweddol is na'r gwerth arferol oherwydd y ffactor disgownt cynyddol a ragnodir gan safonau cyfrifeg ac a ddefnyddir gan yr Actiwari. Mae hyn, fel y soniwyd yn yr adroddiad naratif, yn gysylltiedig â'r gyfradd sylfaenol banc uwch a gwerth bondiau corfforaethol y DU y mae'r ffactor disgownt yn seiliedig arnynt. Gwerth teg asedau yn y cynllun pensiwn yw £428.411m, sy'n uwch na gwerth presennol y rhwymedigaethau buddion diffiniedig o £367.789m. Arweiniodd hyn at sefyllfa asedau net ac eithrio buddion heb eu cyllido o £71.144m. O dan reolau cyfrifo (IFRIC14), ni chaniateir i'r Cyngor ddangos ased pensiwn net ar y fantolen oherwydd cyfyngiadau ar y gronfa bensiynau.

Mae'r Cyngor wedi defnyddio nenfwd asedau net o £71.144m, a fydd yn dod â'r ased i ddim ar y fantolen ar dudalen 15. Fodd bynnag, ni ellir gwrthbwysu rhwymedigaethau heb eu cyllido yn erbyn yr ased pensiwn net at ddibenion y nenfwd asedau. Felly, yr atebolrwydd pensiwn net ar y fantolen yw £10.522m, er gwaethaf perfformiad cadarnhaol y gronfa bensiwn yn 2023/24.

c) Prif Ragdybiaethau a ddefnyddiwyd gan yr Actiwari oedd: -

	2023/24	2022/23
Rhagdybiaethau Marwolaeth:		
<i>Hirhoedledd yn 65 bensiynwyr presennol:</i>		
Dynion	20.8 years	20.9 mlynedd
Merched	23.5 years	23.7 mlynedd
<i>Hirhoedledd yn 65 bensiynwyr dyfodol:</i>		
Dynion	21.9 years	22.1 mlynedd
Merched	25.3 years	25.5 mlynedd
Graddfa Cynnydd Chwyddiant / Pensiwn	2.75%	2.95%
Gradda cynnydd mewn cyflogau	3.25%	3.45%
Dychweliad disgwylidig ar yr asedau	11.20%	-1.50%
Graddfa ddisgownt ar rwymedigaethau'r cynllun	4.85%	4.75%
Defnyddio'r opsiwn i drosi pensiwn blynyddol i lwmp swm ymddeoliad:		
Gwasaneath i Ebrill 2008	50%	50%
Gwasaneath ar ol Ebrill 2008	65%	65%

dd) Dadansoddiad Sensitifrwydd

Newid Mewn Tybiaethau fel ar 31 Mawrth 2024	% y Cynnydd yn fras i'r Cyflogwr	Swm Ariannol Bras £'000
Lleihad o 0.1% yn y gyfradd ddisgownt real	2%	7,420
Cynnydd 1 blwyddyn yn nisgwylid oes aelodau	4%	14,704
Cynnydd o 0.1 % yn y gyfradd cynnydd cyflog	0%	355
Cynnydd o 0.1 % yn y gyfradd cynnydd pensiwn	2%	7,201

Mae'r dadansoddiad sensitifrwydd uchod yn seiliedig ar newidiadau rhesymol bosibl i'r rhagdybiaethau sy'n digwydd ar ddiwedd y cyfnod adrodd. Mae'n tybio ar gyfer pob newid yn y dybiaeth bod yr holl dybiaethau eraill yn aros yn gyson. Mae'r dadansoddiad sensitifrwydd yn dangos gall effaith cynnydd o 0.1% yn y gyfradd ddisgownt real oherwydd newidiadau posibl i'r farchnad leihau rhwymedigaethau'r gronfa gan £7.420m. Gallai cynnydd o flwyddyn mewn disgwylid oes aelodau gynyddu rhwymedigaethau gan £14.704m. Yn ymarferol, bydd gwir gost cynnydd o flwyddyn mewn disgwylid oes yn dibynnu ar strwythur y dybiaeth ddiwygiedig (h.y. os bydd gwelliannau i gyfraddau goroesi yn bennaf yn berthnasol i oeddrannau iau neu hŷn). Gallai cynnydd o 0.1% yn y gyfradd cynnydd cyflog gynyddu costau'r gronfa gan £355k. Gallai cynnydd o 0.1% yn y gyfradd bensiwn gynyddu rhwymedigaethau gan £7.201m. Cyfrifwyd yr amcangyfrifon yn y dadansoddiad sensitifrwydd yn unol â rhagdybiaethau actiwariad proffesiynol, IAS19 a FRS102.

Mae hyn yn golygu bod y defnydd o'r rhagdybiaethau 0.1% isod wedi'u dewis gan yr actiwari arbenigol yn unol â'u barn broffesiynol. Byddai'r Actiwari wedi ystyried gwybodaeth gyfredol a gorffennol. Byddai gwybodaeth am oes pobl a gwybodaeth ddemograffig hefyd wedi dylanwadu ar hyn.

e) Yr Effaith ar Lif Arian yr Awdurdod

Amcan y cynllun yw cadw cyfraniadau cyflogwyr mor gyson â phosibl. Mae gan y Cyngor strategaeth gyda actiwari'r cynllun i gyflawni lefel cyllido o 100% dros yr 20 mlynedd nesaf. Mae lefelau cyllido'n cael eu monitro'n flynyddol. Disgwylir i'r prisiad tair blynedd nesaf gael ei gwblhau erbyn 31 Mawrth 2025.

Bydd angen i'r cynllun gymryd i ystyriaeth y newidiadau cenedlaethol i'r cynllun dan Ddeddf Gwasanaethau Pensiynau Cyhoeddus 2013.

O dan y Ddeddf, efallai na fydd y CPLIL yng Nghymru a Lloegr, a phrif gynlluniau gwasanaethau cyhoeddus eraill sy'n bodoli eisoes, yn darparu buddion mewn perthynas â gwasanaeth ar ôl 31 Mawrth 2014 (neu Wasanaeth ar ôl 31 Mawrth 2015 ar gyfer prif gynlluniau pensiwn gwasanaethau cyhoeddus presennol eraill yng Nghymru a Lloegr). Mae'r Ddeddf yn darparu bod rheoliadau cynlluniau yn cael eu gwneud o fewn fframwaith cyffredin, i sefydlu cynlluniau enillion ailbriso cyfartalog gyrfa newydd i dalu pensiynau a buddion eraill.

Mae'r ased / atebolrwydd net yn dangos ymrwymadau sylfaenol sydd gan y Cyngor yn y tymor hir i dalu buddion ôl-gyflogaeth (ymddeol). Mae'r ased net o £71.144m yn cael effaith sylweddol ar werth net y Cyngor fel y'i cofnodwyd yn y Fantolen. Mae hwn yn ased cyfrifyddu statudol nad yw'n effeithio ar falansau'r Cyngor. Fodd bynnag, mae'r safon cyfrifo ar gyfer Pensiynau, IAS19 ac IFRIC14, yn ei gwneud yn ofynnol na ellir cynnwys ased pensiwn net fel ased ar y fantolen, felly, mae hyn wedi'i eithrio ac mae'r atebolrwydd pensiwn yn dangos y balans o £10.522m ar rwymedigaethau heb eu cyllido, yn unol â'r rheolau.

f) Amcangyfrif o'r cyfraniadau i'w talu i Gronfa Bensiwn Gwynedd yn 2024/25

Mae'r Cyngor yn rhagweld talu £10.955m o gyfraniadau i'r cynllun yn 2024/25. Y swm sy'n ddyledus i Gyngor Gwynedd mewn perthynas â chyfraniadau CPLIL ar gyfer 2023/24 ar 31 Mawrth 2024 yw £1.209m, ac mae wedi'i gynnwys yn nodyn datgelu'r credydwy'r tymor byr.

ff) Ansicrwydd ynghylch effaith bosibl achos Virgin Media mewn perthynas â newidiadau i fudd-daliadau'r aelodau rhwng 1996 a 2016

Ym mis Mehefin 2023, canfu'r Uchel Lys yn yr achos Virgin Media bod newidiadau i fuddion aelodau mewn cynlluniau pensiwn â buddion wedi'u diffinio sydd wedi eu contractio allan rhwng 1996 a 2016 yn ddi-rym os na chwblhawyd tystysgrif actiwaraid yn unol ag adran 37 o Ddeddf Cynlluniau Pensiwn 1993. Mae hyn yn berthnasol i hawliau gwasanaeth yn y gorffennol a hawliau gwasanaeth yn y dyfodol, a newidiadau sydd o anfantais i aelodau cynllun buddion. Apeliwyd yn erbyn y dyfarniad ym mis Mehefin 2024 ond gwrthodwyd yr apêl. Mae'r actwari ar gyfer Cronfa Bensiwn Gwynedd, sy'n cynnwys pensiynau Cyngor Sir Ynys Môn, wedi cadarnhau bod cryn ansicrwydd ynglŷn â ph'un a fydd y dyfarniad hwn yn effeithio ar y Cynllun Pensiynau Llywodraeth Leol.

NODYN 35 – OFFERYNNAU ARIANNOL

Cytundebau contractiol rhwng dau neu fwy o bartïon yw offerynnau ariannol yn ymwneud â hawl i dderbyn tâl o ariannol. Byddai gan un parti ased ariannol lle mae arian neu ased ariannol arall yn cael ei roi i'r parti arall, yn gyfnewid am ddychwelyd yr arian neu'r offeryn ariannol, yn aml gyda llog neu enillion ffafriol ar y buddsoddiad. Byddai'r trafodiad yn rhwymedigaeth ariannol i'r parti neu'r partiïon eraill. Y cytundeb i ad-dalu'r arian ar yr amser y cytunwyd arno ac i ddychwelyd yr arian yn unol â'r cytundeb fyddai hynny. Er enghraifft, prif asedau ariannol y Cyngor yw ei fuddsoddiadau mewn adneuon banc.

Mae enghreifftiau o asedau ariannol yn cynnwys arian parod, adneuon banc, symiau sy'n ddyledus drwy fasnach (dyledwyr), ecwitiau, bondiau a deilliadau. Mae enghreifftiau o rwymedigaethau ariannol yn cynnwys benthyciadau, symiau sy'n daladwy drwy fasnach (credydwyr) ac unrhyw rwymedigaeth gontractiol i ddarparu arian parod neu ased ariannol i endid arall.

NODYN 35a – ASED AU ARIANNOL

Mae'r nodyn yma'n dangos y categorïau gwahanol o asedau ariannol sy'n ofynnol o dan SAARh 9 a gwerth asedau ariannol y Cyngor ar 31 Mawrth 2024. Mae'n rhoi gwerth asedau anariannol hefyd, sydd yn cynnwys gwerth Tir ac Eiddo ac asedau eraill. Ni all y Cyngor ond ymrwymo i asedau a rhwymedigaethau ariannol yn unol â Datganiad Strategaeth Rheoli Trysorlys y Cyngor. Mae'r Strategaeth yn gosod meini prawf caeth, felly, ni all y Cyngor ond buddsoddi mewn asedau ariannol sydd yn hynod o ddiogel ac y gellir cael mynediad atynt pan fydd y Cyngor angen yr arian.

Adneuon banciau yn y DU sy'n bodloni meini prawf statws credyd y Cyngor yw'r rhan fwyaf o fuddsoddiadau, neu fenthyciadau i awdurdodau lleol eraill. Daw'r cyfan ohonynt o dan ddsbarthiad SAARh 9 Asedau Ariannol a fesurir yn ôl cost wedi'i amorteiddio, fel yr amlygir yn Nodyn 35a.

Mae'r tabl isod yn dangos swm cario'r asedau ariannol. Dyma werth yr asedau ariannol yn y fantolen yn seiliedig ar gost wedi ei amorteiddio. Darperir y gwerth teg hefyd; mae hwn yn werth mwy cyfredol, sef y pris i werthu'r asedau ariannol ar 31 Mawrth 2024.

Asedau Ariannol	Tymor Byr				Tymor Hir				Cyfanswm			
	31/03/2024		31/03/2023		31/03/2024		31/03/2023		31/03/2024		31/03/2023	
	Swm Cario	Gwerth Teg	Swm Cario	Gwerth Teg	Swm Cario	Gwerth Teg	Swm Cario	Gwerth Teg	Swm Cario	Gwerth Teg	Swm Cario	Gwerth Teg
	£000	£000	£000	£000	£000	£000	£000	£000	£000	£000	£000	£000
Asedau ariannol a ddelir ar gost wedi'i amorteiddio												
Arian a chywerthoedd arian												
Arian a chywerthoedd arian - adneuon	31,603	31,603	19,021	19,021	-	-	-	-	31,603	31,603	19,021	19,021
Arian a chywerthoedd arian eraill	504	504	719	719	-	-	-	-	504	504	719	719
Buddsoddiadau tymor byr eraill	-	-	22,500	22,500	-	-	-	-	-	-	22,500	22,500
Cyfanswm Buddsoddiadau	32,107	32,107	42,240	42,240	-	-	-	-	32,107	32,107	42,240	42,240
Dyledwyr												
Rhenti	306	306	317	317	-	-	-	-	306	306	317	317
Benthyciadau i weithwyr	337	337	131	131	14	14	14	14	351	351	145	145
Dyledwyr Masnach	2,158	2,158	2,327	2,327	-	-	-	-	2,158	2,158	2,327	2,327
Incwm gohiriedig	-	-	-	-	1,018	1,018	1,220	1,220	1,018	1,018	1,220	1,220
Gordaliadau budd-daliadau tai	181	181	170	170	-	-	-	-	181	181	170	170
Dyledwyr Eraill	2,420	2,420	637	637	-	-	-	-	2,420	2,420	637	637
Cyfanswm Asedau Ariannol - Dyledwyr	5,402	5,402	3,582	3,582	1,032	1,032	1,234	1,234	6,434	6,434	4,816	4,816
Cyfanswm Offerynnau Ariannol	37,509	37,509	45,822	45,822	1,032	1,032	1,234	1,234	38,541	38,541	47,056	47,056
Asedau heb eu diffinio fel Offerynnau Ariannol	46,269	46,269	36,730	36,730	550,943	550,943	496,430	496,430	597,212	597,212	533,160	533,160
Cyfanswm Asedau	83,778	83,778	82,552	82,552	551,975	551,975	497,664	497,664	635,753	635,753	580,216	580,216

Mae'r asedau ariannol wedi eu rhannu rhwng buddsoddiadau a dyledwyr. Y buddsoddiadau yw adneuon arian parod i mewn i fanciau y DU ynghyd â'r arian parod ac chywerthoedd arian eraill yn ymwneud â'r symiau a ddelir ar gyfer bancio gweithredol a thalu costau o ddydd i ddydd. Mae'r Cyngor hefyd yn buddsoddi mewn adneuon tymor penodol ar gyfraddau llog uwch. Mae'r symiau a ddelir fel arian parod a chywerthoedd arian yng nghyfrifon adneuon banc y DU dros anghenion dydd i ddydd ond bydd eu hangen yn y dyfodol. Mae'r rhain yn ennill llog am y cyfnod a fuddsoddwyd. Y categori arall o asedau ariannol yw dyledwyr.

Mae'r rhain yn ymwneud â sefydliadau neu unigolion sy'n ddyledus i'r Cyngor. Y mwyaf sylweddol yw dyledwyr masnach sy'n ymwneud â symiau sy'n ddyledus am wasanaethau a dderbynnir. Dangosir benthyciadau cyflogaion hefyd; benthyciadau meddal yw'r rhain sy'n ymwneud yn bennaf â benthyciadau ceir i aelodau o staff sy'n teithio'n fwy helaeth ar fusnes y Cyngor. Darparwyd y benthyciadau ar gyfradd is na gwerth y farchnad oherwydd yr angen am deithio sy'n gysylltiedig â gwaith. Nid yw dyledwyr yn cynnwys trafodion gydag adrannau'r llywodraeth, ac incwm a thaliadau sy'n deillio o drethiant, gan gynnwys y Dreth Gyngor a threthi annomestig.

NODYN 35b – RHWYMEDIGAETHAU ARIANNOL A DDELIR GAN Y CYNGOR

Mae holl Rwymedigaethau Ariannol y Cyngor yn cael eu dosbarthu fel Rhwymedigaethau Ariannol ar gost wedi'i hamorteiddio. Dangosir hyn yn Nodyn 35b. Mae'r nodyn hefyd yn dangos gwerth rhwymedigaethau anariannol.

Cyfanswm rhwymedigaethau benthycia'r Cyngor oedd £124.516m ar 31 Mawrth 2024. Dyma'r benthyciad a gymerwyd dros y blynyddoedd i gyllido gwariant cyfalaf ar adeiladu neu adnewyddu asedau'r Cyngor. Y benthyciadau tymor byr yw'r symiau sydd i'w had-dalu erbyn 31 Mawrth 2025. Disgwylir i'r benthyciadau hirdymor gael eu talu ymhen mwy na blwyddyn. Prif ddarparwr benthyciadau i'r Cyngor yw'r Bwrdd Benthyciadau Gwaith Cyhoeddus (PWLb), sy'n rhan o Adran Trysorlys y Llywodraeth Ganolog.

Cyfrifwyd gwerth teg benthycia'r Cyngor gan ymgynghorwyr Rheoli Trysorlys y Cyngor, Gwasanaethau Asedau Cyswllt. Cyfanswm gwerth teg benthycia'r Cyngor oedd £108.935m, sy'n is na'r gwerth cario ar y fantolen o £124.516m ar 31 Mawrth 2024. Mae gwerth teg yr asedau £15.581m yn is na'r swm cario oherwydd bod y Bwrdd Benthyciadau Cyfalaf yn cynnig gostyngiad net os yw'r Cyngor yn disodli'r benthyciadau hyn gyda benthyciadau newydd. Mae'r Cyngor wedi elwa o fenthyciadau llog is tra bod y gyfradd llog sylfaenol wedi bod yn isel. Mae hyn wedi helpu i sicrhau bod llog ad-daladwy bob blwyddyn yn is na'r blynyddoedd blaenorol pan oedd cyfraddau llog yn uwch. Byddai cynnydd mewn cost llog ad-daladwy blyddynol yn uwch na gwerth cyfanswm gostyngiad PWLB ac ni fyddai'r gost llog flynyddol ar y benthyciadau newydd yn fforddiadwy.

Financial Liabilities	Short-term				Long-term				Total			
	31/03/2024		31/03/2023		31/03/2024		31/03/2023		31/03/2024		31/03/2023	
	Carrying Amount £'000	Fair Value £'000	Carrying Amount £'000	Fair Value £'000	Carrying Amount £'000	Fair Value £'000	Carrying Amount £'000	Fair Value £'000	Carrying Amount £'000	Fair Value £'000	Carrying Amount £'000	Fair Value Restated £'000
Financial liabilities held at amortised cost												
Borrowing												
PWLB	2,977	1,861	3,738	3,811	117,690	103,865	117,708	112,664	120,667	105,726	121,446	116,475
Salix	364	364	373	373	3,485	2,845	3,849	3,155	3,849	3,209	4,222	3,528
Total Financial Liabilities - Borrowing	3,341	2,225	4,111	4,184	121,175	106,710	121,557	115,819	124,516	108,935	125,668	120,003
Creditors												
Trade	3,672	3,672	11,650	11,650	-	-	-	-	3,672	3,672	11,650	11,650
Other Creditors	19,831	19,831	1,177	1,177	-	-	-	-	19,831	19,831	1,177	1,177
Total Financial Liabilities - Creditors	23,503	23,503	12,827	12,827	-	-	-	-	23,503	23,503	12,827	12,827
Total Financial Liabilities	26,844	25,728	16,938	17,011	121,175	106,710	121,557	115,819	148,019	132,438	138,495	132,830
Total Liabilities not defined as Financial Liabilities	27,601	27,601	27,178	27,178	18,560	18,560	9,893	9,893	46,161	46,161	37,071	37,071
Total Liabilities	54,445	53,329	44,116	44,189	139,735	125,270	131,450	125,712	194,180	178,599	175,566	169,901

NODYN 35c – INCWM, GWARIANT, ENILLION A CHOLLEDION

Mae'r tabl isod yn dangos effaith offerynnau ariannol y Cyngor a ddelir ar gyfrif refeniw blynyddol y Cyngor ar gyfer 2023/24.

Incwm, Gwariant, Enillion a Cholledion	2023/24		2022/23	
	Gwarged neu Ddiffyg ar Ddarparu Gwasanaethau £'000	Incwm a Gwariant Cynhwysfawr Arall £'000	Gwarged neu Ddiffyg ar Ddarparu Gwasanaethau £'000	Incwm a Gwariant Cynhwysfawr Arall £'000
(Enillion)/colledion net ar:				
Asedau ariannol wedi'u mesur ar gost wedi'i hamorteiddio (lwfans amhariad a dadgydnabod)	743	-	599	-
Cyfanswm yr enillion/colledion net	743	-	599	-
Refeniw llog:				
Asedau ariannol wedi'u mesur ar gost wedi'i hamorteiddio	(2,473)	-	(963)	-
Cyfanswm Refeniw Llog	(2,473)	-	(963)	-
Cost llog:				
Rhwymedigaethau ariannol wedi'u mesur ar gost wedi'i hamorteiddio	5,515	-	5,699	-
Cyfanswm Cost Llog	5,515	-	5,699	-

Mae'r tabl yn dangos y codwyd £743k (£599k yn 2022/23) ar y Cyngor am amhariad a dadgydnabyddiaeth o'r asedau ariannol a nodir uchod yn Nodyn 35a. Dangosir taliadau amhariad a dadgydnabyddiaeth yn fanylach yn Nodyn 36a. Mae ased y dyledwyr yn cael ei amharu i ystyried y risg na fydd yr holl ddyledion sy'n weddill yn cael eu talu. Codir tâl am ddad-gydnabod incwm sy'n ddyledus sy'n annhebygol o gael ei dalu. Mae hyn yn lleihau gwerth yr asedau yn ôl y swm hwn ac yn cael ei godi i'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr (CIES).

Derbyniodd y Cyngor £2.473m (£963k yn 2022/23) mewn llog o'i ddyddodion mewn banciau a benthyciadau yn y DU i awdurdodau lleol eraill. Cynyddodd y llog ar fuddsoddiadau yn flaenorol yn sylweddol oherwydd effaith y cyfraddau llog cynyddol i reoli chwyddiant. Mae Banc Lloegr wedi dechrau gostwng cyfraddau llog gan fod chwyddiant wedi gostwng yn sylweddol. Mae balansau arian parod y cyngor hefyd yn lleihau oherwydd pwysau cost a llai o gyllid. Felly, mae'n debygol y bydd modd derbyn llog yn is yn 2024/25 a thu hwnt. Y llog oedd yn daladwy ar fenthyciadau yn ymwneud â 2023/24 oedd £5.515m (£5.699m yn 2022/23).

NODYN 36 – NATUR A MAINT Y RISGIAU SY'N DEILLIO O OFFERYNNAU ARIANNOL

Mae gwaith y Cyngor yn golygu ei fod yn agored i sawl risg ariannol: -

Risg Credyd – y posibilrwydd bod partïon eraill yn methu â thalu'r symiau sy'n dyledus i'r Cyngor.

Risg Hylifedd – y posibilrwydd na fydd cyllid gan y Cyngor i gwrdd â'i ymrwymadau yng nghyswllt taliadau.

Risg y Farchnad – y posibilrwydd y bydd y Cyngor yn wynebu colled ariannol oherwydd newidiadau mewn mesurau megis cyfraddau llog. Mae'r rheolaeth gyffredinol dros risgiau sylweddol sy'n codi o'r Offerynnau Ariannol yn cael cefnogaeth gan Ddatganiad Strategaeth Rheoli'r Trysorlys y Cyngor a hefyd y Strategaeth Buddsoddi Blynyddol sydd wedi ei chymeradwyo gan y Cyngor Llawn. Mae'r Cyngor ond wedi buddsoddi mewn banciau DU ac awdurdodau lleol eraill yn ystod y flwyddyn.

Risg Credyd – Mae Risg Credyd yn deillio o adneuron gyda banciau a sefydliadau ariannol, yn ogystal ag amlygiad credyd i gwsmeriaid y Cyngor (dyledwyr ar y Fantolen). Mae'r safon yn ei wneud yn ofynnol i'r Cyngor ddarparu ar gyfer colledion credyd posibl o beidio â thalu incwm dyledus i'r Cyngor. Gelwir hyn yn lwfans colli amhariad (ILA). Yn hytrach na seilio colledion posibl ar wybodaeth hanesyddol yn unig, y ma'r Cyngor yn ystyried colledion credyd posibl yn y dyfodol yn gynharach ac mae wedi diwygio'r polisi amhariad i amharu ar golledion credyd posibl ar ddyledwyr mwy cyfredol. Mae'r polisi diwygiedig i'w weld yn Nodyn 41 Polisiâu Cyfrifyddu.

Mae'r Cyngor wedi asesu'r risg credyd o adneuron banc ar y tebygolrwydd o'r banc yn diffygio wrth ad-dalu'r buddsoddiad. Mae risg uwch i'r sector bancio gan Brexi, effaith y Pandemig ac, yn fwy diweddar, effaith y rhyfel yn yr Wcrain. Fodd bynnag, parheir i ystyried y risg o ddiffyg i fod yn isel. Mae hyn o ganlyniad i wytnwch ariannol uwch gan y banciau yn dilyn deddfwriaeth newydd a gyflwynwyd yn dilyn argyfwng bancio 2008. Nid yw'r adneuron banc, felly, wedi eu hamharu. Nid ydym yn trefnu adneuron gyda banciau a sefydliadau ariannol oni bai eu bod, ar ôl cael eu graddio'n annibynnol, wedi cael graddfa credyd digonol neu lefel o warant llywodraeth, a phenderfynir ar uchafsymiau credyd i bob gwrthbarti. Gosododd y Cyngor nifer o uchafsymiau yn seiliedig ar ansawdd credyd ar gyfer gwahanol math o sefydliadau, gwahanol gyfnodau a symiau, ac mae ganddo bolisi o beidio â benthycu mwy na £15m i unrhyw un sefydliad heblaw am lywodraeth y DU. Mae'r Cyngor yn monitro cyfraddau credyd yn gyson a chaiff rhybudd o unrhyw newidiadau gan ei ymgynghorwyr Rheoli'r Trysorlys. Cymerir camau priodol yn sgil unrhyw newid gan ddilyn y Strategaeth Buddsoddi Flynyddol. Paratoir Adroddiad Trysorlys Blynyddol sy'n manylu ar y gwaith buddsoddi.

Ni aethwyd tu draw i unrhyw uchafswm credydd yn ystod y flwyddyn ariannol ac ni thorwyd unrhyw feini prawf gwrthbariton. Nid yw'r Cyngor yn disgwyl y bydd unrhyw golledion o ganlyniad i unrhyw un o'i wrthbartion fethu â pherfformio yng nghyswllt adneuron.

Nid yw'r Cyngor fel rheol yn caniatáu credyd i gwsmeriaid; mae ganddo weithdrefnau casglu rhagnodedig ar gyfer symiau dyledus gan gwsmeriaid a gwneir darpariaethau priodol ar gyfer dyledion a allai fod yn rhai drwg. Mewn rhai amgylchiadau, mae'r Cyngor yn cael pridiant cyfreithiol ar eiddo ar gyfer rhai dyledion gohiriedig, megis hunan gyllidwyr mewn cartrefi gofal. Yn ogystal, mae gan y Cyngor nifer o ddyledwyr tymor hirach, sy'n bennaf yn fenthyciadau car i staff a morgeisi gweddilliol o gynllun caeëdig yn cynnig benthyciadau cartrefi i denantiaid ac i aelodau'r cyhoedd. Mae'r morgeisi gweddilliol yn rhai risg isel oherwydd bod y Cyngor yn diogelu'r hawl gyntaf ar yr eiddo morgeisiedig. Ystyrir bod y benthyciadau ceir yn rhai risg isel oherwydd bod modd tynnu ad-daliadau am y benthyciadau ceir o gyflogau'r gweithwyr, mae trefniadau dwyochrog gydag awdurdodau lleol eraill ar gyfer staff sy'n trosglwyddo gyda dyledion ar eu benthyciadau ceir, yswiriant ar gyfer benthyciadau heb eu had-dalu oherwydd marwolaeth mewn gwasanaeth a hefyd trefniadau arferol i ad-ennill dyledion yng nghyswllt gweithwyr sy'n gadael eu swyddi mewn llywodraeth leol.

NODYN 36a - AMHARIAD A DAD-GYDNABOD ASED AU ARIANNOL

Er mwyn sicrhau nad yw incwm y Cyngor yn cael ei orbwysleisio yn y cyfrifon hyn, mae balansau dyledwyr yn cael eu amharu i gyfrif am y risg credyd o dderbyn llai o incwm nag sy'n ddyledus. Mae'r amhariad hwn yn ystyried mwy o ddyledwyr cyfredol yn ogystal â dyledion sy'n ddyledus dros gyfnod hwy o amser. Er mwyn sicrhau nad yw'r Cyngor yn cydnabod unrhyw incwm na ellid byth ei adennill, ystyrir dileu y dyledion yma, a mae'n rhaid cymeradwyo hyn yn unol â chyfansoddiad y Cyngor. Mae'r rhai a gymeradwywyd i'w dileu yn cael eu tynnu o falans y dyledwyr a'u codi yn erbyn refferniw yn adran Cyllido a Buddsoddi Incwm a Gwariant y CIES.

Dangosir y newidiadau mewn lwfans amhariad a'r swm sy'n cael ei gydnabod isod: -

Dosbarth yr Asedau (cost wedi ei hamorteiddio)	2023/24	2022/23
	Colledion credyd disgwylidig dros oes yr ased - heb amhariad credvd £'000	Colledion credyd disgwylidig dros oes yr ased - heb amhariad credvd £'000
Balans Agoriadol ar 1 Ebrill 2021	4,605	4,121
Adneuon mewn banciau'r DU	-	-
Dyledwyr Masnachol (ac eithrio'r sector cyhoeddus a threthi)	496	441
Benthyciadau Meddal	-	-
Gordaliadau budd-dal Tai	97	34
Rhenti	48	9
Cyfanswm y lwfans amhariad 31 Mawrth	5,246	4,605
Asedau Ariannol sydd wedi cael eu dad-adnabod	102	115
Cyfanswm Amhariad a Dad-gydnabod	743	599

Mae'r newidiadau yn y lwfans amhariad a'r swm sydd wedi'i ddad-gydnabod i'w weld isod: -

NODYN 36b – Risg credyd o fuddsoddiadau

Mae'r meini prawf isod yn darparu'r statws credyd isaf ar gyfer sefydliadau y mae'r Cyngor yn buddsoddi ynddynt. Yn ymarferol, mae'r Cyngor yn buddsoddi mewn banciau a chymdeithasau adeiladu yn y DU ac awdurdodau lleol eraill y DU ar ôl asesu eu gwybodaeth ariannol. Mae'r meini prawf hefyd yn caniatáu ar gyfer offerynnau ariannol Llywodraeth Ganolog y DU a chronfeydd marchnad arian A triphlyg. Mae'r meini prawf hyn wedi'u cynnwys yn Natganiad Blynnyddol Strategaeth Rheoli'r Trysorlys ac mae wedi'i gymeradwyo gan y Cyngor Llawn.

Categori	Statws Credyd Tymor Byr (Fitch)	Statws Credyd Tymor Byr (Moody's)	Statws Credyd Tymor Byr (Safon a Gwael)	Statws Credyd Hirdymor (Fitch)	Statws Credyd Hirdymor (Moody's)	Statws Credyd Hirdymor (Safon a Gwael)	Uchafswm Arian Parod	Terfyn Amser
Cymdeithasau Banciau ac Adeiladu (heb eu gwladoli neu eu gwladoli'n rhannol)	F1+	P-1	A-1+	AAA	Aaa	AAA	£10m	5 blwyddyn
	F1+	P-1	A-1+	AA	Aa2	AA	£10m	3 blwyddyn
	F1+	P-1	A-1+	AA-	Aa3	AA-	£10m	364 diwrnod
	F1	P-1	A-1	A	A2	A	£7.5m	6 mis
Banciau'r DU wedi'u Gwladoli / Yn rhannol	n/a	n/a	n/a	n/a	n/a	n/a	£10m	364 diwrnod
Banc NatWest (Wedi'i Wladoli'n Rhannol)	n/a	n/a	n/a	n/a	n/a	n/a	£30m	364 diwrnod
Llywodraeth Ganolog y DU (waeth beth fo statws credyd)	n/a	n/a	n/a	n/a	n/a	n/a	Dim uwchafswm	Dim uwchafswm
Awdurdodau Lleol y DU*	n/a	n/a	n/a	n/a	n/a	n/a	£10m	364 diwrnod
Cronfeydd y Farchnad Arian	n/a	n/a	n/a	AAA	AAA	AAA	£5m	6 mis

Mae'r tabl isod yn manylu ar yr holl buddsoddiadau a waned gan y Cyngor fel ar 31 Mawrth, a chyfraddau credyd y sefydliadau sy'n cwrdd â gofynion isaf meini prawf y Cyngor. Yn 2022 dechreuodd y Cyngor osod buddsoddiadau mewn cyfrifon cyfnod penodol gyda llog sefydlog sydd yn ddiogel, ond gyda chyfraddau llog uwch. Fe wnaeth hyn parhau trwy 2023/24 tra roedd balansau arian parod yn ddigonol i ganiatau buddsoddiadau ar gyfer cyfnodau penodol.

Gwrthbarti (Banc)	Statws Credyd Tymor Byr (Fitch)	Statws Credyd Tymor Byr (Moody's)	Statws Credyd Tymor Byr (Safon)	Statws Credyd Hirdymor (Fitch)	Statws Credyd Hirdymor	Statws Credyd Hirdymor (Standard & Poor's)	Gwerth Teg Buddsoddiadau 31.03.24 £'000	Gwerth Teg Buddsoddiadau 31.03.23 £'000
Goldman Sachs International Bank	F1	P-1	A-1	A+	A1	A+	-	7,500
Royal Bank of Scotland Call Account	F1	P-1	A-1	A+	A1	A+	2	2
Natwest Cash Manager Call Account	n/a	n/a	n/a	n/a	n/a	n/a	9,006	11,518
Loyds Bank Plc Call A/c Bank of ScotlanPlc - Call Account	F1	P-1	A-1	A+	A1	A+	7,593	
Natwest Cash Fixed Term Deposit	n/a	n/a	n/a	n/a	n/a	n/a	5,000	10,000
Nationwide BS	F1	P-1	A-1	A	A1	A+	5,000	-
Santander	F1	P-1	A-1	A+	A1	A	5,001	7,500
Wrexham County Borough Council	n/a	n/a	n/a	n/a	n/a	n/a	-	5,000
							31,602	41,520

NODYN 36c - PROFFIL O BA BRYD Y MAE'R CYNGOR i FOD i AD-DALU BENTHYCIADAU

Mae Risg Hylifedd yn isel am nad yw'r Cyngor yn y gorffennol wedi cael unrhyw broblem cael cyllid ac mae'n rhydd i fynd at y Bwrdd Benthycia ar gyfer Gwaith Cyhoeddus (PWLb) fel corff i fenthycia oddi arno ar ôl methu fel arall. Prif nodau'r Strategaeth Rheoli Trysorlys yw i sicrhau bod yr Awdurdod yn agored i risg isel ac i sicrhau hylifedd. Mae'r rhan fwyaf o fuddsoddiadau'r Cyngor mewn cyfrifon adneuo'n mynediad yn syth. Felly, mae llai o risg y bydd yn methu â chodi'r cyllid i gwrdd â'i ymrwymadau dan yr offerynnau ariannol.

Fodd bynnag, yn aml mae risg y bydd y Cyngor yn gorfod adnewyddu cyfran sylweddol o'i fenthyciadau ar adeg pan fo'r cyfraddau llog yn uchel. Byddai'r cyfraddau llog isel cyfredol yn gostwng cyfraddau llog ar fenthyciadau newydd a gymerir i ad-dalu'r ddyled sy'n aeddfedu. I gynorthwyo i gyflawni'r nod hwn, mae'r Cyngor yn defnyddio cynghorwyr rheoli'r trysorlys allanol.

Dangosir dadansoddiad aeddfedu benthyciadau sy'n sefyll yn Nodyn 36c isod. Mae holl daliadau masnachol a thaliadau eraill yn daladwy mewn llai na blwyddyn.

	2023/24 Prifswm Gweddillol £'000	2023/24 Llog wedi Cronni £'000	2023/24 Costio llai amorteiddiad cronedig £'000	2022/23 Prifswm Gweddillol £'000	2022/23 Llog wedi Cronni £'000	2022/23 Costio llai amorteiddiad cronedig £'000
>50 blwyddyn	-	-	-	-	-	-
34-50 blwyddyn	32,963	-	32,963	41,476	-	41,476
23-33 blwyddyn	50,251	-	50,251	41,738	-	41,738
15-22 blwyddyn	22,994	-	22,994	23,219	-	23,219
11-14 blwyddyn	2,162	-	2,162	2,422	-	2,422
7-10 blwyddyn	4,307	-	4,307	3,816	-	3,816
4-6 blwyddyn	3,493	-	3,493	5,620	-	5,620
1-3 blwyddyn	5,004	-	5,004	3,266	-	3,266
Cyfanswm y Benthyciadau Tymor Hir	121,174	-	121,174	121,557	-	121,557
Cyfanswm Benthyciadau Tymor Byr (< 1 blwyddyn)	1,236	2,105	3,341	2,243	1,868	4,111
Cyfanswm	122,410	2,105	124,515	123,800	1,868	125,668

NODYN 36ch – RISG Y FARCHNAD AC AMCANGYFRIF O EFFAITH CYNNYDD UN Y CANT MEWN CYFRADDAU LLOG AR ASED AU ARIANNOL

Risg Cyfraddau Llog – Mae'r Cyngor yn gwynebu risg posibl pan fo symudiadau ymhlith cyfraddau llog ar ei fenthyciadau a buddsoddiadau. Mae unrhyw symudiad yn y cyfraddau llog yn cael effaith gymhleth ar y Cyngor.

Er enghraifft, byddai cynnydd yn y cyfraddau llog yn cael yr effaith a ganlyn: -

- Benthyciadau ar gyfraddau amrywiol – byddai cynnydd yn y treuliau llog a godir ar y Gwarged neu Ddiffyg ar y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr;
- Benthyciadau ar gyfraddau sefydlog – bydd gostyngiad yn rhwymedigaethau gwerth teg y benthyciadau;
- Buddsoddiadau ar gyfraddau amrywiol – byddai cynnydd yn yr incwm llog wedi'u gredydu i'r Gwarged neu Ddiffyg ar y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr; a
- Buddsoddiadau ar gyfraddau sefydlog - bydd gostyngiad yng ngwerth teg yr asedau.

Nid yw benthyciadau'n cael eu cario ar werth teg gan fod y rhain yn cael eu cario ar Gost Wedi'i Amorteiddio yn unol â chod CIPFA. Felly, ni fyddai enillion a cholledion nominal ar fenthyciadau cyfradd sefydlog yn effeithio ar y Gwarged neu'r Diffyg ar Ddarparu Gwasanaethau nac Incwm a Gwariant Cynhwysfawr arall. Fodd bynnag, bydd newidiadau mewn llog sy'n daladwy ac sy'n dderbyniadwy ar fenthyciadau a buddsoddiadau cyfradd amrywiol yn cael eu postio i'r Gwarged neu'r Diffyg ar Ddarparu Gwasanaethau ac yn effeithio ar Gydbwysedd Cronfa'r Cyngor.

Mae gan y Cyngor nifer o strategaethau ar gyfer rheoli risg cyfradd llog. Polisi'r Cyngor yw benthycia'n bennaf ar gyfraddau sefydlog, gan gael sicrwydd o ran llog sy'n daladwy dros gyfnod y benthyciadau. Mae'r Cyngor, gyda chefnogaeth ei gynghorwyr trysorlys, yn monitro'n barhaus y cyfraddau llog sy'n bodoli a rhagolygon y farchnad. Pe bai risg sylweddol o gynnydd sydyn mewn cyfraddau tymor hir a thymor byr, yna byddai sefyllfa'r portffolio yn cael ei hail-arfarnu a'r canlyniad tebygol fyddai y byddai cyllid cyfradd sefydlog yn cael ei dynnu i lawr tra bod cyfraddau llog yn dal i fod yn gymharol rad. Pe bai risg sylweddol o ostyngiad sydyn mewn cyfraddau tymor hir a thymor byr, yna byddai benthyciadau hirdymor yn cael eu gohirio a byddai unrhyw aildrefnu priodol o gyllid cyfradd sefydlog i gyllid cyfradd fer yn cael ei wneud.

Cedwir holl fenthyciadau cyfredol a hir dymor y Cyngor ar gyfraddau sefydlog. Mae hyn yn gymorth i leihau effaith newidiadau i gyfraddau banc ar y Cyngor. Mae Nodyn 36ch yn dangos effaith cynnydd o 1% yn y gyfradd llog ar werth teg Offerynnau Ariannol y Cyngor. Byddai gwerth y benthyciadau yn y Fantolen yn aros yr un fath oherwydd bod y cyfraddau llog yn cael eu pennu. Fodd bynnag, byddai'r gwerth teg yn gostwng. Byddai'r cynnydd yn y gyfradd yn cael effaith gadarnhaol ar adneuo n y Cyngor gan y byddai llog ychwanegol o £115k yn cael ei dderbyn pe bai cynnydd o 1% mewn cyfraddau llog. Fodd bynnag, gan fod buddsoddiadau'r Cyngor yn dueddol o fan yn rhai term penodol sydd yn cynnig enillion uwch, tydi'r effaith cynnydd o 1% ddim yn cael ei gynnwys yn y ffigwr isod.

Effaith cynnydd o 1% mewn cyfraddau llog	£000
Cynnydd yn y llog sy'n dderbyniadwy o fuddsoddiadau	115
Effaith ar Incwm a Gwariant Cynhwysfawr arall	115
Gostyngiad yng ngwerth teg ymrwymadau benthyciadau cyfradd sefydlog (dim effaith ar y Gwarged neu'r Diffyg o ran Darparu Gwasanaethau neu Incwm Cynhwysfawr arall)	15,393

Mae'r Cyngor yn derbyn gwybodaeth a chyngor rheolaidd am y farchnad, Brexit, Covid-19 ac yn fwy diweddar, y rhyfel yn yr Wcrain gan ei ymgynghorwyr rheoli trysorlys.

Mae gan y Cyngor falansau arian parod digonol ac nid yw wedi cymryd unrhyw fenthyciadau PWLB yn ystod y flwyddyn. Fodd bynnag, mi wnaeth y Cyngor gymryd dau fenthyciad Salix a oedd yn benodol ar gyfer defnydd mwy effeithiol o ynni.

NODYN 37 – CYD-BWYLLGORAU A CHYLLIDEBAU CYFUN

NODYN 37a – CYD-BWYLLGORAU

Pwyllgor Cynllunio ar y Cyd

Mae Cyngor Sir Ynys Môn a Chyngor Gwynedd yn rhan o'r Pwyllgor Cynllunio ar y Cyd.

Cyngor Gwynedd sy'n gyfrifol am redeg y pwyllgor hwn, ac mae'r balansau diwedd blwyddyn wedi eu cynnwys yn eu Mantolen. Gellir edrych ar gyfrifon y pwyllgor drwy'r ddolen ganlynol:-

<https://www.gwynedd.llyw.cymru/cy/Cyngor/Perfformiad-a-gwariant/Cyllidebau-a-gwariant/Datganiad-or-cyfrifon/Pwyllgor-Polisi-Cynllunio-Ar-y-Cyd.aspx>

GwE

Mae Cyngor Sir Ynys Môn a Chyngorau Gwynedd, Conwy, Sir Y Fflint, Wrecsam a Sir Ddinbych yn rhan o gydbwyllgor GwE (Gwasanaeth Effeithiolrwydd a Gwella Ysgolion Rhanbarthol).

Cyngor Gwynedd sy'n gyfrifol am redeg y pwyllgor hwn, ac mae'r balansau diwedd blwyddyn wedi eu cynnwys yn eu Mantolen. Gellir edrych ar gyfrifon y pwyllgor drwy'r ddolen ganlynol:-

<https://www.gwynedd.llyw.cymru/cy/Cyngor/Perfformiad-a-gwariant/Cyllidebau-a-gwariant/Datganiad-or-cyfrifon/Cyd-bwyllgor-GwE.aspx>

Bwrdd Uchelgais Economaidd Gogledd Cymru

Mae'r Cyngor yn rhan o Fwrdd Uchelgais Economaidd Gogledd Cymru sy'n cynnwys cynrychiolwyr o bob un o chwe awdurdod lleol Gogledd Cymru. Un o rolau allweddol y pwyllgor hwn yw cydgysylltu'r gwaith o gynllunio a chyflawni'r weledigaeth ar gyfer twf yng Ngogledd Cymru, gan roi pwyslais cychwynnol ar y Fargen Dwf. Mae'r Fargen Dwf yn becyn cyllid gan y Llywodraeth Ganolog a Llywodraeth Cymru, gyda chyllideb o £240m i gyflawni prosiectau ledled Cymru i sicrhau twf cynaliadwy ac economaidd.

Gellir dod o hyd i wybodaeth ychwanegol am y Cyd-bwyllgor ar wefan Cyngor Gwynedd yn y cyfeiriad/dolen ganlynol ar y we:-

<https://www.gwynedd.llyw.cymru/cy/Cyngor/Perfformiad-a-gwariant/Cyllidebau-a-gwariant/Datganiad-or-cyfrifon/Bwrdd-Uchelgais-Economaidd-Gogledd-Cymru.aspx>

Parc Adfer (Prosiect Trin Gwastraff Gweddilliol Gogledd Cymru)

Daeth Parc Adfer yn weithredol yn llawn yn ystod 2019/20. Mae'r costau gwasanaeth i'w gweld yn rhan Priffyrdd, Gwastraff ac Eiddo yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr. Cyngor Sir y Fflint sy'n gweithredu fel yr awdurdod arweiniol ar y prosiect yma. Gellir gweld copi o gyfrifon 2022/23 gan ddefnyddio'r isod (eitem 6):-

[Agenda for Cyd-bwyllgor Gwastraff Gweddilliol Gogledd Cymru on Dydd Llun, 30ain Hydref, 2023, 2.00 pm \(sirfflint.gov.uk\)](https://www.sirfflint.gov.uk)

Cydbwyllgor Corfforedig Gogledd Cymru (CBC Gogledd Cymru)

Sefydlwyd CBC Gogledd Cymru yn ystod 2021/22 ac yn cynnwys y chwe Awdurdod Lleol Gogledd Cymru ynghyd â Pharc Cenedlaethol Eryri. Mae'r cydbwyllgor yma'n gyfrifol am waith cynllunio datblygu strategol, gwaith cynllunio trafndiaeth ranbarthol a hyrwyddo llesiant economaidd Gogledd Cymru. Cyfranodd Cyngor Sir Ynys Môn ar gyfer £76k 2023/24 (2022/23 £36k). Gellir gweld Datganiad o'r Cyfrifon yma:

Mae Cyngor Sir Ynys Môn hefyd yn rhan o amryfal drefniadau ar y cyd gyda Chynghorau cyfagos yng Ngogledd Cymru a Llywodraeth Cymru'r Bwrdd Iechyd fel a ganlyn:-

- Gwasanaeth Mabwysiadu Gogledd Cymru (Arweinydd: Wrecsam. Partïon: Sir Y Fflint, Sir Ddinbych, Conwy, Gwynedd);
- Gwasanaeth Mwynau a Gwastraff (Arweinydd: Sir Y Fflint. Partïon: Sir Ddinbych, Conwy, Gwynedd);
- Gwasanaeth Cynllunio Argyfwng Rhanbarthol (Arweinydd: Sir Y Fflint, Partïon Wrecsam, Sir Ddinbych, Conwy, Gwynedd);
- Galw Gofal (Arweinydd: Conwy. Partïon: Gwynedd, Sir y Fflint);
- O dan reoliad 19 (1) o Reoliadau Trefniadau Partneriaeth (Cymru) 2015, cytunwyd ar drefniant cyllideb gyfun rhwng awdurdodau lleol Gogledd Cymru a Bwrdd Iechyd Prifysgol Betsi Cadwaladr (gweler Nodyn 37b);
- Stâd Diwydiannol Penrhos – Trefniant ar y cyd ers 2020/21 gyda Llywodraeth Cymru, lle mae 16% o'r incwm rhent net yn cael ei gadw gan y Cyngor a'r gweddill yn cael ei drosglwyddo i Llywodraeth Cymru.

Mae'r gweithrediadau ar y cyd o ganlynid i Covid-19 oedd yn ymwneud ag Ynys Môn bellach wedi dod i ben, gyda'r un sydd ar ôl, Cynllun Argyfwng Bysiau yn dod ei ben ar ei wedd bresennol fis Mawrth 2024. Mae'r Cynllun Argyfwng Bysiau yn gynllun wedi ei gyllido gan Llywodraeth Cymru i gefnogi gweithredwyr bysiau rhanbarthol. Cyngor Sir y Fflint yw'r arweinydd ar gyfer y chwe awdurdod lleol yng Ngogledd Cymru. Rhan Cyngor Sir Ynys Môn o'r gwariant ar gyfer 2023/24 yw £1.117m.

NODYN 37b CYLLIDBAU CYFUN AR GYFER IECHYD A GOFAL CYMDEITHASOL

O dan reoliad 19(1) o Reoliadau Trefniadau Partneriaeth (Cymru) 2015, cytunwyd ar drefniant cyllideb gyfun rhwng chwe awdurdod lleol Gogledd Cymru a Bwrdd Iechyd Prifysgol Betsi Cadwaladr mewn perthynas â darparu llety cartrefi gofal i bobl hŷn. Daeth y trefniant i rym ar 1 Ebrill 2019. Mae Cyngor Sir Ddinbych yn gweithredu fel awdurdod lletyol yn ystod tymor cychwynol y cytundeb. Mae'r trafodion ar gyfer Cyngor Sir Ynys Môn wedi'u cynnwys yn llinell Gwasanaethau Oedolion y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr. Mae hyn yn cyfateb i £7,214k yn 2023/24 (£5,708k 2022/23).

Mae incwm a gwariant y trefniadau cyllideb gyfun hyn ar gyfer y flwyddyn sy'n diweddu 31 Mawrth 2024 fel a ganlyn; mae'r cyfraniadau ar gyfer chwarteri 3 a 4 wedi eu cynnwys er gwybodaeth yn unig a heb eu cronni yng nghyfrifon y partneriaid. Yn unol â'r Cytundeb Partneriaeth, bydd y taliadau hyn yn cael eu gwneud mewn ôl-ddyled yn ystod 2024/25:-

Cyllideb Gyfun Gogledd Cymru ar gyfer Cartrefi Gofal i Bobl Hŷn	2023/24	2022/23
	£'000	£'000
Gwariant		
Costau Cartrefi Gofal	126,922	111,032
Cyfanswm gwariant	126,922	111,032
Cyllido		
Cyngor Sir Ynys Môn	(7,214)	(5,708)
Cyngor Bwrdeistref Sirol Conwy	(18,182)	(15,864)
Cyngor Sir Ddinbych	(11,914)	(10,236)
Cyngor Sir y Fflint	(13,578)	(10,556)
Cyngor Gwynedd	(12,044)	(11,214)
Cyngor Bwrdeistref Sirol Wrecsam	(14,957)	(14,434)
Bwrdd Iechyd Prifysgol Betsi Cadwaladr	(49,033)	(43,020)
Cyfanswm a Gyllidwyd	(126,922)	(111,032)
(Gwarged)/Diffyg a drosglwyddwyd i'r gronfa wrth gefn	-	-

NODYN 38 – TREFNIADAU ASIANTAETH

Mae Cyngor Sir Ynys Môn yn gweithredu fel asiant ar gyfer gwahanol gynlluniau ar ran Llywodraeth Cymru

Troi Tai'n Gartrefi

Mae'r Cyngor yn gweithredu fel asiant i Lywodraeth Cymru ar gyfer darparu benthyciadau i unigolion i atgyweirio cartrefi gwag er mwyn lleihau'r nifer o gartrefi gweigion ar Ynys Môn a chynyddu'r cyfleoedd tai.

Tai'n Gartrefi £922k (£715k 2022/23);
 Gwelliannau i'r Cartref, Cartrefi Gwag £32k (£108k 2022/23);
 Cynllun Canol Tref £740k (£875k 2022/23);
 Cynllun Adnewyddu Cartrefi Gwag £333k (£333k 2022/23).

Y Pandemig Covid

Yn ystod 2023/24, mae Cyngor Sir Ynys Môn wedi gweithredu ar ran Llywodraeth Cymru drwy weinyddu grantiau gwahanol i gefnogi dinasyddion ynys Môn.

Mae'r Ynys Môn wedi gweithredu fel asiant ar gyfer y grantiau canlynol sy'n ymwneud â'r pandemig Covid:-

- Grantiau Cefnogi Busnes – Grantiau i gefnogi busnesau yn ystod y cyfnodau clo;
- Grantiau Hunan-Ynysu – Taliadau i unigolion oedd yn hunan-ynysu o ganlyniad i fod mewn cyswllt / cyswllt posib i Covid;
- Taliadau Tanwydd Gaeaf – Taliadau i gartrefi cymwys i ddarparu cefnogaeth i dalu eu biliau tanwydd yn ystod y gaeaf;
- Cynllun Gwella'r Taliadau Salwch Statudol (SSP) - Ychwanegu at y SSP i gyflog llawn i weithwyr gofal na all weithio oherwydd Covid-19.
- Taliadau Gofal Cymdeithasol – taliadau bonws i weithwyr gofal cymdeithasol fel cydnabyddiaeth o'u gwaith yn ystod y pandemig.

Cynllun Cymorth Biliau Egni

Mae hwn yn gynllun i gynorthwyo i leihau'r effaith o'r cynnydd yng nghostau egni lle mae £400 wedi ei roi i bob cartref i fynd tuag at eu biliau egni.

Cartrefi i Wcráin

Mae'r elfen asiantaeth o'r cynllun yma'n cynnwys taliadau 'diolch' o £350 y mis i'r rhai sy'n rhoi llety i deuluoedd sy'n ffoi o'r Wcráin, sy'n codi i £500 ar ôl 12 mis, hyd at ddwy flynedd. Elfenn arall o'r cynllun yw taliadau o £200 i'r teuluoedd o'r Wcráin, i'w cynorthwyo i sefydlu bywyd yng Nghymru.

Teitl y Grant	2023/24				2022/23			
	Taliadau a Wnaed £'000	Grant a Dderbyniwyd gan y Llywodraeth £'000	Ffi Gweinyddu a Dderbyniwyd £'000	Balans yn ddyledus (i)/gan Llywodraeth ar 31 Mawrth £'000	Taliadau a Wnaed £'000	Grant a Dderbyniwyd gan Llywodraeth £'000	Ffi Gweinyddu a Dderbyniwyd £'000	Balans yn ddyledus (i)/gan Llywodraeth ar 31 Mawrth £'000
Grantiau Busnes	-	-	-	-	-	2,172	-	-
Cynllun Hunan-ynysu	-	-	-	-	416	(633)	(23)	-
Taliadau Tanwydd Gaeaf	8	(208)	(11)	-	1,287	(1,545)	(46)	219
Ychwanegiad Tâl Salwch Statudol	-	-	-	-	137	(162)	-	-
Cynllun Cymorth Costau Byw	-	-	-	-	3,289	(3,289)	-	-
Cynllun Cymorth Biliau Egni	140	310	-	-	-	(450)	-	-
Taliadau Gofal Cymdeithasol	-	(2,890)	-	-	2,890	-	-	2,890
Cartrefi i Wcrain	98	(76)	-	22	103	99	-	4
Cyfanswm	246	(2,864)	(11)	22	8,122	(3,808)	(69)	3,113

NODYN 39 – Y DRETH GYNGOR

Mae incwm y Dreth Gyngor yn deillio o godi ar werth eiddo preswyl, ac mae'r gwerth hwnnw wedi ei rannu'n naw band yr amcangyfrifwyd eu gwerth ar 1 Ebrill 2003 i'r pwrpas penodol hwn. Penderfynir ar y taliadau trwy amcangyfrif faint o incwm y bydd raid i'r Cyngor ac Awdurdod Heddlu Gogledd Cymru ei gael dros y flwyddyn nesaf ac wedyn rhennir y swm gyda'r sylfaen y Dreth Gyngor. Sylfaen y Dreth Gyngor yw cyfanswm nifer yr eiddo ym mhob band prasio gan addasu trwy gyfran a throsi'r nifer i'r hyn sy'n cyfateb i fand D ac addasu ar gyfer disgownt. Sylfaen y Dreth Gyngor ar gyfer 2023/24 oedd 32,819.56 (32,042.00 yn 2022/23).

Wedyn, mae'r swm i eiddo band D yn 2023/24, £1,825.30 (£1,738.01 yn 2022/23), yn cael ei luosi gan y gyfran a benodir i'r band penodol er mwyn rhoi'r swm dyledus fesul band. Cyfrifir am symiau unigol sy'n ddyledus gan ganiatáu disgownt a budd-dal i'r swm dyledus fesul band.

Roedd biliau'r Dreth Gyngor yn seiliedig ar y lluosyddion isod i fandiau A i I: -

Band	Cyfanswm Anheddau	Lluosydd	Band "D" Cyfatebol
A*	11	5/9	5.83
A	4,250	6/9	2,833.50
B	6,268	7/9	4,875.11
C	6,520	8/9	5,795.11
D	7,062	9/9	7,062.00
E	5,345	11/9	6,532.17
F	2,624	13/9	3,789.86
G	1,090	15/9	1,817.08
H	172	18/9	344.00
I	53	21/9	123.67
Cyfanswm			33,178.33

Cyfrifir Sylfaen Treth y Cyngor fel a ganlyn:-

	2023/24	2022/23
Band D cyfatebol fel yr uchod	33,178.33	32,392.14
Cyfradd Gasglu	98.50%	98.50%
Band D cyfatebol diwygiedig	32,680.66	31,906.26
Eiddo'r Weinyddiaeth Amddiffyn – Band D cyfatebol	138.90	135.74
Sylfaen y Dreth Gyngor	32,819.56	32,042.00

Dadansoddiad o'r enillion net o'r Dreth Gyngor:	2023/24 £'000	2022/23 £'000
Y Dreth Gyngor Gros	59,731	55,595
Ychwanegu / Llai: darpariaeth ar gyfer diffyg-dalu nid oedd ei angen neu cyfrifwyd amdano o'r blaen	(162)	(666)
Y Dreth Gyngor sy'n Gasgladwy	59,569	54,929
Llai Gostyngiadau'r Dreth Gyngor a roddwyd i breswylwyr	(6,030)	(6,236)
Enillion Net o'r Dreth Gyngor	53,539	48,693

Yn 2013/14, cyflwynodd Llywodraeth Cynulliad Cymru Gynllun Gostyngiadau'r Dreth Gyngor i gymryd lle'r cynllun budd-daliadau'r Dreth Gyngor. Dyfarnwyd £6.030m o ostyngiadau'r dreth gyngor yn 2023/24 (£6.236m yn 2022/23).

NODYN 40 – TRETHI ANNOMESTIG (TA)

Fel arfer, asesir eiddo annomestig bob pum mlynedd at ddibenion cyfrifo atebolrwydd ar gyfer NDR. Daeth y rhestr ddiweddaraf i rym ar 1 Ebrill 2023. Nid yw ailbrisio yn codi referniw ychwanegol yn gyffredinol ond maent yn adlewyrchu newidiadau yng ngwerthoedd y farchnad eiddo ledled y wlad, gan aiddosbarthu'r un cyfanswm atebolrwydd treth ar gyfer NDR. Bydd rhai biliau ardrethi yn codi a bydd rhai yn gostwng ond dim ond gyda chwyddiant y bydd y bil cenedlaethol cyfartalog yn newid.

Mae Llywodraeth Cymru yn pennu swm ar gyfer y gyfradd - 53.5c yn 2023/24 (53.5c yn 2022/23), a threthi cyflogau busnesau lleol a gyfrifir drwy luosi eu gwerth ardrethol â'r swm hwnnw. Mae'r Cyngor yn gyfrifol am gasglu cyfraddau sy'n ddyledus gan drethdalwyr yn ei ardal ond mae'n talu'r elw i'r gronfa NDR a weinyddir gan Lywodraeth Cymru. Yna mae Llywodraeth Cymru yn ailddosbarthu'r symiau a dalwyd i'r gronfa yn ôl i awdurdodau lleol ar sail swm sefydlog fesul pen o'r boblogaeth.

Cyfanswm incwm NDR, ar ôl rhyddhad a darpariaethau (gan gynnwys Rhyddhad Ardrethi Busnesau Bach a ddarparwyd gan Lywodraeth Cymru), oedd £9.663m ar gyfer 2023/24 (£14.061m yn 2022/23) ac roedd yn seiliedig ar werth ardrethol ar ddiwedd y flwyddyn o £41.985m (£41.428m yn 2022/23).

Dadansoddiad o'r enillion net o drethi annomestig:	2023/24 £'000	2022/23 £'000
Trethi annomestig casgladwy	9,663	14,061
Cost lwfans casglu	(188)	(184)
Llog dalwyd ar ordaliadau	(20)	-
Darpariaeth ar gyfer dyledion drwg	(121)	(169)
Cyfraniad i gost rhyddhad trethi elusennol/gwledig	53	72
Cynllun Rhyddhad Ardrethi Busnes Manwerthu, Hamdden a Lletygarwch wedi'i fodloni o'r grant	2,237	1,578
Rhyddhad Manwerthu a'r Stryd Fawr y talwyd trwy grant	(3)	-
Taliadau i mewn i'r gronfa genedlaethol	11,621	15,358
Ailddosbarthu o'r gronfa genedlaethol	22,823	25,493

NODYN 41 – RHWYMEDIGAETHAU WRTH GEFN

Tystysgrif Adroddiad Cyflwr Gosodiad Trydanol (EICR)

Mae'n ofynnol i landlordiaid gynhyrchu tystysgrifau EICR gan drydanwr profiadol a chymwys sydd wedi asesu'r gosodiad trydanol o fewn eiddo sy'n nodi ei fod yn ddiogel. Mae'r rhain gan amlaf angen eu cwblhau o leiaf bob pum mlynedd. Mae'r gwiriadau trydanol yma wedi eu cwblhau yn unol â'r gyfraith, ond mewn rhai achosion, nid oes copi o'r tystysgrifau wedi eu rhoi i'r tenant. Gall methiant i gynhyrchu tystysgrif EICR i denantiaid tai o fewn saith diwrnod o'r arolygiad trydanol olygu bod rhaid i'r Cyngor ad-dalu'r rhent yn ôl i'r tenantiaid hynny sydd ddim wedi derbyn tystysgrif fel iawndal. Mae a oes rhaid i'r Cyngor dalu yn dibynnu camau cyfreithiol parhaus sy'n ymwneud â chorff arall ar y mater hwn.

Targedau Ailgylchu Gwastraff

Mae Llywodraeth Cymru, mewn ymgais i gynyddu ailgylchu, wedi gosod targedau ailgylchu ar gyfer Llywodraeth Leol ers nifer o flynyddoedd. Mae methiant i gyrraedd y targedau yma'n golygu y bydd rhaid i'r Cyngor dalu hynny dalu dirwy. Methodd Cyngor Sir Ynys Môn a chyrraedd y targed ar gyfer 2021/22 a 2022/23.

Hawl Atebolrwydd Cyhoeddus yn erbyn Rhagflaenydd Cyngor Sir Ynys Môn

O ganlyniad i amgylchiadau presennol sydd yn ymwneud â chyn-bennaeth ysgolion yng Ngwynedd, mae Cyngor Gwynedd yn asesu ac yn ystyried ceisiadau atebolrwydd cyhoeddus posib yn erbyn y Cyngor a'i ragflaenydd. Os bydd rhaid i Gyngor Gwynedd setlo hawliadau'n ymwneud â digwyddiadau cyn 31 Mawrth 1996, efallai y bydd rhaid i Gyngor Sir Ynys Môn wneud cyfraniad, ar radd a gytunwyd arno eisoes, i dalu am ordaliadau polisi ac unrhyw rwymedigaethau sydd ddim yn cael eu cynnwys o dan bolisiau yswiriant a gymerwyd gan Gyngor Sir Gwynedd gynt. Mae gan Gyngor Gwynedd gronfa wrth gefn wedi ei glustnodi ar gyfer costau hawliadau'n ymwneud â Chyngor Sir Gwynedd gynt, felly bydd ond angen i Gyngor Sir Ynys Môn wneud cyfraniad pe bai'r gronfa wrth gefn yma ddim yn ddigonol i dalu unrhyw gostau sydd i'w hariannu gan y Cyngor.

NODYN 42 – ASEDAU WRTH GEFN

Pridiannau Cyfreithiol

Mae'r Cyngor yn cadw nifer o bridiannau cyfreithiol dros eiddo preswyl â pherchenogion preifat, lle darparwyd cefnogaeth i'r prynwyr dan gynlluniau ar gyfer prynu tai â chefnogaeth, gyda'r Cyngor hefo'r hawl am ran o'r enillon ar werthiant yr eiddo. Bydd amrywiaeth yn y gwir swm a dderbynnir, yn seiliedig ar brisiau gwerthu'r eiddo unigol a natur unrhyw alwadau cyfreithiol arall yn eu herbyn byddai, efallai, yn cymryd blaenoriaeth dros bridiant y Cyngor. Mae amseru unrhyw dderbyniadau yn ddibynnol ar unrhyw werthiannau.

NODYN 43 – POLISIŌAU CYFRIFO

Yn yr adran hon, ceir manylion am y polisiŌau cyfrifo penodol a fabwysiadwyd gan y Cyngor ar gyfer cwblhau'r cyfrifon.

Cyfeirnod Polisi	Teitl Polisi
1	Egwyddorion Cyffredinol
2	Cronni Incwm a Gwariant
3	Digwyddiadau ar ôl Dyddiad y Fantolen
4	Gweithrediadau a Reolir ar y Cyd ac Asedau a Reolir ar y Cyd
5	Addasiadau Cyfnod Blaenorol, Newidiadau Mewn PolisiŌau Cyfrifo ac Amcangyfrifon a Chamgymeriadau
6	Treth ar Werth (TAW)
7	Mesur Gwerth Teg
8	Asedau Anghyfredol (Eiddo, Offer a Chyfarpar)
9	Eiddo Buddsoddiad
10	Asedau Anniriaethol
11	Rhestrau Stoc a Chontractau Tymor Hir
12	Arian Parod a Chywerthoedd Arian
13	Offerynnau Ariannol
14	Darpariaethau, Rhwymedigaethau Wrth Gefn ac Asedau Wrth Gefn
15	Cronfeydd Wrth Gefn
16	Cydnabyddiaeth Refeniw
17	Llog Mewnol
18	Prydlesau
19	Taliadau i Refeniw ar gyfer Asedau Anghyfredol - Darpariaeth Refeniw Isaf (MRP)
20	Grantiau a Chyfraniadau gan y Llywodraeth
21	Gwariant Refeniw a Gyllidir gyda Chyfalaf Dan Statud (REFCUS)
22	Gorbenion a Gwasanaethau Cefnogol
23	Arian Tramor
24	Buddiannau'r Gweithwyr
25	Eitemau Eithriadol
26	Cyfrifo am TA (Trethi Annomestig)
27	Incwm a Gwariant Asiantaeth

1. Egwyddorion Cyffredinol

Mae'r Datganiad Cyfrifon yn crynhoi trafodion y Cyngor am flwyddyn ariannol 2022/23 a'i sefyllfa ariannol ar ddiwedd y flwyddyn ar 31 Mawrth 2023. Mae'n rhaid i'r Cyngor baratoi Datganiad Cyfrifon blynyddol dan Reoliadau Cyfrifon ac Archwilio (Cymru) a Rheoliadau Cyfrifon ac Archwilio (Cymru) (Diwygiad) 2018, a than y Rheoliadau rhaid eu paratoi'n unol ag arferion cyfrifo priodol. Yr arferion hyn, yn bennaf, yw Côt Ymarfer CIPFA ar Gyfrifo Llywodraeth Leol yn y Deyrnas Unedig 2022/23 a Chôt Ymarfer CIPFA ar gyfer Adroddiadau Gwasanaeth 2022/23, ac a ategir gan y Safonau Adrodd Ariannol Rhyngwladol (SAARh). Mae'r holl brif bolisiâu cyfrifo wedi cael eu defnyddio'n gyson drwy gydol y flwyddyn. Paratowyd y Datganiad Cyfrifon ar sail "busnes hyfyw".

2. Cronni Incwm a Gwariant

Rhoddir cyfrif am drafodion yn y flwyddyn pryd y digwyddodd, nid pan fydd yr arian yn cael ei dalu neu ei dderbyn. Mae'r dull hwn o gyfrifo croniadau yn darparu sylfaen fwy cyflawn ar gyfer adrodd ar berfformiad ariannol y Cyngor oherwydd mae'n cynnwys ymrwymiadau'r Cyngor yn y dyfodol i dalu/derbyn arian am nwyddau a gwasanaethau a dderbyniwyd erbyn 31 Mawrth 2023 ond nas talwyd amdanynt. Caiff incwm a gwariant eu cyfrifo amdanynt yn y flwyddyn y digwyddodd y gweithgaredd y mae'n berthnasol iddynt, nid pan fo arian yn cael ei dalu neu ei dderbyn, h.y. ar sail gronol. Mae hyn yn golygu fod incwm yn cael ei gofnodi pan gaiff ei ennill ac nid ar adeg ei dderbyn a gwariant pan mae'n digwydd yn hytrach nag ar adeg ei dalu. Fe gynhwysir incwm am werthu nwyddau yn y cyfrifon pan gwblheir y gwerthiant, nid pan dderbynnir yr arian. Caiff incwm o ddarparu gwasanaethau ei gydnabod pan fedr y Cyngor fesur yn ddibynadwy'r ganran o'r trafodyn a gwblhawyd ac, o ganlyniad i hyn, bydd y Cyngor yn cael incwm yn gyfnewid am y gwasanaethau a ddarparwyd. Yn ychwanegol at hyn:-

- Mae cyflenwadau'n cael eu cofnodi fel gwariant pan gânt eu defnyddio – pan fo bwlch rhwng dyddiad derbyn cyflenwadau a'u defnyddio, cânt eu cario fel rhestrau stoc ar y Fantolen;
- Mae treuliau yng nghyswllt gwasanaethau a dderbyniwyd (gan gynnwys gwasanaethau a ddarparwyd gan weithwyr) yn cael eu cofnodi fel gwariant pan fo'r gwasanaethau'n cael eu derbyn yn hytrach na phan fo taliadau'n cael eu gwneud;
- Mae'r llog a dderbynnir ar fuddsoddiadau ac adneuron banc ac sy'n daladwy ar fenthyciadau (gan gynnwys gorddrafftiau banc) yn cael ei gyfrifo fel incwm a gwariant yn seiliedig ar y gyfradd llog effeithiol ar gyfer yr offeryn ariannol perthnasol yn hytrach nag fel llif arian parod sy'n cael ei bennu neu ei sefydlu dan y contract; a
- Pan fo refeniw a gwariant wedi'i gydnabod ond dim arian parod wedi'i dalu na'i dderbyn, mae dyledwr neu gredydwr i'r swm perthnasol yn cael ei gofnodi ar y Fantolen. Pan na fydd dyledion o bosib yn cael eu setlo, mae balans y ddyled yn cael ei nodi a chodir ar refeniw am yr incwm na chaiff, o bosib, ei gasglu.

3. Digwyddiadau ar ôl Dyddiad y Fantolen

Gall pethau ddigwydd ar ôl diwedd y flwyddyn ariannol a all gael effaith sylweddol ar ganlyniadau ariannol y flwyddyn honno. Digwyddiadau ar ôl dyddiad y Fantolen yw'r digwyddiadau hynny, ffafriol ac anffafriol, sy'n digwydd rhwng diwedd y flwyddyn ariannol a'r dyddiad pan fo'r Datganiad Cyfrifon wedi ei awdurdodi i'w gyhoeddi. Caiff y Datganiad Cyfrifon ei awdurdodi i'w gyhoeddi pan fydd y Swyddog Adran 151 wedi llofnodi'r cyfrifon terfynol wedi eu harchwilio, ar ôl i'r cyfrifon gael eu cymeradwyo gan y Cyngor llawn. Yn unol â'r gyfraith, rhaid cwblhau'r cyfrifon terfynol wedi eu harchwilio a'u hawdurdodi erbyn 31 Gorffennaf ar ôl diwedd y flwyddyn ariannol. Gellir dynodi dau fath o ddigwyddiad:-

- y rheini sy'n rhoi tystiolaeth o'r amgylchiadau oedd yn bodoli ar ddiwedd y flwyddyn ariannol – mae'r Datganiad Cyfrifon yn cael ei addasu i adlewyrchu'r fath ddigwyddiadau; a
- y rheini sy'n arwydd o amgylchiadau a gododd ar ôl y flwyddyn ariannol – nid yw'r Datganiad Cyfrifon yn cael ei addasu i adlewyrchu'r fath ddigwyddiadau ond, lle byddai categori o ddigwyddiadau yn cael effaith sylweddol, gwneir datgeliad yn y nodiadau ar natur y digwyddiadau a'r effaith y disgwylir iddynt eu cael o safbwynt ariannol.

Nid yw digwyddiadau ar ôl dyddiad awdurdodi'r datganiad ar gyfer ei gyhoeddi yn cael eu hadlewyrchu yn y Datganiad Cyfrifon.

4. Gweithrediadau a Reolir ar y Cyd ac Asedau a Reolir ar y Cyd

Y gweithrediadau a reolir ar y cyd yw'r gwaith hwnnw a wna'r Cyngor ar y cyd â mentrau eraill pan fo defnydd yn cael ei wneud o asedau ac o adnoddau'r mentrau yn hytrach na sefydlu endid ar wahân. Mae'r Cyngor yn cydnabod ar ei Fantolen ei gyfran o'r asedau a'r rhwymedigaethau y mae'n eu hwynebu. Caiff y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr ei ddebydu gyda'r gwariant hwnnw a'i gredydu gyda'r gyfran o'r incwm y mae'n ei ennill o ganlyniad i weithrediad y fenter.

Asedau a reolir ar y cyd yw eitemau o eiddo, offer neu gyfarpar sydd yn cael eu cydreoli gan y Cyngor a mentrau eraill a phan fo'r asedau'n cael eu defnyddio i sicrhau buddiannau i'r mentrwyr. Nid yw'r fenter ar y cyd yn golygu sefydlu endid ar wahân. Mae'r Cyngor yn cadw cyfrif am ei gyfran ei hun yn unig o'r asedau a reolir ar y cyd, am y rhwymedigaethau a'r treuliau a gaiff ar ei ran ei hun neu ar y cyd ag eraill yng nghyswllt ei fuddiannau yn y fenter ar y cyd a'r incwm a ddaw iddo o'r fenter.

5. Addasiadau Cyfnod Blaenorol, Newidiadau Mewn Polisiâu Cyfrifo ac Amcangyfrifon a Chamgymeriadau

Gall addasiadau ar gyfer cyfnod blaenorol ddeillio o newid mewn polisiâu cyfrifo neu o gywiro camgymeriad materol. Cyfrifir am newidiadau mewn amcangyfrifon cyfrifo yn rhagolygol, h.y. yn y flwyddyn gyfredol ac yn ystod y blynyddoedd i ddod a fydd yn cael eu heffeithio gan y newid ac nid ydynt yn achosi addasiad cyfnod blaenorol.

Ni fydd newidiadau i bolisiâu cyfrifo ond yn cael eu gwneud pan mae hynny'n ofynnol dan arferion cyfrifo cywir neu pan fo'r newid yn rhoi gwybodaeth sy'n fwy dibynadwy neu berthnasol o safbwynt effeithiau trafodion, digwyddiadau eraill a'r amodau mewn perthynas â sefyllfa ariannol a pherfformiad ariannol y Cyngor. Pan wneir newid, caiff ei ddefnyddio'n ôl-weithredol (oni ddywedir fel arall) trwy addasu'r balansau agoriadol a symiau cymharol ar gyfer y cyfnod blaenorol fel petai'r polisi newydd wedi ei ddefnyddio erioed.

Mae camgymeriadau materol a ganfyddir yn ffigyrau'r cyfnod blaenorol yn cael eu cywiro'n ôl- weithredol trwy addasu balansau agoriadol a symiau cymharol ar gyfer y cyfnod blaenorol.

6. Treth ar Werth (TAW)

Mae TAW sy'n daladwy ond yn cael ei gynnwys fel traul i'r graddau nad oes modd ei hawlio oddi ar Gyllid a Thollau Ei Mawrhydi yn unig. Mae'r TAW derbyniadwy yn cael ei eithrio o incwm.Mesur Gwerth Teg

7. Mesur Gwerth Teg

Mae Mesur Gwerth Teg SAARh13 yn golygu bod rhaid i'r rhan fwyaf o'r asedau, rhwymedigaethau ac offerynnau ariannol nad ydynt yn gyfredol gael eu prisio ar werth teg, yn aml yn ôl cyfraddau marchnad actif lle mae un ar gael. O safbwynt asedau gweithredol, mae'r safon yn cyflwyno'r cysyniad o werth teg yn seiliedig ar werth cyfredol (yn aml, gwerth mewn defnydd) ar gyfer ailbrizio Eiddo, Offer a Chyfarpar. Mae hyn yn golygu y dylai'r mesur adlewyrchu amodau'r farchnad ar gyfer y gwasanaeth neu'r swyddogaeth ar ddyddiad cyflwyno'r adroddiad. Mae'r safon yn darparu gwahanol ddulliau prisio teg ar gyfer mathau o

asedau gwahanol. Yn achos asedau nad ydynt yn rhai gweithredol, h.y. asedau buddsoddi, asedau a ddelir i'w gwerthu ac asedau nad oes mwyach eu hangen, caiff y rhain eu prisio ar eu huchaf ac yn ôl y defnydd gorau y gellir ei wneud ohonynt. Mewn achos lle gellid gwneud defnydd arall ohonynt a fyddai o werth teg uwch, dyna'r gwerth teg a fyddai'n cael ei ddefnyddio ar gyfer prisio asedau nad ydynt yn rhai gweithredol. O dan y côd hwn, nid oes angen ailbrisio asedau isadeiledd yn ôl eu gwerth cyfredol. Yn lle hynny, caiff asedau isadeiledd eu prisio yn ôl y gost hanesyddol dibrisiedig.

Mae'r Awdurdod yn mesur gwerth teg ased neu rwymedigaeth drwy ddefnyddio'r rhagdybiaethau y byddai'r sawl sy'n weithredol yn y farchnad yn eu defnyddio wrth brisio ased neu rwymedigaeth, gan dybio y byddai'r rheini yn gweithredu er eu budd economaidd gorau.

8. Asedau nad ydynt yn Gyfredol (Eiddo, Offer a Chyfarpar)

8.1 Cydnabyddiaeth

Mae asedau anghyfredol - Eiddo, Offer a Chyfarpar - yn asedau ffisegol sy'n para am flwyddyn neu ragor ac sy'n cael eu defnyddio gan y Cyngor i gefnogi'r ddarpariaeth o nwyddau a gwasanaethau. Mae'r Cyngor wedi pennu isafswm ar gyfer gwariant ar asedau a fydd yn cael ei gategoreiddio fel gwariant cyfalaf. Y swm de-minimus hwn yw £10k. Caiff gwariant ar brynu, creu neu wella asedau anghyfredol ac sy'n costio £10k neu fwy ei gyfalafu ar sail cronïadau ar yr amod ei fod yn cwrdd â'r diffiniad uchod o ased anghyfredol. Byddai Eiddo, Offer a Chyfarpar yn cynnwys asedau megis peiriannau, ni fyddai fel arfer yn cynnwys asedau a ddelir i'w gwerthu oherwydd, fel arfer, byddid yn disgwyl cael gwared ar y rhain o fewn 12 mis.

Gall costau'r asedau hyn gynnwys costau cychwynnol eu prynu a'u hadeiladu a chostau dilynol i wella neu i adnewyddu rhan o'r ased. Caiff unrhyw wariant arall a gyfyd yn sgil gynnal a chadw asedau o ddydd i ddydd, yn cynnwys atgyweiriadau a chynnal a chadw, ei gydnabod yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr wrth i'r costau hynny godi.

8.2 Mesur

Caiff asedau eu mesur yn y lle cyntaf ar gost, yn cynnwys:-

- y pris prynu;
- unrhyw gostau a briodolir i ddod ag ased i'r lleoliad a'r cyflwr sy'n angenrheidiol i bwrpas ei weithredu yn y dull a fwriadwyd gan reolwyr; ac
- amcangyfrif cychwynnol o gostau datgymalu a symud yr eitem ac adfer y safle y mae'r eitem arno mewn achosion lle mae'n rhaid, er mwyn defnyddio'r ased, ei hail-leoli.

Nid yw'r Cyngor yn cyfalafu costau benthyca a geir tra bo asedau'n cael eu hadeiladu.

Tybir bod cost asedau a gafaelir mewn modd ac eithrio drwy eu prynu yn gost gwerth teg, ac eithrio pan nad oes sylwedd masnachol i'r pryniant (h.y. ni fydd yn arwain at amrywiad yn llif arian y Cyngor). Yn yr achos olaf, pan afaelir ased drwy gyfnewid, cost y pryniant yw swm cario'r ased a roddir i fyny gan y Cyngor.

Yna mae'r asedau'n cael eu cario yn y Fantolen gan ddefnyddio'r seiliau mesur canlynol:-

- Isadeiledd, asedau cymunedol ac asedau sy'n cael eu hadeiladu – cost dibrisiant hanesyddol;
- Tai Cyngor – gwerth teg, a bennir gan ddefnyddio sail gwerth defnydd presennol ar gyfer tai cymdeithasol (EUV-SH);
- Swyddfeydd y Cyngor – gwerth cyfredol, a bennir gan y swm a delir am yr ased yn ei ddefnydd presennol;
- Adeiladau ysgolion – byddent yn cael eu prisio yn ôl eu gwerth cyfredol wrth gael eu defnyddio ond, oherwydd eu natur arbenigol, fe'u mesurir yn ôl cost amnewid dibrisiant;
- Asedau dros ben – y mesur gwerth cyfredol yw gwerth teg, amcangyfrifir ar y defnydd uchaf a gorau o bersbectif rhai sy'n weithgar ar y farchnad;
- Mae'r holl asedau gweithredol eraill wedi cael eu mesur yn unol â'u gwerth presennol yn seiliedig ar eu gwerth defnydd presennol (EUV). Mae hyn yn golygu mai gwerth cyfredol tir ac adeiladau fyddai'r swm a fyddai'n cael ei dalu am yr ased yn ei ddefnydd presennol. Os nad oes marchnad amlwg ar gyfer ased oherwydd ei natur arbenigol neu os nad yw'r math hwnnw o ased yn cael ei werthu'n aml, bydd yr Awdurdod yn amcangyfrif ei werth cyfredol gan ddefnyddio'r dull cost amnewidiol dibrisiedig. Er enghraifft, yn achos eiddo sy'n cynnwys tir ac adeiladau, y gost ddibrisiedig o'i amnewid byddai gwerth marchnad y tir y mae'r adeilad arno ar gyfer ei ddefnydd cyfredol ynghyd â chost gros amnewid yr adeilad llai lwfansau ar gyfer dirywiad ffisegol, darfodedigrwydd ac optimeiddio;
- Caiff asedau a dderbynnir fel rhoddion eu mesur yn y lle cyntaf yn ôl eu gwerth teg. Caiff y gwahaniaeth rhwng gwerth teg ac unrhyw bris a dalwyd ei gredydu i'r llinell Incwm a Gwariant Trethiant a Grant Amhenodol yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr. Lle mae amodau ynghlwm wrth unrhyw asedau a gafwyd yn rhodd, caiff yr enillion eu credydu i'r Cyfrif Asedau a gafwyd yn rhodd. Lle mae enillion yn cael eu credydu i'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr, cânt eu symud allan o falans y Gronfa Gyffredinol i'r Cyfrif Addasu Cyfalaf yn y Datganiad o'r Symudiadau yn y Cronfeydd Wrth Gefn;
- Lle mae rhan neu gydran o ased yn cael ei amnewid, caiff gwerth cario'r hen ran neu gydran ei ddad-gydnabod er mwyn osgoi cyfrif dwbl. Caiff gwerth y gydran newydd ei hychwanegu at y swm sy'n cario. Os nad yw'n ymarferol gwneud penderfyniad ynghylch gwerth cario'r rhan sydd wedi ei amnewid, defnyddir cost y rhan newydd fel arwydd o gost y rhan sydd wedi cael ei amnewid; a
- Os nad yw ased yn cael ei ddal i bwrpas cynhyrchu llif arian, tybir bod gwerth mewn defnydd o leiaf yn gyfartal i gost amnewid gwasanaeth potensial o'r ased.

Pan fo gan asedau nad ydynt yn eiddo oes ddefnyddiol fer neu werth isel (neu'r ddau), defnyddir sail cost hanesyddol dibrisiedig fel procsi ar gyfer gwerth teg. Fel arfer, mae 'oes defnyddiol byr' yn golygu 7 mlynedd neu lai, er gall fod yn hirach am eitemau arbenigol o offer a chyfarpar.

Mae'r asedau a gynhwysir yn y Fantolen ar werth teg yn cael eu hailbrisio yn ddigon aml i sicrhau nad yw eu swm cario'n faterol wahanol i'w gwerth teg ar ddiwedd y flwyddyn, ond ailbrisio o leiaf bob pum mlynedd. Yn ymarferol, mae'r Cyngor yn prisio ei asedau Eiddo, Offer a Chyfarpar ar sail rhaglen dreigl pum mlynedd. Fodd bynnag, caiff asedau sydd â gwerth cario o dros £500k eu hailbrisio bob blwyddyn. Mae cynnydd mewn gwerthoedd asedau'n cydweddu â chredydau i'r Gronfa Ailbrisiant Wrth Gefn i gydnabod enillion heb eu gwireddu. Mewn achosion eithriadol, gellir credydu enillion ailbrisiant i'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr pan fônt yn codi o wyrddroi colled a godwyd yn flaenorol ar wasanaeth.

Pan ddynodir lleihad mewn gwerth, cyfrifir amdano trwy:-

- pan fo balans o enillion ailbrisiant i'r ased yn y Gronfa Ailbrisiant Wrth Gefn, nodir swm cario'r ased i lawr yn erbyn y balans hwnnw (i fyny at y swm o enillion sydd wedi cronni); a
- pan nad oes balans yn y Gronfa Ailbrisiant Wrth Gefn, nodir swm cario'r ased i lawr yn erbyn llinell(au) y gwasanaeth perthnasol yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr.

Mae'r Gronfa Ailbrisiant Wrth Gefn yn cynnwys enillion ailbrisiant a gydnabuwyd ers 1 Ebrill 2007 yn unig, dyddiad ei weithredu'n ffurfiol. Mae'r enillion a gafwyd cyn y dyddiad hwnnw wedi eu hymgorffori yn y Cyfrif Addasu Cyfalaf.

8.3 Amhariad

Mae gwerth asedau'n cael eu hadolygu ar ddiwedd pob blwyddyn am arwydd o amhariad ar werth.

Mae enghreifftiau o ddigwyddiadau a newidiadau mewn amgylchiadau sy'n rhoi arwydd y gallai amhariad fod wedi digwydd yn cynnwys:-

- dirywiad sylweddol (h.y. mwy na'r disgwyl o ganlyniad i dreigl amser neu ddefnydd cyffredin) yn swm cario'r ased yn ystod y cyfnod, sy'n benodol i'r ased;
- tystiolaeth o ddarfodiad neu niwed ffisegol i ased;
- ymrwymiad gan y Cyngor i ymgymryd ag ad-drefnu sylweddol; a
- newid andwyol sylweddol yn yr amgylchedd statudol neu reoleiddiol arall y mae'r Cyngor yn gweithredu ynddo.

Pan fo arwyddion, ac amcangyfrifir bod gwahaniaethau posib yn faterol, yna amcangyfrifir swm adferadwy'r ased ac, mewn achos lle mae'r swm hwn yn llai na swm cario'r ased, cydnabyddir colled amhariad ar gyfer y diffyg.

Pan ddynodir colledion amhariad ar asedau a gawsant eu hailbriso, cyfrifir amdanynt trwy:-

- pan mae balans o enillion ailbrisiant i'r ased yn y Gronfa Ailbrisiant Wrth Gefn, nodir swm yr amhariad yn erbyn yr ased i lawr yn erbyn y balans hwnnw (i fyny at y swm o enillion cronnus);
- pan nad oes balans yn y Gronfa Ailbrisiant Wrth Gefn, nodir swm yr amhariad yn erbyn yr ased i lawr yn erbyn llinell(au) y gwasanaeth perthnasol yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr. Pan fo colled amhariad yn cael ei wrthdroi wedyn, credydir y gwyrddroad i'r llinell(au) gwasanaeth perthnasol yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr, i fyny at swm y golled wreiddiol, wedi ei addasu ar gyfer dibrisiant y byddid wedi ei godi pe na fyddai'r golled wedi ei chydabod. Nodir unrhyw beth dros ben yn y Gronfa Ailbrisiant Wrth Gefn.

Pan mae'r amhariad yn ymwneud ag ased na chafodd ei hailbriso (h.y. ased â gwerth cario yn seiliedig ar gost hanesyddol), caiff yr amhariad ei gydnabod yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr.

8.4 Dibrisiant

Darperir ar gyfer dibrisiant yr holl asedau Eiddo, Offer a Chyfarpar er mwyn dyrannu eu symiau dibrisio dros eu hoes ddefnyddiol. Gwneir eithriad ar gyfer asedau heb oes ddefnyddiol benodol (h.y. tir rhydd-ddaliadol) ac asedau nad ydynt eto ar gael i'w defnyddio (h.y. asedau sy'n cael eu hadeiladu). Fodd bynnag, os bydd unrhyw asedau y disgwylir i'w bywydau economaidd defnyddiol fod yn fyrrach neu'n hirach na'r cyfnodau a nodir isod, o ganlyniad i farn broffesiynol neu a ddarperir gan y gweithgynhyrchwr neu a ddangosir fel safon y diwydiant. Gellir codi dibrisiant ar fywyd economaidd defnyddiol y tu allan i'r ffiniau isod.

Cyfrifir dibrisiant ar y seiliau canlynol:-

- anheddau ac adeiladau eraill – dyraniad llinell syth dros gyfnodau hyd at 75 mlynedd, fel yr amcangyfrifir gan y Prisiwr;
- isadeiledd – dyraniad llinell syth dros gyfnodau hyd at 45 mlynedd
- cerbydau, offer, dodrefn a chyfarpar – dyraniad llinell syth dros 5 i 15 mlynedd.

Mewn achos lle mae gan eitem o ased Eiddo, Offer a Chyfarpar cydrannau mawr y mae eu cost yn sylweddol mewn cysylltiad â chost gyfan yr eitem, dibrisir y cydrannau ar wahân.

Mae enillion ailbrisiant hefyd yn cael eu dibrisio, gyda swm sy'n cyfateb i'r gwahaniaeth rhwng gwerth presennol dibrisiant a godir ar asedau a'r dibrisiant a fyddai wedi ei godi yn seiliedig ar eu cost hanesyddol yn cael ei drosglwyddo bob blwyddyn o'r Gronfa Ailbrisiant Wrth Gefn i'r Cyfrif Addasu Cyfalaf.

Ni chodir dibrisiant yn y flwyddyn y prynir yr ased.

Pan fo gan eitem o Eiddo, Peiriannau ac Offer (Ased Nad yw'n Gyfredol) gydrannau mawr y mae eu cost yn sylweddol mewn perthynas â chyfanswm cost yr eitem, mae'r cydrannau'n cael eu dibrisio ar wahân.

Mae cymhwyso hyn yn ymarferol yn gofyn am asesiad yn erbyn y meini prawf isod, er mwyn canfod a yw:-

- Mae'r bywyd defnyddiol economaidd yn wahanol iawn i elfennau eraill yr ased h.y. 15 mlynedd neu fwy;
- Mae gwerth yr ased yn £2m neu'n fwy ac mae'r gydran dros 25% o gyfanswm gwerth yr ased;
- Mae'r bywyd defnyddiol economaidd yn wahanol iawn ond mae'r gwerth yn cynrychioli llai na 25% o gyfanswm gwerth yr ased; bydd y gydran yn cael ei nodi ar wahân os bernir, ym marn y Prisiwr, ei bod yn berthnasol, e.e. lle mae gwerth cydran, dyweder, yn £3m (10%) o'r ased dibrisio sydd â chyfanswm gwerth o £30m.

Os yw'r ased dibrisio yn rhan o grŵp ehangach a ddeler at yr un diben, er enghraifft, canolfannau hamdden, bydd y polisi a argymhellir hwn ar gydrannau yn cael ei gymhwyso i gyfanswm y grŵp ehangach hwn ac nid i bob unigolyn sy'n dibrisio ased o fewn y grŵp.

8.5 Asedau y ceir gwared arnynt ac Asedau Anghyfredol a delir i'w Gwerthu

Mae'r asedau hyn yn cael eu marchnata'n rhagweithiol ar gyfer eu gwerthu ac mewn achosion ble y mae'r Cyngor yn disgwyl iddynt gael eu gwerthu yn y 12 mis nesaf. Fe nodir yr asedau yma ar wahân oherwydd bydd y gwerth ar y Fantolen yn cael ei adennill yn bennaf drwy werthiant yn hytrach na pharhau i'w ddefnyddio yn y dyfodol. Mae'r ased yn cael ei ailbriso yn union cyn ei ail-gategoreiddio ac yna ei gario ar yr isaf o'r swm hwn a gwerth teg llai costau gwerthu. Caiff gwerth teg asedau anghyfredol a delir i'w gwerthu, eu mesur yn unol â'u lefel uchaf a gorau o ddefnydd. Pan fo gostyngiad dilynol i werth teg llai costau gwerthu, mae'r golled yn cael ei phostio i'r llinell Gwariant Gweithredol Arall yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr. Dim ond hyd at swm unrhyw golledion a gydnabuwyd yn flaenorol yn y Gwared neu Ddiffyg ar Ddarparu Gwasanaethau y cydnabyddir enillion mewn gwerth teg. Ni chodir dibrisiant ar Asedau a delir i'w Gwerthu.

Os nad yw asedau bellach yn cwrdd â'r meini prawf i'w dosbarthu fel Asedau a delir i'w Gwerthu, yna cânt eu hailddosbarthu'n ôl i asedau anghyfredol a'u prisio ar yr isaf o'u swm cario cyn iddynt gael eu dosbarthu fel rhai y delir i'w gwerthu, addasu ar gyfer dibrisiant, amorteiddiad neu ailbrisiadau a fyddai wedi cael eu cydnabod petaent ddim wedi cael eu dosbarthu fel rhai a Delir i'w Gwerthu, a'u swm adferadwy ar ddyddiad y penderfyniad i beidio gwerthu.

Nid yw asedau fydd yn cael eu gadael neu eu sgrapio yn cael eu hailddosbarthu fel Asedau a delir i'w Gwerthu.

8.6 Cael Gwared ar Asedau Anghyfredol

Pan ceir gwared ag ased neu pan gaiff ei ddigomisiynu, dilëir swm cario'r ased yn y Fantolen (os yw'n Eiddo, Offer a Chyfarpar neu Asedau a delir i'w Gwerthu) i linell Gwariant Gweithredol Arall yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr fel rhan o'r budd neu'r golled ar adeg gwaredu. Caiff y gost hon ei drosglwyddo wedyn i'r Cyfrif Addasu Cyfalaf yn y Datganiad o'r Symudiad mewn Cronfeydd Wrth Gefn.

Mae derbyniadau o warediadau (os oes rhai) yn cael eu credydu i'r un llinell yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr hefyd fel rhan o'r budd neu golled ar waredu (h.y. wedi ei netio i fwrdd yn erbyn gwerth cario'r ased adeg cael gwared arno). Mae unrhyw enillion ailbrisiant a gronnwyd i'r ased yn y Gronfa Ailbrisiant Wrth Gefn yn cael eu trosglwyddo i'r Cyfrif Addasu Cyfalaf.

Mae symiau uwch na £10k a dderbynnir ar gyfer eitem a waredwyd yn cael eu categoreiddio fel derbyniadau cyfalaf ac ni fedrir ond eu defnyddio wedyn ar gyfer buddsoddiad cyfalaf newydd neu eu gosod o'r neilltu i leihau angen gwaelodol y Cyngor i fenthycu (y gofyniad Cyllido Cyfalaf). Mae derbyniadau yn cael eu neilltuo i'r Gronfa Derbyniadau Cyfalaf Wrth Gefn o Falans Cronfa'r Cyngor yn y Datganiad o'r Symudiad mewn Cronfeydd wrth Gefn.

Nid yw gwerth dileu gwarediadau'n cael ei godi yn erbyn y Dreth Gyngor, oherwydd darperir yn llawn ar gyfer asedau anghyfredol dan drefniadau ar wahân ar gyfer Cyllido Cyfalaf. Mae symiau'n cael eu trosglwyddo i'r Cyfrif Addasu Cyfalaf o Falans Cronfa'r Cyngor yn y Datganiad o'r Symudiad mewn Cronfeydd wrth Gefn.

8.7 Asedau nad oes eu hangen mwyach

Gwerth teg asedau nad oes eu hangen mwyach yw'r pris a fyddai'n cael ei dderbyn i werthu ased neu ei dalu i drosglwyddo rhwymedigaeth mewn trafodiad trefnus rhwng rhai sy'n weithgar yn y farchnad ar adeg mesur. Bydd hyn yn seiliedig ar y defnydd uchaf a gorau a amcangyfrifir gan ddefnyddio mewnbynau Lefel 1 yn seiliedig ar ddull marchnad / dull prisio tebyg.

8.8 Asedau Treftadaeth

Asedau Treftadaeth yw'r rheini y bwriedir eu cadw mewn ymddiriedolaeth i genedlaethau'r dyfodol oherwydd eu cysylltiadau diwydiannol, amgylcheddol neu hanesyddol. Maent yn cael eu dal gan y Cyngor yn unol â'i amcanion cyffredinol i warchod treftadaeth Ynys Môn.

Mae'r Cyngor yn berchen ar nifer o asedau treftadaeth diriaethol megis adeiladau hanesyddol a gwaith celf.

Rhoddir gwerth ar Asedau Treftadaeth weithredol (h.y. rheini sydd, ynghyd â chael eu dal am eu nodweddion treftadaeth, hefyd yn cael eu defnyddio gan y Cyngor am weithgareddau arall neu i ddarparu gwasanaethau arall) a chyfrif amdanynt fel asedau gweithredol, yn yr un modd ag asedau arall o'r math cyffredinol yna (e.e. adeiladau gweithredol).

Rhoddir gwerth ar Asedau Treftadaeth ar y sail fwyaf priodol a pherthnasol i'r ased unigol neu ddosbarth yr asedau. Lle nad yw'n ymarferol i gael prisiad ar gost sy'n gymesur â'r buddiannau i ddefnyddwyr y datganiadau ariannol, mesurir yr Asedau Treftadaeth ar gost hanesyddol (llai unrhyw dibrisiant cronodig, amorteiddio a cholledion amhariad fel sy'n briodol). Lle mesurir Asedau Treftadaeth ar brisiad, fe fesurir y swm cario yn ddigon aml i sicrhau fod y prisiadau yn parhau i fod yn gyfredol, ac ar gyfnodau dim mwy na phum mlynedd. Mewn achos lle na fedrir penderfynu ar gost neu werth Ased Treftadaeth heb fynd i gost anghymesur, ni fydd yr asedau'n cael eu cydnabod yn y Fantolen. Yn lle hynny, bydd yr ased yn cael ei datgelu yn y nodiadau i'r cyfrifon.

Pan fo Ased Treftadaeth ag oes benodol, darperir dibrisiant ar yr un sail â chategoriâu eraill o asedau (am fanylion, gweler y Polisi Cyfrifo am Ddibrisiant, 8.4 uchod).

Ni ddarperir dibrisiant ar Asedau Treftadaeth sydd ag oes amhenodol a gwerth gweddilliol uchel. Dylid adolygu swm cario Ased Treftadaeth pan fo tystiolaeth o amhariad, er enghraifft, pan mae wedi dioddef dirywiad ffisegol neu wedi cael ei dorri neu pan fo amheuon newydd yn codi ynglŷn â'i ddilysrwydd. Adnabyddir unrhyw amhariad ar yr un sail â dosbarthiadau arall o ased (am fanylion gweler Polisi Cyfrifo 8.3, Amhariad). Ar hyn o bryd, nid yw'r Cyngor yn mynd ati'n weithredol i gaffael mwy o Asedau Treftadaeth, ond mae'n ymateb i gyfleoedd i wella ei bortffolio fel maent yn codi. Cedwir y casgliadau celf yn Oriel Ynys Môn, gyda gwaith cynnal a chadw'n cael ei wneud pan fo'r angen. Rhannau o'r casgliad sy'n cael ei arddangos ar unrhyw adeg, tra gellir trefnu i gael mynediad i'r gweddill. Mae'r Eiddo Treftadaeth yn cael eu rheoli a'u cynnal a'u cadw, wrth ystyried eu nodweddion treftadaeth, fel rhan o bortffolio cyffredinol y Cyngor o dir ac adeiladau.

8.9 Trin Asedau Ysgol

Cymerir yn ganiataol mai awdurdodau lleol sy'n rheoli'r ysgolion y maent yn eu cynnal. O ganlyniad, caiff asedau, rhwymedigaethau, cronfeydd wrth gefn a llif arian yr ysgolion a gynhelir gan yr Awdurdod eu cynnwys yn natganiadau ariannol y Cyngor.

Ymddiriedolwyr yr ysgol neu'r corff sefydledig sy'n berchen ar, ac yn rheoli, tir ac adeiladau ysgolion a gynorthwyir yn wirfoddol ac ysgolion sefydledig ac, o'r herwydd, ni chânt eu cynnwys ar Fantolen y Cyngor.

Caiff gwariant cyfalaf ar ysgolion cymunedol ei ychwanegu at falansau'r ysgolion hynny. Caiff balansau ysgolion unigol ar 31 Mawrth bob blwyddyn eu cynnwys ym Mantolen y Cyngor oherwydd eiddo'r Cyngor fydd unrhyw gyllidebau datganoledig i'r ysgolion sydd heb eu gwario.

I bwrpas cyfrifo, mae asedau ysgolion dan reolaeth wirfoddol ac ysgolion a gynorthwyir yn wirfoddol fel a ganlyn:-

- Ysgolion Dan Reolaeth Wirfoddol: mae'r tir wedi ei gynnwys ar y Fantolen ond nid yr adeiladau;
- Ysgolion a Gynorthwyr yn Wirfoddol: nid yw'r tir na'r adeiladau wedi eu cynnwys ar y Fantolen; ac
- Yn ychwanegol, nid yw'r tir na'r adeiladau yn Ysgol Sefydledig Caergeiliog wedi eu cynnwys ar y Fantolen oherwydd mae'r asedau hyn wedi eu breinio gydag ymddiriedolwyr yr ysgol.

9. Eiddo Buddsoddiad

Eiddo buddsoddiad yw'r tir a'r adeiladau hynny a ddefnyddir i bwrpas cynhyrchu rhent a/neu ar gyfer cynnydd cyfalaf yn unig. Nid yw'r diffiniad yn cael ei fodloni os ydyw'r eiddo'n cael ei ddefnyddio mewn unrhyw ffordd i hwyluso darparu gwasanaethau neu i gynhyrchu nwyddau neu pan fo'n cael ei ddal i'w werthu.

Mae eiddo buddsoddiad yn cael eu cydnabod pan mae'n debygol y bydd buddion economaidd cynlluniedig ar gyfer y dyfodol yn llifo i'r Awdurdod ac y gellir mesur mewn modd dibynadwy gost neu werth teg yr eiddo buddsoddiad hwnnw. Caiff eiddo buddsoddiad eu mesur yn ôl cost yn y lle cyntaf ac, wedyn, yn ôl gwerth teg, gan ddibynnu ar faint y gellid ffeirio'r ased rhwng partion gwybodus hyd braich. Yn unol â'r Côt, rhaid prisio Eiddo Buddsoddiad yn ôl y defnydd mwyaf a gorau y gellir ei wneud ohonynt, waeth beth fo bwriadau'r Cyngor ar eu cyfer. Mae hyn yn golygu bod defnydd amgen wedi cael ei ystyried ar gyfer pob eiddo buddsoddiad ac, os byddai modd defnyddio'r eiddo i bwrpas arall a hynny'n codi ei werth teg, yna dylid defnyddio'r gwerth teg hwnnw. Nid yw'r eiddo'n cael ei ddibrisio, yn hytrach caiff eu hailbriso'n flynyddol yn unol â SAARh13 yn ôl amgylchiadau'r farchnad ar ddyddiad y Fantolen. Mae enillion a cholledion adeg ailbriso'n cael eu symud i'r llinell Incwm a Gwariant Cyllido a Buddsoddiad yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr. Yr un driniaeth yn union a roddir i enillion a cholledion wrth gael gwared ohonynt.

Mae rhent a dderbynnir am eiddo buddsoddiad yn cael ei gredydu i'r llinell Incwm Cyllido a Buddsoddiad ac yn arwain at gynnydd ym malans Cronfa'r Cyngor. Fodd bynnag, dan drefniadau statudol, ni chaniateir i enillion a cholledion a geir yn sgil ailbriso a gwerthu gael effaith ar falans Cronfa'r Cyngor. Felly, mae'r enillion a'r colledion yn cael eu symud allan o Falans Cronfa'r Cyngor yn y Datganiad o'r Symudiad mewn Cronfeydd wrth Gefn a'u symud i mewn i'r Cyfrif Addasu Cyfalaf ac (yn achos arian gwerthiant uwch na £10k) i'r Gronfa Wrth Gefn Derbyniadau Cyfalaf.

10. Asedau Anniriaethol

Mae asedau anniriaethol yn asedau nad ydynt yn gyfredol, nac yn ariannol, y gellir eu hadnabod ar wahân ond nid oes ganddynt sylwedd ffisegol (er enghraifft, meddalwedd cyfrifiadurol). Caiff y rhain eu rheoli gan y Cyngor oherwydd digwyddiadau yn y gorffennol. Nid yw gwariant ar ddatblygu gwefannau'n cael ei gyfalafu pan fo'r wefan yn cael ei defnyddio'n llwyr neu'n bennaf i hyrwyddo neu i hysbysebu nwyddau'r Cyngor neu ei wasanaethau. Caiff gwariant ar asedau anniriaethol eu cyfalafu pan dybir y bydd buddiannau economaidd yn y dyfodol neu wasanaeth posib yn llifo o'r ased anniriaethol i'r Cyngor. Mae oes economaidd defnyddiol asedau anniriaethol yn cael ei benderfynu gan y gweithiwr proffesiynol perthnasol sy'n arwain ar brynu/datblygu'r ased anniriaethol. Mae oes economaidd ddefnyddiol ased anniriaethol yn fyrrach nag asedau dirweddol, er enghraifft, rhwng pump a saith mlynedd. Mae asedau anniriaethol yn cael eu hamorteiddio ar sail llinell syth dros fywyd economaidd defnyddiol yr ased.

Yn y lle cyntaf, mesurir asedau anniriaethol yn ôl y gost. Nid yw'r symiau'n cael eu hailbriso oni bai fod modd pennu gwerth yr asedau y mae'r Cyngor yn eu dal drwy droi at y farchnad weithredol. Yn ymarferol, nid oes ased anniriaethol y mae'r Cyngor yn ei ddal yn bodloni'r maen prawf hwn ac, felly, cawn eu cario yn ôl ar gost llai amorteiddio cronedig. Mae swm dibrisiannol ased anniriaethol yn cael ei amorteiddio dros ei oes ddefnyddiol i linell(au) y gwasanaeth perthnasol yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr. Rhoddir prawf amhariad ar asedau anniriaethol yn flynyddol a phryd bynnag y ceir arwydd bod amhariad ar yr ased. Mae unrhyw golledion a ganfyddir yn cael eu nodi yn erbyn llinell(au) y gwasanaeth perthnasol yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr. Bydd unrhyw enillion neu golledion wrth gael gwared ag ased n anniriaethol eu wrth roi'r gorau iddo yn cael ei nodi yn erbyn y llinell Gwariant Gweithredol Arall yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr.

Pan fo gwariant ar asedau anniriaethol yn gymwys i'w ystyried fel gwariant cyfalaf i ddibenion statudol, ni chaniateir i amorteiddio, colledion amhariad nag enillion a cholledion cael gwared â'r asedau gael effaith ar Falans Cronfa'r Cyngor. Felly, mae'r enillion a'r colledion yn cael eu symud allan o Falans Cronfa'r Cyngor yn y Datganiad o'r Symudiad mewn Cronfeydd wrth Gefn a'u symud i mewn i'r Cyfrif Addasu Cyfalaf ac (yn achos arian gwerthiant uwch na £10k) i'r Gronfa Wrth Gefn Derbyniadau Cyfalaf.

11. Rhestrau Stoc a Chontractau Tymor Hir

Cynhwysir rhestrau stoc yn y Fantolen yn ôl y gost neu'n ôl y gwerth gwerthu net - pa un bynnag o'r ddau sydd isaf. Mae cost rhestrau stoc yn cael ei aseinio trwy ddefnyddio fformiwla gostio 'Cyntaf i Mewn, Cyntaf Allan' (FIFO).

Rhoddir cyfrif am gontractau tymor hir trwy godi ar y Gwarged neu ar y Diffyg ar Ddarparu Gwasanaethau yn seiliedig ar werth y gwaith neu'r gwasanaeth a dderbynnir dan y contract yn ystod y flwyddyn ariannol.

Mae gwaith sydd yn y broses o gael ei wneud yn cael ei gynnwys yn y Fantolen yn ôl y gost.

12. Arian Parod a Chywerthoedd Arian

Cynrychiolir arian parod gan arian mewn llaw ac adneuo'n gyda sefydliadau ariannol sy'n ad-daladwy heb gosb ar rybudd o ddim mwy na 24 awr. Mae cywerthoedd arian yn fuddsoddiadau hynod o hylifol sy'n aeddfedu ymhen tri mis neu lai o'r dyddiad prynu ac yn rhai y gellir eu trosi'n hawdd i symiau hysbys o arian parod heb beri unrhyw risg o bwys yn sgil newid mewn gwerth.

Yn y Datganiad Llif Arian, dangosir arian parod a chywerthoedd arian net o'r gorddrafftiau banc sy'n daladwy ar alw ac maent yn rhan hanfodol o reolaeth arian parod y Cyngor.

13. Offerynnau Ariannol

13.1 Ymrwymadau Ariannol

Mae ymrwymadau ariannol yn cael eu hadnabod ar y Fantolen pan ddaw'r Awdurdod yn barti i'r darpariaethau cytundebol mewn offeryn ariannol, cânt eu mesur i gychwyn ar werth teg, a'u cario ar eu cost wedi'i amorteiddio. Mae costau blynyddol i'r llinell Incwm a Gwariant Cyllido a Buddsoddi yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr (CIES) ar gyfer llog sy'n daladwy yn seiliedig ar swm cario'r rhwymedigaeth, wedi'i luosi â'r gyfradd llog effeithiol ar gyfer yr offeryn. Y gyfradd llog effeithiol yw'r gyfradd sy'n disgowntio'n union y taliadau arian parod a amcangyfrifir yn y dyfodol dros oes yr offeryn i'r swm y cafodd ei gydnabod arno'n wreiddiol.

Ar gyfer y mwyafrif o'r benthyciadau sydd gan yr Awdurdod, golyga hyn mai'r swm a gyflwynir yn y Fantolen yw'r prifswm yn weddill sy'n daladwy (a llog wedi cronni); a'r llog a godir i'r CIES yw'r swm sy'n daladwy am y flwyddyn yn ôl y cytundeb benthycia.

Pan fo premiymau a disgowntiau wedi eu codi i'r CIES, mae'r rheoliadau yn caniatáu i'r effaith ar Falans y Gronfa Gyffredinol gael ei thaenu dros y blynyddoedd i ddod. Mae gan yr Awdurdod bolisi o daenu'r enillion neu'r colledion dros y tymor oedd yn weddill ar y benthyciad yr oedd y premiwm yn daladwy yn ei erbyn, neu yr oedd y disgownt i'w dderbyn pan gafodd ei ad-dalu. Mae cysoniad y symiau a godir i'r CIES i'r taliad net sydd ei angen yn erbyn Balans y Gronfa Gyffredinol yn cael ei reoli trwy drosglwyddo i neu o'r Cyfrif Addasu Offerynnau Ariannol yn y Datganiad Symudiad yn y Cronfeydd wrth Gefn.

13.2 Asedau Ariannol

Caiff asedau ariannol eu dosbarthu yn seiliedig ar ddull dosbarthu a mesur sy'n adlewyrchu'r model busnes ar gyfer dal yr asedau ariannol a'u nodweddion llif arian. Mae tri phrif ddsbarth o asedau ariannol sef:-

- cost wedi'i amorteiddio;
- gwerth teg trwy elw neu golled (FVPL); a
- gwerth teg trwy incwm cynhwysfawr arall (FVOCI).

Model busnes yr Awdurdod yw dal buddsoddiadau er mwyn casglu llifoedd arian cytundebol.

Felly, mae asedau ariannol yn cael eu dosbarthu fel cost wedi'i amorteiddio, heblaw am y rheini nad yw eu taliadau cytundebol ar ffurf talu'r prifswm a llog yn unig (h.y. lle nad yw'r llifoedd arian ar ffurf offeryn dyled sylfaenol).

Asedau Ariannol wedi eu Mesur ar Gost wedi'i Amorteiddio

Mae asedau ariannol wedi eu mesur ar gost wedi'i amorteiddio yn cael eu hadnabod ar y Fantolen pan ddaw'r Awdurdod yn barti i'r darpariaethau cytundebol mewn offeryn ariannol, a chânt eu mesur i gychwyn ar werth teg. Wedyn cânt eu mesur ar eu cost wedi'i amorteiddio. Mae credydau blynyddol i'r llinell Incwm a Gwariant Cyllido a Buddsoddi yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr (CIES) ar gyfer llog sy'n dderbyniadwy yn seiliedig ar swm cario yr ased wedi'i luosi â'r gyfradd llog effeithiol ar gyfer yr offeryn. Ar gyfer y mwyafrif o'r asedau ariannol y mae'r Awdurdod yn eu dal, golyga hyn mai'r swm a gyflwynir yn y Fantolen yw'r prifswm yn weddill y gellir ei dderbyn (ynghyd â llog wedi cronni) a'r llog a gaiff ei gredu i'r CIES yw'r swm sydd i'w dderbyn am y flwyddyn yn y cytundeb benthycia.

Fodd bynnag, mae'r Awdurdod wedi gwneud nifer o fenthyciadau i weithwyr ar lai na chyfraddau'r farchnad (benthyciadau meddal). Mae'r Cyngor yn defnyddio cyfradd CThEM ar gyfer benthyciadau buddiol i weithwyr fel procsi ar gyfer gwerth y farchnad/cyfradd llog effeithiol. Os yw'r gwahaniaeth rhwng y gyfradd ostyngedig a'r gyfradd llog effeithiol yn fwy na £100k, caiff colled ei gofnodi ar y CIES am werth presennol y llog a fydd yn cael ei ildio dros oes yr offeryn, gan arwain at gost wedi'i amorteiddio is na'r prifswm sy'n weddill.

Caiff llog ei gredu i'r llinell Incwm a Gwariant Cyllido a Buddsoddi yn y CIES ar gyfradd llog effeithiol fymryn yn uwch na'r gyfradd a dderbynnir gan y gweithwyr, ac effaith y gwahaniaeth yw cynyddu cost wedi'i amorteiddio'r benthyciad yn y Fantolen. Mae'n ofynnol yn y darpariaethau statudol mai effaith benthyciadau meddal ar Falans y Gronfa Gyffredinol yw'r llog sy'n dderbyniadwy am y flwyddyn ariannol - mae cysoniad y symiau a gaiff eu debydu neu eu credu i'r CIES i'r enillion net sydd ei angen yn erbyn Balans y Gronfa Gyffredinol yn cael ei reoli trwy drosglwyddo i neu o'r Cyfrif Addasu Offerynnau Ariannol yn y Datganiad Symudiad yn y Cronfeydd wrth Gefn.

Mae unrhyw enillion a cholledion sy'n codi pan fo ased yn cael ei ddad-gydnabod, yn cael eu credu neu eu debydu i'r llinell Incwm a Gwariant Cyllido a Buddsoddi yn y CIES.

13.3 Model Colled Credyd Disgwyliedig

Mae'r Awdurdod yn cydnabod colledion credyd disgwyliedig ar bob un o'i asedau ariannol a ddelir ar gost wedi'i amorteiddio [neu FVOCI pan fo'n berthnasol], naill ai ar sail 12 mis neu sail oes. Mae'r model colled credyd disgwyliedig ar sail oes (model symledig) hefyd yn gymwys i symiau les sy'n dderbyniadwy ac asedau contract. Dim ond colledion oes sy'n cael eu cydnabod ar gyfer symiau masnach derbyniadwy (dyledwyr) a ddelir gan yr Awdurdod.

Bydd y Cyngor hefyd yn ymestyn y drefn symledig i symiau derbyniadwy ar les a masnach ac asedau contract os oes cydran gyllido sylweddol.

Mae colledion amhariad yn cael eu cyfrifo i adlewyrchu'r disgwyliad efallai na fydd y llifoedd arian yn y dyfodol yn digwydd oherwydd gallai'r benthyciwr fethu talu ei rwymedigaethau. Mae risg credyd yn chwarae rhan hollbwysig wrth asesu colledion. Os yw risg wedi cynyddu'n sylweddol ers i offeryn gael ei gydnabod i gychwyn, caiff colledion eu hasesu ar sail oes. Os yw'r risg heb gynyddu'n sylweddol, neu os yw parhau yn isel, caiff colledion eu hasesu ar y sail colledion disgwylidig dros 12 mis.

Mae Môn Ddyledwyr roedd y canrannau drwg dyledion canlynol yn berthnasol:-

6 mis i 1 flwyddyn: 50%;
1 flwyddyn i 2 flynedd: 75%;
Dros 2 flynedd: 100%.

Byddai canrannau uwch yn berthnasol i rai dyledwyr, gan ystyried amgylchiadau unigol, e.e. diddymiad cwmni, methdaliad personol.

Dyledwyr a gohiriwyd h.y., ffioedd preswyl y Gwasanaethau Cymdeithasol a gohiriwyd hyd nes y bydd yr eiddo yn cael ei werthu (pan fo tâl ar yr eiddo yn berthnasol), darpariaeth o 10% wedi'i chymhwyso waeth beth fo'u hoedran – er y byddai darpariaeth uwch yn gymwys o dan amgylchiadau penodol e.e. cyflwr presennol eiddo neu werth eiddo neu anghydfod.

Mae SAARh yn ei gwneud yn ofynnol i adnabod dyledion yn gynt (nid yw'r arfer cyfredol yn darparu ar gyfer dyledion yn gynt na chwe mis oed, er y byddai darpariaeth yn cael ei wneud ar gyfer amgylchiadau dyledwyr unigol sy'n hysbys e.e. methdalwr, oedran llai na hyn) ac mae'n rhaid eithrio dyledion sector cyhoeddus (ar hyn o bryd mae dyledion ar gyfer y bwrdd iechyd lleol, praeseptwyr mawr a lleol (cynghorau)/cyrff sy'n codi trethi ac ati, a gweinyddiaethau canolog/datganoledig ac ati wedi eu cynnwys). Gan roi ystyriaeth i SAARh9, mae angen lwfansau amharu colledion diwygiedig ac fe wneir yr ystyriaethau canlynol i gyrraedd y lwfansau diwygiedig:-

Nid yw SAARh9 yn diffinio diffyg ar ddyled, ond mae'n ofynnol i sefydliad ddarparu diffiniad o'r fath sy'n gyson â'i ddibenion rheoli credyd. Defnyddir y diffiniad canlynol at ddibenion y gofyniad lwfans amharu colledion ar gyfer Môn Ddyledion, sy'n ddigon syml ac sy'n gyson â rheolaeth credyd yr Awdurdod –

Mae dyledwyr wedi diffygio ar ddyled (at ddibenion lwfans amharu colledion yng nghyswllt Môn Ddyledwyr) os nad oes taliad wedi'i dderbyn yn erbyn dyled yn y system Dyledwyr Civica (erbyn 31 Mawrth bob blwyddyn) pan fo oedran y ddyled yn fwy nag 14 diwrnod calendr o'r dyddiad pwynt treth.

Cynigir y lwfansau canlynol ar gyfer cyfnodau o hyd at chwe mis:-

- Diwrnod 1 i 14 niwrnod ar ôl codi'r anfoneb –2%;
- 1 - 30 diwrnod ar ôl y diwrnod dyledus h.y. 15 diwrnod i 45 diwrnod o'r dyddiad pwynt treth - 2.5%;
- 31 - 60 diwrnod ar ôl y diwrnod dyledus h.y. 46 diwrnod i 75 diwrnod o'r dyddiad pwynt treth - 4.5%;
- 61 - 90 diwrnod ar ôl y diwrnod dyledus h.y. 76 diwrnod i 105 diwrnod o'r dyddiad pwynt treth – 7.5%;
- 91 – 168 diwrnod ar ôl y diwrnod dyledus h.y. 106 diwrnod i 182 diwrnod o'r dyddiad pwynt treth – 15%.

Byddai'r Cyngor wedyn yn parhau i ddefnyddio'r canrannau cyfredol ar gyfer dyledion hŷn na chwe mis o'r dyddiad pwynt treth h.y.

- 183 – 365 diwrnod o'r dyddiad pwynt treth –50%;
- 366 – 730 diwrnod o'r dyddiad pwynt treth – 75%;
- 731 diwrnod neu fwy o'r dyddiad pwynt treth – 100%.

Taliadau wedi eu gohirio

O 183 diwrnod o'r dyddiad pwynt treth mae'r rhain i gael eu cymhwyso ar 10% YN UNIG ac nid ar y cyfraddau uwch a ddangosir. Dim darpariaeth ar gyfer dyledion gohiriedig sy'n llai na chwech mis oed. Mae gan y Cyngor bridiannau cyfreithiol wedi'u sicrhau yn erbyn cartrefi unigolion, felly, mae'r swm ar gyfer amhariad yn is. Yr enillion neu'r golled amhariad flynyddol fydd y newid mewn colledion credyd disgwylidig cydol oes dros y flwyddyn.

Gordaliadau Budd-daliadau Tai

Mae gan y Cyngor lwfans colledion amhariad o 90% o'r gordaliad budd-daliadau tai a waned i'r defnyddiwr gwasanaeth ar ddiwedd y flwyddyn. Mae'r lwfans colledion amhariad yn uchel oherwydd bod adnoddau ariannol unigolion sy'n derbyn budd-daliadau fel arfer yn brin ac mae'r risg o fethu ag adennill y gordaliadau budd-daliadau'n yn uchel.

Rhenti

Mae'r lwfans colledion amhariad ar gyfer dyledion rhent yn seiliedig ar y swm o arian sy'n ddyledus, gyda dyledion uwch ar ganrannau uwch oherwydd bod y risg o beidio ag ad-dalu yn cynyddu wrth i'r ddyled gynyddu. Bydd lwfans colledion amhariad yn cael ei gosod ar y symiau dyledus ym mhob band. Mae bandiau a chanrannau'r lwfans colledion amhariad fel a ganlyn:

Tenantiaid Presennol

Gwerth yr Ôl-ddyled	Lwfans Colledion Amhariad
£0.01 i £49.99	10%
£50 i £99.99	20%
£100 i £249.99	30%
£250 i £499.99	45%
£500 i £999.99	60%
>£1,000	85%

Gosodir lwfans colledion amhariad o 90% ar gyfer yr holl dyledion gan gyn-denantiaid gan fod y dyledion hyn yn llai tebygol o gael eu hadennill na chan denantiaid presennol.

13.4 Asedau Ariannol yn cael eu Mesur ar Werth Teg trwy Elw neu Golled (FVPL)

Mae asedau ariannol sy'n cael eu mesur ar werth FVPL yn cael eu hadnabod ar y Fantolen pan ddaw'r Awdurdod yn barti i'r darpariaethau cytundebol mewn offeryn ariannol, a chânt eu mesur i gychwyn a'u cario ar werth teg. Mae enillion neu golledion gwerth teg yn cael eu hadnabod wrth iddynt gyrraedd yn y Gwarged neu Ddiffyg ar Ddarparu Gwasanaethau.

Mae mesuriadau gwerth teg yr asedau ariannol yn seiliedig ar y technegau canlynol:-

Offerynnau gyda phrisiau'r farchnad wedi'u dyfynnu – pris y farchnad offerynnau eraill gyda thaliadau sefydlog a chanfyddadwy – dadansoddiad llif arian gostyngedig.

Mae'r mewnbynnau i'r technegau mesur wedi eu categorioedd yn unol â'r tair lefel ganlynol:-

Mewnbynnau Lefel 1 – prisiau wedi'i dyfynnu (heb eu haddasu) mewn marchnadoedd actif ar gyfer asedau yr un fath y gall yr Awdurdod gael mynediad atynt ar y dyddiad mesur.

Mewnbynnau Lefel 2 – mewnbynnau ar wahân i'r prisiau wedi'u dyfynnu sydd wedi'u cynnwys yn Lefel 1 sy'n ganfyddadwy ar gyfer yr ased, naill ai'n uniongyrchol neu'n anuniongyrchol.

Mewnbynnau Lefel 3 – mewnbynnau anghanfyddadwy ar gyfer yr ased.

13.5 Y Datganiadau Ariannol

Mae unrhyw enillion a cholledion sy'n codi pan fo ased yn cael ei ddad-gydnabod yn cael eu credydu neu eu debydu i'r llinell Incwm a Gwariant Cyllido a Buddsoddi yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr.

13.6 Asedau Ariannol ar Gael i'w Gwerthu

Nid oes gan y Cyngor asedau ariannol ar gael i'w gwerthu ac yn annhebygol o gael rhai yn y tymor byr gan ni chynhwysir yr asedau ariannol yma yn y Datganiad Strategaeth Rheoli Trysorlys 2022/23.

14. Darpariaethau, Rhwymedigaethau Wrth Gefn ac Asedau Wrth Gefn

14.1 Darpariaethau

Gwneir darpariaethau pan fo rhywbeth wedi digwydd sy'n rhoi rhwymedigaeth gyfreithiol neu ddehongliadol i'r Cyngor sy'n debygol o fod angen setliad trwy drosglwyddo buddiannau economaidd neu wasanaeth posibl, a phan fo modd darparu amcangyfrif dibynadwy o faint y rhwymedigaeth. Er enghraifft, efallai bod y Cyngor yn rhan o achos llys fyddai'n debygol o arwain yn y pen draw at wneud setliad neu dalu iawndal.

Codir darpariaethau fel traul ar y llinell gwasanaeth priodol yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr yn y flwyddyn y daw'r Cyngor yn ymwybodol o'r rhwymedigaeth, a chânt eu mesur yn ôl yr amcangyfrif gorau ar ddyddiad y Fantolen o'r gwariant sydd ei angen i setlo'r rhwymedigaeth, gan gymryd i ystyriaeth y risgiau ac ansicrwydd perthnasol.

Pan fo taliadau'n cael eu cyflwyno, yn y diwedd, rhoddir nhw yn erbyn y ddarpariaeth a gludir yn y Fantolen. Mae setliadau amcangyfrifedig yn cael eu hadolygu ar ddiwedd bob blwyddyn ariannol – pryd y bydd hi'n llai na thebygol y bydd angen trosglwyddo buddiannau economaidd (neu gwneir setliad llai na'r disgwyl), caiff y ddarpariaeth ei gwrthdroi a'i rhoddi mewn credyd yn ôl i'r gwasanaeth perthnasol.

Pan fo disgwyl hawlio cyfran neu'r cyfan o'r taliad i setlo'r ddarpariaeth oddi ar barti arall (e.e. oddi ar hawliad yswiriant), caiff ei gydnabod fel incwm i'r gwasanaeth perthnasol ond os oes sicrwydd go bendant y bydd ad-daliad ar gael os ydyw'r Cyngor yn setlo'r rhwymedigaeth.

14.2 Rhwymedigaethau wrth gefn

Mae rhwymedigaeth wrth gefn yn codi pan fo digwyddiad wedi cymryd lle sy'n rhoi rhwymedigaeth bosib ar y Cyngor, ond na fydd cadarnhad hyd oni fydd digwyddiadau nad oes modd eu rhagweld wedi digwydd yn y dyfodol, neu heb ddigwydd, a rheini heb fod yn gyfan gwbl dan reolaeth y Cyngor. Mae rhwymedigaethau wrth gefn hefyd yn codi mewn amgylchiadau ble byddai darpariaeth yn cael ei gwneud fel arall ond naill ai nid yw'n debygol y bydd angen all-lif o adnoddau neu ni ellir mesur maint y rhwymedigaeth yn ddibynadwy.

Ni chydabyddir rhwymedigaethau wrth gefn yn y Fantolen, ond cânt eu datgelu mewn nodyn i'r cyfrifon petaent yn codi.

14.3 Asedau wrth gefn

Mae ased wrth gefn yn codi pan fo digwyddiad wedi cymryd lle sy'n rhoi ased bosib i'r Cyngor, ond na fydd cadarnhad hyd oni fydd digwyddiadau nad oes modd eu rhagweld wedi digwydd yn y dyfodol, neu heb digwydd, a rheini heb fod yn gyfan gwbl dan reolaeth y Cyngor.

Ni chydabyddir asedau wrth gefn yn y Fantolen, ond cânt eu datgelu mewn nodyn i'r cyfrifon ble mae'n debygol y bydd mewnllif o fuddiannau economaidd neu wasanaeth posib.

15. Cronfeydd Wrth Gefn

Mae'r Cyngor yn cadw amryw o gronfeydd wrth gefn sy'n adlewyrchu i ba raddau y mae ei asedau'n fwy na'i ymrwymadau ac unrhyw gyfyngiadau, statudol neu wirfoddol, a roddir ar y defnydd o'r balansau hyn. Mae gan y Cyngor y disgrisiwn i osod o'r neilltu symiau penodol fel Cronfeydd wrth Gefn y mae'n dymuno eu clustnodi i ddibenion polisi i'r dyfodol, i ymdrin â materion wrth gefn neu i reoli llif arian. Ceir crynodeb o'r rhan yn y Datganiad o'r Symudiad mewn Cronfeydd Wrth Gefn.

Caiff Cronfeydd wrth Gefn eu creu drwy drosglwyddo symiau o Falans Cronfa'r Cyngor yn y Datganiad o'r Symudiad mewn Cronfeydd wrth Gefn. Pan ceir traul sydd i'w gyllido o gronfa wrth gefn, caiff ei godi ar y gwasanaeth priodol yn y flwyddyn honno i'w sgorio yn erbyn y Gwarged neu Ddiffyg ar Ddarparu Gwasanaethau yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr.

Yna trosglwyddir y gronfa wrth gefn yn ôl i Falans Cronfa'r Cyngor yn y Datganiad o'r Symudiad mewn Cronfeydd wrth Gefn fel nad oes taliad net yn erbyn y Dreth Gyngor ar gyfer y gwariant. Cedwir rhai Cronfeydd wrth Gefn penodol er mwyn rheoli'r prosesau cyfrifo ar gyfer asedau nad ydynt yn gyfredol, offerynnau ariannol, buddiannau ymddeoliad a buddiannau gweithwyr ac nid ydynt yn cynrychioli adnoddau y gellir eu defnyddio i'r Cyngor - eglurir y Cronfeydd wrth Gefn hyn yn y polisiâu a'r nodiadau perthnasol.

16. Cydnabyddiaeth Refeniw

Caiff refeniw ei gydnabod yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr yn y flwyddyn y cafodd ei ennill yn hytrach na phan gafodd yr arian ei dderbyn. Mae hyn yn ymwneud ag incwm a geir o werthu nwyddau (a gynhyrchir gan y Cyngor i ddibenion eu gwerthu neu eu prynu i bwrpas ailwerthu), darparu gwasanaethau (ac eithrio gwasanaethau a wnelont yn uniongyrchol â chontractau adeiladu), llog, breindaliadau a difidendau, trafodion nad oes modd eu cyfnewid (h.y. y Dreth Gyngor) a lle cynt yr oedd rhwymedigaeth wedi'i hadnabod (h.y. credydwr) ar ôl bodloni'r meini prawf cydnabyddiaeth refeniw.

Caiff refeniw ei gydnabod hefyd ar enillion a all godi neu beidio o weithgareddau cyffredin megis enillion ar ail-brisio asedau anghyfredol, enillion ar werthu asedau anghyfredol ac enillion ar asedau ariannol ar-gael-i'w-gwerthu. Lle mae'r Awdurdod yn gweithredu fel asiant, dim ond yr incwm a delir i'r Cyngor ar gyfer ei rôl fel asiant fydd yn cael ei gydnabod yn y cyfrifon. Ni fydd y swm sy'n gysylltiedig â'r trydydd parti (sef y prif swm) yn cael ei gynnwys yn y cyfrifon.

Mae refeniw'n cael ei gydnabod a'i fesur yn ôl gwerth teg y gydnabyddiaeth a dderbynnir. Dyma'r pris a fyddai'n cael ei dderbyn i werthu ased neu ei dalu i drosglwyddo rhwymedigaeth mewn trafodiad busnes trefnus rhwng y rhai sy'n weithgar yn y farchnad ar y dyddiad mesur. Bydd ad-daliadau a setliadau ariannol, lle'n berthnasol, yn cael eu cymryd i ystyriaeth wrth fesur gwerth teg y gydnabyddiaeth a gafwyd.

Os yw'r taliadau'n cael eu cyflwyno yn ôl telerau gohiriedig, mae'r gydnabyddiaeth a dderbynnir yn cael ei lleihau i'w gwerth presennol er mwyn sicrhau gwerth teg. Mae'r gwahaniaeth rhwng y swm hwn a chyfanswm y taliadau a dderbynnir yn cael ei gydnabod fel refeniw llog yn y Gwarged neu'r Diffyg ar Ddarparu Gwasanaethau. Mae derbyniadau tymor byr heb raddfa llog dynodedig yn cael eu mesur yn ôl y swm ar yr anfoneb wreiddiol pan fo effaith disgownt yn amherthnasol. Nid oes gwahaniaeth rhwng dyddiad cyflenwi a dyddiad talu yn achos trafodion digontract a rhai lle nad oes cyfnewid yn digwydd h.y. refeniw yng nghyswllt y Dreth Gyngor a threthi cyffredinol ac, felly, mesurir y trafodion hyn yn ôl y symiau llawn a dderbynnir yn eu cylch.

17. Llog Mewnol

Buddsoddir balansau arian gan y Cyngor yn unol â'i pholisïau Rheoli Trysorlys a Buddsoddi ac fe gronnir a chredydir y llog i'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr. Credydir llog i'r cronfeydd ymddiriedol a chronfeydd trydydd parti eraill ar sail y raddfa llog cyfartaleddig a enillwyd gan y Cyngor. Mae rhai cronfeydd wrth gefn yn derbyn llog trwy drosglwyddiad sydd wedi ei glandro ar yr un sail.

18. Prydlesau

Lle mae hynny'n berthnasol ac yn hanfodol, caiff prydlesau eu categoreiddio fel prydlesau ariannol lle mae telerau'r brydles yn trosglwyddo'n sylweddol yr holl risgiau a'r enillion sy'n gysylltiedig â pherchenogaeth yr eiddo, offer neu gyfarpar o'r prydleswr i'r prydlesai lle mae prydles yn ymwneud â thir ac adeiladau, caiff y tir a'r adeiladau eu categoreiddio ar wahân. Caiff trefniadau nad ydynt â statws gyfreithiol prydles ond sy'n trosglwyddo hawl i ddefnyddio ased yn gyfnewid am daliad eu cyfrif amdanynt dan y polisi hwn lle mae cyflawni'r trefniant yn dibynnu ar ddefnyddio asedau penodol. Mae asedau wedi cael eu hadolygu gan gymryd i ystyriaeth lefel bwysigrwydd y rhenti blynyddol a gwerthoedd cyfalaf ac mae eu cynnwys yn y cyfrifon yn seiliedig ar y lefelau hyn.

18.1 Y Cyngor fel Prydlesai

18.1.1 Prydlesau Ariannol

Os yn berthnasol ac o werth sylweddol, byddai eitemau o Eiddo, Offer a Chyfarpar a ddelir dan brydlesau ariannol yn cael eu cydnabod ar y Fantolen ar gychwyn y brydles yn ôl eu gwerth teg wedi ei fesur ar adeg sefydlu'r brydles (neu yn ôl gwerth cyfredol y taliadau isaf ar y brydles os ydynt yn is na'r gwerth teg). Wrth gydnabod yr ased, gwneir ymrwymiad cyfatebol i dalu i'r prydleswr. Caiff y costau uniongyrchol cychwynnol i'r Cyngor eu hychwanegu at swm cario'r ased. Caiff premiymau a delir ar adeg sefydlu prydles eu defnyddio i ddibrisio ymrwymiad y brydles. Caiff rhenti wrth gefn eu codi fel treuliau yn ystod y cyfnodau y bu iddynt godi.

Caiff taliadau prydles eu rhannu rhwng:-

- taliadau ar gyfer prynu'r budd yn yr eiddo, offer neu gyfarpar – a ddefnyddir i ddibrisio ymrwymiad y brydles; a
- thâl ariannol - sy'n cael ei ddebydu i'r llinell Incwm a Gwariant Cyllido a Buddsoddi yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr.

Os yw eiddo, offer a chyfarpar yn cael eu cydnabod dan brydlesau ariannol, yna byddid yn cyfrifo amdanynt drwy ddefnyddio'r polisïau sy'n gyffredinol berthnasol i asedau o'r fath ar yr amod y codir am ddibrisiant dros gyfnod y brydles os yw'r cyfnod hwnnw'n llai na oes ddefnyddiol dybiedig yr ased (lle nad yw perchenogaeth yr ased yn trosglwyddo i'r Cyngor ar ddiwedd cyfnod y brydles).

Nid oes rhaid i'r Cyngor godi'r Dreth Gyngor i dalu costau dibrisiant neu ailbriso a cholledion amhariad sy'n codi mewn perthynas ag asedau a brydlesir. Yn lle hynny, gwneir cyfraniad blynyddol call o gyllid referniw tuag at y buddsoddiad cyfalaf tybiedig yn unol â gofynion statudol. Yn lle dibrisiant ac ailbriso a cholledion amhariad, felly, ceir cyfraniad referniw ym Malans y Gronfa Gyffredinol a hynny drwy addasiad yn y Cyfrif Addasu Cyfalaf yn y Datganiad o'r Symudiad mewn Cronfeydd Wrth Gefn i gyfrif am y gwahaniaeth rhwng y ddau.

18.1.2 Prydlesau Gweithredol

Caiff rhent a delir mewn perthynas â phrydlesau gweithredol ei godi i'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr fel cost i'r gwasanaethau sy'n elwa o ddefnyddio'r eiddo, offer neu gyfarpar a brydlesir. Codir tâl ar sail linell syth dros gyfnod oes y brydles, hyd yn oed oes nad yw hyn yn cyfateb i batrymau taliadau (e.e. cyfnod o rent am ddim ar gychwyn y brydles).

18.2 Y Cyngor fel Prydleswr

18.2.1 Prydlesau Ariannol

Os bydd y Cyngor yn caniatáu prydles ariannol ar gyfer eiddo neu eitem o offer neu gyfarpar, yna caiff yr ased berthnasol ei ddibrisio ar y Fantolen fel un y cafwyd gwared arni. Os yn berthnasol, ar gychwyn y brydles bydd swm cario'r ased yn y Fantolen (p'un a yw'n Eiddo, Offer a Chyfarpar neu'n Asedau a Ddelir i'w Gwerthu) yn cael ei ddibrisio i'r llinell Gwariant Gweithredol Arall yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr fel rhan o'r enillion neu'r colledion ar adeg cael gwared arni. Caiff enillion, sy'n cynrychioli buddsoddiad net yr Awdurdod yn y brydles, ei gredu i'r un llinell yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr hefyd fel rhan o'r enillion neu'r colledion ar adeg cael gwared arni (h.y. yn cael ei ddebydu yn erbyn gwerth cario'r ased ar adeg cael gwared arni), gyda chofnod o ased prydles (dyledwr tymor hir) yn y Fantolen. Caiff rhent a geir ar gyfer prydles ei rannu rhwng:-

- Taliadau ar gyfer prynu'r budd yn yr eiddo a ddefnyddir i ddibrisio ymrwymiad y corff a brydlesodd yr ased (ynghyd ag unrhyw breimymau a dderbyniwyd); ac
- Incwm Cyllido, sy'n cael ei gredu i'r llinell Incwm a Gwariant Cyllido a Buddsoddi yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr.

Yn unol â statud, ni chaniateir defnyddio'r enillion a greduwyd i'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr ar adeg cael gwared â'r ased i ychwanegu at Falans y Gronfa Gyffredinol a rhaid trin hyn fel derbyniad cyfalaf. Lle derbyniwyd premiwm, rhaid symud hwn allan o Falans y Gronfa Gyffredinol i'r Gronfa Wrth Gefn ar gyfer Derbyniadau Cyfalaf yn y Datganiad o'r Symudiad mewn Cronfeydd Wrth Gefn. Lle bydd y swm sy'n daladwy mewn perthynas â'r ased a brydlesir yn cael ei setlo drwy dalu rhent yn y blynyddoedd ariannol sydd i ddod, caiff hyn ei symud allan o Falans y Gronfa Gyffredinol i'r Gronfa wrth Gefn ar gyfer Derbyniadau Cyfalaf sydd wedi eu gohirio yn y Datganiad o'r Symudiad mewn Cronfeydd Wrth Gefn. Pan fydd rhenti'n cael eu derbyn yn y dyfodol, bydd yr elfen ar gyfer y derbyniadau cyfalaf ar ôl cael gwared o'r eiddo yn cael eu defnyddio i ddileu'r swm sy'n ddyledus gan y corff a brydlesodd yr ased. Bryd hynny, bydd y derbyniadau cyfalaf sydd wedi eu gohirio yn cael eu trosglwyddo i'r Gronfa Derbyniadau Cyfalaf.

Nid yw gwerth dileu asedau y ceir gwared arnynt yn cael ei godi yn erbyn y dreth gyngor oherwydd gwneir darpariaeth lawn ar gyfer costau asedau anghyfredol mewn trefniadau ar wahân ar gyfer cyllido cyfalaf. Caiff y symiau, felly, eu trosglwyddo o Falans y Gronfa Gyffredinol i'r Cyfrif Addasu Cyfalaf yn y Datganiad o'r Symudiad mewn Cronfeydd Wrth Gefn.

18.2.2 Prydlesau Gweithredol

Pan fo'r Cyngor yn rhoi prydles weithredol dros eiddo neu eitem o offer neu gyfarpar, cedwir yr ased yn y Fantolen. Mae incwm rhent yn cael ei gredu i'r llinell Gwariant Gweithredol Arall yn y Datganiad Incwm a

Gwariant Cynhwysfawr. Gwneir credydau ar sail llinell-syth dros oes y brydles, hyd yn oed os nad yw hyn yn cyd-fynd â'r patrwm taliadau (e.e. telir premiwm ar gychwyn y brydles). Mae costau uniongyrchol cychwynnol yr eir iddynt wrth negodi a threfnu prydles yn cael eu hychwanegu at swm cario'r ased perthnasol a'u codi fel traul dros oes y brydles ar yr un sail ag incwm rhent.

19. Taliadau i Refeniw ar gyfer Asedau Anghyfredol

Mae gwasanaethau a gwasanaethau cefnogol yn gyfrifol am y symiau canlynol er mwyn cofnodi gwir gost dal asedau anghyfredol yn ystod y flwyddyn:-

- Dibrisiant asedau a ddefnyddir gan y Gwasanaeth;
- Ailbrisiu a cholledion amhariad ar asedau a ddefnyddir gan y gwasanaeth lle nad oes unrhyw enillion cronedig yn y Gronfa Ailbrisiu wrth Gefn y gellir dileu'r colledion yn ei herbyn; a
- Amorteiddio asedau anniriaethol sydd i'w priodoli i'r gwasanaeth.

Nid yw'n ofynnol i'r Cyngor godi'r dreth gyngor i dalu am y costau hyn. Fodd bynnag, mae'n ofynnol i neilltuo cyfraniad blynyddol o refeniw tuag at ei ofyniad benthycy cyffredinol. Felly, disodlir y costau hyn gan y Ddarpariaeth Refeniw Isaf (MRP) trwy drafodyn addasu gyda'r Cyfrif Addasu Cyfalaf yn y Datganiad o'r Symudiadau mewn Cronfeydd wrth Gefn ar gyfer y gwahaniaeth rhwng y ddau.

Cyhoeddodd Llywodraeth Cymru reoliadau newydd yn 2008/09 sy'n ei gwneud yn ofynnol i awdurdodau lleol yng Nghymru wneud darpariaeth ddarvoudus ar gyfer MRP, gan gynnwys opsiwn i ddarparu MRP dros oes ased. Mae'r polisi hefyd yn caniatáu gohirio'r MRP tan y comisiynir yr ased.

Cyfrifir darpariaeth y Cyfrif Refeniw Tai (CRT) yn hanesyddol fel 2% o Ofyniad Cyllido Cyfalaf (CFR) CRT. Yn 2015, newidiodd Llywodraeth Cymru'r penderfyniad i ganiatáu mwy o opsiynau ar sut i gyfrifo cost MRP CRT. Argymhellwyd y bydd defnyddio'r dull oes ased yn rhoi'r NPV uchaf ar gyfer benthyciadau gyda chefnogaeth a digefnogaeth, a'r opsiwn mwyaf fforddiadwy ar gyfer cenedlaethau presennol a'r dyfodol yw'r opsiwn lle mae'r blwydd-dal yn seiliedig ar oes ased 60 mlynedd gan ddefnyddio cyfradd fenthycy ar gyfartaledd y Cyngor o 4.58%. Felly, ar gyfer benthyciadau CRT gyda chefnogaeth a digefnogaeth mae'r dull oes ased dros gyfnod o 60 mlynedd ar gyfradd llog o 4.58% yn cael ei weithredu o 1 Ebrill 2022. Bydd hyn yn caniatáu dull mwy darvoudus na'r dull cyfredol gan y bydd CFR yn cymryd 60 mlynedd i leihau i sero yn hytrach na 300.

Cofnodir trafodion mewn perthynas ag eiddo buddsoddi yn erbyn llinell Incwm a Gwariant Cyllido a Buddsodd yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr.

20. Grantiau a Chyfraniadau'r Llywodraeth

P'un a ydynt yn cael eu talu ar gyfrif, trwy randaliadau neu fel ôl-ddyledion, cydnabyddir grantiau llywodraeth a chyfraniadau a rhoddion trydydd parti fel rhai sy'n ddyledus i'r Cyngor pan fo sicrwydd rhesymol:-

- y bydd y Cyngor yn cydymffurfio â'r amodau sydd ynghlwm â'r taliadau; ac
- y derbynir y grantiau neu gyfraniadau.

Ni chaiff symiau a gydnabyddir fel rhai sy'n ddyledus i'r Cyngor eu credydu i'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr hyd nes bydd yr amodau sydd ynghlwm i'r grant neu'r cyfraniad yn cael eu bodloni. Amodau grant yw'r gofynion y mae'n rhaid eu diwallu er mwyn bod yn gymwys i dderbyn y grant, er enghraifft, adeiladu ysgol neu allbynnau allweddol a benodir o fewn yr amodau. Mae unrhyw arian a roddwyd fel grantiau a chyfraniadau, a'r amodau perthnasol heb eu bodloni, yn cael eu cario yn y Fantolen fel credydwy. Pan fo'r amodau'n cael eu bodloni, mae'r grant neu'r cyfraniad yn cael ei roddi fel credyd yn y llinell gwasanaeth perthnasol (grantiau a chyfraniadau refeniw priodoladwy) neu fel Trethiant ac Incwm Grant Amhenodol (grantiau refeniw heb eu hamgáu a'r holl grantiau cyfalaf) yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr.

Pan fo grantiau cyfalaf yn cael eu credydu i'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr, maent yn cael eu gwyrddroi o Balans Cronfa'r Cyngor drwy'r Datganiad o'r Symudiad mewn Cronfeydd Wrth Gefn. Pan fo grant heb ei ddefnyddio eto i gyllido gwariant cyfalaf, mae'n cael ei symud i'r Grantiau Cyfalaf Wrth Gefn Na Chawsant Eu Defnyddio. Pan fo wedi'i ddefnyddio, mae'n cael ei symud i'r Cyfrif Addasu Cyfalaf. Mae'r symiau yn y Grantiau Cyfalaf Wrth Gefn Na Chawsant Eu Defnyddio yn cael eu trosglwyddo i'r Cyfrif Addasu Cyfalaf unwaith y cânt eu defnyddio i gyllido gwariant cyfalaf.

Mae rhai cyrff sy'n rhoddi grantiau yn gosod cyfyngiadau neu'n pennu i ba bwrpas y gellir defnyddio'r grant ond nid ydynt yn dweud a fydd angen ad-dalu'r grant ai peidio.

21. Gwariant Refeniw a Gyllidir gyda Chyfalaf Dan Statud (REFCUS)

Mae gwariant yr aethpwyd iddo yn ystod y flwyddyn y gellir ei gyfalafu dan ddarpariaethau statudol ond yn wariant nad yw'n creu ased anghyfredol wedi ei godi fel gwariant i'r gwasanaeth perthnasol yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr yn y flwyddyn. Pan fo'r Cyngor wedi penderfynu cwrdd â chost y gwariant hwn o adnoddau cyfalaf presennol neu trwy fenthycu, mae trosglwyddiad yn y Datganiad o'r Symudiad mewn Cronfeydd wrth Gefn o Falans Cronfa'r Cyngor i'r Cyfrif Addasu Cyfalaf yna'n gwyrddroi'r symiau a godwyd fel nad oes effaith ar lefel y Dreth Gyngor.

22. Gorbenion a Gwasanaethau Cefnogol

Mae costau gorbenion a gwasanaethau cefnogol yn cael eu codi ar y gwasanaethau hynny sy'n cael y buddiant o'r cyflenwad neu o'r gwasanaeth yn unol â threfniadau'r Awdurdod ar gyfer atebolrwydd a pherfformiad ariannol ar gyfer y pwrpas o gyfrifyddu cost llawn ar gyfer dychweliadau ystadegol statudol, er enghraifft, dychweliadau blynyddol RA a RO'r Llywodraeth. Fodd bynnag, ar gyfer monitro'r gyllideb a'r cyfrifon blynyddol statudol, fe eithrir ad-daliadau ac fe adroddir ar wasanaethau corfforaethol a chefnogol fel cylchranau gwasanaeth ac fe'i delir yn gyfrifol am reolaeth cyllideb.

23. Arian Tramor

Mae gan y Cyngor nifer o gynlluniau a gaiff gymorth grant o Ewrop lle mae'r grantiau efallai'n cael eu dyrannu mewn Ewros (mai nifer y cynlluniau hyn yn lleihau). Agorwyd cyfrif banc Ewro i gefnogi'r cynlluniau hyn. Caiff y balans ar y cyfrif hwn ar ddiwedd y flwyddyn ei drosi yn ôl y cyfraddau cyfnewid fel yr oeddynt ar 31 Mawrth, gyda'r enillion neu'r colledion canlyniadol yn cael eu cydnabod yn y linell Incwm a Gwariant Cyllido a Buddsoddi yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr.

24. Buddiannau'r Gweithwyr

24.1 Buddiannau sy'n daladwy yn ystod cyflogaeth

Y buddiannau tymor byr i'r gweithwyr yw'r rheini sy'n cael eu talu cyn pen 12 mis i ddiwedd y flwyddyn - buddiannau megis cyflogau wythnosol a misol, gwyliau blynyddol gyda thâl, absenoldeb gwaeledd gyda thâl, taliadau bonws a buddiannau heblaw arian i'r gweithwyr presennol a'r rheini'n cael eu cydnabod fel treuliau i'r gwasanaethau yn ystod y flwyddyn pryd y rhydd y gweithwyr wasanaeth i'r Cyngor. Darperir ffigwr cronus ar gyfer costau hawliadau gwyliau (neu unrhyw fath o absenoldeb, e.e. amser i ffwrdd *in lieu*) a enillwyd gan weithwyr a'r rheini heb eu cymryd cyn diwedd y flwyddyn a hawl ganddynt i'w cario drosodd

i'r flwyddyn ariannol ddilynol.

Mae'r ffigwr cronol yn seiliedig ar y cyfraddau perthnasol i gyflogau wythnosol a misol yn y flwyddyn gyfrifo ddilynol, sef pryd y bydd y gweithiwr yn cymryd y budd. I atal amrywiadau gael effaith ar y Dreth Gyngor, mae'r newidiadau blwyddyn ar flwyddyn yn y gost a gynhyrchir gan y cronni yma'n cael ei godi yn erbyn Gwarged neu Ddiffyg ar Ddarparu Gwasanaethau, ond wedyn caiff ei wrydroi trwy'r Datganiad o'r Symudiad mewn Cronfeydd wrth Gefn i'r Cyfrif Addasu Absenoldebau Cronol, fel bod buddiannau gwyliau yn cael eu codi yn erbyn referniw yn ystod y flwyddyn ariannol y mae'r absenoldeb gwyliau'n digwydd ynddi.

Nid yw'r Cyngor yn rhoddi buddiannau tymor hir i weithwyr h.y. y rheini nad oes disgwyl y byddant yn cael eu talu neu eu setlo cyn pen 12 mis i ddyddiad y Fantolen.

24.2 Buddiannau Terfynu

Buddiannau terfynu yw'r symiau sy'n daladwy o ganlyniad i benderfyniad gan y Cyngor i ddod â chyflogaeth swyddog i ben cyn y dyddiad ymddeol cyffredin neu benderfyniad swyddog i dderbyn diswyddo gwirfoddol. Codir y buddiannau hyn ar sail gronol i'r llinell gwasanaeth perthnasol yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr pan na fedr y Cyngor mwyach dynnu'n ôl y cynnig o'r buddiannau hynny neu mewn achosion lle mae'r Awdurdod yn cydnabod costau ailstrwythuro.

Pan fo buddiannau terfynu'n golygu ychwanegu at bensiynau (fel arfer ar ffurf blynyddoedd ychwanegol), mae darpariaethau statudol yn mynnu bod y swm sy'n daladwy gan yr Awdurdod i'r gronfa bensiwn neu bensiynwyr yn ystod y flwyddyn, yn hytrach na'r swm a gyfrifiwyd yn unol â'r safonau cyfrifo perthnasol, yn cael ei godi ar Falans y Gronfa Gyffredinol. Yn y Datganiad o'r Symudiadau mewn Cronfeydd Wrth Gefn, mae angen symud arian i mewn ac allan o'r Gronfa Wrth Gefn ar gyfer Pensiynau er mwyn cael gwared â'r debydau a'r credydau tybiannol ar gyfer ychwanegiadau pensiwn a dalwyd fel buddiannau ar adeg terfynu cyflogaeth a rhoi yn eu lle ddebydau ar gyfer yr arian a dalwyd i'r gronfa bensiwn a phensiynwyr ac unrhyw symiau sy'n daladwy ond sydd heb eu talu ar ddiwedd y flwyddyn.

24.3 Buddiannau Ôl-Gyflogaeth

Mae gan weithwyr y Cyngor hawl i fod yn aelodau o ddau gynllun pensiwn sydd ar wahân i'w gilydd:-

- Cynllun Pensiwn Athrawon, a weinyddir gan Capita Teachers' Pensions ar ran yr Adran Addysg; a
- Cynllun Pensiwn Llywodraeth Leol, a weinyddir gan Gyngor Gwynedd.

Mae'r ddau gynllun yn darparu buddiannau diffiniedig i aelodau (lwmp swm ymddeol a phensiwn), a enillwyd tra oedd gweithwyr yn gweithio i'r Cyngor.

24.4 Cynllun Pensiwn Athrawon

Oherwydd trefniadau cynllun yr athrawon, nid yw'n bosib fel arfer priodoli'r atebolrwydd am y buddiannau hyn i'r Cyngor. Felly, mae cyfrif am y cynllun fel petai'n gynllun cyfraniadau diffiniedig ac nid oes yn y Fantolen gydnabyddiaeth yng nghyswllt unrhyw atebolrwydd i dalu buddiannau yn y dyfodol. Codir yn erbyn y llinell Gwasanaeth Dysgu Gydol Oes yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr yng nghyswllt cyfraniadau'r cyflogwr sy'n daladwy i'r Asiantaeth Pensiwn Athrawon yn y flwyddyn.

24.5 Cynllun Pensiwn Llywodraeth Leol

Gall unrhyw weithwyr (ac eithrio athrawon) a Chynghorwyr, yn amodol ar feini prawf cymhwyso penodol, ymuno gyda'r Cynllun Pensiwn ar gyfer Llywodraeth Leol. Enw'r Cynllun yw Cronfa Bensiwn Gwynedd a chaiff ei gweinyddu gan Gyngor Gwynedd yn unol â Rheoliadau Cynllun Pensiwn Llywodraeth Leol 2013 ar ran y cyflogwyr sy'n rhan ohono. Yn unol â Safona Cyfrifo Rhyngwladol (SCRh19), mae'r Cynllun ar gyfer Llywodraeth Leol yn cael ei gyfrif fel cynllun buddiannau diffiniedig.

Mae'r rhwymedigaethau i Gynllun Pensiwn Gwynedd a briodolir i'r Cyngor yn cael eu cynnwys yn y Fantolen yn ôl dull actiwaraidd gan ddefnyddio'r dull uned rhagamcanedig - h.y. asesiad o'r taliadau a wneir yn y dyfodol yng nghyswllt buddiannau ymddeoliad a enillwyd hyd yma gan y gweithwyr, yn seiliedig ar ragdybiaethau yng nghyswllt cyfraddau marwolaeth, cyfraddau trosiant y gweithwyr, ayyb., a hefyd ar ragamcanion yng nghyswllt enillion rhagamcanedig y gweithwyr presennol.

Rhoddir disgownt yn erbyn y rhwymedigaethau i lawr i'w gwerth yn ôl prisiau cyfredol, gan ddefnyddio cyfradd ddisgownt real, yn seiliedig ar raddfa dychweliad arwyddol ar fondiau Llywodraeth y DU wedi ei addasu ar gyfer ychwanegiad at y cynnyrch sy'n adlewyrchu'r risg ychwanegol sydd ynghlwm wrth ddefnyddio cynnyrch Bondiau Corfforaethol AA - a adwaenir fel taeniad credyd.

Mae asedau Cronfa Bensiwn Gwynedd a briodolir i'r Cyngor wedi'u cynnwys yn y Fantolen yn ôl eu gwerth teg:-

- Stociau a ddyfynnir - pris bid presennol;
- Stociau heb eu dyfynnu - amcangyfrif proffesiynol;
- Stociau fesul uned - pris bid bresennol; ac
- Eiddo – eu gwerth ar y farchnad.

Mae'r newid yn y rhwymedigaethau pensiwn net yn cael ei ddadansoddi fesul pedwar rhan:-

a) Costau gwasanaeth cyfredol - cynnydd yn y rhwymedigaethau oherwydd nifer y blynyddoedd o wasanaeth a enillwyd eleni - wedi ei ddyrannu yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr i'r gwasanaethau y mae'r gweithwyr yn gweithio iddynt.

b) Costau gwasanaeth y gorffennol - y cynnydd yn y rhwymedigaethau oherwydd penderfyniadau a wnaed eleni ac effaith y rheini yn ymwneud â nifer y blynyddoedd o wasanaeth a enillwyd ym mlynnyddoedd y gorffennol - debyd i Warged neu Ddiffyg ar Ddarparu Gwasanaethau yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr fel rhan o'r Costau na Ddosberthir. Llog net ar yr ymrwymiad net o ran buddiannau diffiniedig, h.y. y costau llog net i'r Cyngor - mae'r newid yn ystod y cyfnod yn yr ymrwymiad net o ran buddiannau diffiniedig sy'n codi o dreigl amser yn cael ei godi i'r llinell Incwm a Gwariant Cyllido a Buddsoddi yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr. Mae hyn yn cael ei glandro drwy ddefnyddio'r gyfradd ddisgowntio a ddefnyddiwyd i fesur yr ymrwymiad o ran buddiannau diffiniedig ar ddechrau'r cyfnod, i'r ymrwymiad net diffiniedig ar ddechrau'r cyfnod (gan gymryd i ystyriaeth unrhyw newidiadau yn yr ymrwymiad o ran buddiannau diffiniedig net (yr ased) yn ystod y cyfnod fel canlyniad cyfraniadau a thaliadau buddiannau).

c) Atebolrwydd budd-dal (ased) yn ystod y cyfnod o ganlyniad i gyfraniadau a thaliadau budd-daliadau).

d) Ail-fesuriad yn cynnwys:-

- Yr enillion ar asedau'r cynllun (ac eithrio unrhyw symiau sydd eisoes wedi'u cynnwys yn y llog net ar fuddiannau net diffiniedig) sy'n cael ei godi i'r Gronfa Wrth Gefn ar gyfer Pensiynau fel Incwm a Gwariant Cynhwysfawr Arall;
- Enillion a Chollledion Actiwaraidd - newidiadau yn yr ymrwymiadau pensiwn net sy'n codi am nad yw'r digwyddiadau yn cyfateb i'r rhagdybiaethau a wnaed yn y prisiad actiwaraidd diwethaf neu oherwydd bod yr actiwaraidd wedi diweddarau eu rhagdybiaethau. Mae hyn yn cael ei godi i'r Gronfa Wrth Gefn ar gyfer Pensiynau fel Incwm a Gwariant Cynhwysfawr Arall.

ch) Cyfraniadau a dalwyd i Gronfa Bensiwn Gwynedd - arian parod a dalwyd i mewn fel cyfraniadau'r cyflogwr i'r gronfa pensiwn fel setliad o rwymedigaethau; heb ei gyfrif fel traul.

Mewn perthynas â buddiannau ymddeol, mae darpariaethau statudol yn mynnu bod y swm sy'n daladwy gan yr Awdurdod i'r gronfa bensiwn neu'n uniongyrchol i'r pensiynwyr yn ystod y flwyddyn, yn hytrach na'r swm a gyfrifwyd yn unol â'r safonau cyfrifo perthnasol, yn cael ei godi ar Falans y Gronfa Gyffredinol. Yn y Datganiad o'r Symudiadau yn y Cronfeydd Wrth Gefn, mae angen symud arian i mewn ac allan o'r Gronfa Wrth Gefn ar gyfer Pensiynau er mwyn cael gwared â'r debydau a'r credydau tybiannol ar gyfer buddiannau ymddeol a rhoi yn eu lle ddebydau ar gyfer yr arian a dalwyd i'r gronfa bensiwn a phensiynwyr ac unrhyw symiau sy'n daladwy ond sydd heb eu talu ar ddiwedd y flwyddyn. Mae'r balans negyddol yn y Gronfa Wrth Gefn ar gyfer Pensiynau felly'n fesur o'r manteision i'r Gronfa Gyffredinol yn sgil yr arfer o gyfrif am fuddiannau ymddeol ar sail llif arian yn hytrach na phan enillir buddiannau gan weithwyr.

24.6 Buddiannau Dewisol

Yn ogystal, mae gan y Cyngor rai pwerau cyfyngedig i dalu buddiannau ymddeoliad dewisol pan fo gweithwyr yn ymddeol yn gynnar. Mae unrhyw rwymedigaethau y tybir eu bod am godi yn sgil rhoi dyfarniad i unrhyw aelod o staff (gan gynnwys athrawon) yn cronni yn ystod blwyddyn y penderfyniad a gwneir cyfrif amdanynt gan ddefnyddio'r un polisiâu â'r rheini a ddefnyddir yng nghyswllt Cynllun Pensiwn Llywodraeth Leol.

25. Eitemau Eithriadol

Lle mae hynny'n berthnasol a lle mae eitemau o incwm a gwariant yn sylweddol yng nghyswllt y cyfrifon yma, caiff natur a swm yr eitemau eu datgelu ar wahân naill ai ar wyneb y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr neu yn y nodiadau ar y cyfrifon, gan ddibynnu ar arwyddocâd yr eitemau o ran cael dealltwriaeth o berfformiad ariannol y Cyngor.

26. Cyfrifo am TA (Trethi Annomestig)

Gan fod y Cyngor yn gweithredu fel asiant ar gyfer casglu incwm TA, nid yw'n cynnwys y sefyllfa ariannol o ran y trethdalwyr ac nid yw ond yn adrodd ar y sefyllfa ariannol net gyda Llywodraeth Cymru yn ei Fantolen. Felly, os ydi'r swm a gesglir gan yr Awdurdod oddi ar drethdalwyr TA (net y gost o lwfans casglu) yn fwy na delir i Llywodraeth Cymru ar 31 Mawrth, mae'r swm sydd heb ei dalu eto i Lywodraeth Cymru in cael ei gynnwys yn y Fantolen fel credydwr. Yn yr un modd, os yw'r arian a dalwyd i Llywodraeth Cymru yn fwy na'r arian a gasglwyd gan drethdalwyr TA (net y gost o lwfans casglu), mae'r swm dros ben yn cael ei gynnwys yn y Fantolen fel dyledwr. Mae'r Cyngor yn cadw cofnod o ddyledion TA, lwfansau amhariad, rhagdaliadau a gordaliadau yn ei gofnodion cyfrifon sylfaenol; fodd bynnag, i ddiben y cyfrifon terfynol, caiff y balansau hyn eu cyfuno'n un cyfrif asiantaeth, gyda'r ffigyrau ar gyfer dyledwyr/credydwyr yn ymddangos fel ffigwr net ar gyfer y gronfa genedlaethol. Cost y lwfans casglu a dderbynnir gan Gyngor Sir Ynys Môn yw incwm y Cyngor sy'n bilio a chaiff ei gynnwys yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr.

Nid yw'r arian a gasglwyd gan drethdalwyr TA yn cael ei gynnwys yn y Datganiad Llif Arian heblaw am yr arian a ddelir yn ôl mewn perthynas â'r lwfans casglu. Mae unrhyw wahaniaeth rhwng yr arian a gasglwyd oddi wrth drethdalwyr TA â'r arian sydd yn cael ei dalu i'r Gronfa Drethi Annomestig yn cael ei gynnwys o fewn y gweithgareddau ariannol yn Natganiad y Llif Arian.

27. Incwm a Gwariant Asiantaeth

Yn unol ag amryfal bwerau statudol, gall Cynghorau gytuno gydag awdurdodau lleol eraill, cwmnïau dŵr ac adrannau'r llywodraeth i wneud gwaith ar eu rhan.

Caiff y corff sy'n gwneud y gwasanaethau asiantaeth ei ad-dalu gan y corff cyfrifol hyd at swm a gymeradwywyd ynghyd ag unrhyw gyfraniad y cytunwyd arno tuag at gostau gweinyddol. Dim ond y symiau

sy'n gysylltiedig â'r Cyngor, er enghraifft y ffioedd a gafwyd am ddarparu gwasanaethau'r asiantaeth, fydd yn cael eu cynnwys yn Natganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr y Cyngor.

Mae Cyngor Sir Ynys Môn wedi gweithredu yn ystod y flwyddyn fel asiant ar ran:-

Llywodraeth Cymru - casglu Trethi Annomestig (TA) a thalu'r symiau a gasglwyd i Lywodraeth Cymru, llai'r swm a gadwyd yn ôl ar gyfer y lwfans costau casglu;

Llywodraeth Cymru – Benthyciadau Cartrefi Gwag, lle mae'r Cyngor yn gweithredu fel asiant rhwng Llywodraeth Cymru a derbynyddion y Benthyciadau Cartrefi Gwag.

Llywodraeth Cymru - mae'r Cyngor wedi gweithredu fel asiant ar ran Llywodraeth Cymru wrth dalu Grantiau Busnes Covid i gefnogi busnesau penodedig yn ystod y pandemig yn enwedig i gefnogi busnesau yn ystod y cyfnod clo.

DATGANIAD ARIANNOL ATODOL

CYFRIF REFENIW TAI (CRT)

Datganiad Incwm a Gwariant am y flwyddyn yn diweddu 31 Mawrth 2024

	2023/24 £'000	2022/23 £'000
<u>Gwariant</u>		
Rheoli a Chynnal a Chadw - Atgyweirio a Chynnal a Chadw	5,562	5,084
Rheoli a Chynnal a Chadw - Goruchwyllo a Rheoli	5,783	6,714
Rhenti, Ardrethi, Trethi a Thaliadau Eraill	90	22
Dibrisiant, Amhariad a Chollodion Ailbriso Asedau Anghyfredoll	3,358	3,070
Costau Rheoli Dyled	12	12
Symudiad yn y Ddarpariaeth Amhariad ar gyfer Drwg Dyledion	147	123
Symudiad yng Nghroniad Absenoldebau Cronedig	117	4
Cyfanswm Gwariant	15,069	15,029
<u>Incwm</u>		
Rhenti Preswyl	(20,702)	(19,230)
Rhenti Dibreswyl	(246)	(230)
Taliadau am Wasanaethau a Chyfleusterau	(175)	(179)
Cyfraniadau tuag at Wariant	(240)	(166)
Arall	(116)	(116)
Cyfanswm Incwm	(21,479)	(19,921)
Gwariant Net Gwasanaethau CRT fel yn Natganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr yr Awdurdod Cyfan	(6,410)	(4,892)
Cyfran Gwasanaethau CRT o'r Costau Craidd Corfforaethol a Democrataidd	56	56
Gwariant Net Gwasanaethau CRT	(6,354)	(4,836)
Cyfran Gwasanaethau CRT o'r Incwm a Gwariant Gweithredol yn Natganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr yr Awdurdod Cyfan		
(Ennill) ar werthu Asedau Anghyfredol CRT	(15)	-
Cost llogau pensiwn net	-	204
Llog Taladwy a Thaliadau Cyffelyb	1,436	1,543
Llog ac Incwm o Fuddsoddiad	(487)	(241)
Grantiau Cyfalaf a Chyfraniadau Derbyniadwy:	-	-
- Lwfans Atgyweiriadau Mawr	(2,690)	(2,688)
- Arall	(4,316)	(1,094)
Gwarged am y Flwyddyn ar Wasanaethau CRT	(12,426)	(7,112)

Datganiad Symudiadau ar Falans y CRT

Eitemau a gynhwysir yn y Cyfrif Incwm a Gwariant CRT ond a eithriwyd o'r symudiad ar Falans CRT am y flwyddyn

	2023/24 £'000	2022/23 £'000
Balans y CRT ar ddiwedd y Cyfnod Adrodd Blaenorol	(12,107)	(12,333)
Diffyg/(Gwarged) am y Flwyddyn ar Wasanaethau CRT	(12,426)	(7,112)
Addasiadau rhwng Seiliau Cyfrifo ac Cyllido yn ôl Statud	16,499	7,338
Gostyngiad/(Cynnydd) Net cyn Trosglwyddiadau i / o Gronfeydd Wrth Gefn	4,073	226
Trosglwyddiadau i / (o) Gronfeydd Wrth Gefn Clwsnodedig	(155)	-
Gostyngiad/ (Cynnydd) Net yn y Flwyddyn ar y CRT	3,918	226
Addasiad i gronfeydd wrth gefn	-	-
Balans y CRT ar ddiwedd y Cyfnod Adrodd Cyfredol	(8,189)	(12,107)

NODIADAU AR Y CYFRIF REFENIW TAI (CRT)

NODYN 1 – CYFRIF REFENIW TAI

Mae'r Cyfrif Refeniw Tai yn gofnod o wariant ar, ac incwm o, ddarparu tai Cyngor lleol, ac mae ffurf a chynnwys y Cyfrif yn cael ei ragnodi gan statud. Mae'r Cyfrif Refeniw Tai yn cael ei "amgáu" a rhaid iddo fod yn hunangynhaliol. Mae cyfraniadau i ac o'r Cyfrif Refeniw Tai (e.e. o Gronfa'r Cyngor) yn cael eu cyfyngu i amgylchiadau arbennig.

NODYN 2 – STOC TAI

Nifer yr anheddau a adroddwyd ar 31 Mawrth 2023 oedd 3953, a oedd yn cynnwys eiddo a brynwyd gan y Cyngor, ond nad oedd ar gael i'w rhentu fel rhan o'r stoc dai. Y nifer cywir o anheddau oedd 3916 a dangosir y dadansoddiad isod mewn ffigurau a ailosodwyd ar gyfer y flwyddyn flaenorol. Ar 31 Mawrth 2024, nifer yr anheddau oedd 3952, sy'n gynydd o 36 eiddo o'r flwyddyn 2022/23. Mae'r dadansoddiad yn ôl math o anedd fel a ganlyn:

	31 Mawrth 2024	31 Mawrth 2023 (ailddatgan)
Stoc y Cyngor		
Tai	2,112	2,090
Tai Unllawr	1,066	1,064
Fflatiau	766	754
Fflatiau un ystafell	8	8
Cyfanswm Stoc y Cyngor	3,952	3,916

NODYN 3 – GWARIANT CYFALAF CYFRIF REFENIW TAI

	2023/24 £'000	2022/23 £'000
Gwariant Cyfalaf		
Tir	1,941	551
Anneddau	16,827	9,406
Arall - Cyfleusterau Anabledd ac Addasiadau	422	272
Arall - Cyfleusterau Gofal Cymdeithasol	307	589
Arall - Garejys	308	246
Arall - Cerbydau	-	27
Arall - Meysydd Parcio	-	88
Cyfanswm	19,806	11,180
Ffynonellau Cyllido		
Grantiau llywodraeth a chyfraniadau eraill	(7,161)	(3,782)
Cyllido Refeniw Uniongyrchol	(12,645)	(7,398)
Cyfanswm	(19,806)	(11,180)

Defnyddiwyd y Lwfans Atgyweiriadau Mawr o £2.690m ar gyfer 2023/24 yn llawn yn ystod y flwyddyn (£2.688m yn 2022/23).

NODYN 4 – DIBRISIANT, AMHARIAD A COLLEDIION AILBRISIO MEWN PERTHYNAS AG EIDDO, OFFER A CHYFARPAR

	2023/24 Ailbriso £'000	2023/24 Dibrisiant £'000	2023/24 Cyfanswm £'000	2022/23 Dadgydnabod (ailldatgan) £'000	2022/23 Dibrisiant £'000	2022/23 Cyfanswm £'000
Tir	-	-	-	-	-	-
Anheddau	-	2,679	2,679	-	2,658	2,658
Eiddo Arall – Asedau Gweithredol	154	404	558	-	412	412
	154	3,083	3,237	-	3,070	3,070

NODYN 5 – DEBYNIADAU CYFALAF

Gwerthwyd pedair annedd yn 2023/24 gyda derbyniadau cyfalaf o £509k yn cael eu derbyn i gronfeydd derbyniadau cyfalaf. Nid oedd unrhyw dderbynebau cyfalaf yn 2022/23.

NODYN 6 – ÔL-DDYLEDION RHENT A LWFANS COLLI NAM

Yn ystod 2023/24, gostyngodd cyfanswm ôl-ddyledion rhent £14k. Dangosir crynodeb o ôl-ddyledion rhent a rhagdaliadau yn y tabl canlynol: -

Ôl-ddyledion Rent	2023/24 £'000	2022/23 £'000
Ôl-ddyledion Tenantiaid Cyfredol	718	664
Ôl-ddyledion Gyn-denantiaid	222	290
Cyfanswm Ôl-ddyledion Rent	940	954

Mae lwfans colli nam o £685k (£637k yn 2022/23) wedi'i wneud ar gyfer dyledion gwael.

NODYN 7 – COSTAU PENSIWN

Fel rhan o delerau ac amodau cyflogaeth ei swyddogion, mae'r Cyngor yn cynnig buddiannau ymddeoliad. Er na fydd y buddiannau hyn yn daladwy hyd nes bo'r gweithwyr yn ymddeol, mae gan y Cyngor ymrwymiad i wneud y taliadau sydd angen eu datgelu ar yr adeg mae gweithwyr yn ennill eu hawl ar gyfer y dyfodol. Mae'r Cyngor yn cymryd rhan yn y Cynllun Pensiwn Llywodraeth Leol a weinyddir gan Gyngor Gwynedd. Mae hyn yn gynllun a gyllidir, sy'n golygu fod y Cyngor a'r gweithwyr yn talu cyfraniadau i gronfa, sydd wedi ei chyfrifo ar lefel a fwriedir i gydbwysu rhwymedigaethau'r pensiwn gydag asedau buddsoddiad.

Cydnabyddir cost buddiannau ymddeoliad yng Nghost Net y Gwasanaethau pan gânt eu hennill gan weithwyr, yn hytrach na phan fo'r fath fuddiannau yn cael eu talu yn y pen draw fel pensiynau. Fodd bynnag, mae'r tâl y mae gofyn ei godi yn erbyn y Cyfrif Refeniw Tai wedi ei seilio ar yr arian sy'n daladwy yn y flwyddyn, felly, mae cost wirioneddol buddiannau ymddeoliad yn cael ei wyrdroi allan o'r Cyfrif Refeniw Tai ar ôl Gwariant Gweithredu Net. Mae'r trafodion canlynol wedi'u gwneud yn y Cyfrif Refeniw Tai yn ystod y flwyddyn:-

Pensiynau	2023/24 £'000	2022/23 £'000
Cost gwasanaeth cyfredol SCR19	736	1,163
Costau heb eu hariannu	70	51
Cyfanswm costau gwasanaeth SCR19	806	1,214
Llai: costau gwirioneddol cyflogwr	(820)	(513)
Symudiad I arian wrth gefn pensiynau	(14)	701
Cost Gwasanaeth Gyfredol wedi'i gynnwys yn symudiad mewn cronfeydd wrth gefn	14	(701)
Cost llogau pensiwn net	-	204
Cost llogau pensiwn net wedi'i gynnwys yn symudiad mewn cronfeydd wrth gefn	-	(204)
Cyfanswm yr effaith ar gronfa wrth gefn y gellir ei defnyddio	-	-

DATGELIAD PARTI CYSYLLTIEDIG – CYNRYCHIOLAETH CYDRANDDEILIAID GYDA SEFYDLIADAU TRYDYDD PARTI	
Grŵp Mynediad Ynys Môn	Liz Wood
Sioe Amaethyddol Môn	Dafydd Roberts
Partneriaeth Cymunedau Mwy Diogel Ynys Môn a Gwynedd	Alun Roberts
Canolfan Cyngor ar Bopeth Ynys Môn	Alun Roberts
Fforwm Iaith Môn	Llinos Medi, Gwilym O Jones, Arfon Wyn, Dafydd Roberts
Cyd-Bwyllgor Ymgynghorol yr Ardal o Harddwch Naturiol Eithriadol (Ynys Môn)	Paul Ellis, John Ifan Jones, Pip O'Neill, Gary Pritchard, Dafydd Rhys Thomas
Grŵp Cyfeirio Cydranddeiliaid Betsi Cadwaladr	Alun Roberts
Pencampwr Diogelu Oedolion	Alun Roberts
Pencampwr Gofalwyr	Trefor Lloyd Hughes MBE
Pencampwr Plant a Phobl Ifanc	Llio Angharad Owen
Pencampwr Plant Mewn Gofal	Arfon Wyn
Pencampwr Newid Hinsawdd	Geraint ap Ifan Bebb
Pencampwr Amrywiaeth	Nicola Roberts
Pencampwr Cydraddoldeb	Llinos Medi
Pencampwr Aelodau	Dylan Rees
Pencampwr Sgrwtini	Dylan Rees
Pencampwr Lluoedd Arfog	Glyn Haynes
Llys Llywodraethwyr Prifysgol Bangor	Dafydd Roberts
Cwmni Frân Wen	Gary Pritchard
Partneriaeth Cyrchfan Môn	Neville Evans
Cyngor Llyfrau Cymru	Dafydd Roberts
Panel Maethu	Gary Pritchard
Pencampwr Oed Gyfeillgar	Gwilym O Jones
Grŵp Llandrillo/Menai	Dafydd Roberts
Cyd-Bwyllgor GwE	Dafydd Roberts
Panel Mabwysiadu Gwynedd a Môn	Alun Roberts
Gwasanaethau Cyfiawnder Ieuencid Gwynedd a Môn	Gary Pritchard
Pwyllgor Cronfa Bensiynau Gwynedd (Cyngor Gwynedd)	Robin Wyn Williams
Cyngor Cyswilt Cymru WLGA	Carwyn Jones, Robin Wyn Williams
Medrwn Môn	Llinos Medi
Bwrdd Aelodau Consortiwm Awdurdodau Lleol Cymru (CLAW)	Dafydd Rhys Thomas
Menter Môn	Llinos Medi
Cyd-Bwyllgor Cefnffyrdd Gogledd a Chanolbarth Cymru	Dafydd Rhys Thomas
Cyngor Iechyd Cymuned Gogledd Cymru (Pwyllgor Lleol Môn)	Trefor Lloyd Hughes MBE, Non Dafydd, Jeff M Evans
Bwrdd Uchelgais Economaidd Gogledd Cymru	Llinos Medi
Awdurdod Tân ac Achub Gogledd Cymru	Jeff M Evans, John Ifan Jones, Dylan Rees
Pwyllgor Archwilio Awdurdod Tân ac Achub Gogledd Cymru	Jeff M Evans
Panel Gweithredol Awdurdod Tân ac Achub Gogledd Cymru	John Ifan Jones, Dylan Rees
Cymdeithas Tai Gogledd Cymru	Gary Pritchard
Panel Heddlu a Throsedd Gogledd Cymru	Non Dafydd
Bwrdd Arweinyddiaeth Gogledd Cymru (Gofal a Llesiant)	Llinos Medi

DATGELIAD PARTI CYSYLLTIEDIG – CYNRYCHIOLAETH CYDRANDDEILIAID GYDA SEFYDLIADAU TRYDYDD PARTI

Grŵp Llywio Adolygiad Cynllun Gwastraff Rhanbarthol Gogledd Cymru	Dafydd Rhys Thomas
Cyd-bwyllgor Trin Gwastraff Gweddilliol Gogledd Cymru	Nicola Roberts, Dafydd Rhys Thomas
Partneriaeth Twristiaeth Gogledd Cymru	Neville Evans
Ymddiriedolaeth Addysgol Owen Lloyd, Penrhoslligwy	Margaret Murley Roberts
Bwrdd Gwasanaeth Cyhoeddus (Môn a Gwynedd)	Llinos Medi
Bwrdd Partneriaeth Rhanbarthol (Rhan 9 Deddf Gwasanaethau Cymdeithasol a Llesiant Cymru 2014)	Gary Pritchard, Alun Roberts
Bwrdd Partneriaeth Gogledd Cymru Mwy Diogel	Alun Roberts
Partneriaeth Cronfa Datblygu Cynaliadwy	Llinos Medi
Ymddiriedolaeth yr Harbwr, Caernarfon	Dafydd Rhys Thomas
Pwyllgor Cyswllt y Sector Gwirfoddol	Jeff M Evans, Gwilym O Jones, Jackie Lewis, Keith Roberts, Arfon Wyn
Cymdeithas Awdurdodau Lleol Cymru	Llinos Medi, Robin Wyn Williams
Grŵp Rhanddeiliad y Safle Wylfa	Aled Morris Jones, Gwilym O Jones, Jackie Lewis, Llinos Medi, Llio Angharad Owen, Derek Owen, Liz Wood

GEIRFA

ADDASIAD BLWYDDYN FLAENOROL

Mae Addasiad Blwyddyn Flaenorol yn addasiad perthnasol sy'n ymwneud â'r blynyddoedd blaenorol sy'n deillio o newidiadau mewn polisïau cyfrifo neu gywiriad i gamgymeriadau sylfaenol. Nid yw hyn yn cynnwys cywiriadau cylchol arferol neu addasiadau o amcangyfrifon cyfrifo a wnaed mewn blynyddoedd blaenorol.

ADNODDAU HYLIFOL

Buddsoddiadau ased cyfredol sy'n rhwydd i'w gwaredu gan y Cyngor heb aflonyddu ar ei fusnes ac sydd naill ai:-

- Yn drosglwyddadwy'n hawdd i symiau hysbys o arian parod ar, neu'n agos at, y swm a gludir; neu
- Yn cael eu masnachu mewn marchnad weithredol.

AMHARIAD

Lleihad mewn gwerth ased anghyfredol dan ei swm a gludir yn y Fantolen. Fel arfer, mae hyn oherwydd digwyddiad sydd wedi gostwng gwerth ased yn sylweddol, er enghraifft tân neu os mae ased wedi darfod.

ARIAN A NEILLTUIR (APPROPRIATION)

Y symiau a drosglwyddir rhwng y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr a'r cronfeydd refeniw neu gyfalaf wrth gefn.

ARCHWILIO CYFRIFON

Archwiliad annibynnol o faterion ariannol y Cyngor.

ARIAN A CHYWERTHOEDD ARIAN

Dyma'r arian mewn llaw, arian a ordynnwyd, arian a ddelir mewn cyfrifon banc a buddsoddiadau tymor byr (e.e. 3 mis) ac y gellir eu trosi'n rhwydd i symiau ariannol sy'n hysbys.

ASED

Eitem sydd â gwerth i'r Cyngor mewn termau ariannol. Mae asedau'n cael eu categoreiddio fel rhai cyfredol neu rhai nad ydynt yn gyfredol:-

- Bydd ased cyfredol yn cael ei ddefnyddio neu â gwerth isel iawn yn y flwyddyn ariannol nesaf (e.e. arian parod a stoc);
- Mae asedau anghyfredol yn rhoi buddiannau i'r Cyngor ac i'r gwasanaethau mae'n darparu ar eu cyfer am gyfnod o fwy na blwyddyn a gall fod yn ddiriaethol (e.e. canolfan gymuned), neu annirweddol (e.e. trwyddedau meddalwedd cyfrifiadurol).

ASED WRTH GEFN

Mae ased wrth gefn yn ased posib sy'n deillio o ddigwyddiadau yn y gorffennol y bydd eu bodolaeth yn cael ei chadarnhau dim ond trwy ddigwyddiad o un neu fwy o ddigwyddiadau ansicr yn y dyfodol nad ydynt yn llwyr o fewn rheolaeth y Cyngor.

ASEDAU ANNIRIAETHOL

Gellir diffinio eitem anniriaethol (nid un ffisegol) fel ased pan fo'r mynediad at fuddiannau economaidd i'r dyfodol y mae'n ei gynrychioli'n cael ei reoli gan yr endid adrodd. Mae Asedau Anniriaethol y Cyngor hwn yn cynnwys trwyddedau meddalwedd cyfrifiadurol.

ASEDAU CYMUNEDOL

Asedau mae'r Cyngor yn bwriadu eu dal am byth, nad oes iddynt oes ddefnyddiol benodadwy ac a all fod â chyfyngiadau ar eu gwaredu. Enghreifftiau o asedau cymunedol yw parciau ac adeiladau hanesyddol.

ASEDAU ISADEILEDD

Asedau anghyfredol sy'n perthyn i'r Cyngor na ellir eu trosglwyddo na'u gwerthu, y mae gwariant yn adferadwy yn unig drwy ddefnydd parhaus o'r ased a grëwyd. Enghreifftiau yw priffyrdd, llwybrau a phontydd.

ASEDAU GWEITHREDOL

Asedau anghyfredol sy'n cael eu dal a'u meddiannu, defnyddio neu eu treulio gan y Cyngor wrth iddo ddilyn ei strategaeth ac wrth gyflenwi'n uniongyrchol y gwasanaethau hynny y mae ganddo gyfrifoldeb drostynt naill ai'n statudol neu'n ddewisol.

ASEDAU NAD YDYNT YN WEITHREDOL

Asedau anghyfredol a ddelir gan y Cyngor ond nad ydynt yn cael eu meddiannu, defnyddio neu eu treulio'n uniongyrchol wrth gyflenwi gwasanaethau. Enghreifftiau yw eiddo buddsoddiad, asedau yn cael eu hadeiladu neu asedau gwargred i anghenion tra'n disgwyl eu gwerthu neu ailddatblygu.

ASEDAU TREFTADAETH

Ased sydd hefo rhinweddau hanesyddol, artistig, gwyddonol, technolegol, geoffisegol neu amgylcheddol sydd yn cael ei ddal a'i gynnal yn bennaf am ei gyfraniad at wybodaeth a diwylliant.

BENTHYCA DI-GEFNOGAETH

Gall y Cyngor fenthycu arian ychwanegol i'r benthyca â chefnogaeth y Llywodraeth i gyllido ei wariant cyfalaf cyn belled a'i fod yn fforddiadwy a chynaliadwy. Fe lywodraethir y pŵer yma gan Gôd Pwyllog CIPFA, a mae'r Cyngor yn lwyr gydymffurfio â hwn.

BENTHYCA DROS DRO

Arian a fenthycir am gyfnod o lai na blwyddyn.

BENTHYCA GYDA CHEFNOGAETH

Mae'r Cyngor yn benthyca arian i gyllido rhan o'i raglen cyfalaf. Fe adnabyddir y benthycaid gan Lywodraeth Ganolog yn ei glandriad cyllido ar gyfer y Cyngor.

BUDD-DALIADAU TAI

System o gymorth ariannol i unigolion tuag at gostau tai penodol a weinyddir gan awdurdodau, gyda chymhorthdal gan lywodraeth ganolog.

BUDDIANNAU Â DISGRESIWN (PENSIYNAU)

Buddiannau ymddeoliad, nad oes gan y cyflogwr unrhyw rwymedigaeth gyfreithiol, gytundebol neu adeiladol i'w dyfarnu, ac sy'n cael eu dyfarnu'n ôl pwerau dewisol y Cyngor fel y Rheoliadau Llywodraeth Leol (Taliadau Dewisol) 1996.

BUDDIANNAU YMDDEOLIAD

Bob ffurf o gydnabyddiaeth a roddir gan gyflogwr yn lle gwasanaethau a gyflenwyd gan weithwyr sy'n daladwy ar ôl terfyn y gyflogaeth.

BUDDSODDIADAU (CRONFA BENSIWN)

Bydd buddsoddiadau'r Gronfa Bensiwn yn cael eu cyfrifo yn natganiadau'r gronfa honno. Fodd bynnag, mae'n ofynnol hefyd ar awdurdodau i ddatgelu, fel rhan o ofynion datgelu sy'n ymwneud â buddiannau ymddeoliad, cyfran o asedau'r cynllun pensiwn sy'n gysylltiedig â'u rhwymedigaethau gwaelodol.

BUSNES HYFYW

Y cysyniad fod y Datganiad Cyfrifon yn cael ei baratoi ar y dybiaeth y bydd y Cyngor yn parhau mewn bodolaeth weithredol am y dyfodol rhagweladwy.

BWRDD BENTHYCIADAU GWEITHIAU CYHOEDDUS (PWLB)

Asiantaeth Llywodraeth Ganolog sy'n rhoi benthyciadau am flwyddyn a/neu fwy i awdurdodau ar raddfeydd llog sydd ond ychydig yn uwch na'r rheini y gall y llywodraeth fenthycu ei hun.

CIPFA

Sefydliad Siartredig Cyllid Cyhoeddus a Chyfrifo. Y prif gorff proffesiynol a rheoleiddiol ar gyfer cyfrifon llywodraeth leol.

COLLEDION CREDYD

Hwn yw'r gwahaniaeth rhwng y symiau arian sy'n ddyledus i'r Awdurdod yn unol â'r contract a'r holl lif arian ddisgwyllir i'r Awdurdod ei dderbyn, wedi ei ddisgowntio ar y raddfa llog effeithiol gwreiddiol.

COLLEDION CREDYD DISGWYLIEDIG 12 MIS

Hwn yw'r cyfran o golledion credyd disgwyliedig oes gyfan sy'n cynrychioli'r colledion credyd disgwyliedig sy'n deillio o ddiffyg offeryn ariannol sy'n bosib o fewn deuddeng mis ar ôl y dyddiad adrodd.

CONTRACT TYMOR HIR

Contract a ffurfir ar gyfer dylunio, cynhyrchu neu adeiladu ased sylweddol unigol neu ddarpariaeth gwasanaeth (neu gyfuniad o asedau neu wasanaethau sydd, gyda'i gilydd, yn ffurfio prosiect unigol), ble bo'r amser a gymerir i gwblhau'n sylweddol y contract o'r fath fel ei fod yn disgyn i mewn i fwy nag un flwyddyn ariannol.

COST GWASANAETH CYFREDOL (PENSIYNAU)

Y cynnydd mewn gwerth cyfredol o rwymedigaethau cynllun pensiwn buddiannau diffiniedig, y disgwyllir iddo ddeillio o wasanaeth gweithiwr yn y flwyddyn bresennol.

COST GWASANAETH YN Y GORFFENNOL (PENSIYNAU)

Ar gyfer cynllun pensiwn buddiannau diffiniedig, y cynnydd yng ngwerth cyfredol rhwymedigaethau'r Cynllun sy'n gysylltiedig â gwasanaeth gweithiwr mewn blynyddoedd ariannol blaenorol sy'n deillio yn y flwyddyn ariannol bresennol o ganlyniad i gyflwyno neu wella buddiannau ymddeoliad.

COSTAU HEB EU DOSBARTHU

Dyma orbenion nad yw unrhyw ddefnyddiwr yn cael budd ohonynt yn awr ac, fel y cyfryw, nid ydynt yn cael eu dosrannu i wasanaethau.

COST LLOG (PENSIYNAU)

Ar gyfer cynllun buddiannau diffiniedig, y cynnydd disgwyliedig yn ystod y flwyddyn ariannol o werth cyfredol rhwymedigaethau'r Cynllun oherwydd bod y buddiannau yn un flwyddyn ariannol yn agosach at setliad.

CORFFORAETHOL A DEMOCRATAIDD CRAIDD

Mae'r Corfforaethol a Democrataidd Craidd yn cynnwys yr holl weithgareddau penodol y mae awdurdodau lleol yn ymgymryd â nhw oherwydd eu bod yn awdurdodau etholedig, amlbwrpas. Felly, mae cost y gweithgareddau hyn yn uwch na phe byddai cyfres o gyrff annibynnol, un pwrpas, enwebedig yn rheoli'r un gwasanaethau. Felly, nid oes sail resymol dros ddyrannu'r costau hyn i wasanaethau.

COSTAU CYLLIDO CYFALAF

Costau cyllido cyfalaf yw unrhyw gostau ychwanegol sy'n deillio o fenthycu i gyllido prosiectau cyfalaf. Tuedda rhain i fod y llog sy'n daladwy ar fenthyciadau a gymerir a'r gost Darparieth Refeniw Isaf (MRP) a godir ar gyllid prosiectau drwy fenthyciadau. Y MRP yw'r isafswm mae'n rhaid codi i'r cyfrif refeniw bob blwyddyn er mwyn daparu ar gyfer ad-dalu benthyciadau a symiau arall fenthycwyd gan y Cyngor.

CREDYDWR

Swm sy'n ddyledus i unigolion neu sefydliadau eraill gan y Cyngor am waith a wnaed, nwyddau a dderbyniwyd neu wasanaethau a gyflenwyd yn ystod y flwyddyn ariannol, ond na thalwyd amdanynt cyn diwedd y flwyddyn ariannol honno.

CRONFEYDD WRTH GEFN

Croniad gwaged, diffygion a meddiannau dros y blynyddoedd diwethaf. Mae cronfeydd wrth gefn o natur refeniw ar gael a gellir eu gwario neu eu clustnodi ar ddisgresiwn y Cyngor. Ni ellir defnyddio peth cronfeydd wrth gefn cyfalaf, fel y Gronfa Ailbrisió Wrth Gefn, i gwrdd â gwariant cyfredol.

CRONFEYDD WRTH GEFN DEFNYDDIADWY

Symiau penodol a osodir o'r neilltu ar gyfer pwrpasau polisi'r dyfodol neu ar gyfer digwyddiadau annisgwyl. Gall eu defnyddio i gyllido gwariant neu i leihau trethi.

CRONFEYDD WRTH GEFN NA ELLIR EU DEFNYDDIO

Y cronfeydd wrth gefn a ddefnyddir i amsugno'r gwahaniaeth rhwng y canlyniad o ddefnyddio ymarferion cyfrifo cywir â gofyniad trefniadau statudol ar gyfer cyllido gwariant. Mae cronfeydd wrth gefn o'r fath yn cynnwys enillion a cholledion heb eu gwireddu mewn perthynas ag ail-brisio eiddo, offer a chyfarpar ble mae rhaid gwerthu'r ased cyn i'r gwerth fod ar gael.

CRONFEYDD YMDDIRIEDOLAETH

Cronfeydd a weinyddir gan y Cyngor i bwrpasau fel gwobrwyon, elusennau, prosiectau penodol ac ar ran plant dan oed.

CRONIADAU

Symiau a gynhwysir yn y cyfrifon terfynol i gydnabod nwyddau/gwasanaethau a dderbyniwyd yn y flwyddyn neu incwm a gwariant a enillwyd neu yr aethpwyd iddo yn y flwyddyn ariannol, ond nad oedd taliad gwirioneddol wedi ei dderbyn neu ei wneud ar ei gyfer ar 31 Mawrth.

CYDNABYDDIAETH ARIANNOL

Yr holl symiau a delir i, neu sy'n dderbyniadwy gan, weithiwr a symiau sy'n ddyledus trwy lwfansau treuliau (cyn belled ag y mae'r symiau hynny'n daladwy yn nhreth incwm y DU) a gwerth ariannol unrhyw fuddiannau eraill a dderbyniwyd heblaw mewn arian parod. Mae cyfraniadau pensiwn sy'n daladwy gan y cyflogwr yn cael eu heithrio.

CYFNOD CYFRIFO

Y cyfnod o amser a gynhwysir yn y cyfrifon, fel arfer cyfnod o ddeuddeng mis yn cychwyn ar 1 Ebrill. Diwedd y cyfnod cyfrifo yw dyddiad y Fantolen, fel arfer 31 Mawrth y flwyddyn ddilynol.

CYFRIF REFENIW TAI (CRT)

Cyfrif ar wahân i Gronfa'r Cyngor, sy'n cynnwys yr incwm a gwariant sy'n deillio o'r ddarpariaeth llety tai gan y Cyngor.

CYLLIDEB

Datganiad o faint o gyllid y mae'r Cyngor wedi ei neilltuo i bob gwasanaeth a swyddogaeth i'w wario neu ei godi mewn incwm ar gyfer y flwyddyn ariannol.

CYLLIDO CYFALAF

Cyllid sydd ar gael i dalu am wariant cyfalaf. Mae nifer o ffyrdd o gyllido gwariant cyfalaf yn cynnwys benthyca, prydlesu, cyllido refeniw uniongyrchol, derbyniadau cyfalaf defnyddiadwy, grantiau cyfalaf, cyfraniadau cyfalaf, cronfeydd wrth gefn refeniw a chronfeydd wrth gefn a glustnodwyd.

CYNLLUN PENSIWN BUDDIANNAU DIFFINIEDIG

Cynlluniau pensiwn ble bo buddiannau a dderbynnir gan y cyfranogwyr yn annibynnol ar y cyfraniadau a dalwyd, ac nad ydynt yn uniongyrchol gysylltiedig â buddsoddiadau'r cynllun.

CYSONDEB

Y cysyniad fod triniaeth gyfrifo o eitemau tebyg o fewn blwyddyn ariannol ac o un flwyddyn i'r nesaf yr un fath.

DADANSODDIAD GWARIANT A CHYLLIDO

Mae'r datganiad yn anelu i ddangos sut defnyddir gwariant blynyddol a sut y'i gyllidiri o adnoddau. Dangosa'r golofn gynta, y gwariant net a godir i'r Gronfa Gyffredinol a balansau'r CRT, y gwir effaith o'r gost o ddarparu gwasanaethau am y flwyddyn, ac eithrio addasiadau cyfrifo.

DATGANIAD O'R SYMUDIAD MEWN CRONFEYDD WRTH GEFN

Dangosir y datganiad y symudiad o gychyn y flwyddyn i'w diwedd ar gyfer yr holl gronfeydd wrth gefn ddefnyddiadwy a ddelir gan y Cyngor ac y gellir eu defnyddio i gyllido costau'r Cyngor neu i leihau trethiant lleol, ynghyd â chronfeydd wrth gefn nad oes modd eu defnyddio.

DARPARIAETH

Swm a osodir o'r neilltu yn y cyfrifon ar gyfer rhwymedigaethau neu golledion i'r dyfodol sy'n sicr neu'n debygol iawn, o ddigwydd ond bod y symiau neu'r dyddiadau pryd y byddant yn digwydd yn ansicr.

DATGANIAD INCWM A GWARIANT CYNHWYSFAWR

Un o brif ddatganiadau ariannol y Cyngor sy'n cofnodi'r holl incwm a gwariant ar gyfer y Cyngor wedi ei gategoreiddio'n unol â gofynion safonol CIPFA fel y gellir cymharu awdurdodau.

DATGANIAD LLIF ARIAN

Mae'r datganiad llif arian yn dangos y newidiadau yn yr arian a'r cywerthoedd ariann sydd gan y Cyngor yn ystod y flwyddyn ariannol.

DERBYNIADAU CYFALAF

Yr elw o waredu tir neu asedau anghyfredol. Gellir defnyddio cyfrannau o dderbyniadau cyfalaf i gyllido gwariant cyfalaf newydd, o fewn y rheolau a osodir i lawr gan y llywodraeth, ond ni ellir eu defnyddio i gyllido gwariant refeniw.

DIBRISIANT

Mesur o'r gost o wisgo allan, defnyddio neu fel arall leihau oes economaidd ddefnyddiol asedau anghyfredol y Cyngor yn ystod y flwyddyn ariannol, p'un a yw hynny o ddefnydd, treuliant amser neu ddarfodiad trwy newidiadau technegol neu rai eraill.

DIGWYDDIADAU AR ÔL DYDDIAD Y FANTOLEN

Digwyddiadau ar ôl dyddiad y Fantolen yw'r digwyddiadau hynny, ffafriol neu anffafriol, sy'n digwydd rhwng dyddiad y Fantolen a'r dyddiad yr awdurdodir cyhoeddi'r Datganiad Cyfrifon Terfynol.

DYCHWELIAD DISGWYLIEDIG AR ASEDAU PENSIWN

Ar gyfer cynllun buddiannau diffiniedig a gyllidir, hwn yw'r raddfa dychweliad ar gyfartaledd, yn cynnwys incwm a newidiadau mewn gwerth teg ond yn net o dreuliau cynllun, a ddisgwylir dros weddill oes y rhwymedigaeth gysylltiedig ar yr asedau gwirioneddol a ddelir gan y cynllun.

DYLED NET

Benthyciadau'r Cyngor llai arian parod ac adnoddau hylifol.

DYLEDWR

Swm sy'n ddyledus i'r Cyngor gan unigolion neu sefydliadau eraill am waith a wnaed, nwyddau a dderbyniwyd neu wasanaethau a gyflenwyd yn ystod y flwyddyn ariannol, ond na thalwyd amdanynt cyn diwedd y flwyddyn ariannol.

ENILLION A CHOLLEDION ACTIWARIAID

I gynllun pensiwn buddiannau diffiniedig, y newidiadau mewn gwarged neu ddiffyg actiwaraidd sy'n codi oherwydd: -

- Nad yw digwyddiadau wedi cyd-fynd â'r tybiaethau actiwarïaid a wnaethpwyd i'r prisiant diwethaf (enillion a cholledion profiad); neu
- Fod y tybiaethau actiwarïaid wedi newid.

GRANT CYNNAL REFENIW

Grant a delir gan Lywodraeth Ganolog i awdurdodau, yn cyfrannu tuag at gost gyffredinol eu gwasanaethau.

GRANTIAU LLYWODRAETH

Grantiau a wneir gan y llywodraeth tuag at naill ai wariant refeniw neu gyfalaf gan ddisgwyl cydymffuriad yn y gorffennol neu i'r dyfodol gyda rhai amodau penodol sy'n ymwneud â gweithgareddau'r Cyngor. Gall y grantiau hyn fod yn benodol i gynllun neilltuol neu gall gefnogi gwariant refeniw'r Cyngor yn gyffredinol.

GWAITH YN MYND YN EI FLAEN (WIP)

Cost gwaith a berfformir ar brosiect heb ei offen ar ddyddiad y Fantolen.

GWARIANT CYFALAF

Gwariant ar brynu ased anghyfredol, a ddefnyddir i ddarparu gwasanaethau tu draw i'r flwyddyn ariannol gyfredol, neu wariant sy'n ychwanegu at, ac nid cynnal yn unig, werth ased presennol anghyfredol. Mae enghreifftiau'n cynnwys : adeiladu ysgol newydd, prynu offer TG, adnewyddu sylweddol cartref gofal.

GWARIANT REFENIW

Treuliau dydd i ddydd o ddarparu gwasanaethau.

GWARIANT REFENIW A GYLLIDIR O GYFALAF O DAN STATUD (REFCUS)

Gwariant y gellir ei ohirio'n gywir (h.y. ei drin fel cyfalaf o ran natur) ond nad yw'n arwain at, neu'n parhau i gyd weddu ag, ased diriaethol. Enghreifftiau o daliadau gohiriedig yw grantiau o natur cyfalaf i sefydliadau gwirfoddol.

GWASANAETHAU ASIANTAETH

Y Gwasanaethau a ddarperir gan y Cyngor i drydydd parti neu ar ran sefydliad arall.

GWERTH GWEDDILLIOL

Gwerth net ased y gellir ei wireddu ar ddiwedd ei oes ddefnyddiol.

GWERTH LLYFR NET

Y swm y mae asedau anghyfredol yn cael eu cynnwys yn y Fantolen, h.y. eu costau hanesyddol neu werth cyfredol llai'r symiau cronus ar gyfer dibrisiant.

GWERTH NET

Gwerth y Cyngor o gyfanswm asedau llai cyfanswm rhwymedigaethau.

GWERTH TEG

Gwerth teg ased yw'r pris y gellid ei gyfnwid amdano mewn trafodion hyd braich, llai, ble bo'n berthnasol, unrhyw grantiau derbyniadwy tuag at brynu neu ddefnyddio'r ased.

GWERTH TRETADWY

Rhent tybiedig blynyddol hereditament, a ddefnyddir i bwrpasau Trethi Annomestig.

ISAFSWM DARPARIAETH REFENIW (MRP)

Yr isafswm sydd raid ei godi ar y cyfrif refeniw bob blwyddyn er mwyn darparu ar gyfer ad-daliad benthyciadau a symiau eraill a fenthycir gan y Cyngor.

LLOG A DDERBYNNIR NEU A DELIR

Defnyddir y dull gyfradd log sydd mewn grym gweithredol i fesur beth yw gwerth cludadwy ased ariannol neu rywmedigaethau a fesurir yn ôl y gost lai amorteiddio cronedig, ac i ddyrannu incwm neu dreuliau cysylltiedig i'r cyfnod perthnasol. Y gyfradd log sydd mewn grym yw hwnnw sy'n rhoddi disgownt cysáct ar y taliadau arian parod neu'r derbyniadau amcangyfrifedig yn y dyfodol dros oes ddisgwyledig yr offeryn ariannol yn ôl y swm a gafodd ei gydnabod iddo'n y lle cyntaf. Mae'r gyfradd log sydd mewn grym yn cael ei diwygio yn ôl y tâl llog neu'r derbyniadau gwirioneddol trwy'r Datganiad Symudiadau yn y Cronfeydd wrth Gefn i sicrhau mai dim ond llog gwirioneddol a godir yn erbyn y Dreth Gyngor.

Yn achos asedau a rhywymedigaethau ariannol a gludwyd yn ôl y gost gan fod y llog sydd mewn grym yr un faint â'r llog cludo, mae'r gwerth cludo'n cael ei ddiwygio ar gyfer llog cronus.

MATEROLDEB

Y cysyniad y dylai'r Datganiad Cyfrifon gynnwys yr holl symiau y gellid disgwyl iddynt, pe gadewid hwy allan neu eu cam-ddatgan, arwain at lurguniad o'r datganiadau ariannol ac, yn y pen draw, gamarwain defnyddiwr y cyfrifon.

OES ECONOMAIDD DDEFNYDDIOL (UEL)

Y cyfnod dros yr hwn y bydd y Cyngor yn cael buddiannau o ddefnydd ased anghyfredol.

PARTIÖN CYSYLLTIEDIG

Ceir diffiniad manwl o Bartion Cysylltiedig yn SCRh 24. i bwrpasau'r Cyngor, ystyrir fod partiön cysylltiedig yn cynnwys Llywodraeth Ganolog, Awdurdodau Lleol a chyrff arall, sy'n codi un ai praeseptau neu ardollau ar y Cyngor. Gall partiön cysylltiedig hefyd gynnwys is-gwmnïau a chwmnïau cysylltiedig, a cydfenter a phartiön cydfenter ac yn enwedig Aelodau a phrif swyddogion y Cyngor.

Pan yn ystyried pwy sy'n barti cysylltiedig, rhoddir sylw hefyd i drafodion yn gysylltiedig ag aelodau teulu agos neu gartref unrhyw unigolyn a restrir.

PRAESEPT

Yr ardoll a wneir gan awdurdodau praesept ar awdurdodau bilio, sy'n ei gwneud yn ofynnol ar i'r olaf gasglu incwm y Dreth Gyngor ar eu rhan.

PRYDLES ARIANNOL

Prydles sy'n trosglwyddo'n sylweddol risgiau a gwobrwyon perchnogaeth ased anghyfredol i'r prydleswr.

PRYDLES WEITHREDOL

Prydles ble mae'r berchnogaeth o'r ased anghyfredol yn aros gyda'r prydleswr.

RHAGLEN GYFALAF

Y cynlluniau cyfalaf mae'r Cyngor yn bwriadu eu cynnal dros gyfnod penodol o amser.

RHESTRAU STOC

Eitemau o ddeunyddiau crai a deunyddiau mae'r Cyngor wedi eu caffael ac sy'n cael eu dal gan ddisgwyll defnydd i'r dyfodol. Enghreifftiau yw deunyddiau traul, deunyddiau crai a gwaith sy'n mynd yn ei flaen.

RHWYMEDIGAETH

Rhwymedigaeth yw pan fo gan y Cyngor ddyled i'w thalu i unigolyn neu sefydliad arall.

- Mae rhwymedigaeth gyfredol yn swm a fydd yn dod yn daladwy neu y gellid ei galw i mewn yn ystod y flwyddyn ariannol nesaf, e.e. credydwyr neu arian parod wedi'u gordynnu.
- Mae rhwymedigaeth ohiriedig yn swm sydd, drwy drefniant, yn daladwy tu draw i'r flwyddyn nesaf ar ryw bwynt yn y dyfodol neu i'w dalu i fwrdd trwy swm blynyddol dros gyfnod o amser.

RHWYMEDIGAETH WRTH GEFN

Mae rhwymedigaeth wrth gefn naill ai'n:-

- Rhwymedigaeth bosib sy'n deillio o ddigwyddiadau yn y gorffennol y bydd eu bodolaeth yn cael ei chadarnhau dim ond trwy ddigwyddiad o un neu fwy o ddigwyddiadau ansicr yn y dyfodol nad ydynt yn llwyr o fewn rheolaeth y Cyngor; neu'n
- Rhwymedigaeth bresennol sy'n deillio o ddigwyddiadau yn y gorffennol ble nad yw'n debygol y bydd angen trosglwyddiad o fuddiannau economaidd, neu na ellir mesur swm y rhwymedigaeth gyda dibynadwyedd digonol.

RHWYMEDIGAETHAU'R CYNLLUN PENSIWN

Rhwymedigaethau cynllun pensiwn buddiannau diffiniedig ar gyfer treuliau sy'n ddyledus ar ôl y dyddiad prisiant. Mae rhwymedigaethau'r cynllun a fesurir yn ystod y dull uned a ragamcendir yn adlewyrchu'r buddiannau mae'r cyflogwr wedi ymrwymo i'w darparu am wasanaeth hyd at y dyddiad prisiant.

TRETHI ANNOMESTIG (TA)

Mae'r Trethi Annomestig yn ardoll ar fusnesau wedi'i seilio ar raddfa genedlaethol yn y bunt a osodir gan y llywodraeth a'i luosi gan werth trethadwy asesedig yr eiddo dan sylw. Caiff ei gasglu gan y Cyngor ar ran llywodraeth ganolog ac yna ei aiddosbarthu'n ôl i gefnogi cost gwasanaethau.

TRAFODION PARTIÖN CYSYLLTIEDIG

Mae'r Datganiad o Ymarfer a Argymhellir yn gwneud datgeliad o unrhyw drafodion perthnasol rhwng y Cyngor a Phartiön Cysylltiedig yn ofynnol er mwyn sicrhau fod cydranddeiliaid yn ymwybodol pryd mae'r trafodion hyn yn digwydd a'r swm a goblygiadau hynny.

Y FANTOLEN

Datganiad o werth cywir a theg o'r asedau, rhwymedigaethau a balansau eraill cofnodedig ar ddiwedd y flwyddyn ariannol.

Datganiad Llywodraethu Blynyddol 2023/24

Tudalen 139

Paratowyd gan: Gwasanaeth Trawsnewid

Dyddiad cyhoeddi: Tachwedd 2024

This document is available in English / Mae'r ddogfen hon ar gael yn Saesneg

Cynnwys

Sgôp y Cyfrifoldeb.....	3
Y Fframwaith Llywodraethu	3
Adolygu Effeithiolrwydd.....	4
Adolygiad Blynyddol o Effeithiolrwydd Fframwaith Llywodraethu'r Cyngor.....	5
Casgliad yr Asesiad	5
Datganiadau'r Swyddogion Statudol	6
Materion Llywodraethiant a nodwyd.....	8
Cynnydd mewn perthynas â'r Materion Llywodraethiant a Nodwyd Llynedd	8
Materion Llywodraethiant a Nodwyd yn 2023/24	10
Ardystio'r Datganiad Llywodraethu Blynyddol	13
Atodiad 1.....	14
Côd Rheolaeth Ariannol CIPFA (2019).....	14
Materion Llywodraethu Sylweddol.....	15

Sgôp y Cyfrifoldeb

Mae Cyngor Sir Ynys Môn yn gyfrifol am sicrhau bod ei fusnes yn cael ei weithredu'n unol â'r gyfraith a'r safonau priodol, a bod arian cyhoeddus yn cael ei ddiogelu a'i gyfrif amdano'n briodol, a sut mae'n cael ei ddefnyddio.

Hefyd mae dyletswydd ar y Cyngor dan y Ddeddf Llywodraeth Leol ac Etholiadau (Cymru) 2021 i wneud trefniadau i sicrhau bod gwelliant parhaus o ran y modd y mae'n gweithredu ei swyddogaethau, gan ystyried cyfuniad o economi, effeithlonrwydd ac effeithiolrwydd.

Wrth gyflawni'r cyfrifoldeb cyffredinol hwn, mae'r Cyngor hefyd yn gyfrifol am roi yn eu lle drefniadau priodol ar gyfer llywodraethu ei faterion, gan hwyluso gweithrediad effeithiol ei swyddogaethau, ac mae hynny'n cynnwys trefniadau i reoli risg, a rheolaeth ariannol ddigonol ac effeithiol.

Cymeradwyodd a mabwysiadodd y Cyngor [cod llywodraethu corfforaethol lleol](#) diwygiedig ym mis Mawrth 2022, sy'n gyson ag egwyddorion Fframwaith CIPFA/SOLACE 'Delivering Good Governance in Local Government'.

Mae'r datganiad hwn yn egluro sut mae'r Cyngor wedi cydymffurfio a'r cod ac yn ateb gofynion ymarfer priodol anstatudol sy'n annog cyhoeddi Datganiad Llywodraethu Blynyddol. Hefyd, mae'n diwallu gofynion rheoliad 5 Rheoliadau Cyfrifon ac Archwilio (Cymru) 2014 mewn perthynas â chyhoeddi datganiad ar reolaeth fewnol.

Y Fframwaith Llywodraethu

Mae'r fframwaith llywodraethu'n cynnwys y systemau a'r prosesau, y diwylliant a'r gwerthoedd, sy'n rhoi cyfeiriad i ac sy'n rheoli'r awdurdod a'i weithgareddau, a thrwy'r rheiny mae'n atebol i'r gymuned, yn ymgysylltu â'r gymuned ac yn ei harwain. Mae'n galluogi'r awdurdod i fonitro pa mor dda y mae'n cyflawni ei amcanion strategol ac ystyried a yw'r amcanion hynny wedi arwain at ddarparu gwasanaethau priodol, cost-effeithiol.

Mae'r system o reolaeth fewnol yn rhan sylweddol o'r fframwaith honno, ac wedi'i llunio i reoli risg hyd at lefel resymol. Does dim modd iddi gael gwared â phob risg o fethu cyflawni polisïau, nodau ac amcanion a dim ond sicrwydd rhesymol, nid sicrwydd llwyr, y gellir ei rhoi o ran effeithiolrwydd. Dilynwch y linc yma am ragor o wybodaeth am y [pwyllgorau](#).

Does dim newidiadau wedi neud i'r [strwythur pwyllgorau](#), y [Tîm Arweinyddiaeth neu'r Tîm Rheoli Corfforaethol](#) yn ystod y flwyddyn diwethaf.

Adolygu Effeithlonrwydd

Mae gan Gyngor Sir Ynys Môn gyfrifoldeb am gynnal, o leiaf yn flynyddol, adolygiad o effeithlonrwydd ei fframwaith llywodraethu gan gynnwys y drefn rheolaeth fewnol. Mae'r adolygiad o effeithlonrwydd wedi ei siapio gan waith rheolwyr o fewn yr awdurdod sydd â chyfrifoldeb am ddatblygu a chynnal yr amgylchedd llywodraethu, gan adroddiad blynyddol y Pennaeth Archwilio Mewnol, a hefyd gan sylwadau a wnaed gan archwilwyr allanol ac asiantaethau arolygu ac archwilio eraill.

Mae effeithlonrwydd y fframwaith llywodraethu wedi ei werthuso trwy gyfuniad o:-

- canlyniadau adolygiadau a monitro cyson yn ystod y flwyddyn gan swyddogion a phwyllgorau;
- adolygiad o ddogfennau perthnasol a baratowyd yn ystod y flwyddyn neu yn ymwneud â'r flwyddyn;
- adolygiad o gynnydd yn erbyn Cynllun y Cyngor;
- adolygu adborth gan Estyn ac AGC a'r panelau sgrwtini cysylltiedig ar y gwaith gwella sy'n gysylltiedig ag Addysg a'r Gwasanaethau Cymdeithasol;
- trafodaeth a derbyn sylwadau gan grwpiau o swyddogion ac aelodau gan gynnwys yr Tîm Arweinyddiaeth a'r Pwyllgor Gwaith.

Yn ogystal, mae adolygiadau a monitro rheolaidd yn cynnwys:-

- gweithgarwch rheoli risg ffurfiol, gan gynnwys ystyriaeth benodol i'r risgiau hynny sy'n gysylltiedig â phrosesau llywodraethu;
- archwilio mewnol, y mae eu gwaith yn cynnwys archwilio'r risgiau uchaf a nodwyd yn y Gofrestr Risg Strategol, gan gynnwys rheoli risg, a hynny'n unol â'r strategaeth archwilio mewnol flynyddol ac yn cynnwys gwaith 'dilyn-i-fyny' i sicrhau fod uwch swyddogion yn gweithredu'r argymhellion sydd wedi eu cytuno;
- gwaith Pwyllgorau Sgrwtini a phwyllgorau eraill y Cyngor gan gynnwys ei bwyllgorau Safonau a Llywodraethu ac Archwilio;
- barn ac argymhellion archwilwyr allanol y Cyngor ynghyd ag asiantaethau adolygu ac arolygwyr eraill;
- monitro cyson gan aelodau ac uwch-reolwyr o welliant a pherfformiad yn erbyn Cynllun y Cyngor a'r cynlluniau a'r strategaethau cefnogol.

Adolygiad Blynyddol o Effeithiolrwydd Fframwaith Llywodraethu'r Cyngor

Casgliad yr Asesiad

Mae'r tabl isod yn darparu casgliad yr asesiad ar gyfer 2023/24

Egwyddorion Craidd y Fframwaith	Casgliad yr asesiad
Egwyddor A: Ymddwyn yn ddidwyll, gan ddangos ymrwymiad cryf i werthoedd moesegol a pharchu'r rheol gyfreithiol	Mae gan y Cyngor Sir brosesau gwneud penderfyniadau clir a thryloyw sy'n ymgorffori gwerthoedd moesegol cryf ac sy'n gyfreithlon. Mae'r codau ymddygiad yn nodi'r disgwyliadau ar gyfer ymddwyn yn onest.
Egwyddor B: Sicrhau natur agored ac ymgysylltiad cynhwysfawr â rhanddeiliaid	Mae'r Cyngor yn bodoli i wasanaethu ei drigolion ac mae'n ddibynol ar amrywiaeth eang o randdeiliaid i weithio'n effeithiol mewn partneriaeth. Mae mecanweithiau ymgysylltu ac ymgynghori ar waith.
Egwyddor C: Diffinio canlyniadau yn nhermau manteision economaidd cynaliadwy, cymdeithasol, diwylliannol ac amgylcheddol	Mae'r Cyngor Sir yn gweithio gyda chymunedau i gynllunio canlyniadau. Wrth bennu polisiau a strategaethau, mae'r Cyngor Sir yn edrych ar ganlyniadau yn y tymor hir, gan ystyried manteision economaidd, cymdeithasol, diwylliannol ac amgylcheddol cynaliadwy.
Egwyddor D: Pennu'r ymyriadau sy'n angenrheidiol i sicrhau ein bod yn cyflawni'r canlyniadau a fwriedir hyd eithaf ein gallu	Mae'r Cyngor Sir yn gwneud penderfyniadau ar ymyriadau yn seiliedig ar ei weledigaeth glir ar gyfer gwasanaethau, gan ymgysylltu â chymunedau, rheoleiddwyr ac arbenigedd ymarferol swyddogion gwasanaeth proffesiynol. Mae'r cyfuniad hwn yn arwain at optimeiddio cyflawniad y deilliannau a fwriedir
Egwyddor E: Datblygu capasiti'r endid, ynghyd â gallu ei arweinyddion a'r unigolion ynddo	Mae'r Cyngor Sir â'r strwythurau a'r arweinyddiaeth briodol yn ei lle a phobl a chanddynt y sgiliau a'r cymwysterau cywir i sicrhau ei fod yn gweithredu'n effeithlon ac yn effeithlon er mwyn cyflawni'r canlyniadau a ddeisyfir. Bod polisiau a strategaethau clir yn eu lle i brofi bod ganddo'r capasiti i gyflawni'r hyn sy'n ofynnol ohono ynghyd â'r capasiti gweithredol.
Egwyddor F: Rheoli risgiau a pherfformiad drwy reolaeth fewnol gadarn a rheolaeth ariannol gyhoeddus gref	Mae gan y Cyngor system rheoli perfformiad effeithiol sy'n hwyluso cyflawniad effeithiol ac effeithlon ei wasanaethu. Mae rheoli risg a rheolaethau mewnol yn rhannau hanfodol a phwysig o'r system rheoli perfformiad ac maent wedi eu datblygu ymhellach yn ystod y flwyddyn. Maent yn angenrheidiol ar gyfer cyflawni'r canlyniadau sydd yng Nghynllun y Cyngor. Mae'r Cyngor yn cydymffurfio gyda Côd Rheolaeth Ariannol CIPFA .
Egwyddor G: Gweithredu arferion da o ran tryloywder, adrodd ac archwilio	Mae Aelodau Etholedig y Cyngor a'r Uwch Reolwyr yn atebol am wneud penderfyniadau a darparu gwasanaethau sy'n cael eu cefnogi gan archwiliadau mewnol ac allanol. Mae gweithgareddau'n cael eu hymgyrdd â nhw mewn dulliau tryloyw a chlr y gall cydranddeiliaid eu deall ac ymateb iddynt. Ni nodwyd unrhyw faterion llywodraethiant sylweddol yn ystod y flwyddyn.

Datganiadau'r Swyddogion Statudol

Pennaeth y Gwasanaeth Cyflogedig

Dylan Williams
Prif Weithredwr

"Fel Prif Weithredwr Cyngor Sir Ynys Môn, rydw i'n ymfalchïo yn y ffaith ein bod ni'n sicrhau bod gennym drefniadau llywodraethu effeithiol ar waith er mwyn cynnal tryloywder, atebolrwydd a darparu gwasanaeth cyhoeddus o'r radd flaenaf. Mae fy rôl yn cynnwys darparu arweiniad a chyfarwyddyd strategol i'r sefydliad, gan weithio'n agos â'r aelodau etholedig, swyddogion a phartneriaid.

Rwyf yn fodlon bod gennym drefniadau llywodraethu cadarn a chynhwysfawr, gan eu bod wedi cael eu datblygu a'u mireinio dros gyfnod o amser i gwrdd ag anghenion y sefydliad, y gymuned a'n rhanddeiliaid wrth iddynt esblygu. Trwy ymgysylltu'n rheolaidd â phob math o randdeiliaid mewnol ac allanol, rydym wedi meithrin diwylliant o rannu gwybodaeth, cyfathrebu a chydweithio agored, sy'n cryfhau'n harferion llywodraethu.

Rydym yn mynd ati'n weithgar i fonitro a chymryd camau priodol i ddatrys materion sy'n codi, gan sicrhau bod ein trefniadau llywodraethu'n parhau i fod yn effeithiol ac yn ymateb i unrhyw newidiadau.

Rwyf yn ffyddiog bod ein fframwaith lywodraethu'n hyrwyddo penderfyniadau cadarn, ymddygiad moesegol, a darparu gwasanaethau effeithiol, er mwyn ein galluogi i gyflawni ein cyfrifoldebau i drigolion Ynys Môn."

Swyddog Adran 151

Marc Jones
Cyfarwyddwr
Swyddogaeth
(Adnoddau)

"Fel Swyddog Adran 151 Cyngor Sir Ynys Môn, mae gennyf gyfrifoldeb hollbwysig dros sicrhau bod cyllid cyhoeddus yn cael ei reoli a'i ddefnyddio'n briodol.

Rydw i'n fodlon bod y trefniadau llywodraethu sydd ar waith yn darparu fframwaith cadarn ar gyfer rheolaeth ac atebolrwydd ariannol. Trwy gynllunio ariannol diwyd, rheolaeth gyllidebol, a rheolaeth risg effeithiol, rydym yn ymdrechu i sicrhau cynaliadwyedd ariannol y cyngor.

Mae ein trefniadau wedi'u tanategu gan bolisïau a gweithdrefnau ariannol a dulliau rheoli mewnol cadarn sy'n cael eu hadolygu a'u diweddarau'n rheolaidd er mwyn sicrhau eu bod yn cyd-fynd ag arferion gorau a gofynion statudol.

Mae adroddiadau a gwaith craffu ariannol gan archwilwyr mewnol ac allanol yn rhoi sicrwydd annibynnol, ac rydym yn mynd i'r afael ag unrhyw feysydd gwella a nodir ar unwaith.

Rwyf yn ffyddiog bod ein trefniadau llywodraethu yn cefnogi dulliau rheoli ariannol darbodus, diogelu adnoddau'r cyngor a'n galluogi i ddarparu gwasanaethau o ansawdd i'r gymuned."

Swyddog Monitro

Lynn Ball
Cyfarwyddwr
Swyddogaeth
(Busnes y Cyngor)

“Fel Swyddog Monitro, un o fy swyddogaethau allweddol yw gweithio'n agos gydag aelodau a swyddogion i hyrwyddo llywodraethu da a gwneud penderfyniadau da ar draws y Cyngor.

Mae gan y Cyngor fframwaith llywodraethu cadarn ar waith a'n nod yw sicrhau bod ein diwylliant gwaith yn adlewyrchu gofynion y fframwaith hwnnw ac yn hyrwyddo atebolrwydd, tryloywder ac uniondeb ein penderfyniadau.

Mae meithrin a hyrwyddo safonau uchel o ymddygiad moesegol ymhlith aelodau etholedig a swyddogion yn hanfodol er mwyn i'r Cyngor gyflawni ei gyfrifoldebau llywodraethu da.”

Materion Llywodraethiant a nodwyd

Cynnydd mewn perthynas â'r Materion Llywodraethiant a Nodwyd Llynedd

Mae'r tabl isod yn amlinellu'r materion llywodraethiant a nodwyd llynedd ac yn cynnwys diweddariad ar gynnydd:

Camau gweithredu a nodwyd i fynd i'r afael â gwendidau	Swyddog / Gwasanaeth / Bwrdd Arweiniol	Diweddariad ar gynnydd
1. Rhaid i'r Cyngor adolygu a diwygio'r Cerdyn Sgorio Corfforaethol yn dilyn mabwysiadu Cynllun Newydd y Cyngor ar gyfer 2023-2028	Trawsnewid	Bu adolygiad o ddangosyddion y Cerdyn Sgorio Corfforaethol yn ystod y flwyddyn. Mae cerdyn sgorio newydd, sy'n cysylltu dangosyddion ag chwe amcan strategol y cynllun y cyngor, wedi'i drafftio a'i gytuno gyda'r Pwyllgor Gwaith. Bydd yr adroddiad chwarterol cyntaf yn cael ei drafod gan y Pwyllgor Sgriwtini Corfforaethol a'r Pwyllgor Gwaith ym mis Medi 2024.
2. Rhoi materion yn ymwneud â Deddf Llywodraeth Leol ac Etholiadau (Cymru) 2021 ar waith yn briodol	Swyddog Monitro	<p>Mabwysiadwyd y Cynllun Deisebau gan y Cyngor ym mis Medi 2023.</p> <p>Yn ystod 2023, adolygodd y Cyngor y dull hunanasesu a gwnaeth nifer o addasiadau i gryfhau'r broses ymhellach. Diwygiwyd y templed i ganolbwyntio ar saith maes allweddol, yn unol â'r Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol.</p> <p>Cytunwyd ar y Strategaeth Gyfranogi a'i mabwysiadu gan y Cyngor ym mis Hydref 2023.</p> <p>Ni chynhaliodd y Cyngor yr hyfforddiant arfaethedig ar y Pŵer Cymhwysedd Cyffredinol (PCC) gan nad oedd yr hyfforddiant yn cael ei gynnig mwyach gan y CLILC oherwydd bod blaenoriaethau eraill wedi dod i'r amlwg. Ar hyn o bryd nid oes unrhyw gynlluniau i ymgymryd â'r hyfforddiant hwn. Fodd bynnag, os bydd angen defnyddio'r PCC yn y dyfodol, bydd y Swyddog Monitro a'r Swyddog Adran 151 yn darparu'r cyngor cyfreithiol ac ariannol mewn perthynas â'r PCC i'r Gwasanaethau perthnasol.</p>
3. Diweddarau fframwaith rheoli risg y Cyngor	Adnoddau	Mae'r Cyngor wedi mabwysiadu fframwaith rheoli risg diwygiedig ac wedi diweddarau'r system rheoli risg, 4Risk, i fodloni gofynion y fframwaith.

Camau gweithredu a nodwyd i fynd i'r afael â gwendidau	Swyddog / Gwasanaeth / Bwrdd Arweiniol	Diweddariad ar gynnydd
4. Mae'r Cyngor angen nodi ei wariant cyfalaf yn unol â Chynllun newydd y Cyngor	Adnoddau	Mabwysiadwyd Strategaeth Gyfalaf newydd 2024-2029 gan Gyngor Ynys Môn ym mis Mawrth 2024.
5. Nid yw'r Cyngor yn mapio ei ffynonellau sicrwydd ar hyn o bryd	Trawsnewid / Adnoddau	Mae'r ymarfer mapio sicrwydd ar waith yn dilyn diweddariad i'r system rheoli risg, 4Risk. Mae angen rhagor o waith yn ystod 2024/25 i ymgorffori'r broses.

Materion Llywodraethiant a Nodwyd yn 2023/24

Ni nodwyd unrhyw faterion llywodraethiant sylweddol ar gyfer y flwyddyn yn gorffen 31 Mawrth 2024.

Materion llywodraethu wedi'u nodi	Camau a nodwyd i fynd i'r afael â gwendidau	Swyddog / Gwasanaeth / Bwrdd Arweiniol	Beth fydd yn digwydd os na chyflawnir y rhain?	Erbyn pryd
1. Rhoi materion yn ymwneud â Deddf Llywodraeth Leol ac Etholiadau (Cymru) 2021 ar waith yn briodol	<ul style="list-style-type: none"> Paratoi ar gyfer Aseiad Perfformiad Panel (APP) cyntaf y Cyngor a gynhelir yn ail hanner 2025 Gweithio gyda Cymdeithas Llywodraeth Leol Cymru (CLILC) i gwmpasu rôl y APP 	Trawsnewid	<ul style="list-style-type: none"> Fe all methiant i gydymffurfio olygu craffu pellach gan Lywodraeth Cymru a cholli'n henw da Methu parhau i wella perfformiad y Cyngor Ni fydd modd gweld pa welliannau sydd eu hangen o ran darparu gwasanaeth Fe all arwain at benderfyniadau anwybodus neu fynd tu hwnt i awdurdod cyfreithiol Risgiau cyfreithiol ac i enw da'r cyngor a pheryglu arferion llywodraethu 	Mawrth 2026
2. Nid yw'r Cyngor yn mapio ei ffynonellau sicrwydd ar hyn o bryd	<ul style="list-style-type: none"> Cwblhau ymarfer mapio sicrwydd ar gyfer y Cyngor 	Trawsnewid / Adnoddau	<ul style="list-style-type: none"> Problemau llywodraethu posib heb eu nodi Methu gwella perfformiad y Cyngor yn barhaus Methiant bosib o ran y gwasanaeth Darpariaeth sicrwydd annigonol neu wedi'i ddyblygu 	Mawrth 2025

Materion llywodraethu wedi'u nodi	Camau a nodwyd i fynd i'r afael â gwendidau	Swyddog / Gwasanaeth / Bwrdd Arweiniol	Beth fydd yn digwydd os na chyflawnir y rhain?	Erbyn pryd
3. Rhaid i'r Cyngor sicrhau ei fod yn bodloni gofynion Deddf Gaffael 2023 newydd.	<ul style="list-style-type: none"> Gweithredu'r camau cytunedig o'r Cynllun Gwella Caffael Cyhoeddi Cynllun Strategol Caffael 	Adnoddau	<ul style="list-style-type: none"> Gallai methu â chydymffurfio arwain at ddirwyon a chosbau, camau cyfreithiol a chraffu rheoleiddiol Niwed i enw da'r Cyngor Methiant bosib o ran y gwasanaeth 	Mawrth 2026
4. Mae'n rhaid i'r cyngor ymateb i heriau sydd wedi'u hadnabod wrth gynllunio gweithlu, gan gynnwys proffil oed mewn rhai gwasanaethau a phroblemau recriwtio a chadw staff mewn gwasanaethau eraill.	<ul style="list-style-type: none"> Adolygu a gweithredu ymgyrch recriwtio ar gyfer yr Uned Ddarparu Gweithredu'r strategaeth rheoli risg pobl Moderneiddio'r wefan recriwtio Gwella cyfraddau cadw staff mewn meysydd sy'n gweld trosiant uchel, yn enwedig swyddi sy'n arbenigol ac nad oes modd recriwtio ar eu cyfer yn rhwydd 	Trawsnewid	<ul style="list-style-type: none"> Methiant bosib o ran y gwasanaeth Potensial am brinder talent, bylchau mewn sgiliau a throsiant staff uchel Cynnydd posibl mewn costau Niwed i enw da'r Cyngor 	Mawrth 2025
5. Mae'n rhaid i'r cyngor reoli a rhesymoli asedau er mwyn sicrhau bod galw amdanynt, eu bod nhw'n addas at eu diben ac os nad ydynt yn cael eu adnabod, rhaid gweithio i wella safonau.	<ul style="list-style-type: none"> Cyhoeddi a gweithredu Cynllun Strategol Rheoli Asedau 2024-2029 newydd Diweddarau a cyhoeddi Cynllun Rheoli Stad man-ddaliadau newydd Rhesymoli asedau'r cyngor Rheoli ac ymateb i RAAC o fewn asedau'r cyngor 	Priffyrdd, Gwastraff ac Eiddo	<ul style="list-style-type: none"> Cynnydd mewn costau cynnal a chadw cysylltiedig Toriadau iechyd a diogelwch difrifol posibl os bydd asedau'n dirywio Methiant bosib o ran y gwasanaeth Colli cyfleoedd i wella gwasanaethau neu gynhyrchu refeniw 	Mawrth 2025

Materion llywodraethu wedi'u nodi	Camau a nodwyd i fynd i'r afael â gwendidau	Swyddog / Gwasanaeth / Bwrdd Arweiniol	Beth fydd yn digwydd os na chyflawnir y rhain?	Erbyn pryd
6. Mae gwydnwch ariannol y cyngor dan straen oherwydd yr argyfwng costau byw a gostyngiad mewn cyllid.	<ul style="list-style-type: none"> Gwneud y defnydd gorau o'r grantiau sydd ar gael i'r cyngor Monitro ac adolygu'r Cynllun Ariannol Tymor Canolig (MTFP) Adnabod arbedion ar gyfer 2025/26 ymlaen Adolygu a symleiddio prosesau er mwyn gwella effeithlonrwydd ac effeithiolrwydd gwasanaethau a lleihau effaith y gostyngiad mewn cyllid 	Adnoddau	<ul style="list-style-type: none"> Gostyngiad yn y gwasanaethau sydd ar gael i drigolion Risg o faterion ariannol difrifol Effaith negyddol ar yr economi leol a chynnydd yn y boblogaeth fregus Niwed i enw da'r Cyngor Risg o ymyrraeth gan Lywodraeth Cymru 	Mawrth 2025
7. Parhau i foderneiddio ei seilwaith digidol a seilwaith data.	<ul style="list-style-type: none"> Cynllun strategol digidol Cwblhau asesiad aeddfedrwydd data i adolygu ein seilwaith data, sgiliau a chapasiti Gweithredu system teleffoni newydd 	Trawsnewid	<ul style="list-style-type: none"> Gwasanaethau aneffeithiol ac aneffeithlon sy'n defnyddio technoleg sydd wedi dyddio i ddarparu gwasanaethau Risgiau posibl o ran seiberddiogelwch Cynnydd mewn costau i gynnal systemau etifeddol hŷn Niwed i enw da'r Cyngor 	Mawrth 2025

Ardystio'r Datganiad Llywodraethu Blynyddol

Rydym wedi ein cyngori ar oblygiadau canlyniad yr adolygiad o effeithlonrwydd y fframwaith llywodraethu gan y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio a bod y trefniadau yn parhau i gael eu hystyried fel rhai sy'n addas i bwrpas yn gyson â'r fframwaith llywodraethu. Mae'r meysydd sydd wedi cael sylw a'r rhai sydd i'w trafod yn benodol trwy weithredu o'r newydd wedi eu hamlinellu yn y ddogfen.

Rydym yn bwriadu cymryd camau priodol i ymdrin â'r gwendidau hyn a'r rhai eraill a nodwyd yn y Datganiad Llywodraethu Blynyddol ac i wella ymhellach ein trefniadau llywodraethu a sicrwydd yn y flwyddyn sydd i ddod. Fe fyddwn yn monitro gweithrediad y gwelliannau trwy'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio ac fel rhan o'n hadolygiad blynyddol nesaf.

Ar ran Cyngor Sir Ynys Môn

Cyng. Gary Pritchard
Arweinydd y Cyngor
Rhagfyr 2024

Dylan Williams
Prif Weithredwr
Rhagfyr 2024

Atodiad 1

Côd Rheolaeth Ariannol CIPFA (2019)

Mae Côd Rheolaeth Ariannol CIPFA wedi'i gynllunio i gefnogi arfer da yn y maes rheolaeth ariannol ac i gynorthwyo awdurdodau lleol i ddangos eu cynaliadwyedd ariannol. Nid yw'r Côd yn rhagnodol ac mae'n seiliedig ar chwe egwyddor sydd wedi eu cefnogi gan safonau penodol yr ystyrir eu bod yn angenrheidiol i sicrhau gwytnwch ariannol parhaus Awdurdodau Lleol. Y chwe egwyddor rheolaeth ariannol sy'n sail i'r Côd yw:

- Arweinyddiaeth
- Atebolrwydd
- Tryloywder
- Safonau Proffesiynol
- Sicrwydd
- Cynaliadwyedd

Trosir y chwe egwyddor yn ddwy ar bymtheg o safonau Rheolaeth Ariannol (FM) (a ddynodir o A-Q), wedi'u grwpio'n saith adran. Roedd yn ofynnol i bob awdurdod lleol ddangos cydymffurfiaeth lawn â'r Cod erbyn 31 Mawrth 2022.

Yn dilyn archwiliad mewnol o cydymffurfiaeth y Cyngor gyda'r cod yn Ebrill 2020, cynhaliwyd archwiliad pellach ar Wydnwch Ariannol ym mis Tachwedd 2022 i geisio ateb y cwestiwn a ganlyn: A oes gan y Cyngor drefniadau digonol ar waith i reoli goblygiadau'r toriadau ariannol gwirioneddol i sicrhau y gall barhau i gyflawni ei flaenoriaethau a darparu gwasanaethau o ansawdd?

Dywed yr adroddiad:

“Daeth ein harchwiliad i'r casgliad bod gan y Cyngor fframwaith o fesurau rheoli effeithiol ar gyfer rheoli goblygiadau'r toriadau ariannol gwirioneddol, a hynny o fewn cwrpas ei reolaeth. Er hyn, mae'n amlwg bod y Cyngor yn wynebu penderfyniadau anodd dros y ddwy flynedd nesaf oherwydd yr hinsawdd economaidd heriol ac anrhagweladwy sydd ohoni.

Codwyd un 'Mater/Risg', a oedd angen sylw rheolwyr er mwyn cryfhau'r trefniadau yn y maes hwn a chytunwyd ar gynllun gweithredu gyda'r rheolwyr.

Materion Llywodraethu Sylweddol

Daeth ein hadroddiad Archwilio Mewnol ein hunain ar gyfer 2023/24 i'r casgliad canlynol –

“Am y 12 mis a ddaeth i ben ar 31 Mawrth 2024, barn y Pennaeth Archwilio a Risg yng Nghyngor Sir Ynys Môn yw bod gan y sefydliad fframwaith digonol ac effeithiol ar gyfer rheoli risg, llywodraethu a rheolaeth fewnol.

Er nad ydw i'n ystyried unrhyw feysydd o bryder corfforaethol, mae angen cyflwyno neu wella rheolaethau mewnol mewn rhai meysydd er mwyn sicrhau bod amcanion yn cael eu cyflawni, a'u bod yn cael eu monitro.

Nid oes unrhyw amodau ar y farn hon..”

This page is intentionally left blank

Adroddiad ar yr Archwiliad o'r Cyfrifon – Cyngor Sir Ynys Môn

Blwyddyn archwilio: 2023-24

Dyddiad cyhoeddi: Tachwedd 2024

Cyfeirnod y ddogfen: 4586A2024

Paratowyd y ddogfen hon fel rhan o waith a gyflawnir yn unol â swyddogaethau statudol. Ceir rhagor o wybodaeth yn ein [Datganiad o Gyfrifoldebau](#).

Archwilio Cymru yw'r enw torfol anstatudol ar gyfer Archwilydd Cyffredinol Cymru a Swyddfa Archwilio Cymru, sy'n endidau cyfreithiol ar wahân y mae ganddynt ill dau eu swyddogaethau cyfreithiol eu hunain fel a ddisgrifir uchod. Nid yw Archwilio Cymru yn endid cyfreithiol ac nid oes ganddo ef ei hun unrhyw swyddogaethau.

Ni chymerir unrhyw gyfrifoldeb gan yr Archwilydd Cyffredinol, staff Swyddfa Archwilio Cymru na, lle y bo'n berthnasol, yr archwilydd a benodwyd mewn perthynas ag unrhyw aelod, cyfarwyddwr, swyddog neu gyflogai arall yn eu cymhwyster unigol, nac mewn perthynas ag unrhyw drydydd parti.

Os ceir cais am wybodaeth y gall y ddogfen hon fod yn berthnasol iddi, tynnir sylw at y Cod Ymarfer a gyhoeddwyd o dan adran 45 Deddf Rhyddid Gwybodaeth 2000. Mae Cod adran 45 yn nodi'r arfer o ran trin ceisiadau a ddisgwyllir gan awdurdodau cyhoeddus, gan gynnwys ymgynghori â thrydydd parti'n perthnasol. Mewn perthynas â'r ddogfen hon, mae Archwilydd Cyffredinol Cymru, Swyddfa Archwilio Cymru a, lle y bo'n berthnasol, yr archwilydd a benodwyd yn drydydd parti'n perthnasol. Dylid anfon unrhyw ymholiadau ynglŷn â datgelu neu aildefnyddio'r ddogfen hon at [Swyddfa Archwilio Cymru yn swyddog.gwybodaeth@archwilio.cymru](mailto:swyddog.gwybodaeth@archwilio.cymru).

Rydym yn croesawu gohebiaeth a galwadau ffôn yn Gymraeg a Saesneg. Ni fydd gohebu yn Gymraeg yn arwain at oedi.

Mae'r ddogfen hon hefyd ar gael yn Saesneg. This document is also available in English.

Ynglŷn ag Archwilio Cymru

Ein nodau a'n huchelgeisiau

Rhoi Sicrwydd

i bobl Cymru bod arian cyhoeddus yn cael ei reoli'n dda

Egluro

sut mae arian cyhoeddus yn cael ei ddefnyddio a sut mae'n diwallu anghenion pobl

Ysbrydoli

a grymuso'r sector cyhoeddus yng Nghymru i wella

Manteisio'n llawn ar ein persbectif, ein harbenigedd a'n dyfnder mewnwelediad unigryw

Cryfhau ein sefyllfa fel llais awdurdodol, dibynadwy ac annibynnol

Cynyddu ein gwelededd, ein dylanwad a'n perthnasedd

Bod yn sefydliad enghreifftiol ar gyfer y sector cyhoeddus yng Nghymru a thu hwnt

Cynnwys

Cyflwyniad	5
Adroddiad manwl	
Perthnasedd y datganiadau ariannol	6
Cydymffurfio moesegol	7
Barn archwilio arfaethedig	8
Materion a gododd yn ystod yr archwiliad	9
Atodiadau	
Atodiad 1 – Adroddiad archwilio arfaethedig	10
Atodiad 2 – Llythyr sylwadau	15
Atodiad 3 – Crynodeb o gywiriadau a wnaed	18
Ansawdd archwilio	29
Eich cefnogi chi	30

Cyflwyniad

Rwyf bellach wedi cwblhau fy archwiliad i raddau helaeth yn unol â'm Cynllun Archwilio Manwl 2024 dyddiedig Mehefin 2024.

Mae'r Adroddiad hwn ar yr Archwiliad o'r Cyfrifon yn crynhoi prif ganfyddiadau fy archwiliad o'ch adroddiad blynyddol a chyfrifon 2023-24. Mae fy nhîm eisoes wedi trafod y materion hyn gyda'r Cyfarwyddwr Swyddogaeth (Adnoddau) – Swyddog Adran 151 a'i dîm.

Rwy'n ddiolchgar iawn i'ch swyddogion am eu cymorth wrth gynnal yr archwiliad hwn.

Adrian Crompton

Archwilydd
Cyffredinol Cymru

Perthnasedd y datganiadau ariannol

Perthnasedd £3.003 miliwn

Fy nod yw adnabod a chywiro camddatganiadau perthnasol, h.y. y rhai a allai achosi fel arall i ddefnyddiwr y cyfrifon gael ei gamarwain.

Cyfrifir perthnasedd gan ddefnyddio:

- gwariant gros yn 2023-24 o £300.3 miliwn a gyfrifir gan ddefnyddio cyfrifon drafft 2023-24.
- Canran perthnasedd o 1%

Rwy'n cymhwyso'r ganran perthnasedd i wariant gros i gyfrifo perthnasedd.

Byddaf yn adrodd wrthy ch ar unrhyw gamddatganiadau uwchlaw £150,000, a gyfrifir fel 5% o berthnasedd (a elwir yn 'lefel ddibwys').

Meysydd o ddi-ddordeb penodol

Ceir rhai meysydd yn y cyfrifon a all fod o fwy o bwysigrwydd i ddefnyddiwr y cyfrifon. Rydym yn pennu lefelau perthnasedd is ar gyfer y rhain fel a ganlyn:

- E.e. Adroddiad ar gydnabyddiaeth ariannol £1,000
- E.e. Datgeliadau partïon cysylltiedig £10,000

Cydymffurfio moesegol

Cydymffurfio â safonau moesegol

Rydym yn credu:

- ein bod wedi cydymffurfio â'r safonau moesegol y mae'n ofynnol i ni eu dilyn wrth wneud ein gwaith;
- ein bod wedi aros yn annibynnol arnoch chi;
- nad yw ein gwrthrychedd wedi cael ei beryglu; ac
- nad oes gennym unrhyw berthnasoedd a allai danseilio ein hannibyniaeth neu ein gwrthrychedd.

Barn archwilio arfaethedig

Barn archwilio

Rydym yn bwriadu cyhoeddi barn archwilio ddiamod ar gyfrifon eleni unwaith y byddwch wedi darparu Llythyr Sylwadau ar ein cyfer (gweler isod).

Caiff ein hadroddiad archwilio arfaethedig ei nodi yn **Atodiad 1**

Llythyr sylwadau

Llythyr ffurfiol yw Llythyr Sylwadau sy'n eich galluogi i gadarnhau wrthym bod yr wybodaeth a ddarparwyd ar ein cyfer yn ystod yr archwiliad yn gywir ac yn gyflawn. Mae peth o'r wybodaeth hon wedi'i nodi'n wybodaeth sy'n angenrheidiol yn ôl safonau archwilio; gall gwybodaeth arall ymwneud yn benodol â'ch archwiliad.

Mae'r llythyr yr ydym yn gofyn i chi ei lofnodi wedi'i gynnwys yn **Atodiad 2**.

Materion a gododd yn ystod yr archwiliad

Camddatganiadau

Mae camddatganiad yn digwydd lle nad yw gwybodaeth yn y cyfrifon yn unol â safonau archwilio.

Camddatganiadau nas cywirwyd

Mae'r rheolwyr wedi cytuno i ddiwygio'r holl gamddatganiadau a nodwyd yn ystod yr archwiliad. Nid oes unrhyw gamddatganiadau heb eu cywiro yn y cyfrifon.

Camddatganiadau a gywirwyd

Yn ystod ein harchwiliad, canfuom gamddatganiadau sydd wedi cael eu cywiro gan y rheolwyr, ond y dylid eu dwyn i'ch sylw chi yn ein tyb ni.

Caiff y rhain eu nodi yn **Atodiad 3**.

Materion arwyddocaol eraill

Yn ychwanegol at y camddatganiadau a ganfuwyd yn ystod yr archwiliad rydym hefyd yn adrodd wrthy ch ar faterion arwyddocaol eraill.

Ni chanfuwyd unrhyw faterion o'r fath yn ystod yr archwiliad.

Atodiad 1

Adroddiad archwilio arfaethedig

Adroddiad Archwilydd Cyffredinol Cymru i aelodau Cyngor Sir Ynys Môn

Barn ar y datganiadau ariannol

Rwyf wedi archwilio datganiadau ariannol:

- Cyngor Sir Ynys Môn

ar gyfer y flwyddyn a ddaeth i ben ar 31 Mawrth 2024 dan Ddeddf Archwilio Cyhoeddus (Cymru) 2004.

Mae datganiadau ariannol Cyngor Sir Ynys Môn yn cynnwys y Dadansoddiad o Wariant a Chyllid, y Datganiad Symudiadau mewn Cronfeydd wrth Gefn, y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr, y Fantolen, y Datganiad Llifoedd Arian Parod, y Datganiad Symud ar y Cyfrif Refeniw Tai, Datganiad Incwm a Gwariant y Cyfrif Refeniw Tai a'r nodiadau cysylltiedig, gan gynnwys y polisïau cyfrifyddu perthnasedd arwyddocaol.

Y fframwaith adrodd ariannol a gymhwyswyd wrth eu paratoi yw'r gyfraith berthnasol a'r safonau cyfrifyddu rhyngwladol a fabwysiadwyd yn y DU fel y'u dehonglwyd ac y'u haddaswyd gan y Cod Ymarfer ar gyfer Cadw Cyfrifon Awdurdodau Lleol yn y Deyrnas Unedig 2023-24.

Yn fy marn i, ym mhob ffordd berthnasol, mae'r datganiadau ariannol:

- yn rhoi darlun gwir a theg o sefyllfa ariannol Cyngor Sir Ynys 31 Mawrth 2024 ac o'i incwm a'i wariant ar gyfer y flwyddyn a ddaeth i ben ar y dyddiad hwnnw; ac
- wedi'u paratoi'n briodol yn unol â gofynion deddfwriaethol a'r safonau cyfrifyddu rhyngwladol a fabwysiadwyd yn y DU fel y'u dehonglwyd ac y'u haddaswyd gan y Cod Ymarfer ar gyfer Cadw Cyfrifon Awdurdodau Lleol yn y Deyrnas Unedig 2023-24.

Sail y farn

Cynhaliais fy archwiliad yn unol â'r gyfraith berthnasol a'r Safonau Rhyngwladol ar Archwilio yn y DU (ISAs (Y DU)) a Nodyn Ymarfer 10 'Archwilio Datganiadau Ariannol Endidau'r Sector Cyhoeddus yn y Deyrnas Unedig'. Caiff fy nghyfrifoldebau dan y safonau hynny eu disgrifio ymhellach yn yr adran o'm hadroddiad sy'n nodi cyfrifoldebau'r archwilydd am archwilio'r datganiadau ariannol.

Mae fy staff a minnau'n annibynnol ar Cyngor Sir Ynys Môn yn unol â'r gofynion moesegol sy'n berthnasol i'm harchwiliad o'r datganiadau ariannol yn y DU, gan gynnwys Safon Foesebol y Cyngor Adrodd Ariannol, ac rwyf wedi cyflawni fy nghyfrifoldebau moesegol eraill yn unol â'r gofynion hyn. Credaf fod y dystiolaeth archwilio yr wyf wedi'i chael yn ddigonol ac yn briodol i ddarparu sail i'm barn.

Casgliadau sy'n ymwneud â busnes gweithredol

Wrth archwilio'r datganiadau ariannol, rwyf wedi dod i'r casgliad bod defnyddio'r sail gyfrifyddu busnes gweithredol i baratoi'r datganiadau ariannol yn briodol.

Yn seiliedig ar y gwaith yr wyf wedi'i gyflawni, nid wyf wedi adnabod unrhyw ansicrwydd perthnasol mewn perthynas â digwyddiadau neu amodau a all, yn unigol neu ar y cyd, fwrw amheuaeth sylweddol ar allu Cyngor Sir Ynys Môn i barhau i fabwysiadu'r sail gyfrifyddu busnes gweithredol am gyfnod o ddeuddeng mis o leiaf o'r dyddiad pan awdurdodir cyhoeddi'r datganiadau ariannol.

Caiff fy nghyfrifoldebau i a chyfrifoldebau'r swyddog cyllid cyfrifol mewn perthynas â busnes gweithredol eu disgrifio yn yr adrannau perthnasol o'r adroddiad hwn.

Gwybodaeth arall

Mae'r wybodaeth arall yn cynnwys yr wybodaeth yn yr adroddiad blynyddol, heblaw am y datganiadau ariannol a'm hadroddiad i fel archwilydd ar y rhain. Y Swyddog Cyllid Cyfrifol sy'n gyfrifol am yr wybodaeth arall yn yr adroddiad blynyddol. Nid yw fy marn am y datganiadau ariannol yn cwmpasu'r wybodaeth arall a, heblaw i'r graddau a nodir yn benodol fel arall yn fy adroddiad, nid wyf yn mynegi unrhyw fath o gasgliad sicrwydd ar yr wybodaeth arall honno.

Fy nghyfrifoldeb i yw darllen yr wybodaeth arall ac, wrth wneud hynny, ystyried a yw'r wybodaeth arall yn berthnasol anghyson â'r datganiadau ariannol neu wybodaeth a gafwyd wrth gyflawni'r archwiliad, neu'n ymddangos fel arall fel pe bai wedi cael ei chamddatgan yn berthnasol. Os wyf yn canfod anghysonderau perthnasol o'r fath neu wybodaeth berthnasol o'r fath sy'n ymddangos fel pe bai wedi cael ei chamddatgan, mae'n ofynnol i mi benderfynu a yw hyn yn achosi camddatganiad perthnasol yn y datganiadau ariannol eu hunain. Yn seiliedig ar y gwaith yr wyf wedi'i wneud, os wyf yn dod i'r casgliad bod yr wybodaeth arall hon wedi'i chamddatgan yn berthnasol, mae'n ofynnol i mi nodi'r ffaith honno.

Nid oes unrhyw beth gennyf i'w nodi yn hyn o beth.

Barn ar faterion eraill

Yn fy marn i, yn seiliedig ar y gwaith a wnaed yn ystod fy archwiliad:

- mae'r wybodaeth a geir yn yr Adroddiad Naratif ar gyfer y flwyddyn ariannol y paratowyd y datganiadau ariannol ar ei chyfer yn gyson â'r datganiadau ariannol ac yn unol â'r Cod Ymarfer ar gyfer Cadw Cyfrifon Awdurdodau Lleol yn y Deyrnas Unedig 2023-24;
- mae'r wybodaeth a roddir yn y Datganiad Llywodraethu Blynyddol ar gyfer y flwyddyn ariannol y paratowyd y datganiadau ariannol ar ei chyfer yn gyson â'r datganiadau ariannol ac yn unol â'r canllawiau.

Materion y cyflwynaf adroddiad arnynt drwy eithriad

Yng ngoleuni'r wybodaeth a'r ddealltwriaeth am Cyngor Sir Ynys Môn a'i amgylchedd a gafwyd yn ystod yr archwiliad, nid wyf wedi nodi unrhyw gamddatganiadau perthnasol yn yr Adroddiad Naratif na'r Datganiad Llywodraethu Blynyddol.

Nid oes gennyf unrhyw beth i'w nodi o ran y materion canlynol, y cyflwynaf adroddiad i chi arnynt os bydd yr amgylchiadau canlynol yn berthnasol, yn fy marn i:

- nid wyf wedi cael yr holl wybodaeth ac esboniadau y mae eu hangen arnaf ar gyfer fy archwiliad;
- ni chadwyd cofnodion cyfrifyddu digonol, neu ni chafwyd ffurflenni sy'n ddigonol ar gyfer fy archwiliad o ganghennau nad ymwelodd fy nhîm â hwy; neu
- nid yw'r datganiadau ariannol yn gyson â'r cofnodion a'r ffurflenni cyfrifyddu.

Cyfrifoldebau'r swyddog cyllid cyfrifol am y datganiadau ariannol

Fel a esbonnir yn fanylach yn y Datganiad o Gyfrifoldebau am y Datganiad Cyfrifon, y swyddog cyllid cyfrifol sy'n gyfrifol am:

- baratoi'r datganiad cyfrifon Cyngor Sir Ynys Môn sy'n rhoi darlun gwir a theg ac sy'n cydymffurfio ag arferion priodol;
- cadw cofnodion cyfrifyddu priodol;
- pa bynnag reolaethau mewnol sy'n angenrheidiol ym marn y swyddog cyllid cyfrifol i allu paratoi datganiadau cyfrifon heb unrhyw gamddatganiadau perthnasol, boed hynny trwy dwyll neu wall;
- asesu gallu Cyngor Sir Ynys Môn i barhau fel busnes gweithredol, gan ddatgelu fel y bo'n gymwys, faterion sy'n ymwneud â'r busnes gweithredol a defnyddio sail gyfrifyddu busnes gweithredol oni bai bod y swyddog cyllid cyfrifol yn rhagweld na fydd y gwasanaethau a ddarperir gan Cyngor Sir Ynys Môn yn parhau i gael eu darparu yn y dyfodol.

Cyfrifoldebau'r archwilydd am archwilio'r datganiadau ariannol

Fy nghyfrifoldeb yw archwilio'r datganiadau ariannol yn unol â Deddf Archwilio Cyhoeddus (Cymru) 2004.

Fy amcanion yw cael sicrwydd rhesymol ynghylch p'un a yw'r datganiadau ariannol yn eu cyfanrwydd yn rhai heb unrhyw gamddatganiad perthnasol, boed hynny trwy dwyll neu wall, a chyhoeddi adroddiad archwilydd sy'n cynnwys fy marn. Mae sicrwydd rhesymol yn lefel uchel o sicrwydd, ond nid yw'n gwarantu y bydd archwiliad a gynhelir yn unol â'r Safonau Rhyngwladol ar Archwilio yn y DU wastad yn canfod camddatganiad perthnasol pan fo'n bodoli. Gall camddatganiadau ddeillio o dwyll neu wall ac fe'u hystyrir yn berthnasol os, yn unigol neu gyda'i gilydd, gellid yn rhesymol ddisgwyl iddynt ddylanwadu ar benderfyniadau economaidd defnyddwyr a wneir ar sail y datganiadau ariannol hyn.

Mae afreolaidd-dra, gan gynnwys twyll, yn golygu achosion o ddiffyg cydymffurfio â deddfau a rheoliadau. Rwy'n dylunio gweithdrefnau yn unol â'm cyfrifoldebau, a nodir uchod, i ganfod camddatganiadau perthnasol mewn perthynas ag afreolaidd-dra, gan gynnwys twyll.

Roedd fy ngweithdrefnau'n cynnwys y canlynol:

- Holi'r rheolwyr, pennaeth archwilio mewnol a'r rhai sy'n gyfrifol am lywodraethu, gan gynnwys cael ac adolygu dogfennaeth ategol mewn perthynas â pholisïau a gweithdrefnau Cyngor Sir Ynys Môn sy'n ymwneud ag:
  - adnabod, gwerthuso a chydymffurfio â deddfau a rheoliadau a pha un a oeddent yn ymwybodol o unrhyw achosion o ddiffyg cydymffurfio;
  - canfod ac ymateb i'r risgiau o dwyll a pha un a oes ganddynt wybodaeth am unrhyw dwyll gwirioneddol, tybiedig neu honedig; a hefyd
  - y rheolaethau mewnol a sefydlwyd i liniaru risgiau sy'n gysylltiedig â thwyll neu ddiffyg cydymffurfio â deddfau a rheoliadau.
- Ystyried fel tîm archwilio sut a ble allai twyll ddigwydd yn y datganiadau ariannol ac unrhyw ddangosyddion posibl o dwyll. Fel rhan o'r drafodaeth hon, canfûm botensial ar gyfer twyll yn y meysydd canlynol: cofnodi dyddlyfrau anarferol;
- Cael dealltwriaeth am y fframwaith awdurdod sydd gan Cyngor Sir Ynys Môn, yn ogystal â fframweithiau cyfreithiol a rheoleiddiol eraill y mae Cyngor Sir Ynys Môn yn gweithredu oddi mewn iddynt, gan ganolbwyntio ar y deddfau a'r rheoliadau hynny a gafodd effaith uniongyrchol ar y datganiadau ariannol neu a gafodd effaith sylfaenol ar weithrediadau Cyngor Sir Ynys Môn.
- Cael dealltwriaeth am berthnasoedd partiön cysylltiedig.

Yn ychwanegol at yr uchod, roedd fy ngweithdrefnau i ymateb i risgiau a ganfuwyd yn cynnwys y canlynol:

- adolygu'r datgeliadau yn y datganiadau ariannol a phrofi yn erbyn dogfennaeth ategol i asesu cydymffurfiaeth â deddfau a rheoliadau perthnasol a drafodir uchod;
- holi'r rheolwyr ac ymgynghorwyr cyfreithiol ynghylch ymglyfreithiad a hawliadau gwirioneddol a phosibl;
- darllen cofnodion cyfarfodydd y rhai sy'n gyfrifol am lywodraethu;
- wrth fynd i'r afael â'r risg o dwyll trwy wrthwneud rheolaethau gan reolwyr, profi priodoldeb cofnodion dyddlyfr ac addasiadau eraill; asesu a yw'r dyfarniadau a wnaed wrth lunio amcangyfrifon cyfrifyddu'n rhoi arwydd o wyrduedd bosibl; a gwerthuso'r rhesymeg fusnes dros unrhyw drafodion arwyddocaol sy'n anarferol neu y tu allan i gwrs arferol busnes.

Fe wnes i hefyd gyfleu deddfau a rheoliadau dynodedig perthnasol a risgiau posibl o dwyll i holl aelodau'r tîm archwilio ac aros yn effro i unrhyw arwyddion o dwyll neu ddiffyg cydymffurfio â deddfau a rheoliadau trwy gydol yr archwiliad.

Effeithir ar y graddau y mae fy ngweithdrefnau'n gallu canfod afreolaidd-dra, gan gynnwys twyll, gan yr anhawster cynhenid o ran canfod afreolaidd-dra, effeithiolrwydd rheolaethau Cyngor Sir Ynys Môn, a natur, amseriad a hyd a lled y gweithdrefnau archwilio a gyflawnwyd.

Ceir disgrifiad pellach o gyfrifoldebau'r archwilydd am archwilio'r datganiadau ariannol ar wefan y Cyngor Adrodd Ariannol yn www.frc.org.uk/auditorsresponsibilities. Mae'r disgrifiad hwn yn rhan o'm hadroddiad archwilio.

Cyfrifoldebau eraill yr archwilydd

Rwy'n cyfathrebu gyda'r rhai sy'n gyfrifol am lywodraethu ynghylch, ymhlith materion eraill, cwmpas ac amseriad arfaethedig yr archwiliad a chanfyddiadau archwilio arwyddocaol, gan gynnwys unrhyw ddiffygion arwyddocaol mewn rheolaeth fewnol yr wyf yn eu hadnabod yn ystod fy archwiliad.

Tystysgrif cwblhau'r archwiliad

Yr wyf yn tystio fy mod wedi cwblhau'r archwiliad o gyfrifon Cyngor Sir Ynys Môn yn unol â gofynion Deddf Archwilio Cyhoeddus (Cymru) 2004 a Chod Ymarfer Archwilio Archwilydd Cyffredinol Cymru.

Adrian Crompton
Archwilydd Cyffredinol Cymru
04-12-2024

1 Cwr y Ddinas
Stryd Tyndall
Caerdydd, CF10 4BZ

Atodiad 2

Llythyr sylwadau

Archwilydd Cyffredinol Cymru
Swyddfa Archwilio Cymru
1 Cwr y Ddinas
Caerdydd
CF10 4BZ

03 Rhagfyr 2024

Sylwadau ynghylch datganiadau ariannol 2023-24

Darperir y llythyr hwn mewn cysylltiad â'ch archwiliad o ddatganiadau ariannol (gan gynnwys y rhan o'r Adroddiad ar Gydabyddiaeth Ariannol sy'n cael ei harchwilio) Cyngor Sir Ynys Môn ar gyfer y flwyddyn a ddaeth i ben ar 31 Mawrth 2024 at ddiben mynegi barn ynglŷn â'u gwirionedd a thegwch a'u paratoi'n briodol.

Yr ydym ni yn cadarnhau hyd eithaf ein gwybodaeth a'n cred ar ôl gwneud yr ymholiadau a oedd yn ddigonol yn ein tyb ni, y gallwn gyflwyno'r sylwadau canlynol i chi.

Sylwadau'r rheolwyr

Cyfrifoldebau

Yr ydym ni wedi cyflawni ein cyfrifoldebau am:

- baratoi'r datganiadau ariannol yn unol â gofynion deddfwriaethol a Cod Ymarfer ar gyfer Cadw Cyfrifon Awdurdodau Lleol yn y Deyrnas Unedig 2023-24; yn arbennig mae'r datganiadau ariannol yn rhoi golwg gywir a theg yn unol â hwy;
- dylunio, gweithredu, cynnal ac adolygu rheolaeth fewnol i atal a chanfod twyll a gwallau.

Gwybodaeth a ddarparwyd

Rydym wedi darparu'r canlynol ar eich cyfer:

- mynediad llawn at:
  - yr holl wybodaeth yr ydym yn ymwybodol ohoni sy'n berthnasol i baratoi'r datganiadau ariannol megis llyfrau cyfrifon a dogfennaeth ategol, cofnodion cyfarfodydd a materion eraill;
  - gwybodaeth ychwanegol yr ydych chi wedi gofyn amdani gennym ni at ddiben yr archwiliad; a

- mynediad digyfngiad at aelodau o staff y penderfynoch chi fod angen cael tystiolaeth archwilio ganddynt;
- canlyniadau ein hasesiad ni o'r risg y gallai'r datganiadau ariannol fod wedi'u camddatgan yn berthnasol o ganlyniad i dwyll;
- ein gwybodaeth ni am dwyll gwirioneddol neu dwyll tybiedig yr ydym ni'n ymwybodol ohono ac sy'n effeithio ar Cyngor Sir Ynys Môn ac sy'n cynnwys:
  - rheolwyr;
  - cyflogeion sydd â rolau arwyddocaol mewn rheolaeth fewnol; neu
  - eraill lle gallai'r twyll gael effaith berthnasol ar y datganiadau ariannol;
- ein gwybodaeth ni am unrhyw honiadau o dwyll gwirioneddol, neu dwyll tybiedig, sy'n effeithio ar y datganiadau ariannol a gyflëwyd gan gyflogeion, cyn-gyflogeion, rheoleiddwyr neu eraill;
- ein gwybodaeth ni am bob achos hysbys o ddiffyg cydymffurfio gwirioneddol neu ddiffyg cydymffurfio tybiedig â deddfau a rheoliadau y dylid ystyried eu heffeithiau wrth baratoi'r datganiadau ariannol;
- gwybodaeth am bwy yw'r holl bartïon cysylltiedig a'r holl berthnasoedd a thrafodion partïon cysylltiedig yr ydym yn ymwybodol ohonynt;

Sylwadau am y datganiadau ariannol

Mae'r holl drafodion, asedau a rhwymedigaethau wedi cael eu cofnodi yn y cofnodion cyfrifyddu ac fe'u hadlewyrchir yn y datganiadau ariannol.

Mae'r dulliau, y data a'r tybiaethau arwyddocaol a ddefnyddiwyd i lunio amcangyfrifon cyfrifyddu, a'u datgeliadau cysylltiedig, yn briodol i gyflawni cydnabyddiaeth, mesuriad neu ddatgeliad sy'n rhesymol yng nghyd-destun y fframwaith adrodd ariannol perthnasol.

Rhoddwyd cyfrif priodol am berthnasoedd a thrafodion partïon cysylltiedig ac maent wedi cael eu datgelu'n briodol.

Lle cafwyd digwyddiadau ar ôl y dyddiad adrodd yr oedd yn ofynnol gwneud addasiad ar eu cyfer neu eu datgelu, mae'r holl addasiadau a datgeliadau hyn wedi cael eu gwneud.

Mae pob ymgyfreithiad a hawliad gwirioneddol neu bosibl hysbys y dylid ystyried eu heffeithiau wrth baratoi'r datganiadau ariannol wedi cael eu datgelu wrth yr archwilydd a rhoddwyd cyfrif amdanynt ac maent wedi cael eu datgelu yn unol â'r fframwaith adrodd ariannol perthnasol.

Nid oes unrhyw gamddatganiadau perthnasol, gan gynnwys hepgoriadau, yn y datganiadau ariannol. Mae effeithiau camddatganiadau nas cywirwyd a ganfuwyd yn ystod yr archwiliad yn amherthnasol, yn unol ac ar y cyd, i'r datganiadau ariannol o'u cymryd yn eu cyfanrwydd.

Sylwadau gan Cyngor Sir Ynys Môn

Rydym yn cydnabod bod y sylwadau a wnaed gan y rheolwyr, uchod, wedi cael eu trafod gyda ni.

Rydym yn cydnabod ein cyfrifoldeb am baratoi datganiadau ariannol cywir a theg yn unol â'r fframwaith adrodd ariannol perthnasol. Cymeradwywyd y datganiadau ariannol gan Cyngor Sir Ynys Môn ar 3 Rhagfyr 2024.

Yr ydym yn cadarnhau ein bod wedi cymryd pob cam y dylem fod wedi'i gymryd er mwyn ein gwneud ein hunain yn ymwybodol o unrhyw wybodaeth archwilio berthnasol ac er mwyn cadarnhau ei bod wedi cael ei chyfleu i chi. Rydym yn cadarnhau, hyd y gwyddom, nad oes unrhyw wybodaeth archwilio berthnasol nad ydych chi'n ymwybodol ohoni.

Llofnodwyd gan:

Llofnodwyd gan:

Marc Jones

Cyfarwyddwr Swyddogaeth (Adnoddau) –
Swyddog Adran 151

Dyddiad: 3 Rhagfyr 2024

Cynghorydd Gary Pritchard

Arweinydd, Cyngor Sir Ynys Môn

Dyddiad: 3 Rhagfyr 2024

Atodiad 3

Crynodeb o gywiriadau a wnaed

Yn ystod ein harchwiliad, canfuom y camddatganiadau canlynol sydd wedi cael eu cywiro gan y rheolwyr, ond y dylid eu dwyn i'ch sylw yn ein tyb ni.

Cywiriadau sy'n effeithio ar y datganiadau sylfaenol		
Gwerth y cywiriad	Meysydd yn y cyfrifon	Esboniad
£142,290,000 (2023-24)	Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr (2023-24) Cafodd yr addasiad pensiwn net o £71,145,000 ei gredydu'n anghywir i'r CIES yn hytrach na'i ddebydu. Effeithiodd y mater hwn hefyd ar yr ased pensiwn net ac mae'r cywiriad fel a ganlyn ar gyfer 2022-23 a 2022-24: Dileu Ased Pensiwn Net: Cynnydd o £142,290,000 Ail-fesur rhwymedigaeth pensiwn net: Gostyngiad o £143,700,000	Mae'r newid hwn yn sicrhau bod y symudiadau a gyflwynir yn y CIES yn adlewyrchu'r symudiadau yn Nodyn 34 – Cynllun Pensiwn Buddiannau Diffiniedig a Nodyn 9c – Cronfa Bensiwn Wrth Gefn. Er nad oedd y cyflwyniad cychwynnol o fewn y CIES yn gyson â'r nodiadau, roedd yr effaith net ar y datganiadau ariannol sylfaenol yn gywir.
£39,628,000 (2022-23) (dosbarthiad o fewn CIES yn unig)	Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr (2022-23) Dileu Ased Pensiwn Net: Cynnydd o £39,628,000 Ail-fesur rhwymedigaeth pensiwn net: Gostyngiad o £39,628,000	

£1,406,000

Nodyn 30 – Incwm Grantiau

Grantiau Refeniw a gredydwyd i wasanaethau: Gostyngiad o £1,406,000

Nodyn 25a – Incwm a Gwariant Wedi'i Ddadansoddi yn ôl natur

Gwariant Gwasanaeth Arall: Gostyngiad o £1,406,000

Incwm o Grant a Chyfraniadau'r Llywodraeth: Gostyngiad o £1,406,000

Sicrhau bod incwm a gwariant ond yn cael ei gydnabod, lle mae'r trafodion yn ymwneud â'r Awdurdod yn unol â Chod Ymarfer CIPFA.

£1,160,000

Nodyn 13a – Asedau Anghyfredol – Eiddo, Offer a Chyfarpar

Eiddo, Offer a Chyfarpar sy'n cael eu hadeiladu – Ychwanegiadau: Gostyngiad o £1,093,000

Nodyn 25a – Incwm a Gwariant wedi'i Ddadansoddi yn ôl Natur:

Gwariant Gwasanaethau Eraill: Gostyngiad o £66,000

Grantiau a Chyfraniadau'r Llywodraeth: Gostyngiad o £1,044,000

Nodyn 30 – Incwm Grantiau

Grantiau Cyfalaf a Chyfraniadau: Gostyngiad o £1,044,000

Grantiau Cyfalaf a Dderbyniwyd Ymlaen Llaw: Cynnydd o £489,000

Nodyn 20 – Credydwyr

Symiau taladwy eraill – tymor byr: Gostyngiad o £1,160,000

Nodyn 18 – Dyledwyr

Symiau Derbyniadwy Eraill: Gostyngiad o £554,000

Mae'r diwygiadau hyn hefyd yn effeithio ar nodyn 17 Gwariant ac Ariannu Cyfalaf

Cyflawnodd y tîm cyllid waith ychwanegol i roi sicrwydd bod hwn yn ddigwyddiad unigol a oedd yn effeithio ar un prosiect yn unig. Mae ein hadolygiad o'r gwaith ychwanegol yn cadarnhau bod hyn yn wir.

I adlewyrchu'n gywir na throsglwyddwyd perchnogaeth nifer o bympiau gwres i'r Awdurdod tan flwyddyn ariannol 2024-25.

<p>£826,000</p>	<p>Nodyn 30 – Incwm Grantiau</p> <p>Grantiau Cyfalaf a Chyfraniadau: Cynnydd o £826,000</p> <p>Nodyn 18 – Dyledwyr</p> <p>Symiau Derbyniadwy Eraill: Cynnydd o £826,000</p>	<p>Sicrhau bod incwm wedi'i gydnabod o fewn y flwyddyn ariannol gywir.</p>
<p>£823,000</p>	<p>Nodyn 18 - Dyledwyr</p> <p>Symiau Derbyniadwy Eraill: Gostyngiad o £823,000</p> <p>Nodyn 20 – Credydwyr</p> <p>Symiau Taladwy Eraill: Gostyngiad o £823,000</p>	<p>Cywiro trafodion a gredydwyd fel rhwymedigaeth, yn hytrach na dileu ased cyfartal a gwrthygyferbyniol a gydnabuwyd yn flaenorol, o fewn y fantolen.</p>
<p>£774,000</p>	<p>Nodyn 13a – Asedau Anghyfredol – Eiddo, Offer a Chyfarpar</p> <p>Tir ac Adeiladau: Ailbriso i'r Gronfa Ailbrisant Wrth Gefn: Cynnydd o £774,000</p> <p>Nodyn 9b - Cronfa Ailbriso Wrth Gefn</p> <p>Ailbriso asedau a cholledion amhariad nas codir ar y diffyg ar ddarparu gwasanaethau: Cynnydd o £774,000</p>	<p>Sicrhau bod gwerthoedd asedau yn cael eu datgan yn gywir yn seiliedig ar fewnbynau prasio priodol.</p>

<p>£561,000</p>	<p>Nodyn 16 – Eiddo Buddsoddi</p> <p>Enillion / (Colledion) net o addasiadau gwerth teg: Gostyngiad o £561,000</p> <p>Nodyn 25a – Dadansoddiad o Natur Gwariant ac Incwm</p> <p>Dibrisiant, amorteiddio, amhariad a symud mewn gwerth y farchnad eiddo buddsoddi: Cynnydd o £561,000</p> <p>Nodyn 11 – Incwm a Gwariant Cyllido a Buddsoddi</p> <p>Incwm a gwariant mewn perthynas ag eiddo buddsoddi a newidiadau yn eu gwerth teg: Cynnydd o £561,000</p>	<p>Roedd yr Awdurdod wedi ailbriso eiddo buddsoddi penodol ar 100% o'r prisiad, fodd bynnag, dim ond hawl i 16% o werth yr ased sydd gan yr awdurdod. Mae'r diwygiad yn sicrhau mai dim ond cyfran yr Awdurdod sy'n cael ei gynnwys yn y datganiadau ariannol.</p>
<p>Amryw</p>	<p>Nodyn 13a - Asedau Anghyfredol – Eiddo, Offer a Chyfarpar</p> <p>Mae newidiadau amrywiol wedi'u gwneud mewn perthynas â gwaredu eiddo y Cronfa Refeniw Tai (CRT) gyda gwerth net llyfr (NBV) o £494,000 na chafodd ei nodi wrth ddrafftio'r datganiadau ariannol cychwynnol.</p> <p>Bu nifer o symudiadau yn ymwneud â'r addasiad hwn sy'n effeithio ar Nodyn 13a - Eiddo, Offer a Chyfarpar, Nodyn 9 - Cronfa Ailbriso Wrth Gefn, y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr a nodiadau ategol perthnasol.</p>	<p>I sicrhau bod asedau a waredwyd yn ystod y flwyddyn yn cael eu dosbarthu a'u dad-gydnabod yn gywir yn y datganiadau ariannol.</p>

<p>£384,000</p>	<p>Nodyn 20 – Credydwy Symiau taladwy eraill – tymor byr: Gostyngiad o £384,000</p> <p>Nodyn 25a - Gwariant ac Incwm wedi'u Dadansoddi yn ôl natur Gwariant Gwasanaethau Eraill: Gostyngiad o £384,000</p> <p>Incwm Grantiau a Chyfraniadau'r Llywodraeth: Gostyngiad o £384,000</p> <p>Nodyn 30 – Incwm Grantiau</p> <p>Credyd i wasanaethau – Cronfa Lefelu i Fyny: Gostyngiad o £384,000</p> <p>Grantiau a Dderbyniwyd Ymlaen Llaw</p> <p>Cronfa Lefelu i Fyny: Cynnydd o £384,000</p> <p>Mae'r newid hwn hefyd yn effeithio ar nodyn 17 gwariant a chyllido cyfalaf.</p>	<p>Sicrhau bod gwariant sydd wedi'i gydnabod yn berthnasol i'r flwyddyn ariannol gywir.</p>
<p>£367,000</p>	<p>Nodyn 13a - Asedau Anghyfredol – Eiddo, Offer a Chyfarpar</p> <p>Anheddau'r Cyngor: Cynnydd Ailbrisiu i'r Gronfa Ailbrisiu Wrth Gefn: Gostyngiad o £367,000</p> <p>Nodyn 9b – Cronfa Ailbrisiu Wrth Gefn</p> <p>Ailbrisiu asedau a cholledion amhariad nas codir ar y diffyg ar ddarparu gwasanaethau: Gostyngiad o £367,000</p>	<p>Adlewyrchu gwerth cywir anheddau'r cyngor yng nghofrestr asedau'r awdurdod.</p>

<p>£261,000</p>	<p>Nodyn 7 – Cronfeydd Wrth Gefn a Glustnodwyd</p> <p>Cronfeydd Wrth Gefn a Glustnodwyd – Cronfeydd wrth gefn gwasanaethau llai na £500k: Gostyngiad o £261,000</p> <p>Nodyn 30 – Grantiau Cyfalaf a Dderbyniwyd Ymlaen Llaw</p> <p>Grantiau Cyfalaf a Dderbyniwyd Ymlaen Llaw: Cynnydd o £261,000</p>	<p>Sicrhau bod yr awdurdod yn cydnabod symiau a dderbyniwyd mewn perthynas ag incwm grant fel rhwymedigaeth, hyd nes y bydd y telerau sy'n gysylltiedig â'r grant wedi'u bodloni.</p>
<p>£245,000</p>	<p>Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr</p> <p>Gwariant net Addysg, Pobl Ifanc a Sgiliau: Cynnydd o £245,000</p> <p>Nodyn 11 – Incwm a Gwariant Ariannu a Buddsoddi</p> <p>Llog derbyniadwy ac incwm tebyg: Gostyngiad o £245,000</p> <p>Mae'r diwygiad hwn yn effeithio ar ddsbarthiad o fewn y CIES yn unig.</p>	<p>Sicrhau bod llog derbyniadwy ac incwm tebyg yn cael ei ddatgelu'n gywir.</p>

Cywiriadau sy'n effeithio ar nodiadau datgelu yn unig

Gwerth y cywiriad	Meysydd yn y cyfrifon	Esboniad
£19,806,000	<p>Cyfrif CRT – Nodyn 3 Gwariant Cyfalaf</p> <p>Mae Cod CIPFA yn ei gwneud yn ofynnol i Gyngorau ddatgelu dadansoddiad o wariant cyfalaf HRA, wedi'i rannu rhwng Tai, Tir ac Eiddo Arall. Datgelwyd hyn i ddechrau fel un llinell yn unig yn y cyfrifon drafft.</p> <p>Mae'r gwariant bellach wedi'i ailddosbarthu rhwng Tai, Tir ac Eiddo Arall.</p> <p>Mae'r diwygiad hwn yn effeithio ar y nodyn datgelu yn unig ac nid yw'n effeithio ar y datganiadau sylfaenol.</p>	<p>Mae'r addasiad hwn yn sicrhau bod y nodyn yn datgelu gwariant CRT yn unol â gofynion Cod CIPFA</p>
£11,813,000	<p>Nodyn 14 Ymrwymadau Cyfalaf Sylweddol</p> <p>Ymrwymiad Gosod Pwmp Gwres: Cynnydd o £11,813,000</p>	<p>Yn dilyn adolygiad o'r mater pwmp gwres a adlewyrchwyd uchod, mae ymrwymiad cyfalaf ar gyfer gweddill gwerth y contract bellach wedi'i ddatgelu i sicrhau tryloywder ymrwymadau cyfalaf yn unol â gofynion Cod Ymarfer CIPFA.</p>
£10,522,000	<p>Nodyn 35b – Rhwymedigaethau Ariannol</p> <p>Cyfanswm y Rhwymedigaethau heb eu diffinio fel rhwymedigaethau ariannol: Cynnydd o £10,522,000</p> <p>Cyfanswm yr Ymrwymadau: Cynnydd o £10,522,000</p> <p>Mae'r diwygiad hwn yn effeithio ar y nodyn datgelu yn unig ac nid yw'n effeithio ar y datganiadau sylfaenol.</p>	<p>Cysoni Rhwymedigaethau Ariannol o fewn Nodyn 35a â'r hyn a ddatgelir yn y Fantolen</p>

<p>£623,000</p>	<p>Nodyn 6 – Addasiadau rhwng Sail Gyfrifo a Chyllido o dan Reoliadau</p> <p>Gwariant refeniw a ariennir o gyfalaf dan statud: Cynnydd o £623,000</p> <p>Gwariant cyfalaf a godwyd yn erbyn balansau Cronfa'r Cyngor a'r CRT: Gostyngiad o £623,000</p> <p>Mae'r diwygiad hwn yn effeithio ar y nodyn datgelu yn unig ac nid yw'n effeithio ar y datganiadau sylfaenol.</p>	<p>Sicrhau bod Nodyn 6 yn cael ei ddatgan yn gywir ac yn gyson â datgeliadau eraill yn y datganiadau ariannol.</p>
<p>£444,000</p>	<p>Nodyn 35a – Asedau Ariannol</p> <p>Asedau heb eu diffinio fel offerynnau ariannol: Gostyngiad o £444,000</p> <p>Cyfanswm asedau: Gostyngiad o £444,000</p> <p>Mae'r diwygiad hwn yn effeithio ar y nodyn datgelu yn unig ac nid yw'n effeithio ar y datganiadau sylfaenol.</p>	<p>Cysoni Asedau Ariannol o fewn Nodyn 35a â'r hyn a ddatgelir yn y Fantolen</p>
<p>£353,000</p>	<p>Nodyn 35c – Incwm, Gwariant, Enillion a Cholledion</p> <p>Refeniw llog: Cynnydd o £353,000</p> <p>Mae'r diwygiad hwn yn effeithio ar y nodyn datgelu yn unig ac nid yw'n effeithio ar y datganiadau sylfaenol.</p>	<p>Sicrhau bod y datgeliad yn Nodyn 35c yn gyson â llog derbyniadwy a gydnabyddir yn ystod y flwyddyn.</p>

Amryw	<p>Nodyn 27 – Tâl Swyddogion (Tabl 2022-23)</p> <p>Diweddarwyd y ffigurau yn nhabl cymharol 2022-23 i adlewyrchu'r cytundeb â Datganiad Cyfrifon Archwiliedig 2022-23.</p> <p>Mae'r diwygiad hwn yn effeithio ar y nodyn datgelu yn unig ac nid yw'n effeithio ar y datganiadau sylfaenol.</p>	<p>Roedd tâl uwch swyddogion 2022-23 yn cynnwys y wybodaeth yn ymwneud â 2021-22, yn hytrach na 2022-23.</p>
Amryw	<p>Nodyn 31 – Partïon Cysylltiedig</p> <p>Gwnaed amryw o newidiadau i'r nodyn Partïon Cysylltiedig i wella perthnasedd ac eglurder i'r sawl sy'n darllen y cyfrifon.</p> <p>Roedd y newidiadau yn cynnwys:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Ychwanegu trafodion coll - Dileu gwybodaeth nad yw'n ofynnol gan God CIPFA - Ailfformatio'r nodyn <p>Mae'r diwygiadau hyn yn effeithio ar y nodyn datgelu yn unig ac nid ydynt yn effeithio ar y datganiadau sylfaenol.</p>	<p>Sicrhau bod y datgeliad wedi'i wneud yn unol â Chod Ymarfer CIPFA a gwella perthnasedd ac eglurder i'r sawl sy'n darllen y datganiadau ariannol.</p>
Amryw	<p>Nodyn 34 – Cynllun Pensiwn Buddion Diffiniedig Llywodraeth Leol</p> <p>Mae nifer o newidiadau cyflwyniadol wedi'u gwneud i'r nodiadau pensiwn i adlewyrchu'n gywir y cysoniad o werth presennol asedau a rhwymedigaethau'r cynllun.</p> <p>Mae'r diwygiadau hyn yn effeithio ar y nodyn datgelu yn unig ac nid ydynt yn effeithio ar y datganiadau sylfaenol.</p>	<p>Er mwyn sicrhau bod Nodyn 34 yn cael ei ddatgan yn gywir, ei fod yn cytuno ag adroddiad yr actiwari ac yn cael ei gyflwyno yn unol â gofynion Cod Ymarfer CIPFA.</p>

<p>Anrhif</p>	<p>Nodyn 41 – Rhwymedigaethau Wrth Gefn</p> <p>Ychwanegwyd rhwymedigaeth amodol ychwanegol mewn perthynas â diswyddo unigolyn a oedd yn flaenorol yn gyflogai i'r sefydliad a ragflaenodd yr Awdurdod.</p> <p>Mae'r diwygiad hwn yn effeithio ar y nodyn datgelu yn unig ac nid yw'n effeithio ar y datganiadau sylfaenol.</p>	<p>I sicrhau, lle mae posibilrwydd o all-lif o adnoddau economaidd yn y dyfodol, bod rhwymedigaeth wrth gefn yn cael ei chydabod yn y datganiadau ariannol.</p>
<p>Amryw</p>	<p>Datganiadau CRT – Nodyn 7 – Costau Pensiwn</p> <p>Ailstrwythurwyd y nodyn datgelu hwn i roi darlun mwy priodol i ddefnyddiwr y cyfrifon o gost gwasanaeth gyfredol y CRT.</p> <p>Mae'r diwygiad hwn yn effeithio ar y nodyn datgelu yn unig ac nid yw'n effeithio ar y datganiadau sylfaenol.</p>	<p>Rhoi adlewyrchiad mwy cywir o weithrediadau'r awdurdod i ddefnyddiwr y cyfrifon.</p>
<p>Amryw</p>	<p>Amryw</p> <p>Gwnaethpwyd nifer o fân newidiadau i'r datganiadau ariannol yn ymwneud â diwygiadau i ddatgeliadau gwybodaeth, newidiadau naratif, gwallau castio neu gwallau teipio.</p>	<p>Sicrhau cywirdeb y datganiadau ariannol a chydymffurfio â Chod CIPFA.</p>

Ansawdd archwilio

Mae ein hymrwymiad i ansawdd archwilio yn Archwilio Cymru'n un llwyr. Rydym ni'n credu bod a wnelo ansawdd archwilio â gwneud pethau'n iawn y tro cyntaf.

Rydym yn defnyddio model tair llinell sicrwydd i ddangos sut yr ydym yn cyflawni hyn. Rydym wedi sefydlu Pwyllgor Ansawdd Archwilio i gydlynu a goruchwyllo'r trefniadau hynny. Creffir yn annibynnol ar ein gwaith gan QAD*, ac mae ein Cadeirydd yn gweithredu fel dolen gyswllt i'n Bwrdd ar ansawdd archwilio. I gael rhagor o wybodaeth gweler ein [Hadroddiad Ansawdd Archwilio 2023](#).

Ein Pobl

Ffurir y llinell sicrwydd gyntaf gan ein staff a'n rheolwyr sy'n gyfrifol yn unigol ac ar y cyd am gyflawni'r safonau o ansawdd archwilio yr ydym yn dyheu amdanynt.

- Dewis y tîm cywir
- Defnyddio arbenigwyr
- Goruchwyllo ac adolygu

Trefniadau ar gyfer sicrhau ansawdd archwilio

Ffurir yr ail linell sicrwydd gan y polisiau, yr offer, y ddysg a'r datblygiad, y canllawiau, a'r arweinyddiaeth a ddarparwn i'n staff i'w cefnogi i gyrraedd y safonau ansawdd archwilio hynny.

- Rhaglen archwilio
- Moeseg
- Canllawiau
- Diwylliant
- Dysgu a datblygu
- Arweinyddiaeth
- Cymorth technegol

Sicrwydd annibynnol

Ffurir y drydedd linell sicrwydd gan y gweithgareddau hynny sy'n rhoi sicrwydd annibynnol dros effeithiolrwydd y ddwy linell sicrwydd gyntaf.

- Adolygiadau Rheoli Ansawdd Ymgysylltu
- Adolygiadau â thema
- Adolygiadau oer
- Dadansoddi'r achos sylfaenol
- Adolygiad gan gymheiriaid
- Y Pwyllgor Ansawdd Archwilio
- Monitro allanol

*Cangen monitro ansawdd Sefydliad Cyfrifwyr Siartredig Cymru a Lloegr yw'r Adran Sicrhau Ansawdd.

Eich cefnogi chi

Mae Archwilio Cymru wedi datblygu ystod o adnoddau i roi cymorth i graffu ar gyrrff cyhoeddus Cymru ac i gynorthwyo'r cyrff hynny i barhau i wella'r gwasanaethau y maent yn eu darparu ar gyfer pobl Cymru.

Ewch at ein gwefan i ganfod:

	ein gwaith Arfer Da lle'r ydym yn rhannu arfer a mewnwelediadau sy'n dod i'r amlwg o'n gwaith archwilio i ategu ein hamcanion i roi sicrwydd, egluro ac ysbrydoli.
	ein cylchlythyr sy'n darparu diweddariadau rheolaidd ar eich cyfer am ein gwaith archwilio gwasanaethau cyhoeddus, arfer da, a digwyddiadau.
	ein cyhoeddiadau sy'n cwmpasu ein gwaith archwilio a gwblhawyd mewn cyrff cyhoeddus.
	gwybodaeth am ein blaenraglen waith ar gyfer archwilio perfformiad 2023-2026 a gaiff ei llywio gan weithgarwch ymgysylltu â rhanddeiliaid a'n dadansoddiad sy'n rhoi darlun o wasanaethau cyhoeddus.
	amryw offer data a ffeithluniau i'ch helpu i gael dealltwriaeth well am dueddiadau gwariant cyhoeddus gan gynnwys ystod o fewnwelediadau eraill i graffu ar ddarparu gwasanaethau cyhoeddus.

Gallwch gael rhagor o wybodaeth am Archwilio Cymru yn ein [Cynllun Blynyddol 2024-25](#) a hefyd [Ein Strategaeth 2022-27](#).

Audit Wales

1 Cwr y Ddinas

Stryd Tyndall

Caerdydd CF10 4BZ

Ffôn: 029 2032 0500

Ffacs: 029 2032 0600

Ffôn testun: 029 2032 0660

E-bost: post@archwilio.cymru

Gwefan: www.archwilio.cymru

We welcome correspondence and telephone calls in Welsh and English. Rydym yn croesawu gohebiaeth a galwadau ffôn yn Gymraeg a Saesneg.

CYNGOR SIR YNYS MÔN	
Cyfarfod:	Cyngor Sir
Dyddiad:	3 Rhagfyr 2024
Teitl yr adroddiad:	Cydbwysedd Gwleidyddol Pwyllgorau
Adroddiad gan:	Pennaeth Democratiaeth
Pwrpas yr Adroddiad:	Adolygu Cydbwysedd Gwleidyddol ar Bwyllgorau yn dilyn is-etholiad Cyngor Sir ym mis Hydref.

Cefndir

- Mae angen i'r Cyngor adolygu trefniadau cydbwysedd gwleidyddol ar ei bwyllgorau bob blwyddyn. Digwyddodd hynny ym mis Mai eleni, ond yn dilyn canlyniad is-etholiad ward Talybolion ym mis Hydref, mae newid yng nghydbwysedd gwleidyddol y Cyngor sy'n effeithio dyraniad seddi ar rhai pwyllgorau.
- Mae Deddf Llywodraeth Leol a Thai 1989 yn nodi'r prif egwyddorion mewn perthynas â chydbwysedd gwleidyddol, sef:
  - “a) that not all the seats on the body are allocated to the same political group;*
  - b) that the majority of the seats on the body is allocated to a particular political group if the number of persons belonging to that group is a majority of the Authority's membership;*
  - c) subject to (a) and (b) above, the number of seats on the ordinary committees of a relevant Authority which are allocated to each political group bears the same proportion to the total of all the seats on the ordinary committees of that Authority as is borne by the number of members of that group to the membership of the Authority; and*
  - d) subject to paragraphs (a) to (c) above, that the number of the seats on the body which are allocated to each political group bears the same proportion to the number of all the seats on that body as is borne by the number of members of that group to the membership of the Authority.”¹*

¹ Deddf Llywodraeth Leol a Thai 1989 Adran 15 (5) (a) – (d)

3. Dyma'r sefyllfa o ran aelodaeth grwpiau gwleidyddol ar y Cyngor yn dilyn yr isetholiad ar 24 Hydref:

Plaid Cymru -	20
Annibynwyr Môn -	8
Y Grŵp Annibynnol -	4
Llafur Cymru -	3
Cyfanswm -	35

Dyraniad Seddi Pwyllgor

4. Oni bai fod y cyfrifo yn rhoi rhif cyfan o ran nifer cyffredinol y seddau neu nifer y seddau ar bob pwyllgor, yna mae'n rhaid sicrhau'r cydymffurfiaeth gorau posib yn unol â'r egwyddorion a nodir ym mharagraff 2 uchod.
5. Mae'r newid yn y balans gwleidyddol ar y Cyngor Sir yn cael effaith ar aelodaeth tri pwyllgor, sef y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio, y Pwyllgor Polisi Cynllunio a'r Cyngor Ymgynghorol Sefydlog (CYS). Mae hefyd angen cysoni aelodaeth dau bwyllgor arall nad ydynt yn cyfarfod yn rheolaidd, sef y Pwyllgor Penodiadau a'r Is-bwyllgor indemniadau. Mae'r manylion yn Atodiad A.
6. Rhaid i unrhyw grwp gwleidyddol ar y Cyngor ddyrannu'r seddau y mae'n eu derbyn o dan y trefniadau cydbwysedd gwleidyddol i'w aelodau ei hun yn unig. Ni all ddyrannu sedd i aelod etholedig nad yw'n aelod o'r un grŵp gwleidyddol.
7. Yn unol â'r protocol rheolaeth gwleidyddol, ymgynghorwyd ag Arweinyddion y Grwpiau ynglŷn â newid i ddyraniad seddi fel yr amlinellir yn yr adroddiad hwn.
8. Argymhellion
- Bod y Cyngor yn ystyried **Atodiad A** ac yn cadarnhau'r trefniadau cydbwysedd gwleidyddol ar gyfer dyrannu seddi pwyllgor.
  - Bod Arweinyddion y Grwpiau yn hysbysu'r Pennaeth Democratiaeth cyn gynted ag y bo modd ynglŷn ag unrhyw newid o ran aelodaeth grwpiau ar Bwyllgorau.

Rhagfyr / December 24

Balans ar y Cyngor Sir Balance on County Council	
Plaid Cymru Party of Wales	20
Liafur Cymru Welsh Labour	3
Y Grwp Annibynnol	4
Annibynwyr Mon Anglesey Independents	8
	35

PWYLLGORAU CRAFFU A THROSOLWG SCRUTINY AND OVERVIEW COMMITTEES			
Pwyllgorau Committees	Partneriaeth	Corfforaethol	Cyfanswm Craffu Total Scrutiny
	Partnership	Corporate	
Aelodaeth Membership	12	12	24
	7	7	14
	1	1	2
	1	1	2
	3	3	6
	12	12	24

ALLWEDD	KEY
<i>Chwith uchaf, italic = hawl ffracysynol damcaniaethol</i>	
<i>Top left, italic, theoretical fractional entitlement</i>	
	Dde isaf, arferol = awgrym rhif llawn
	Bottom right, normal = whole number suggestion

Pwyllgorau Committees	LLED-FARNWROL QUASI-JUDICIAL								PWYLLGORAU ERAILL Y CYNGOR OTHER COMMITTEES OF THE COUNCIL					Cyfanswm Eraill Total Others
	Cynllunio a Gorchymnion Planning and Orders	Llywodraethu ac Archwilio Governance & Audit	Gwasanaethau Democratiaidd Democratic Services	Penodiadau Appointments	Ymchwilio Investigation	Disgyblu Disciplinary	Apeliadau Appeals	Trwyddedu Licensing	CYS SAC	Pwyllgor Polisi Cynllunio Planning Policy Committee	Penodi Safonau Standards Appointing	Is-Bwyllgor Indemniadau sub-Committee		
Aelodaeth Membership	13	8	9	12	3	3	12	13	6	11	3	5	98	
Plaid Cymru Party of Wales	8	4	5	7	2	2	7	8	3	6	2	3	57	
Liafur Labour	1	1	1	1	0	0	1	1	1	1	0	0	8	
Grwp Annibynnol Independent Group	1	1	1	1	0	0	1	1	1	1	0	1	9	
Annibynwyr Mon Anglesey Independents	3	2	2	3	1	1	3	3	1	3	1	1	24	
Cyfanswm	13	8	9	12	3	3	12	13	6	11	3	5	98	

CYFANSWM LLAWN	Newid / change
GRAND TOTAL	
	122
	71
	-3
	10
	0
	11
	0
	30
	3
	122

This page is intentionally left blank

Cyngor Sir Ynys Môn	
Adroddiad i:	Cyngor Llawn
Dyddiad:	3/12/24
Pwnc / Testun:	Datganiad Polisi Gamblo 2025-2028
Deilydd(ion) Portffolio:	Y Cyngorydd Nicola Roberts Cynllunio, Gwarchod y Cyhoedd ac Newid Hinsawdd
Pennaeth Gwasanaeth / Cyfarwyddwr:	Christian Branch Pennaeth Rheoleiddio a Datblygu Economaidd
Awdur yr Adroddiad: Tel: E-bost:	Sion Hughes 01248 752843 slhpp@ynysmon.llyw.cymru
Aelodau Lleol:	Perthnasol i holl aelodau

A – Argymhelliad / Argymhellion a rheswm / rhesymau

Argymhellir:

Gofynnir i'r Cyngor fabwysiadu'r Datganiad o Bolisi Gamblo ar gyfer 2025-2028.

Crynodeb Gweithredol:

Yn unol â Deddf Gamblo 2005, mae'n rhaid i'r Cyngor fabwysiadu Datganiad o Bolisi Gamblo bob tair blynedd. Mae'r Polisi hwn yn nodi'r modd y bydd y Cyngor yn cyflawni ei swyddogaethau mewn perthynas â rheoleiddio sefydliadau gamblo.

Y Cyngor sydd yn gyfrifol am roi trwyddedau eiddo yn Ynys Môn ar gyfer:

1. Neuaddau bingo;
2. Safleoedd betio (gan gynnwys traciau);
3. Canolfannau hapchwarae i oedolion; a
4. Chanolfannau adloniant teuluol;

Am roi hawlenni ar gyfer:

1. Canolfannau adloniant teuluol didrwydded;
2. Clybiau;
3. Safleoedd a drwyddedwyd i werthu alcohol; a
4. Hapchwarae am wobrau;
- 5.

Ac am weinyddu lleoli Peiriannau Hapchwarae mewn safleoedd a drwyddedwyd i werthu alcohol (lle nad yw'r peiriannau hynny yn rhan o'r drefn ar gyfer rhoi trwyddedau neu hawlenni).

Mae'r rhestr uchod yn nodi rhai o brif gyfrifoldebau'r Cyngor o dan y Ddeddf.

Mae'r Ddeddf yn sefydlu tri phrif amcan o ran trwyddedu: (yr "**Amcanion Trwyddedu**):

- rhwystro gamblo rhag bod yn ffynhonnell trosedd ac anhrefn, rhag bod yn gysylltiedig â throsedd ac anhrefn, a rhag cael ei ddefnyddio i gefnogi trosedd
- sicrhau bod gamblo'n cael ei gynnal yn deg ac yn agored; ac
- amddiffyn plant ac unigolion eraill sy'n agored i niwed rhag cael eu niweidio neu eu hecsbloetio oherwydd gamblo.

Bydd y polisi'n hyrwyddo'r tri amcan trwyddedu hyn ac yn anelu i reoleiddio gamblo er budd y cyhoedd.

Mae'r polisi drafft wedi cael ei gynhyrchu'n unol â chanllawiau'r Comisiwn Gamblo ar ffurf a chynnwys y Polisi. Oherwydd adolygiad o'r Ddeddf Gamblo 2005, cyngor cyfredol y Comisiwn Gamblo yw mabwysiadu y polisi blaenorol i'r cyfnod 2025 - 2028. O ganlyniad fydd y Cyngor yn cyfarfod y cyfrifoldeb statudol. Yna gellir asesu y polisi o ganlyniad i unrhyw newidiadau yn deillio o'r adolygiad.

O ganlyniad, mae'r polisi yn aros yr un fath hefo data cyfrifiad diwygiedig yn y cyflwyniad.

B – Pa opsiynau eraill bu i chi ystyried a beth oedd y rhesymau am eu gwrthod ac/neu am ddewis yr opsiwn hwn?

Mae'n ofyniad cyfreithiol i'r Cyngor fabwysiadu'r Datganiad o Bolisi Gamblo. Nid oes unrhyw opsiwn arall ar gael.

C – Pam fod hwn yn benderfyniad i'r Pwyllgor Gwaith?

Mae'r polisi'n rhan o Fframwaith Polisi'r Cyngor, fel a nodir yn y Cyfansoddiad 3.2.2.1.

Ch – A yw'r penderfyniad hwn yn gyson â'r polisi a gymeradwywyd gan y Cyngor llawn?

Ydi. Mae'n ffurfio rhan o Fframwaith Polisi'r Cyngor.

D – A yw'r penderfyniad hwn oddi fewn i'r gyllideb a gymeradwywyd gan y Cyngor?

Ydi.

--

Dd – Asesu'r effeithiau posibl (os yn berthnasol):		
1	Sut mae'r penderfyniad yma'n effeithio ar ein hanghenion tymor hir fel Ynys?	Dim yn berthnasol
2	A yw hwn yn benderfyniad a ragwelir y bydd yn atal costau / dibyniaethau ar yr Awdurdod i'r dyfodol? Os felly, sut?	Dim yn berthnasol
3	A ydym wedi bod yn cydweithio â sefydliadau eraill i ddod i'r penderfyniad hwn? Os felly, rhwch wybod gyda phwy.	Ymgynghoriad gyda: Heddlu Gogledd Cymru Partneriaeth Diogelwch Cymunedol Gwynedd ac Ynys Môn Betting and Gaming Council
4	A yw dinasyddion Ynys Môn wedi chwarae rhan wrth ddrafftio'r ffordd hon ymlaen, gan gynnwys y rheini y byddai'r penderfyniad yn cael effaith uniongyrchol arnynt? Esboniwch sut.	Ymgynghoriad gyda'r cyrff a rhestrir uchod
5	Nodwch unrhyw effeithiau posibl y byddai'r penderfyniad hwn yn ei gael ar y grwpiau a warchodir o dan y Ddeddf Cydraddoldeb 2010.	Dim wedi rhagweld
6	Os yw hwn yn benderfyniad strategol, nodwch unrhyw effeithiau posibl y byddai'r penderfyniad yn ei gael ar y rhai sy'n profi anfantaes economaidd-gymdeithasol.	Dim yn berthnasol
7	Nodwch unrhyw effeithiau posibl y byddai'r penderfyniad hwn yn ei gael ar gyfleoedd i bobl ddefnyddio'r Gymraeg a pheidio â thrin y Gymraeg yn llai ffafriol na'r Saesneg.	Dim wedi rhagweld

E – Gyda phwy yr ymgynghoroch? Beth oedd eu sylwadau?		
1	Prif Weithredwr / Uwch Dim Arweinyddiaeth (UDA) (gorfodol)	Dim sylwadau
2	Cyllid / Swyddog 151 (gorfodol)	Dim sylwadau
3	Swyddog Cyfreithiol / Monitro	Dim sylwadau

E – Gyda phwy yr ymgynghoroch? Beth oedd eu sylwadau?

	(gorfodol)	
4	Adnoddau Dynol (AD)	
5	Eiddo	
6	Technoleg Gwybodaeth (TG)	
7	Caffael	
8	Sgriwtini	
9	Aelodau Lleol	

F - Atodiadau:

Polisi Gamblo – Datganiad o Bolisi Trwyddedu, Deddf Gamblo 2005, 2025-2028

Cym Polisi Gamblo
2025 2024 v1.0.docx

Ff – Papurau Cefndir (cysylltwch ag awdur yr Adroddiad am ragor o wybodaeth):

--

This page is intentionally left blank

CYNGOR SIR
YNYS MÔN
ISLE OF ANGLESEY
COUNTY COUNCIL

Cyngor Sir Ynys Môn

Polisi Gamblo

Datganiad o bolisi Trwyddedu, Deddf Gamblo 2025

2025 - 2028

Am y polisi hwn

Mae'r Polisi hwn yn nodi'r modd y bydd y Cyngor yn cyflawni ei swyddogaethau mewn perthynas â rheoleiddio sefydliadau gamblo.

Cefnogir y Polisi gydag adnoddau ar wefan y Cyngor.

Hanes Adolygu

Fersiwn	Dyddiad	Crynodeb o'r newidiadau
5.0	2025 - 2028	Map newydd

Dyddiad yr adolygiad nesaf	
Adolygir y polisi ar:	2028
Cynhelir yr adolygiad gan:	Rheolwr Trwyddedu a Diogelwch Corfforaethol

Manylion cyswllt:

Rheolwr Trwyddedu a Diogelwch Corfforaethol

E-bost: LICENSING@ynysmon.llyw.cymru

Ffôn: 01248 752840

Rydym yn hapus i ddarparu'r wybodaeth hon mewn fformatau eraill ar gais – defnyddiwch y manylion cyswllt uchod os gwelwch yn dda.

Mae'r ddogfen yma ar gael yn y Saesneg.

This document is available in English.

Cynnwys

1. Cyflwyniad.....	4
2. Egwyddorion Sylfaenol.....	5
3. Swyddogaethau'r Awdurdod Trwyddedu	6
4. Awdurdod Cymwys ar gyfer Amddiffyn Plant	6
5. Pennu Buddgyfranogwyr	7
6. Cyfnewid Gwybodaeth	8
7. Archwilio ac Achosion Troseddol.....	8
8. Ffactorau perthnasol wrth ystyried ceisiadau ac adolygiadau	9
9. Gwneud Penderfyniadau	14
10. Datganiad ynghylch penderfyniadau am gasinos	17
11. Cyfundrefnau rheoliadol eraill	17
12. Y galw am safleoedd hapchwarae	18
13. Gwybodaeth Ychwanegol	18
14. Asesiadau Risg Lleol.....	18
15. Declarasiwn	20
Atodiadau	21
Atodiad 1 Map o Ardal Cyngor Sir Ynys Môn	21
Atodiad 2 - Y rhai yr ymgynghorwyd â hwy	22
Atodiad 3 - Cynllun dirprwyo.....	23

1. Cyflwyniad

Mae Ynys Môn yng Ngogledd-orllewin Cymru. Tir isel yw'r rhan fwyaf o'r ynys ac mae Ardal o Harddwch Naturiol Eithriadol ar yr arfordir. Mae llawer o ymwelwyr yn cael eu denu i'r ynys, gan wneud cyfraniad pwysig i'r economi lleol. Mae amaethyddiaeth yn parhau i fod yn bwysig yma ac mae'n rhan hanfodol o hunaniaeth a diwylliant yr ynys. Dengys Cyfrifiad 2021 boblogaeth o 68,900 gyda 30,800 o aelwydydd. Y dref fwyaf yw Caergybi ac mae mwyafrif yr aneddiadau mwyaf sylweddol ar yr arfordir. Yr anheddiad mwyaf nad yw ar yr arfordir yw Llangefni, sef y dref sirol. Mae gan Ynys Môn gysylltiadau trafndiaeth rhyngwladol cryf ag Iwerddon drwy Borthladd Caergybi. Mae'r A55, sydd yn rhan o'r Rhwydwaith Ffyrdd Traws-Ewropeaidd, a rheilffordd arfordir Gogledd Cymru, yn cysylltu'r ardal â gweddill y Gogledd a'r Deyrnas Gyfunol. Darperir map o'r Sir yn Atodiad 1.

Deddf Gamblo 2005 (y "**Ddeddf**") sy'n rheoli pob darpariaeth ar gyfer gamblo yng ngwledydd Prydain, ac eithrio'r Loteri Genedlaethol a betio lled. Cafodd y Cydsyniad Brenhinol ar 7 Ebrill 2005.

Fe sefydlodd y Ddeddf y Comisiwn Gamblo (y "**Comisiwn**") sydd â chylch gwaith cenedlaethol, yn ogystal â nifer o rheoleiddwyr lleol sef yr Awdurdodau Trwyddedu. Y Comisiwn sydd yn rheoleiddio gamblo masnachol yng ngwledydd Prydain mewn partneriaeth â'r Awdurdodau Trwyddedu. Mae gan Gyngor Sir Ynys Môn (y "**Cyngor**") gyfrifoldebau fel Awdurdod Trwyddedu ac felly mae arno amryw o rwymedigaethau o dan y Ddeddf.

Mae'r Comisiwn yn canolbwyntio'n bennaf ar weithredwyr a materion sydd o bwys yn genedlaethol neu'n rhanbarthol. Yr Awdurdodau Trwyddedu fydd fel rheol yn arwain o ran rheoleiddio gamblo yn lleol. Gall y Comisiwn a'r Awdurdodau Trwyddedu hefyd gydweithio'n uniongyrchol ar rai materion penodol.

Mae'r Ddeddf yn gwneud darpariaeth ar gyfer tri chategori o drwydded:

- (i) Trwyddedau gweithredu
- (ii) Trwyddedau personol
- (iii) Trwyddedau eiddo

Mae'r Ddeddf hefyd yn gwneud darpariaeth ar gyfer rhoi hawlenni i rai sefydliadau nad oes arnynt angen trwydded eiddo, ynghyd â nifer o ddarpariaethau penodol eraill gan gynnwys rhoi hawlen i safleoedd a drwyddedwyd i werthu alcohol, i osod niferoedd cyfyngedig o fathau penodol o beiriannau hapchwarae ar y safle.

Y Comisiwn sydd yn gyfrifol am roi Trwyddedau Gweithredu a Thrwyddedau Personol.

Y Cyngor sydd yn gyfrifol am roi trwyddedau eiddo yn Ynys Môn ar gyfer:

- Neuaddau bingo;
- Safleoedd betio (gan gynnwys traciau);
- Canolfannau hapchwarae i oedolion; a
- Chanolfannau adloniant teuluol;

am roi hawlenni ar gyfer:

- Canolfannau adloniant teuluol didrwydded;
- Clybiau;
- Safleoedd a drwyddedwyd i werthu alcohol; a
- Hapchwarae am wobrau;

ac am

- weinyddu gosod Peiriannau Hapchwarae mewn safleoedd a drwyddedwyd i werthu alcohol (lle nad yw'r peiriannau hynny yn rhan o'r drefn ar gyfer rhoi trwyddedau neu hawlenni).

Mae'r rhestr uchod yn nodi rhai o brif gyfrifoldebau'r Cyngor o dan y Ddeddf ond nid yw'n rhestr orfodol.

Datganiad o Egwyddorion

Mae'r Ddeddf yn mynnu bod y Cyngor yn paratoi datganiad o'r egwyddorion y bwriada'r Cyngor eu cymhwyso wrth weithredu ei swyddogaethau o dan y Ddeddf. Darparwyd y Datganiad hwn o Bolisi Gamblo (y "**Polisi Gamblo**") yn unol â'r gofyniad hwnnw.

Paratowyd y Polisi Gamblo gan ystyried darpariaethau'r Ddeddf, is-reoliadau, canllawiau a roddwyd i awdurdodau trwyddedu gan y Comisiwn, a'r ymatebion a dderbyniwyd yn ystod y broses ymgynghori. Darperir rhestr lawn yn Atodiad 2 o'r rhai yr ymgynghorwyd â hwy wrth baratoi'r Polisi Gamblo.

Daw'r Polisi Gamblo i rym ar y dyddiad y'i mabwysiedir gan y Cyngor ac fe'i hadolygir yn ôl yr angen ond o leiaf bob tair blynedd o ddyddiad ei fabwysiadu ymlaen.

Mae'r Polisi Gamblo yn amodol ar newidiadau i'r statud. Os bydd unrhyw wrthdaro rhwng y Polisi Gamblo hwn a deddfwriaeth sylfaenol neu is-ddeddfwriaeth neu ganllawiau statudol perthnasol, bydd y ddeddfwriaeth neu'r canllawiau hynny yn drech na'r Polisi.

2. Egwyddorion Sylfaenol

Mae'r Ddeddf yn sefydlu tri phrif amcan o ran trwyddedu: (yr "**Amcanion Trwyddedu**"):

- rhwystro gamblo rhag bod yn ffynhonnell trosedd ac anhrefn, rhag bod yn gysylltiedig â throsedd ac anhrefn, a rhag cael ei ddefnyddio i gefnogi trosedd;
- sicrhau bod gamblo'n cael ei gynnal yn deg ac yn agored; ac
- amddiffyn plant ac unigolion eraill sy'n agored i niwed rhag cael eu niweidio neu eu hecsbloetio oherwydd gamblo.

Bydd y polisi'n hyrwyddo'r tri amcan trwyddedu hyn ac yn anelu i reoleiddio gamblo er budd y cyhoedd.

Wrth weithredu ei swyddogaethau o dan y Ddeddf, mae'n ofynnol i'r Cyngor anelu i ganiatáu i safleoedd gael eu defnyddio ar gyfer gamblo ar yr amod bod y Cyngor o'r farn bod hynny:

- yn unol ag unrhyw god ymarfer perthnasol a gyhoeddwyd gan y Comisiwn Gamblo;
- yn unol ag unrhyw ganllawiau perthnasol a gyhoeddwyd gan y Comisiwn Gamblo;
- yn dangos cysondeb rhesymol â'r Amcanion Trwyddedu; ac
- yn unol â'r Polisi Gamblo hwn.

3. Swyddogaethau'r Awdurdod Trwyddedu

Mae'r Cyngor fel Awdurdod trwyddedu yn gyfrifol am nifer o swyddogaethau sydd yn ofynnol o dan y Ddeddf:

- Trwyddedu safleoedd lle mae gweithgareddau gamblo'n cael eu cynnal drwy roi trwyddedau safle
- Rhoi hawlenni ar gyfer hapchwarae mewn clybiau a pheiriannau mewn clybiau
- Derbyn hysbysiadau ar gyfer hyd at ddau beiriant hapchwarae mewn safleoedd a drwyddedwyd ar gyfer alcohol
- Rhoi hawlenni peiriant hapchwarae mewn safle trwyddedig lle bo safleoedd a drwyddedwyd ar gyfer alcohol yn gofyn am fwy na dau beiriant
- Caniatáu peiriannau hapchwarae lle caiff symiau bach eu mentro, mewn canolfannau adloniant teuluol didrwydded
- Rhoi Hysbysiadau Dros Dro
- Cofrestru Loteriau Cymdeithasau Bychain
- Rhoi hawlenni ar gyfer hapchwarae am wobrau
- Derbyn rhybuddion Defnydd Dros Dro
- Derbyn rhybuddion Defnydd Achlysurol

4. Awdurdod Cymwys ar gyfer Amddiffyn Plant

O dan Reoliadau (Datganiad Polisi Awdurdod Trwyddedu) (Cymru a Lloegr) 2006 Deddf Gamblo 2005 (y "**Rheoliadau Polisi**") mae'n ofynnol i'r Cyngor nodi'r egwyddorion y bydd yn eu cymhwyso wrth weithredu ei bwerau o dan Adran 157(h) y Ddeddf i ddynodi, yn ysgrifenedig, gorff sydd yn gymwys i gynghori'r awdurdod ynghylch amddiffyn plant rhag niwed. Yr egwyddorion yw:

- Yr angen i'r corff fod yn gyfrifol am ardal sydd yn cynnwys y cyfan o ardal yr Awdurdod Trwyddedu; a

- Yr angen i'r corff fod yn atebol i unigolion a etholwyd yn ddemocrataidd yn hytrach nag unrhyw grwpiau a fyddai'n cael budd eu hunain.

Gan hynny, mae'r Cyngor yn dynodi Gwasanaethau Plant a Theuluoedd Ynys Môn i'r diben hwn.

Mae'r Cyngor yn cydnabod y bydd efallai yn ddoeth i sefydliadau eraill gyflawni'r swyddogaeth hon os bydd y Cyngor yn credu mai dyna sydd yn iawn er mwyn atal niwed corfforol, moesol neu seicolegol i blant.

5. Pennu Buddgyfranogwyr

O dan y Rheoliadau Polisi mae'n ofynnol i'r Cyngor nodi'r egwyddorion y bydd yn eu cymhwyso wrth weithredu ei bwerau o dan Adran 158 y Ddeddf i benderfynu a yw unigolyn yn fuddgyfranogwr mewn perthynas â thrwydded eiddo, neu mewn perthynas â chais ar gyfer neu mewn perthynas â thrwydded eiddo.

Mae'r Ddeddf yn diffinio unigolyn fel buddgyfranogwr mewn perthynas â thrwydded eiddo os yw, ym marn yr Awdurdod Trwyddedu sy'n rhoi'r drwydded neu y gwneir y cais iddo:

- yn byw yn ddigon agos i'r safle i fod yn debygol o gael ei effeithio gan y gweithgareddau awdurdodedig;
- yn meddu ar fuddiannau busnes a allai gael eu heffeithio gan y gweithgareddau awdurdodedig; gallai hyn gynnwys hefyd, er enghraifft, gymdeithasau masnach, elusennau, grwpiau ffydd a phractisau meddygol; neu
- yn cynrychioli unigolion sy'n bodloni un o'r diffiniadau uchod (er enghraifft Cymdeithasau Preswylwyr a Thenantiaid).

Lle bo unigolyn, ni waeth a yw'n cael ei effeithio'n uniongyrchol gan gais am Drwydded Eiddo neu a yw'n byw yn agos at yr eiddo lle gwnaed cais o'r fath neu beidio, yn cynnig ei hun i gynrychioli buddiannau rhai sy'n byw yn y cyffiniau, fe all yr Awdurdod Trwyddedu ofyn i'r unigolyn hwnnw ddarparu tystiolaeth briodol ei fod yn gweithredu fel cynrychiolydd i rywrai eraill.

Pan ystyrir a yw unigolyn yn fuddgyfranogwr ai peidio, bydd pob achos yn cael ei farnu yn ôl ei deilyngdod, gan ystyried yr amgylchiadau perthnasol gan gynnwys y rhai a gynhwysir yng Nghanllawiau'r Comisiwn ar gyfer Awdurdodau Trwyddedu.

Ni fydd y Cyngor yn ceisio pennu rheol sefydlog o ran pwy sy'n gymwys o dan yr amodau uchod ond mae o'r farn y bydd yn rhaid ystyried pob achos yn unol â'r ffeithiau penodol a barnu pob achos yn ôl ei deilyngdod.

Pan gyfeirir yn y Polisi Gamblo hwn at "**Fuddgyfranogwr**" cyfeirio a wneir at yr unigolion hynny yr ystyrir eu bod yn fuddgyfranogwyr mewn perthynas â'r amgylchiadau perthnasol yn unol â'r polisi uchod.

6. Cyfnewid Gwybodaeth

Mae'r Rheoliadau Polisi yn mynnu bod y Cyngor yn nodi pa egwyddorion y bydd yn eu cymhwyso wrth weithredu ei swyddogaethau o dan adrannau 29 a 30 y Ddeddf mewn perthynas â chyfnewid gwybodaeth rhwng y Cyngor a'r Comisiwn, a'r swyddogaethau o dan adran 350 y Ddeddf mewn perthynas â chyfnewid gwybodaeth rhwng y Cyngor ac unigolion eraill a restrir yn Atodlen 6 i'r Ddeddf.

Bydd y Cyngor yn gweithredu'n unol â darpariaethau'r Ddeddf pan gyfnewidir unrhyw wybodaeth, ac mae'n cydnabod nad oes dim yn y Ddeddf i awdurdodi datgeliad sydd yn mynd yn groes i Ddeddf Diogelu Data 2018 na'r Rheoliad Cyffredinol ar Ddiogelu Data, 2018. Bydd y Cyngor hefyd yn gweithredu'n unol â chanllawiau perthnasol a gyhoeddwyd gan y Comisiwn, yn ogystal â rheoliadau perthnasol a wnaed o dan y Ddeddf. Bydd yn mabwysiadu egwyddorion gwell rheoleiddio sef y dylid cynnal gweithgareddau rheoleiddiol mewn modd tryloyw, atebol, cymesur a chyson ac y dylid targedu'r gweithgareddau at yr achosion hynny yn unig lle mae angen gweithredu. Y nod yw hyrwyddo ffyrdd effeithlon ac effeithiol o archwilio a gorfodi at ddibenion rheoleiddiol, sydd yn gwella'r canlyniadau rheoleiddiol heb fod yn fwrn ar fusnesau yn ddianghenraid.

Mae'r Cyngor yn bwriadu i'w brosesau ar gyfer gwneud penderfyniadau fod yn dryloyw. I'r diben hwnnw, fe rennir yr holl sylwadau a wneir i'r Cyngor tra bo cais yn cael ei wneud ar gyfer Trwydded Eiddo â phawb sydd a wnelo â'r cais hwnnw (sef yr ymgeisydd, yr Awdurdodau Cyfrifol ac unrhyw Fuddgyfranogwyr).

Bydd y Cyngor yn cydymffurfio â deddfwriaeth rhyddid gwybodaeth (gan gynnwys Deddf Rhyddid Gwybodaeth 2000 heb gyfyngiad) i'r graddau y mae deddfwriaeth o'r fath yn berthnasol i'r Cyngor ac i'r wybodaeth dan sylw.

Nid yw'r Cyngor ar hyn o bryd yn bwriadu sefydlu protocolau ychwanegol mewn perthynas â chyfnewid gwybodaeth ond fe barheir i adolygu hyn. Os sefydlir unrhyw brotocolau o'r fath gyda chyrrff eraill mewn perthynas â chyfnewid gwybodaeth yna fe sicrheir bod y polisïau hynny ar gael i'r cyhoedd.

Gall y Cyngor o bryd i'w gilydd weithredu ei bwerau o dan adran 115 Deddf Trosedd ac Anhrefn 1998 er mwyn cyfnewid data a gwybodaeth â'r heddlu a phartïon eraill (er enghraifft swyddog gorfodi, awdurdod trwyddedu, CThEM, y Tribiwnlys Haen Gyntaf a/neu yr Ysgrifennydd Gwladol) er mwyn cyflawni ei amcan statudol i leihau trosedd yn yr ardal.

7. Archwilio ac Achosion Troseddol

O dan y Rheoliadau Polisi mae'n ofynnol i'r Cyngor nodi'r egwyddorion y bydd yn eu cymhwyso wrth weithredu ei swyddogaethau o dan adran 15 y Ddeddf o ran archwilio safleoedd; a'r pwerau o dan adran 346 y Ddeddf i gychwyn achos troseddol mewn perthynas â'r troseddau a nodwyd yn yr adran honno.

Bydd y Cyngor yn dilyn arweiniad Canllawiau'r Comisiwn ar gyfer Awdurdodau Trwyddedu, Cod y Rheoleiddwyr a Pholisi Gorfodi'r Cyngor a bydd yn ystyried canllawiau'r Comisiwn ar bryniannau prawf pan ystyrir gwneud pryniannau prawf mewn safleoedd gamblo. Bydd y Cyngor hefyd yn dilyn ei bolisïau a'i weithdrefnau ei hun o ran defnyddio prawf-brynwyr sydd dan oed.

Bydd y Cyngor yn monitro ac yn ystyried gwaith y Weithrediaeth Gwell Rheoleiddio wrth i'r Weithrediaeth ystyried swyddogaethau rheoleiddiol awdurdodau lleol.

Wrth gyflawni ei swyddogaethau a'i bwerau o dan y Ddeddf mewn perthynas â gorfodi, bydd y Cyngor yn ceisio:

- **Gweithredu mewn modd cymesur:** dylai rheoleiddwyr ymyrryd pan fydd angen yn unig; dylai'r dulliau datrys fod yn briodol i'r risg sy'n bodoli a dylid darganfod beth yw'r costau a'u cadw mor isel ag y bo'r modd.
- **Bod yn atebol:** bydd rheoleiddwyr yn gallu cyfiawnhau penderfyniadau a byddant yn cael eu harchwilio gan y cyhoedd.
- **Bod yn gyson:** bydd y rheolau a'r safonau yn gyd gysylltiedig ac yn cael eu rhoi ar waith mewn modd teg.
- **Bod yn dryloyw:** bydd rheoleiddwyr yn agored ac yn ceisio cadw rheoliadau yn syml a hawdd eu deall.
- **Targedu gwaith gorfodi:** bydd y rheoleiddio'n canolbwyntio ar y broblem gan achosi cyn lleied o faich dianghenraid ag y bo modd i fusnesau.

Bydd safleoedd yn cael eu harchwiliadau rheolaidd yn unol â chynllun. Bydd amllder yr archwiliadau yn cael ei bennu yn unol â'r risg sy'n perthyn i'r safle h.y. bydd y safleoedd yr ystyrir eu bod yn peri risg mwy yn cael eu harchwilio'n amlach na'r rhai sy'n peri risg is.

Wrth bennu'r risg, fe ystyrir:

- natur y gweithgareddau gamblo sy'n cael eu cynnal yn y safle;
- lleoliad y safle mewn perthynas ag ysgolion ac ati; a'r
- y trefniadau a wnaed gan y rheolwyr er mwyn cyflawni'r amcanion trwyddedu.

Efallai y cynhelir ymweliadau monitro ychwanegol, yn ôl doethineb tîm trwyddedu'r Cyngor, os ystyrir bod hyn yn angenrheidiol er mwyn bodloni gofynion yr amcan trwyddedu neu os derbynir cwyn. Bydd yr Ardal yn cael ei monitro i sicrhau nad oes unrhyw safleoedd didrwydded.

Bydd y Cyngor yn ymdrechu i gydweithio â'r heddlu er mwyn gorfodi'r ddeddfwriaeth drwyddedu. Mae'r ddeddfwriaeth yn annog yr heddlu i rannu gwybodaeth am drwyddedigion a safleoedd trwyddedig o dan Ddeddf Trosedd ac Anhrefn 1998. Mae gan y Cyngor bolisi gorfodi cyffredinol sydd yn unol â'r codau ymarfer a ddatblygwyd gan Wasanaeth Erlyn y Goron ac a fydd yn gymwys lle bo hynny'n briodol mewn perthynas â rheoli achosion troseddol.

Y Comisiwn yw'r corff gorfodi ar gyfer trwyddedau Gweithredu a Phersonol. Ni fydd pryderon ynghylch gwneuthuriad peiriannau hapchwarae, nac ynghylch eu cyflenwi na'u trwsio yn cael sylw gan y Cyngor ond fe ddylid hysbysu'r Comisiwn amdanynt.

8. Ffactorau perthnasol wrth ystyried ceisiadau ac adolygiadau

8.1 Ceisiadau

I wneud cais am Drwydded Safle, rhaid i unigolyn naill ai:

- ddal Trwydded Weithredu i'w awdurdodi i gynnal y gweithgaredd y ceisir Trwydded Safle ar ei gyfer; neu
- fod wedi gwneud cais am Drwydded Weithredu nad yw wedi cael ei benderfynu.

Gyda cheisiadau ar gyfer rhoi, trosglwyddo neu amrywio Trwydded Safle, mae'n rhaid cyflwyno asesiad sy'n dangos sut y bydd yr ymgeisydd yn hyrwyddo'r Amcanion Trwyddedu, ar ffurf Cofrestr Weithredu ysgrifenedig. Gall yr Ymgeisydd ofyn i'r Cyngor ei gynghori ynghylch pa fath o wybodaeth sydd i'w darparu.

Pan wneir cais am Drwydded Safle newydd (neu amrywiad ar Drwydded Safle sy'n bodoli eisoes) mae'n rhaid i'r ymgeisydd hefyd gynnal Asesiad Risg Lleol.

Bydd lefel y manylion sydd i'w darparu yn gymesur â graddfa a natur y cais a wneir.

Ystyrir pob cais yn unigol yn ôl ei deilyngdod ac yn unol â'r Ddeddf, y canllawiau perthnasol a'r Polisi Gamblo hwn.

8.2 Gwrthwynebu a Gwneud Sylwadau ac Adolygu Cais

Mae gan Fuddgyfranogwr neu Awdurdod Cyfrifol hawl i wneud sylwadau perthnasol yn ysgrifenedig ynglŷn â chais neu i ofyn i drwydded gael ei hadolygu.

Yr unig sylwadau sydd yn debygol o fod yn berthnasol yw rhai sy'n ymwneud â'r Amcanion Trwyddedu neu sy'n codi materion o dan y Polisi Gamblo hwn.

Rhoddir ystyriaeth briodol i bob sylw perthnasol oni bai ei fod yn ddisylwedd neu'n flinderus. Ar sail y ffeithiau y penderfynir a yw sylw'n ddisylwedd neu'n flinderus ac fe benderfynir ar bob achos yn unigol.

Pan benderfynir ar gais i roi Trwydded Safle neu i adolygu trwydded safle, fe ystyrir pa mor agos yw'r safle at ysgolion, canolfannau ar gyfer oedolion agored i niwed, neu ardaloedd preswyl lle mae llawer o deuluoedd sydd â phlant.

Bydd y penderfyniad, a yw safle o'r fath yn agos iawn at y safle gamblo arfaethedig ai peidio, yn amrywio yn unol â maint a natur y safle gamblo dan sylw.

Mae Canllawiau'r Comisiwn ar gyfer Awdurdodau Trwyddedu a'r Amodau a'r Codau Ymarfer ar gyfer Trwyddedau yn nodi materion ychwanegol y mae'n rhaid i'r Cyngor eu hystyried wrth edrych ar geisiadau am Drwyddedau Safle.

Lle darperir cyfleusterau gamblo mewn safle fel gweithgaredd ychwanegol i brif ddiben y safle (e.e. manau gwasanaeth gerllaw ffyrdd a chanolfannau siopa), bydd y Cyngor yn disgwyl i'r ardal gamblo gael ei diffinio'n glir a chael ei goruchwyllo'n ddigonol bob amser.

Bydd y Cyngor yn ystyried y ffactorau hyn a ffactorau perthnasol eraill wrth wneud ei benderfyniad, yn unol â holl amgylchiadau'r achos.

Penderfynir pob achos yn ôl ei deilyngdod a bydd yn dibynnu i raddau helaeth ar y math o gamblo y cynigir ei gynnal yn y safle. Felly, os gall ymgeisydd brofi'n effeithiol sut y gellid datrys pryderon ynghylch yr Amcanion Trwyddedu, fe gaiff hynny ei ystyried.

8.3 Ystyriaethau Amherthnasol

Nid yw gwrthwynebiad moesol i gamblo yn rheswm dilys dros wrthod ceisiadau am Drwyddedau Safle. Dylid nodi hefyd nad yw atal niwsans cyhoeddus ac ymddygiad gwrthgymdeithasol yn amcanion trwyddedu penodol (yn wahanol i'r sefyllfa o dan Ddeddf Trwyddedu 2003).

Yn unol â'r Ddeddf, pan benderfynir a ddylid rhoi Trwydded Safle ai peidio, ni fydd y Cyngor yn rhoi sylw i'r galw disgwylidig am y safle gamblo sydd yn destun y cais.

8.4 Amodau

Cymhwysir rhai amodau i Drwyddedau Safle yn rhinwedd y Ddeddf (a rheoliadau a wneir dan y Ddeddf). At hynny, mae gan y Cyngor bŵer dan y Ddeddf i osod amodau pan fydd yn rhoi Trwydded Safle.

Wrth weithredu'r pŵer hwn, rhaid i'r Cyngor roi sylw i'w gyfrifoldebau dan y Ddeddf ac i'r polisi a nodir yn y paragraff hwn. Wrth ystyried gosod amodau, bydd y Cyngor yn gwneud defnydd o'r cyngor a'r canllawiau a roddwyd gan y Comisiwn a bydd raid iddo ystyried amgylchiadau pob achos unigol yn ôl ei deilyngdod.

Ni fydd y Cyngor yn gosod amodau ar Drwydded Safle oni bai fod y Cyngor yn ystyried bod amodau o'r fath yn angenrheidiol, rhesymol a chymesur i'r defnydd o'r safle ar gyfer gamblo yn unol â'r Amcanion Trwyddedu, y canllawiau a roddwyd gan y Comisiwn, codau ymarfer y Comisiwn a'r Polisi Gamblo hwn.

Wrth ystyried unrhyw gais, bydd yr Awdurdod Trwyddedu yn ceisio osgoi dyblygu gwaith cyfundrefnau rheoleiddio eraill hyd y bo modd ac fel rheol fe ystyrir nad oes angen amodau os yw'r Cyngor o'r farn bod y materion y bwriedir i'r amodau roi sylw iddynt eisoes yn cael eu trin yn ddigonol gan ddeddfwriaeth arall.

Ni roddir amodau heblaw er mwyn bodloni gofynion yr Amodau Trwyddedu. Bydd amodau yn rhai cymesur a byddant yn briodol ar gyfer:

- y busnes, y sefydliad neu'r unigolyn dan sylw;
- graddfa'r gweithgaredd gamblo a nodir yn y cais; a'r
- risgiau a wêl y Cyngor.

Hyd y bo modd, bydd amodau a roddir ar Drwyddedau Safle yn adlewyrchu strategaethau atal trosedd yn lleol. Er enghraifft, efallai y bydd yn briodol gosod camerâu cylch cyfyng mewn rhai safleoedd.

Pan ystyrir pa amodau sydd i'w rhoi ar drwyddedau, bydd y Cyngor yn canolbwyntio'n bennaf ar effaith uniongyrchol y gweithgareddau sy'n digwydd mewn safle trwyddedig ar aelodau'r cyhoedd sy'n byw, yn gweithio neu yn gwneud pethau arferol yn yr ardal dan sylw.

Yn hyn o beth, mae'r Cyngor yn cydnabod, ar wahân i'r swyddogaeth drwyddedu, bod nifer o fecanweithiau eraill ar gael i fynd i'r afael ag ymddygiad afreolus a all ddigwydd y tu allan i safleoedd trwyddedig, gan gynnwys:

- rheolaeth gynllunio;
- mesurau parhaus i greu amgylchedd diogel a glân mewn partneriaeth â busnesau lleol, gweithredwyr cludiant ac adrannau eraill y Cyngor;
- cydgysylltu'n rheolaidd â'r heddlu ar faterion yn ymwneud â gorfodi'r gyfraith o ran anhrefn ac ymddygiad gwrth-gymdeithasol;
- pŵer yr heddlu, Awdurdodau Cyfrifol eraill neu Fuddgyfranogwr i wneud cais

am gael adolygu'r Drwydded Safle.

8.5 Mynediad

Mae'r rheoliadau a wnaed o dan y Ddeddf yn nodi'r darpariaethau mynediad ar gyfer pob math o safle yng Nghymru a Lloegr.

Wrth adolygu cais, bydd y Cyngor yn rhoi ystyriaeth arbennig i unrhyw faterion sy'n ymwneud ag israniadau o fewn adeilad neu blot unigol a bydd yn sicrhau y cedwir at yr amodau gorfodol mewn perthynas â mynediad.

Yn y cyd-destun hwn, bydd y Cyngor yn ystyried y ffactorau a ganlyn mewn perthynas â safle sy'n destun cais am Drwydded Safle:

- a yw'r safle wedi cofrestru ar wahân ar gyfer trethi busnes;
- perchnogaeth safleoedd cyfagos;
- a oes modd cael mynediad i safleoedd cyfagos o'r stryd neu dramwyfa gyhoeddus; ac
- ai dim ond o safle gamblo trwyddedig arall y gellir cael mynediad i'r safle.

Nodir isod ddarpariaethau perthnasol y Comisiwn Gamblo ar gyfer pob math o safle:

Casinos:

Mae'n rhaid i'r brif fynedfa i'r safle fod o stryd. Yn y cyd-destun hwn mae "stryd" yn cynnwys unrhyw bont, ffordd, lôn, troedffordd, tanlwybr, sgwâr, cwrt, ale neu dramwy (gan gynnwys tramwy trwy safle caeedig fel rhodfa siopa), boed yn ffordd drwodd neu beidio.

Ni chaiff unrhyw fynediad i gasino fod o safle a ddefnyddir yn unig neu yn bennaf gan blant a/neu bobl ifanc.

Ni chaniateir i unrhyw gwsmer allu mynd i mewn i gasino yn uniongyrchol o safle arall sy'n desun Trwydded Safle ar gyfer gamblo.

Canolfan Hapchwarae i Oedolion:

Ni chaniateir i unrhyw gwsmer allu mynd i mewn i gasino yn uniongyrchol o safle arall sy'n desun Trwydded Safle ar gyfer gamblo.

Siopau Betio:

Mae'n rhaid i'r mynediad fod o stryd (gweler y diffiniad uchod) neu o set o safleoedd eraill sy'n destun Trwydded Safle ar gyfer betio.

Ni chaniateir mynediad uniongyrchol i siop fetio o safle arall a ddefnyddir ar gyfer manwerthu nwyddau neu wasanaethau.

Traciau:

Ni ddylai unrhyw gwsmer allu cael mynediad i'r safle yn uniongyrchol o:

- gasino; neu
- ganolfan hapchwarae i oedolion.

Safle Bingo:

Ni ddylai unrhyw gwsmer allu cael mynediad i'r safle yn uniongyrchol o:

- gasino;
- canolfan hapchwarae i oedolion; neu
- safle betio, ac eithrio trac.

Canolfan Adloniant Teuluol:

Ni ddylai unrhyw gwsmer allu cael mynediad i'r safle yn uniongyrchol o:

- gasino;
- canolfan hapchwarae i oedolion; neu
- safle betio, ac eithrio trac.

Ceir canllawiau pellach ar y mater hwn yn Rhan 7, Canllawiau'r Comisiwn ar gyfer Awdurdodau Trwyddedu a bydd yr awdurdod hwn yn ystyried y rheini hefyd wrth wneud penderfyniadau.

8.6 Canolfannau Adloniant Teuluol Didrwydded

Lle bo unigolyn yn bwriadu gweithredu sefydliad yn llwyr neu yn bennaf er mwyn cynnig peiriannau hapchwarae, ac nad oes gan y sefydliad Drwydded Safle berthnasol, gall yr unigolyn hwnnw wneud cais i'r Cyngor am hawlen i weithredu Canolfan Adloniant Teuluol ddirwydded (ar yr amod y cydymffurfir â'r darpariaethau perthnasol a nodir yn y Ddeddf a'r rheoliadau a'r canllawiau perthynol i'r Ddeddf).

Ni ellir caniatáu cais am hawlen o'r fath oni bai fod y Cyngor yn fodlon y bydd y safle'n cael ei ddefnyddio fel Canolfan Adloniant Teuluol ddirwydded a rhaid i ymgynghoriad fod wedi ei gynnal ynghylch y cais â phrif swyddog yr heddlu.

Bydd yr ystyriaethau perthnasol ar gyfer y Cyngor pan ystyria a ddylid rhoi hawlen o'r fath yn cynnwys (yn ddigyfngiad) addasrwydd yr ymgeisydd, gan gynnwys unrhyw euogfarn a all olygu bod yr ymgeisydd yn anaddas i weithredu canolfan adloniant teuluol, ac addasrwydd y safle o ran lleoliad ac o ran materion yn ymwneud ag anhrefn.

Mae'r Cyngor yn disgwyl i unrhyw ymgeisydd am hawlen o'r fath fod wedi sefydlu polisiau a gweithdrefnau i amddiffyn plant rhag niwed. Yn y cyd-destun hwn ni fydd niwed yn gyfyngedig i niwed oherwydd gamblo ond mae'n cynnwys ystyriaethau ehangach mewn perthynas ag amddiffyn plant megis hyfforddi staff ar gyfer adegau pan amheuir triwantiaeth, a sut i drin plant nad oes neb yn eu gorchwyllo, plant ifanc iawn, neu blant sy'n achosi anhrefn yn y safle ac o'i amgylch.

Dylai darpar ymgeiswyr roi sylw i'r darpariaethau perthnasol yn y Ddeddf, y rheoliadau perthnasol a'r canllawiau perthnasol o ran pa gategoriâu o beiriant hapchwarae y caniateir eu defnyddio mewn Canolfan Adloniant Teuluol Ddirwydded (neu unrhyw sefydliad arall a drwyddedir neu a ganiateir mewn modd arall gan y Cyngor).

8.7 Loteriau Cymdeithasau Bychain

Y Cyngor sydd yn gyfrifol am gofrestru cymdeithasau i redeg Loteriau Cymdeithasau Bychain. Dylai ymgeiswyr a gweithredwyr roi sylw i'r darpariaethau perthnasol yn y Ddeddf ac i'r rhannau perthnasol o Ganllawiau'r Comisiwn ar gyfer Awdurdodau Trwyddedu.

Bydd yr Awdurdod yn dilyn trefn seiliedig ar risg wrth gyflawni ei gyfrifoldebau gorfodi ar gyfer loteriau cymdeithasau bychain. Mae'r awdurdod hwn o'r farn y gallai'r rhestr isod, er nad yw'n rhestr orfodol, effeithio ar statws risg y gweithredwr:

- cyflwyno ffurflenni'n hwyr (rhaid cyflwyno ffurflenni cyn pen tri mis wedi'r dyddiad pan dynnwyd y loteri);
- cyflwyno ffurflenni anghyflawn neu anghywir; a
- mynd dros yr uchafsymiau ar gyfer loteriau cymdeithasau bychain.

9. Gwneud Penderfyniadau

9.1 Dirprwyo Swyddogaethau

Mae'r Ddeddf yn gwneud darpariaeth fel y gall y Pwyllgor Trwyddedu, Is-bwyllgor, neu un neu ragor o swyddogion y dirprwyir awdurdod iddynt, gyflawni rhai o bwerau a dyletswyddau'r Awdurdod Trwyddedu.

Ystyrir mai gweinyddol i raddau helaeth fydd llawer o'r swyddogaethau ac ni chredir y bydd dim cynhennus yn eu cylch. Er budd effeithlonrwydd a chost-effeithiolrwydd, cyflawnir y rhan fwyaf o'r rhain gan swyddogion.

Mae rhestr o'r swyddogaethau trwyddedu a sut y caniateir eu dirprwyo o dan y Ddeddf i'w gweld yn Atodiad 3.

9.2 Y Drefn Apelio

Mae'r Ddeddf yn gwneud darpariaeth fel y bydd gan ymgeiswyr, trwyddedeion a'r rhai sy'n gwneud sylwadau perthnasol mewn perthynas â cheisiadau i'r Awdurdod Trwyddedu hawl mewn rhai achosion i apelio yn erbyn penderfyniadau a wneir gan y Cyngor: nodir hyn yn llawnach yn adran 206 y Ddeddf.

Er mwyn gwneud apêl, dylai'r apelydd roi rhybudd i Lys Ynadon Caernarfon, o fewn 21 diwrnod, gan ddechrau ar y diwrnod pan hysbyswyd yr apelydd gan y Cyngor am y penderfyniad yr apelir yn ei erbyn.

Wrth benderfynu'r apêl, gall y Llys:

- wrthod yr apêl;
- roi yn lle'r penderfyniad yr apeliwyd yn ei erbyn, unrhyw benderfyniad arall y gallasai'r Cyngor ei wneud;
- cyfeirio'r achos i'r Cyngor, i ddelio â'r apêl yn unol â chyfarwyddyd y Llys.
- gwneud gorchymyn ynglŷn â chostau.

9.3 Cwynion yn erbyn Safleoedd Trwyddedig a Chyfarfodydd Cymrodeddu

Bydd y Cyngor yn ymchwilio i gwynion yn erbyn safleoedd trwyddedig, mewn perthynas â materion sydd a wnelo â'r Amcanion Trwyddedu. I ddechrau, anogir achwynyddion i grybwyll y gŵyn yn uniongyrchol wrth y trwyddedai neu'r busnes dan sylw er mwyn ceisio datrys y mater yn lleol.

Lle bo Buddgyfranogwr wedi gwneud sylwadau dilys ynghylch safle trwyddedig neu gais dilys yn gofyn i Drwydded Safle gael ei hadolygu, gall y Cyngor argymhell yn gyntaf fod cyfarfod cymrodeddu yn cael ei gynnal er mwyn rhoi sylw i'r materion sy'n peri pryder a chael goleuni arnynt.

Nid yw argymhelliad o'r fath yn rhwymo unrhyw barti ac ni fydd yn rhagfarnu hawl unrhyw Fuddgyfranogwr i fynnu bod y Cyngor yn ystyried ei sylwadau neu ei gais dilys na hawl unrhyw ddeilydd trwydded i wrthod cymryd rhan mewn cyfarfod cymrodeddu.

9.4 Adolygu Trwyddedau

Bydd y Cyngor yn adolygu Trwydded Safle os bydd yn derbyn cais ffurfiol i gynnal adolygiad o'r fath gan Fuddgyfranogwr neu Awdurdod Cyfrifol yn unol â'r Ddeddf.

Gall cais o'r fath (ond nid oes raid iddo) gynnwys sylwadau i'r perwyl bod un neu ragor o'r gweithgareddau a ganlyn wedi cael eu cynnal yn y safle neu yn cael eu cynnal yno:

- defnyddio safle trwyddedig er mwyn gwerthu a dosbarthu cyffuriau Dosbarth A a gwyngalchu elw troseddau yn ymwneud â chyffuriau;
- defnyddio safle trwyddedig i werthu a dosbarthu arfau tanio anghyfreithlon;
- defnyddio safle trwyddedig ar gyfer puteindra neu werthu pornograffi anghyfreithlon;
- defnyddio safle trwyddedig fel canolfan ar gyfer gweithgaredd troseddol a drefnir;
- defnyddio safle trwyddedig i drefnu camdriniaeth neu ymosodiadau hiliol, homoffobig neu rywiol;
- defnyddio safle trwyddedig i werthu tybaco neu nwyddau sydd wedi eu smyglo;
- defnyddio safle trwyddedig i werthu nwyddau sydd wedi eu dwyn a/neu
- weithgareddau a all beri risg i blant a/neu unigolion agored i niwed.

Gall y Cyngor (ond nid oes raid iddo) wrthod cais am adolygiad os yw o'r farn bod un neu ragor o'r isod yn berthnasol:

- bod y sail yn ddisylwedd;
- bod y sail yn flinderus;
- bod y sail yn amherthnasol;
- ei bod yn sicr na fyddai'r sail yn peri i'r Cyngor ddiddymu neu atal trwydded na gosod na thynnu amodau oddi ar y Drwydded Safle;
- bod y sail fwy na heb yr un fath â'r sail a enwyd mewn cais blaenorol mewn perthynas â'r un safle; neu
- bod y sail fwy na heb yr un fath â sylwadau a wnaed pan ystyriwyd y cais am Drwydded Safle.

Gall y Cyngor hefyd ddewis adolygu Trwydded Safle yn ôl ei ddoethineb ei hun.

Unwaith y bydd adolygiad wedi ei gwblhau, mae'n rhaid i'r Cyngor, cyn gynted ag y bo modd, roi gwybod am ei benderfyniad i:

- ddeilydd y drwydded;

- y sawl a wnaeth gais am adolygiad (os yn berthnasol);
- y Comisiwn
- unrhyw unigolyn a wnaeth sylwadau;
- Prif Swyddog yr Heddlu; a
- Chyllid a Thollau Ei Mawrhydi

9.5 Adnewyddu

Atgoffeir y rhai sy'n dal hawlenni 10 mlynedd ar gyfer hapchwarae mewn clybiau, peiriannau mewn clybiau a chanolfannau adloniant teuluol didrwydded, mai cyfrifoldeb deiliaid yr hawlenni yw sicrhau y gwneir cais mewn da bryd.

9.6 Hawlenni hapchwarae mewn clybiau a hawlenni peiriannau mewn clybiau

Ni chaiff yr awdurdod wrthod cais heblaw am un neu ragor o'r rhesymau a ganlyn:

- (a) (i) ar gyfer **hawlen hapchwarae mewn clybiau**: nad yw'r ymgeisydd yn glwb aelodau nac yn sefydliad lles glowyr
- (ii) ar gyfer **hawlen peiriannau mewn clybiau**: nad yw'r ymgeisydd yn glwb aelodau, sefydliad lles glowyr na chlwb masnachol
- (b) bod y safle'n cael ei ddefnyddio'n bennaf gan blant neu bobl ifanc
- (c) bod ymgeisydd wedi cyflawni trosedd neu wedi torri un o amodau'r hawlen
- (ch) bod hawlen y bu ymgeisydd yn ei dal wedi cael ei chanslo yn ystod y deng mlynedd diwethaf
- (d) bod y Comisiwn neu brif swyddog yr heddlu yn lleol wedi mynegi gwrthwynebiad.

Ni chaiff yr awdurdod ganslo hawlen heblaw am un o'r rhesymau a ganlyn:

- (a) bod y safle'n cael ei ddefnyddio yn llwyr neu yn bennaf gan blant neu bobl ifanc
- (b) bod trosedd wedi ei chyflawni neu y torrwyd un o amodau'r hawlen yn ystod gweithgareddau hapchwarae.

Mae'n rhaid gwneud cais am adnewyddu hawlen yn ystod y cyfnod sy'n dechrau dri mis cyn i'r drwydded ddod i ben ac sy'n gorffen chwe wythnos cyn iddi ddod i ben. Mae'r drefn ar gyfer adnewyddu yr un fath ag ar gyfer gwneud cais. Gall hawlenni a roddwyd fynd yn ddi-rym mewn rhai amgylchiadau a gallant gael eu canslo a'u hamrywio.

Ni chwtogir hyd yr hawlen tra bydd cais am ei hadnewyddu, gan gynnwys apêl yn erbyn penderfyniad i beidio â'i hadnewyddu, yn cael ei ystyried.

Os bydd gan yr ymgeisydd dystysgrif safle clwb ar yr adeg pan adnewyddir hawlen, fe ddilynir y drefn llwybr carlam, fel sy'n digwydd pan ymgeisir am yr hawlen i ddechrau.

9.7 Canolfannau Adloniant Teuluol Didrwydded

Mae'n rhaid gwneud cais am adnewyddu hawlen yn ystod y cyfnod sy'n dechrau chwe mis cyn i'r drwydded ddod i ben ac sy'n gorffen dau fis cyn iddi ddod i ben. Mae'r drefn

ar gyfer adnewyddu yr un fath ag ar gyfer gwneud cais. Ni chaiff yr awdurdod wrthod adnewyddu hawlen heblaw ar y sail:

- y gwrthodwyd mynediad i un o swyddogion awdurdodedig yr awdurdod lleol i'r safle heb esgus rhesymol
- na fyddai adnewyddu'r hawlen yn rhesymol gyson â'r amcanion trwyddedu. Yn hyn o beth, bydd y Cyngor wedi manteisio ar ymgynghori â phrif swyddog yr heddlu a bydd yn ymwybodol o unrhyw bryderon sydd wedi codi ynghylch y defnydd o'r safle yn ystod cyfnod yr hawlen.

Ni chwtogir hyd yr hawlen tra bydd cais am ei hadnewyddu, gan gynnwys apêl yn erbyn penderfyniad i beidio â'i hadnewyddu, yn cael ei ystyried.

9.8 Hawlenni hapchwarae am wobrau

Mae'n rhaid gwneud cais am adnewyddu hawlen yn ystod y cyfnod sy'n dechrau chwe mis cyn i'r drwydded ddod i ben ac sy'n gorffen dau fis cyn iddi ddod i ben. Mae'r drefn ar gyfer adnewyddu yr un fath ag ar gyfer gwneud cais.

Ni fydd hawlen yn peidio â bod yn ddilys tra bydd cais am ei hadnewyddu, gan gynnwys apêl yn erbyn penderfyniad i beidio â'i hadnewyddu, yn cael ei ystyried.

10. Datganiad ynghylch penderfyniadau am gasinos

Nid oes ar hyn o bryd unrhyw gasino'n gweithredu o fewn y Sir.

Mae trwyddedu casinos newydd yn cael ei reoleiddio gan y Ddeddf a'r rheoliadau perthnasol iddi. Nid yw'r Cyngor yn un o'r Awdurdodau Trwyddedu sydd â phwerau i roi Trwyddedau Safle ar gyfer casinos.

Yn ogystal, mae'r Ddeddf yn rhoi disgrisiwn i bob Awdurdod Trwyddedu gyhoeddi penderfyniad i beidio â rhoi trwyddedau safle ar gyfer casinos.

Nid yw'r Cyngor ar hyn o bryd wedi gwneud penderfyniad o'r fath i wahardd casinos.

Bydd y Cyngor yn parhau i adolygu mater Trwyddedau Safle ar gyfer casinos ac fe all newid ei bolisi mewn perthynas â hyn fel y gwêl yn dda. Os digwydd hynny, bydd y Cyngor yn ufuddhau i'r gyfraith berthnasol ac yn rhoi sylw i ganllawiau swyddogol perthnasol.

11. Cyfundrefnau rheoliadol eraill

Wrth ystyried materion mewn perthynas â'r polisi hwn, bydd yr Awdurdod Trwyddedu yn ceisio osgoi dyblygu â chyfundrefnau rheoliadol eraill hyd y bo modd. Lle bo cyfundrefnau rheoliadol eraill yn bodoli, ni fydd y polisi hwn yn ceisio gosod unrhyw amod a fyddai'n dyblygu gofynion deddfwriaethol eraill. Yn yr un modd, pan

benderfynir ar geisiadau neu apeliadau, fe roddir ystyriaeth i'r Ddeddf a ffactorau perthnasol y manylir arnynt yn y polisi hwn.

12. Y galw am safleoedd hapchwarae

Bydd pob cais am drwydded safle hapchwarae yn cael ei ystyried yn ôl ei deilyngdod. Ni fydd ystyried y galw disgwylidig am safleoedd hapchwarae yn ffactor berthnasol wrth benderfynu ar y cais, yn unol ag adran 153 y Ddeddf.

13. Gwybodaeth Ychwanegol

Mewn perthynas ag unrhyw wrthwynebiad i roi trwydded safle newydd, neu geisiadau am adolygu trwydded sy'n bodoli eisoes, dylai unrhyw wrthwynebiad fod yn seiliedig ar y tri amcan trwyddedu allweddol yn y Ddeddf:

- rhwystro gamblo rhag bod yn ffynhonnell trosedd ac anhrefn, rhag bod yn gysylltiedig â throsedd ac anhrefn, a rhag cael ei ddefnyddio i gefnogi trosedd;
- sicrhau bod gamblo'n cael ei gynnal yn deg ac yn agored; ac
- amddiffyn plant ac unigolion eraill sy'n agored i niwed rhag cael eu niweidio neu eu hecsbloetio oherwydd gamblo.

Ni fydd unrhyw wrthwynebiad nad yw'n ymwneud â'r amcanion uchod yn cael ei ystyried yn wrthwynebiad perthnasol.

14. Aseidiadau Risg Lleol

Mae'r Amodau Trwyddedu a Chodau Ymarfer yn mynnu bod gweithredwyr gamblo (h.y. gweithredwyr canolfannau hapchwarae i oedolion, safleoedd bingo, canolfannau adloniant teuluol, siopau betio a chyfryngwyr betio o bell) yn asesu'r risgiau lleol i'r Amcanion Trwyddedu, sy'n cael eu peri drwy ddarparu cyfleusterau gamblo ym mhob safle o'u heiddo, ac yn sicrhau bod ganddynt bolisïau, gweithdrefnau a mesurau rheoli yn eu lle i liniaru'r risgiau hynny.

Dylid adolygu a diweddarau'r aseidiadau risg hyn:

- er mwyn rhoi ystyriaeth i newidiadau sylweddol yn yr amgylchiadau yn lleol, gan gynnwys yr amgylchiadau hynny a nodir yn natganiad polisi trwyddedu yr awdurdod;
- pan fydd newidiadau sylweddol yn safle trwyddedai, a all effeithio ar yr hyn a wnânt i liniaru risgiau lleol; a
- phan wneir cais am amrywio trwydded safle.

Mae'n rhaid i weithredwr gynnal asesiad risg lleol pan fydd yn gwneud cais am drwydded safle newydd.

Mae'n ofynnol i weithredwyr sicrhau bod yr asesiad risg ar gael i awdurdodau trwyddedu pan gyflwynir cais ar gyfer Trwydded Safle newydd neu ar gyfer amrywio Trwydded Safle, neu ar unrhyw adeg pan ofynnir amdano. Bydd yr asesiad risg yn rhan o drefn archwilio'r Cyngor ac efallai y gofynnir amdano pan fydd swyddogion yn edrych i mewn i gwynion. Bydd angen cadw copi o'r asesiad risg lleol ar y safle.

Mae'r Cyngor yn disgwyl i weithredwyr ystyried y materion isod wrth baratoi eu hasesiad risg.

- gwybodaeth a gadwir gan y trwyddedai ynghylch hunan-eithrio ac achosion o gamblo o dan oed;
- tueddiadau hapchwarae a allai olygu bod budd-daliadau'n cael eu gwario;
- trefnu i gyfnewid gwybodaeth yn lleol ynghylch hunan-eithrio a thueddiadau hapchwarae;
- lleoliad trefol, megis agosrwydd i ysgolion, yr amgylchedd masnachol, ffactorau arbennig sy'n effeithio ar nifer y bobl sy'n mynd heibio;
- yr amrywiaeth o gyfleusterau sydd yn ymyl y safle trwyddedig, megis safleoedd hapchwarae eraill, banciau, swyddfeydd post, a chyfleusterau lluniaeth ac adloniant;
- Problemau hysbys yn yr ardal, megis problemau sy'n deillio o bobl yn yfed ar y stryd, ieuencid, pobl yn ymddwyn yn wrth-gymdeithasol, gweithgareddau delio mewn cyffuriau ac ati;

materion cysylltiedig â phlant a phobl ifanc, gan gynnwys:

- unrhyw sefydliadau, manau neu ardaloedd lle dylid disgwyl i blant a phobl ifanc fod yn bresennol, megis ysgolion, clybiau ieuencid, parciau, manau chwarae a lleoliadau adloniant megis aleau bowlio, sinemâu ac ati;
- unrhyw safleoedd lle mae plant yn ymgynnull, gan gynnwys arosfannau bws, caffis, siopau, ac unrhyw le arall y denir plant iddo;
- unrhyw fannau lle mae tuedd i bobl ifanc ymddwyn yn wrth-gymdeithasol, gan gynnwys gweithgareddau fel graffiti, yfed o dan oed, ac ati; ac
- achosion a gofnodwyd o bobl o dan oed yn ceisio gamblo dan oed, neu wybodaeth sydd gan y trwyddedai ynglŷn â hynny;

materion cysylltiedig ag oedolion agored i niwed, gan gynnwys:

- gwybodaeth a gedwir gan y trwyddedai ynghylch hunan-eithrio
- tueddiadau gamblo a allai fynd law yn llaw â dyddiadau taliadau ariannol, fel diwrnodau talu neu daliadau budd-dal
- unrhyw drefniant i gyfnewid gwybodaeth yn lleol ynghylch hunan-eithrio a thueddiadau gamblo; ac

- agosrwydd safleoedd a allai gael eu mynychu gan bobl agored i niwed e.e. ysbytai, cartrefi gofal preswyl, cyfleusterau meddygol, meddygfeydd, swyddfeydd tai cyngor, clinigau cyflyrau caeth neu ganolfannau cymorth, mannau lle gallai pobl sy'n ddibynnol ar alcohol neu gyffuriau ymgynnull, ac ati;

a

- ffactorau eraill a all fod yn berthnasol gan gynnwys (ond heb fod yn gyfyngedig i) faterion ffydd perthynol i unrhyw grefydd neu ffydd, gan gynnwys agosrwydd at eglwysi, mosgiau, temlau neu unrhyw fan addoli arall.

Nid yw'r rhestr hon yn holl gynhwysfawr a dylid ystyried hefyd ffactorau perthnasol eraill nad ydynt i'w gweld yn y rhestr hon.

14.1 Asesiadau Risg – Mesurau Rheoli

Gall mesurau rheoli i liniaru risg tybiedig olygu cyfuniad o systemau, dyluniad a mesurau corfforol. Bydd mesurau rheoli priodol yn cael eu hasesu fesul achos yn ôl teilyngdod arbennig y mesurau bwriedig yng nghyd-destun yr amgylchiadau dan sylw.

Er enghraifft, er mwyn rhoi sylw i'r ffactorau risg o ran plant yn cael mynediad i safle gamblo sydd wedi'i gyfyngu i bobl dros 18 oed, efallai y byddai'r gweithredwr yn nodi'r mesurau a ganlyn:

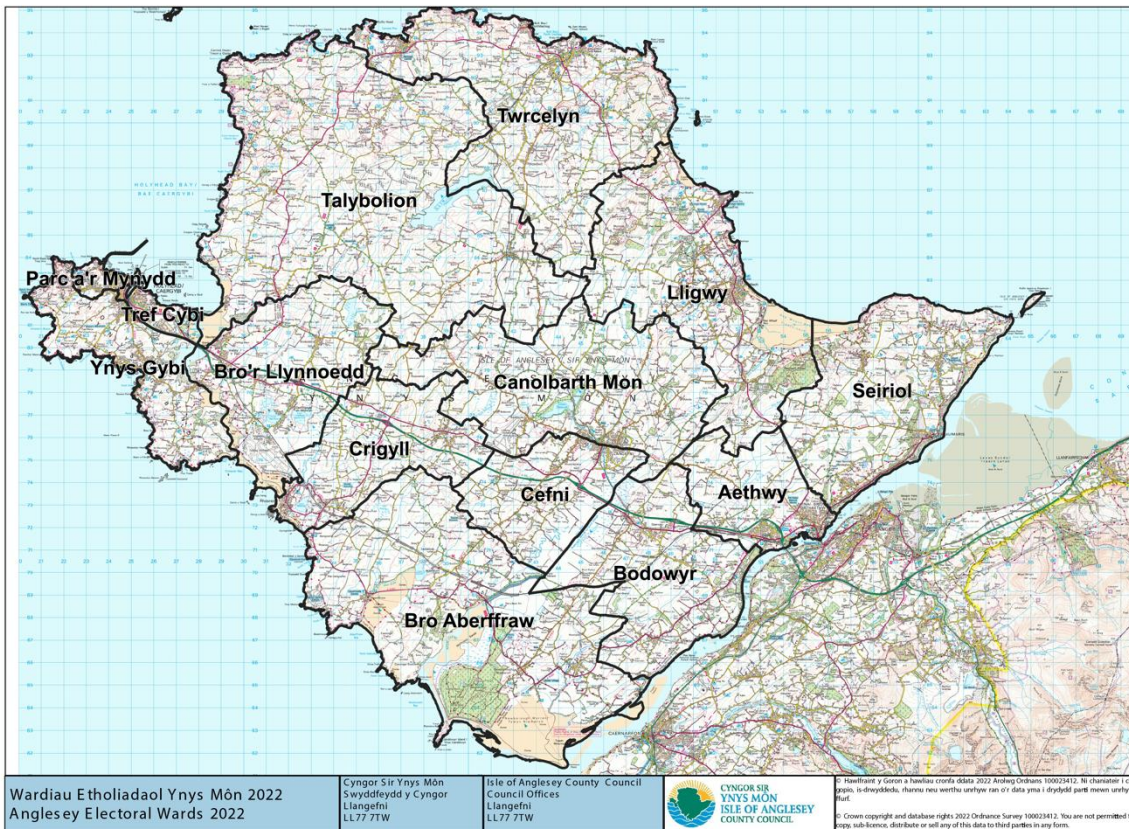
- **Systemau:** polisiâu ar gyfer cardiau PASS neu drefn gwirio oed, cynllun herio 25, a hyfforddi staff
- **Dyluniad:** Dyluniad allanol na fydd yn denu plant i'r safle, cynllun y fynedfa yn galluogi staff i fonitro pwy sy'n dod i mewn i'r safle a'u herio ynghylch eu hoed pan fo'n briodol.
- **Corfforol:** teledu cylch cyfyng a synwryddion electronig

15. Declarasiwn

Darparwyd y Datganiad hwn o Bolisi Trwyddedu (Polisi Gamblo) gan roi sylw dyledus i'r amcanion trwyddedu yn y Ddeddf, y canllawiau a gyhoeddwyd gan y Comisiwn Gamblo a'r ymatebion a dderbyniwyd gan y rhai yr ymgynghorwyd â hwy ynghylch y polisi.

Atodiadau

Atodiad 1 Map o Ardal Cyngor Sir Ynys Môn

Atodiad 2 - Y rhai yr ymgynghorwyd â hwy

- Betting and Gaming Council
- Heddlu Gogledd Cymru
- Partneriaeth Diogelwch Cymunedol Gwynedd ac Ynys Môn

Atodiad 3 - Cynllun dirprwyo

MATER I'W DRAFOD	CYNGOR LLAWN	IS-BWYLLGOR NEU BANEL	SWYDDOGION
Polisi trwyddedu tair blynedd	X		
Polisi i beidio â chaniatáu casinos	X		
Gosod ffioedd – pan yn addas		X Os dirprwyd gan y Cyngor llawn	
Cais am drwydded eiddo		X Pan dderbynnir sylwadau sydd heb eu tynnu'n ôl	X Pan na dderbynnir sylwadau neu eu bod wedi'u tynnu'n ôl
Cais am amrywio trwydded		X Pan dderbynnir sylwadau sydd heb eu tynnu'n ôl	X Pan na dderbynnir sylwadau neu eu bod wedi'u tynnu'n ôl
Cais am drosglwyddo trwydded		X Pan dderbynnir sylwadau gan y Comisiwn neu Awdurdodau Cyfrifol	X Pan na dderbynnir sylwadau gan y Comisiwn neu Awdurdodau Cyfrifol
Cais am drwydded dros dro		X	X
Adolygu trwydded eiddo		X	
Cais am hawlenni peiriannau/clybiau hapchwarae		X Pan dderbynnir gwrthwynebiadau sydd heb eu tynnu'n ôl	X Pan na dderbynnir gwrthwynebiadau/ sylwadau wedi'u tynnu'n ôl
Diddymu hawlenni peiriannau/clybiau hapchwarae		X	
Ceisiadau am hawlenni eraill			X
Diddymu hawlenni peiriant hapchwarae eiddo trwyddedig			X
Ystyried hysbysiadau defnydd dros dro			X

Penderfynu rhoi gwrth-hysbysiad i hysbysiad defnydd dros dro		X	
--	--	---	--

Mae X yn dynodi'r lefel isaf y gellir dirprwyo penderfyniadau iddynt